

Kommunstyrelsen

kallas härmed till sammanträde **onsdagen den 24 april 2024 kl. 08:00 i Stora Le, kommunhuset** för att behandla följande ärenden:

Ärende

Föredragande/Besök

1. Detaljplanearbete för Ed 2:83 samt del av ed 10:3 m fl. i Eds centrum (norra delen)
Dnr 2024-000079 214
2. Samråd om vindpark - Medbön, Munkedals kommun
Dnr 2024-000102 370
3. Revisionsrapport - "Granskning av arbetsmarknadsverksamheten"
Dnr 2024-000060 007
Kl. 08.15-08.40
Eva Sjötnun,
Arbetsmarknad- och
integrationschef.
Ärende 3–4
4. Motion - om att tillsätta en utredning om möjligheten att överföra Fritidsbankens verksamhet i ideell regi
Dnr 2023-000334 100
5. Revidering pensionspolicy Dals-Eds kommun
Dnr 2024-000093 020
Kl. 08.40- 09.00
Veronica Husberg, HR-
chef.
6. Särskilt ägardirektiv för Edshus AB - översyn 2024
Dnr 2024-000004 003
Kl. 09.00-09.45
Jonas Olsson, tf.
kommundirektör.
Ärende 6–9
7. Årsredovisning Edshus AB 2023
Dnr 2024-000114 042
8. Organisering av kommunens förvaltningar 2025
Dnr 2024-000071 001

Ärende	Föredragande/Besök
9. Budget och mål 2025 plan 2026–2027 Dnr 2024-000084 041	Kl. 10.00-10.45 Peter Johansson, ekonomichef. ,Magnus Åkesson,samhälls- Byggnadschef.
10. Revidering - Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatutjämningsreserv Dnr 2024-000107 040	Kl. 10.45-11.00 Peter Johansson, ekonomichef. Ärende 10–11
11. 1 Riktlinjer för finansiell leasing Dnr 2024-000110 040	
12. Internkontrollplan- och uppföljning 2023/2024 - Kommunstyrelsen Dnr 2023-000108 003	Kl. 11.00-11.30 Jonas Magnusson, controller KS. Ärende 12–14
13. Internkontrollplan- och uppföljning 2024/2025 - Kommunstyrelsen Dnr 2024-000104 040	
14. Investeringar 2024 Dnr 2024-000105 040	
15. Inbjudan till samråd - Avfallsplan - Munkedal, Lysekil, Tanum och Sotenäs kommuner Dnr 2024-000112 455	
16. Taxor och avgifter - revidering Dnr 2024-000116 043	Kl. 11.30-12.00 Jessica Olsson, stf kanslichef. Ärende 16–18
17. Remiss - Trafikverkets åtgärdsprogram enligt förordningen om omgivningsbuller (remissversion 2024-02-28) Dnr 2024-000077 511	
18. Medborgarförslag - Ta bort eller reducera kommunala kostnader för ideella föreningar Dnr 2023-000272 805	
19. Information till Kommunstyrelsen 2024 Dnr 2024-000016 101	

Ärende

Föredragande/Besök

20. Rapport från Kommunalförbunden 2024
Dnr 2024-000017 101
21. Anmälan av delegationsbeslut Kommunstyrelsen 2024
Dnr 2024-000018 101
22. Meddelanden till Kommunstyrelsen 2024
Dnr 2024-000019 101

Andreas Nilsson
ordförande

Eva-Britt Falander Fröding
nämndsekreterare

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 49

Dnr 2024-000079 214

Detaljplanearbete för Ed 2:83 samt del av Ed 10:3 med flera i Eds centrum (norra delen)

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen beslutar 2014-05-28 § 124 att uppdra till plan- och byggnadsnämnden att påbörja detaljplanearbetet omfattande bland annat rubricerad fastighet. Kommunstyrelsen beslutar samtidigt att godkänna föreliggande optionsavtal avseende fastigheten Ed 2:83 samt del av Ed 10:3.

Detaljplanearbetet har påbörjats och undersökningar samt planhandlingar har tagits fram.

Planförslaget var ute på samråd under 2016 och samrådsredogörelsen har upprättats 2016-02-15. Planarbetet har pausats på grund av krav på åtgärder som krävs enligt bullerutredningen.

Detaljplanearbetet ligger vilande sedan 2016 enligt politikens och exploatörens vilja med anledning av bullerproblematik.

Bygglov har i stället sökts på Ed 2:136 inom befintlig gällande detaljplan/ DP från år 1984. Bygglov beviljas av plan- och byggnadsnämnden 2020-07-01 § 35.

Vid plangruppens möte den 28 februari 2024 framkom att det finns inget behov av att fortsätta arbetet med denna detaljplan och samtidigt gavs plan- och bygglovingenjör i uppdrag att kontakta de som berörs av optionsavtalet för kännedom.

Plan- och bygglovingenjör har varit i kontakt med berörda och de ser inte heller något behov av något fortsatt arbete med denna detaljplan.

Med anledning av ovanstående föreslås att detaljplanearbetet ska avslutas.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Plan- och bygglovingenjör daterad 2024-03-04.

Information från plangruppens möter 2024-02-28.

Optionsavtal daterad 2014-05-14.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen beslutar att avsluta detaljplanearbetet omfattande bland annat rubricerad fastighet.
Med anledning av detta beslut upphör samtidigt föreliggande optionsavtal att gälla avseende fastigheten Ed 2:83 samt del av Ed 10:3.

Expedieras till

KS

Till:
Kommunstyrelsen

Detaljplanearbete för Ed 2:83 samt del av ed 10:3 m fl i Eds centrum (norra delen)

Bakgrund

Kommunstyrelsen beslutade 2014-05-28 att ge dåvarande plan- och byggnadsnämnd i uppdrag att påbörja detaljplanearbete omfattande bland annat rubricerad fastighet.

Kommunstyrelsen beslutade samtidigt att godkänna föreliggande optionsavtal avseende fastigheten ED 2:83 samt del av ED 10:3.

Detaljplanearbetet påbörjades och undersökningar och planhandlingar togs fram.

Planförslaget var ute på samråd under 2016 och samrådsredogörelsen upprättades 2016-02-15. Planarbetet pausades efter detta på grund av krav på åtgärder som krävdes enligt bullerutredningen.

Detaljplanearbetet ligger vilande sedan 2016 enligt politikens och exploatörens vilja med anledning av bullerproblematik. Bygglov söktes istället på ED 2:136 inom befintlig gällande DP från 1984. Bygglov beviljades 2020-07-01 (PBN § 35).

Vid plangruppens möte den 28 februari 2024 kom man fram till att det finns inget behov av att fortsätta arbetet med denna detaljplan och gav samtidigt plan- och bygglovingenjör i uppdrag att kontakta de som berörs av optionsavtalet för kännedom.

Plan- och bygglovingenjör har varit i kontakt med berörda av optionsavtalet för deras kännedom och de ser inte heller något behov av något fortsatt arbete med denna detaljplan.

Med anledning av ovanstående föreslås att detaljplanearbetet ska avslutas.

Sammanfattning och konsekvensbeskrivning

Förslaget är att avsluta detaljplanearbetet formellt, då det inte finns behov av att fortsätta med detta arbete.

Hänvisning till kommunens mål och Barnkonventionen

Bedöms som ej aktuellt, då förslag är att avsluta planarbetet.

Finansiering

Bedöms som ej aktuellt, då förslag är att avsluta planarbetet.

Medbestämmande

Bedöms som ej aktuellt, då förslag är att avsluta planarbetet.

Bedömning

Förslaget till politiken är att avsluta detaljplanen, då kommunens plangrupp kommit fram till att det inte finns behov av att fortsätta arbetet med denna detaljplan.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att avsluta detaljplanarbetet omfattande bland annat rubricerad fastighet.

Med anledning av detta beslut upphör samtidigt föreliggande optionsavtal att gälla avseende fastigheten Ed 2:83 samt del av Ed 10:3.

I tjänsten

Elin Andersson
Plan- och bygglovingenjör

Expedieras till

Plan- och bygglovingenjör, KS kanslienheten plan och bygg
Förvaltningschef Samhällsbyggnadsenheten (för kännedom)
Fastighetsägare Ed 2:136 (för kännedom)
Byggnadsnämnden (för kännedom)

Denna tjänsteskrivelse har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Från: Peter Andersson <peter@sjb.se>
Skickat: 2024-02-29 15:15
Till: Elin Andersson <elin.andersson@dalsed.se>, Annika Andersson <annika@sjb.se>
Ämne: Re: För kännedom angående vilande detaljplanearbete Eds centrum, norra delen ("Fru Boströms"), Dnr BYGGD-2014-81-214

Hej Elin

Vi håller med, det finns ingen anledning att hålla detta öppet.
När det gäller optionsavtalet så skulle vilja ha en diskussion kring det men den tar vi med Magnus.

Med vänlig hälsning

Peter Andersson

Affärsområdeschef Bygg

Tel direkt: 0709-763732

Mobil: +46 709 763 732

Växel: +46 534 199 60

Från: Elin Andersson <elin.andersson@dalsed.se>
Skickat: Thursday, February 29, 2024 2:48:59 PM
Till: Annika Andersson <annika@sjb.se>; Peter Andersson <peter@sjb.se>
Kopia: Magnus Åkesson <magnus.akesson@dalsed.se>
Ämne: För kännedom angående vilande detaljplanearbete Eds centrum, norra delen ("Fru Boströms"), Dnr BYGGD-2014-81-214

Hej Peter och Annika!

Jag försökte att nå er på telefon nyss utan resultat varför jag mejlar er istället.

Jag har fått i uppdrag att kontakta er gällande det vilande detaljplanearbetet vid "Fru Boströms" som pausades under 2016.

Detta detaljplanearbete lyftes vid gårdagens möte med plangruppen.

Politiken meddelande under mötet att de inte ser något behov av att fortsätta arbetet med denna detaljplan.

Med anledning av detta kommer man föreslå till KS att detta detaljplanearbete avslutas.

Plangruppen ville att jag skulle kontakta er om detta för er kännedom.

Om KS beslutar att avsluta detaljplanen kommer även bifogat optionsavtal att förlora sin verkan.

Ni får gärna höra av er till mig så jag vet att ni fått kännedom om detta.

Frågor om optionsavtalet hänvisar jag till Magnus Åkesson.

--

Med vänlig hälsning

Elin Andersson

Plan- och bygglovsingenjör

Dals-Eds kommun

Kanslienheten Plan- och bygg

Box 31

668 21 Ed

Besöksadress: Storgatan 27, 668 30 Ed

Telefon direkt: 0534-192 06

Telefon växel: 0534-190 00

E-post: elin.andersson@dalsed.se

www.dalsed.se

Det här är epost från en anställd eller förtroendevald i Dals-Eds kommun. Om det av någon anledning råkat hamna fel, vänligen radera mejlet.

DALS-EDS
KOMMUN

PLANGRUPP

2024-02-28

Kl. 14.00-16.00

DP för Eds centrum, norra delen, “Fru Boströms” (Elin A) - kan den avslutas?

Historik;

2014-05-28 → KS beslut att godkänna optionsavtal (Ed 2:83, del av 10:3)
+ uppdra PBN att påbörja detaljplanearbete

5 nov till 14 dec 2015 → Samråd, 2016-02-15 → Samrådsredogörelse

2016-09-20 → PBN Beslut om att dela upp DP två delar (norra och södra) Planarbetet för **norra delen pausades efter detta** p g a bullerutredningens resultat

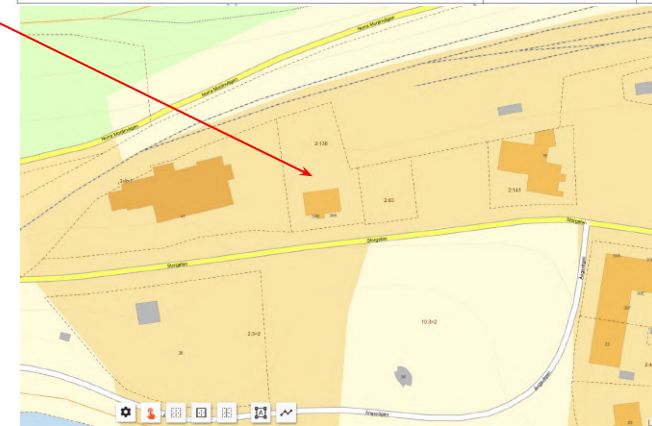
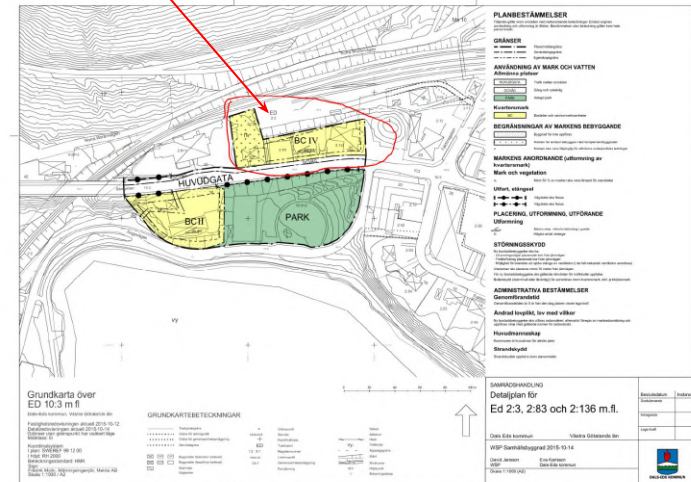
Här befinner vi oss nu!

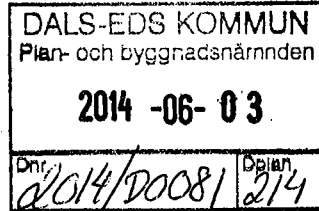
Bygglov söktes istället på ED 2:136 inom befintlig gällande DP från 1984 (bygglov gavs 2020-07-01)

“Södra delen” fortsatte processen och denna planen fick laga kraft under 2021

Enligt kommunmöte med Lst 2024-02-01 har det gått så lång tid att man behöver göra starta om DP-process på nytt (samråd inaktuellt)

Förslag → kontakta fastighetsäg. Ed 2:136 om förslag och föreslå KS att avsluta DP + optionsavtal upphör

§ 124

Försäljning fastighet Ed 2:83 samt del av Ed 10:3, Terrassen, Dnr 2014-000137

Sammanfattning

Kommunen avser att påbörja processen med en ny detaljplan omfattande bland annat rubricerad fastighet. Avsikten med detaljplanen är bland annat att skapa möjligheter för byggnation av flerbostadshus inklusive parkeringsytor med mera.

Förslag till optionsavtal föreligger med syfte att köparen ska köpa området efter det att den nya detaljplanen vunnit laga kraft. Närmare villkor för köpet framgår av avtalet och det aktuella området om totalt ca 1020 kvm.

Beslutsunderlag

Förslag till optionsavtal, 2014-05-14

Kommunstyrelsens beslut

- Kommunstyrelsen beslutar att godkänna föreliggande optionsavtal avseende fastighet Ed 2:83 samt del av Ed 10:3, Terrassen. Kommunstyrelsens ordförande uppdras att underteckna avtalet.
- Kommunstyrelsen uppdrar åt plan- och byggnadsnämnden att påbörja detaljplanarbetet omfattande bland annat rubricerad fastighet.

Expedieras:
Fastighetsförvaltare
PBN

Ordförandes signatur.....

Justerandes signatur .....

Säljare Dals Eds Kommun, 212000-1413
Storgatan 27, Box 31
668 21 Ed

Köpare Peter Andersson
Annika Andersson

Överlåtelseobjekt:

Fastighet Ed 2:83 samt del av Ed 10:3, totalt ca. 1 020 m², se figur nedan
Kommun Dals-Eds kommun
Län Västra Götalands län

Säljaren har påbörjat arbetet med en ny detaljplan innefattande ovanstående fastigheter. Avsikten är att skapa möjligheter för byggnation av flerbostadshus inkl. parkeringsytor m.m. Det är avtalets mening att Köparen skall köpa området efter det att den nya detaljplanen vunnit laga kraft.

Ekonomi Köparen äger då rätt att köpa ovan angiven fastighet för en köpeskilling av 40 800 kronor och i övrigt på följande villkor:

Tillträdesdag Fastigheten skal tillträdas i samband med att ny detaljplan för flerbostadsbyggnation vinner laga kraft.

Fastighetsreglering Köparen svarar för att ovanstående mark slås samman med Ed 2:136, fastighetsreglering, samt står för dessa kostnader.

Penninginteckningar Säljaren garanterar, att fastigheten vid tillträdet icke besväras av sökta eller beviljade inteckningar.

Egendomens skick Egendomen överläts i det skick den befinner sig i på tillträdesdagen. Köparen har beretts tillfälle att besiktiga fastigheterna. Säljaren friskriver sig från allt ansvar beträffande fastighetens fysiska skick inkl. s.k. dolda fel.

Skatter m.m. Skatter och andra avgifter samt inkomster för egendomen betalas respektive mottages av säljaren för tiden fram till tillträdesdagen och därefter av köparen

Stämpelskatt Stämpelskatt och lagfartsavgift betalas av köparen.

Belastningar/garantier Säljaren garanterar att egendomen, såvitt säljaren känner till, inte besväras av några upplåtna, inskrivna rättigheter. I denna förklaring bortses från lantmätariservitut m.m. om vilka det förutsätts att köparen skaffar sig kännedom, se utdrag ur fastighetsdataregistret. Säljaren garanterar att:

- fastigheten inte belastas av upplåtelse av nyttjanderätt
- rättslig tvist om fastigheten inte pågår och heller inte förväntas.

Anslutningsavgifter	Kostnader för VA enl. gällande taxa skall erläggas av köparen. Taxan uträknas som tillkommande tomtyta till Ed 2:136. (se exempel nedan)
Planarbete / kostnader	Planavgift kommer att debiteras köparen enl. gällande taxa i samband med att denne söker bygglov. (se exempel nedan)
Övriga villkor	I köpeavtalet som föranleds av detta optionsavtal så förbinder sig Köparen att uppföra byggnation enl. ny detaljplan. Denna skyldighet skall anses fullgjord när byggnaden är färdig för inflyttning. Köparen får inte utan Säljarens medgivande överlåta fastigheten innan byggnadsskyldigheten har fullgjorts. Om köparen inte inom ett år från tillträdesdagen har påbörjat byggnadsskyldigheten så har Säljaren rätt att häva köpeavtalet. Respektive part står då för sina respektive nedlagda kostnader. Säljaren kan medge skälig tidsförlängning vid försening. Parterna skall därvid träffa ett skriftligt avtal angående den nya tidsfristen. Detta avtal gäller under förutsättning av Kommunstyrelsens godkännande.
Antal avtalsexemplar	Detta köpekontrakt är upprättat i två exemplar, ett för vardera parten.

Ed 2014- 05-20

Martin Carling
 .....
 Martin Carling
 KS ordf.

Ed 2014-

Annika Andersson
 .....
 Annika Andersson
 Peter Andersson
Peter Andersson

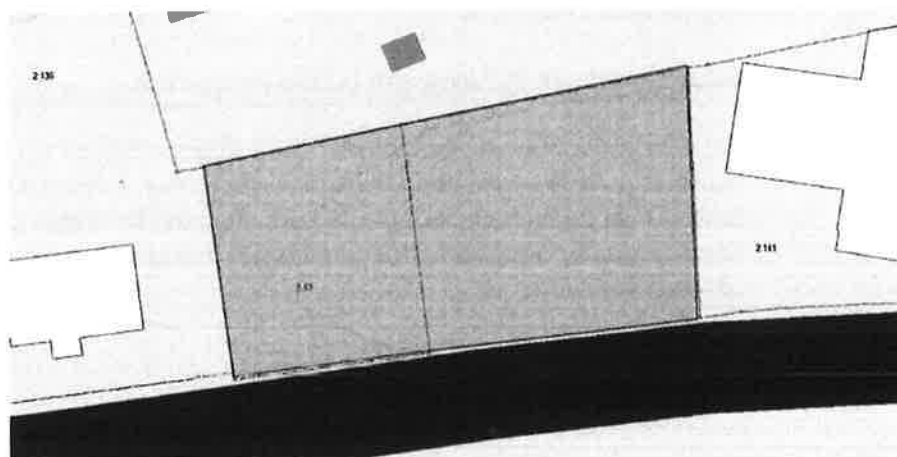
Säljarens och köparens egenhändiga namnteckning bevittnas:

Quitt Leaker
 .....

Christina Sten
 .....

Taxor 2014:
 Tilläggsavgift för VA med byggnation av 24 lgh.
 Bygglövsavgift för 700 m2 ny bruttoarea
 Planavgift

ca. 414 000 Kr. exkl. moms
 ca. 90 000 Kr.
 ca. 160 000 Kr.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 67

Dnr 2024-000102 370

Samråd om vindpark - Medbön, Munkedals kommun

Sammanfattning av ärendet

Dals-Eds kommun har fått en remiss för yttrande avseende samrådshandlingar för vindpark Medbön i Munkedals kommun. Vindr AB planerar att söka tillstånd enligt miljöbalken för vindpark Medbön, cirka nio kilometer nordöst om Hedekas och cirka två kilometer nordväst om Medbön, i Munkedals kommun, Västra Götalands län. Den planerade tillståndsansökan omfattar fyra vindkraftverk med en maximal höjd om 260 meter.

Vindr önskar samrådsyttranden gällande den planerade verksamhetens lokalisering, omfattning, utformning och de miljöeffekter verksamheten kan antas medföra direkt eller indirekt.

I Dals-Eds vindbruksplan finns området F1 i kommunens södra del, som är utpekad som ett lämpligt område för vindbruk. Vindparken Medbön föreslås placeras cirka 2,2 kilometer från Dals-Eds kommungräns.

Ärendet har lyfts på beredningsgruppen 2024-03-25 där det föreslås att Dals-Eds kommun avstår yttrande.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse bygglovshandläggare daterad 2024-04-02.
Inbjudan till samråd om vindpark Medbön i Munkedals kommun.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen beslutar att Dals-Eds kommun avstår att lämna yttrande.

Expedieras till

KS

Remiss - Samrådshandlingar för vindpark Medbön i Munkedals kommun***Sammanfattning***

Dals-Eds kommun har fått en remiss för yttrande avseende samrådshandlingar för vindpark Medbön i Munkedals kommun.

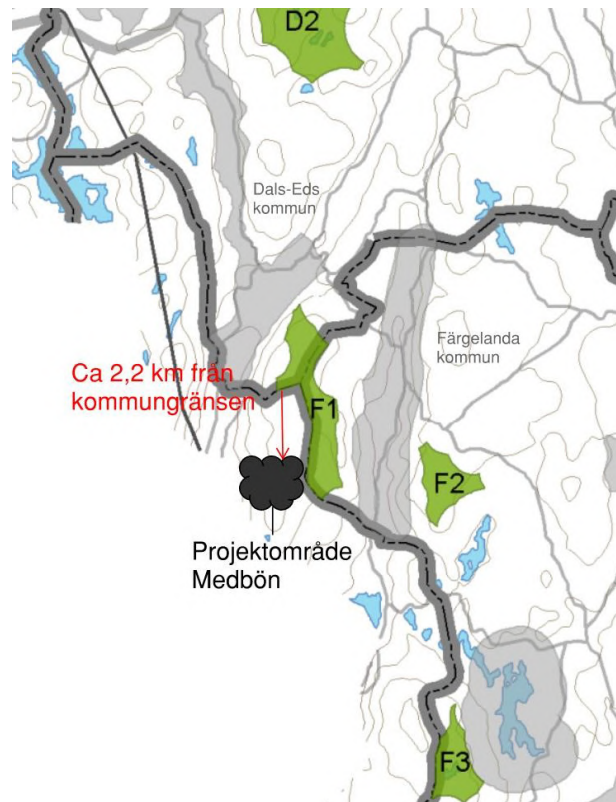
Vindr AB planerar att söka tillstånd enligt miljöbalken för vindpark Medbön, cirka nio kilometer nordöst om Hedekas och cirka två kilometer nordväst om Medbön, i Munkedals kommun, Västra Götalands län. Den planerade tillståndsansökan omfattar fyra vindkraftverk med en maximal höjd om 260 meter.

Vindr önskar samrådsyttranden gällande den planerade verksamhetens lokalisering, omfattning, utformning och de miljöeffekter verksamheten kan antas medföra direkt eller indirekt.

Bedömning

I Dals-Eds vindbruksplan finns området F1 i kommunens södra del, som är utpekad som ett lämpligt område för vindbruk. Vindparken Medbön föreslås placeras cirka 2,2 kilometer från Dals-Eds kommungräns. Se kartan nedan.

Ärendet har lyfts på beredningsgruppen 2024-03-25 där det föreslås att Dals-Eds kommun avstår yttrande.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att Dals-Eds kommun avstår yttrande.

I tjänsten

Elin Olsson
Bygglövshandläggare

Expedieras till
samrad.vindr@ecogain.se

Denna tjänsteskrivelse har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

2024-03-18

INBJUDAN TILL SAMRÅD OM VINDPARK MEDBÖN I MUNKEDALS KOMMUN

Vindr AB planerar att söka tillstånd enligt miljöbalken för vindpark Medbön, cirka nio kilometer nordöst om Hedekas och cirka två kilometer nordväst om Medbön, i Munkedals kommun, Västra Götalands län. Du är nu inbjuden att lämna upplysningar och förslag om hur miljökonsekvensbeskrivningen ska avgränsas och utformas samt vad den ska innehålla.

Den planerade tillståndsansökan omfattar fyra vindkraftverk med en maximal höjd om 260 meter. På Vindr's webbplats kan du ta del av samrådshandlingen, kartor och annat underlag som rör projektet och tillståndprocessen.

Sidan för projektet finner du här: www.vindrprojekt.se/medbon

Fastighetsägare ombedes vidarebefordra denna information till eventuella hyresgäster, arrendatorer och rättighetsinnehavare.

Samråd och samrådsyttrande

Vindr bjuder härmed in till avgränsningssamråd enligt miljöbalken (6 kap. 29 §). Syftet med samrådet är att informera om den planerade vindparken samt erbjuda myndigheter, enskilda och allmänhet möjlighet att bidra med upplysningar och förslag (samrådsyttranden). Yttrandena bidrar till utvecklingen av projektet och att kommande miljökonsekvensbeskrivning får rätt innehåll.

Vindr önskar samrådsyttranden gällande den planerade verksamhetens lokalisering, omfattning, utformning och de miljöeffekter verksamheten kan antas medföra direkt eller indirekt. Vi önskar i första hand skriftliga samrådsyttranden för att vi på ett så sakligt och korrekt sätt som möjligt ska kunna sammanställa dem i en samrådsredogörelse och använda dem som underlag för kommande miljökonsekvensbeskrivning.

Samrådsyttranden lämnas via e-post till samrad.vindr@ecogain.se, skriv MEDBÖN i ämnesraden, alternativt via brev till Ecogain AB, Att: MEDBÖN, Pildammsvägen 6B, 211 46 Malmö **senast den 30 april 2024**.

Öppet hus tisdagen den 9 april 2024

Vi bjuder även in dig till öppet hus där det kommer att finnas en samrådsutställning med bland annat fotomontage, kartor och information om den planerade vindparken och Vindrns arbete med förnybar energi. Allt material som presenteras vid det öppna huset finns även tillgängligt på webbplatsen. Vi finns på plats för att svara på frågor och vi bjuder på fika.

Plats: Hedekas bygdegård, Munkedalsvägen 24 i Hedekas

Tid: Klockan 14–20

Varför får jag denna inbjudan?

Du får denna inbjudan eftersom du är folkbokförd, ägare till en fastighet eller del av en gemensamhetsanläggning eller samfällighet i närheten av området där vindparken planeras eller om du representerar en myndighet, organisation eller förening som bedöms omfattas av samrådet. Fastighetsägare ombedes vidarebefordra denna information till eventuella hyresgäster, arrendatorer och rättighetsinnehavare. Den avgränsade samråds-kretsen sträcker sig från planerat projektområde med en radie om tre kilometer.

Vindr är projekterande företag. Miljökonsultbolaget Ecogain AB har fått i uppdrag av Vindr att driva tillståndsprocessen för projektet, vilket bland annat innefattar att genomföra samråd och därefter upprätta en miljökonsekvensbeskrivning.

Ecogain och Vindr värnar om dina personuppgifter, se våra integritetspolicier för mer information:

www.ecogain.se/integritetspolicy

www.vindrprojekt.se/medbon

Frågor och kontakt

Har du frågor om projektet eller önskar du få samrådshandlingen skickad till din brevlåda? Kontakta då projektutvecklingschefen hos Vindr.

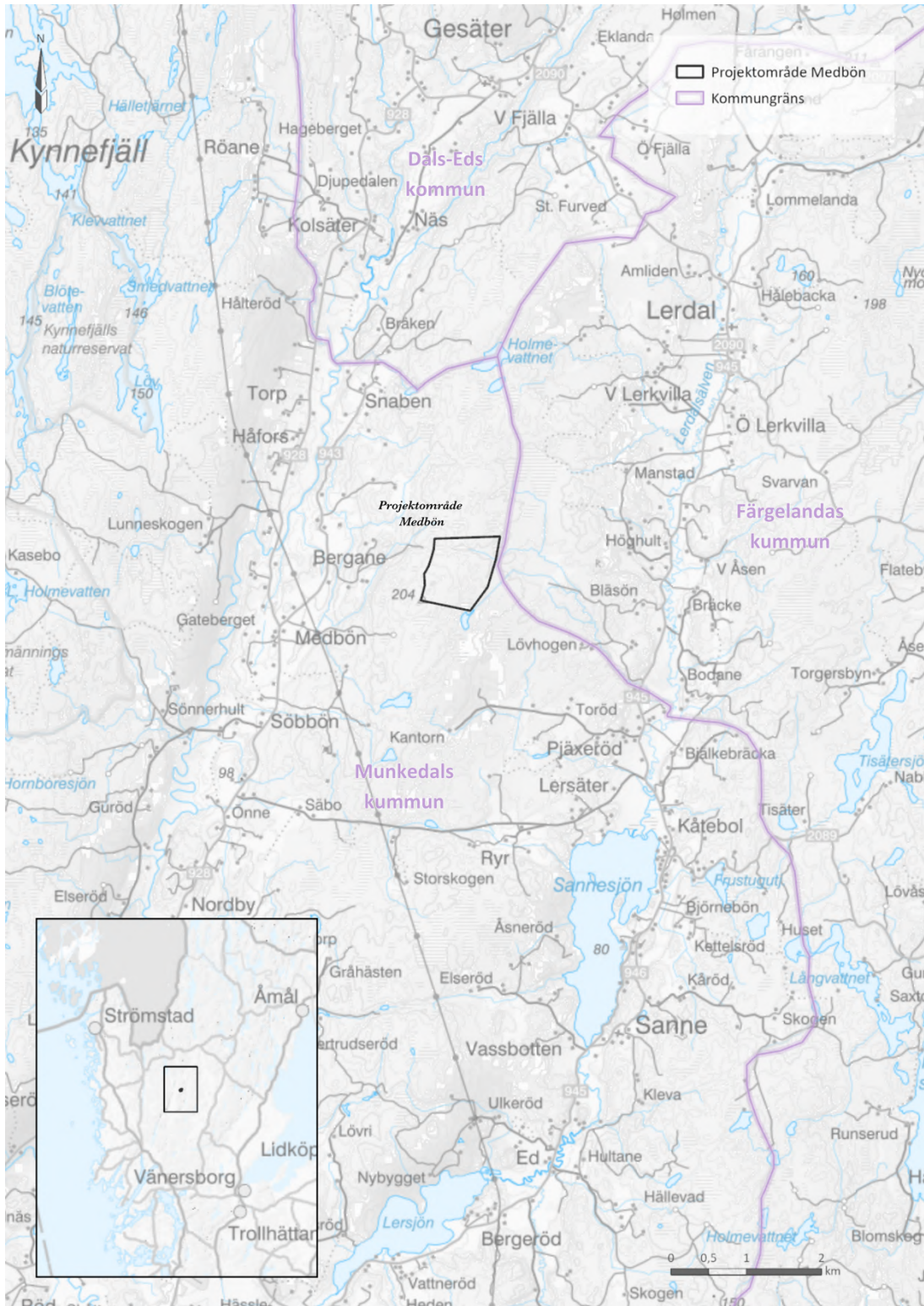
Tjabba Nordanfjäll
tjabba@vindr.se
073-531 37 28

Har du frågor om miljöutredningar eller om tillståndsprocessen? Kontakta då Ecogain.

samrad.vindr@ecogain.se

Notera att vi önskar samrådsyttranden via e-post eller brev till angivna adresser ovan under rubriken **Samråd och samrådsyttrande**.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 63

Dnr 2024-000060 007

**Revisionsrapport - "Granskning av
arbetsmarknadsverksamheten"**

Sammanfattning av ärendet

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Dals-Ed kommun genomfört en granskning av arbetsmarknadsverksamheten. Syftet är att granska om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten.

Utifrån genomförd granskning är PwCs samlade bedömning att kommunstyrelsen till övervägande del säkerställt en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten. PwC bekräftar att det finns mål och riktlinjer för verksamheten men att det saknas skriftliga rutiner för arbetsätt och metoder gällande arbetsmarknadsverksamheten. Revisionen anser att det är en brist att det saknas dokumentation av rutiner, då det kan innebära ökad sårbarhet för verksamheten.

De anser vidare att den formella återrapporteringen till kommunstyrelsen avseende arbetsmarknadsverksamheten inte är helt tillfredsställande. Man anser att det är viktigt att kommunstyrelsen, utifrån sin uppsiktsplikt, formaliserar och säkerställer att man får regelbundna uppföljningar från verksamheten och därmed underlag för att kunna fatta beslut om åtgärder.

Utifrån de iakttagelser och bedömningar som PwC har gjort i granskningen lämnar de följande rekommendationer till kommunstyrelsen:

- Att regelbundet ta del av information om arbetsmarknadsverksamheten samt utvecklingen av försörjningsstöd och att denna information protokollförs.
- Säkerställ att skriftliga rutiner för uppföljning finns för att minska sårbarheten i samband med exempelvis personalomsättning.

Arbetsmarknads- och Integrations verksamheten/AMI redovisar samtliga delar i verksamhetsplan för kommande år samt i årsberättelser för föregående år. Rapporterna finns på enhetsnivå i sin helhet men redovisas inte till kommunstyrelsen per verksamhet i dagsläget. Återrapport från AMI till kommunstyrelsen sker idag som en del av förvaltningens övergripande rapportering.

forts. § 63

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Enhetschef Arbetsmarknad- och integrationsenhetens bedömning är att årsberättelser och verksamhetsplaner per verksamhet finns idag, men görs inte automatiskt tillgängliga för kommunstyrelsen att ta del av.

Genom att göra dem tillgängliga kan representanter från kommunstyrelsen kunna ta del av en mer detaljerad beskrivning av verksamhet och resultat utifrån behov/intresse.

Utifrån rekommendationen att säkerställa att skriftliga rutiner för uppföljning finns för att minska sårbarheten i samband med exempelvis personalomsättning, föreslås att ett processdokument tas fram för att fastställa vilka processer, rutiner och flöden som är nödvändiga för att uppfylla arbetsmarknadsenhetens uppdrag utifrån krav och mål enligt givna uppdrag, lagar och föreskrifter. Dokumentet bör också innehålla rutiner för arbetssätt, metoder utifrån roller och ansvar.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse enhetschef Arbetsmarknad- och integrationsenheten daterad 2024-03-27.

Revisionsrapport - Granskning av arbetsmarknadsverksamheten – PwC.

Yttrande - Granskning av arbetsmarknadsverksamheten – Kommunens revisorer.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar:

- att införa en rutin för löpande, regelbunden återkoppling från Arbetsmarknads- och Integrations verksamheten/AMI.
- att uppdra åt enhetschef för AMI att ta fram ett processdokument för AMI:s arbetsmarknadsverksamhet.

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige tar del av revisionsrapporten Granskning av arbetsmarknadsverksamheten och uppdrar åt kommunstyrelsen att följa upp det uppdrag som kommunstyrelsen beslutat om enligt ovan.

Expedieras till

KS/KF

Granskning av arbetsmarknadsverksamheten i Dals-Eds kommun

Bakgrund

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Dals-Ed kommun genomfört en granskning av arbetsmarknadsverksamheten. Syftet är att granska om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten.

Utifrån genomförd granskning är PwCs samlade bedömning att kommunstyrelsen till övervägande del säkerställt en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten.

PwC bekräftar att det finns mål och riktlinjer för verksamheten men att det saknas skriftliga rutiner för arbetssätt och metoder gällande arbetsmarknadsverksamheten. Revisionen anser att det är en brist att det saknas dokumentation av rutiner, då det kan innebära ökad sårbarhet för verksamheten, exempelvis i de fall medarbetare väljer att sluta sin anställning.

De anser vidare att den formella återrapporteringen till kommunstyrelsen avseende arbetsmarknadsverksamheten inte är helt tillfredsställande. Man anser att det är viktigt att kommunstyrelsen, utifrån sin uppsiktsplikt, formaliserar och säkerställer att man får regelbundna uppföljningar från verksamheten och därmed underlag för att kunna fatta beslut om åtgärder.

Utifrån de iakttagelser och bedömningar som PwC har gjort i granskningen lämnar de följande rekommendationer till kommunstyrelsen:

- Att regelbundet ta del av information om arbetsmarknadsverksamheten samt utvecklingen av försörjningsstöd och att denna information protokollförs.
- Säkerställ att skriftliga rutiner för uppföljning finns för att minska sårbarheten i samband med exempelvis personalomsättning.

Sammanfattning och konsekvensbeskrivning

Återrapportering till kommunstyrelsen sker idag utifrån Dals-Eds kommuns styrmodell som bygger på en tillitsbaserad ledning och styrning. Där tas mål och kritiska kvalitetsfaktorer fram på respektive organisatorisk nivå i kommunen. Uppföljningen syftar till att kvalitetssäkra att vi klarar grunduppdraget och uppsatta mål, samt till att ta fram underlag för förbättringsarbetet.

Dialog används som styrmedel mellan olika roller och nivåer i organisationen för att öka förståelse, samsyn och acceptans avseende till exempel vision, mål, uppdrag och kvalitet.

Resultatstyrningen syftar till att utifrån grunduppdraget säkerställa verksamhetens

Enheten Arbetsmarknad och Integration
Eva Sjötnun

---

kvalitet och effektivitet och att invånarnas/kundernas behov blir tillgodosedda.

För att bedöma om verksamheten utför sitt uppdrag med god kvalitet och effektivitet identifieras kritiska kvalitetsfaktorer utifrån de tre nyttoperspektiven. I syfte att kvalitetssäkra varje kvalitetsfaktor tas en eller flera kvalitetsindikatorer fram. Kritiska kvalitetsfaktorer och kvalitetsindikatorer ingår i varje verksamhetsplan och definieras och analyseras utifrån respektive nyttoperspektiv.

Slutsatserna utifrån resultat samt analys ska ligga till grund för återkopplingen till uppdragsgivaren och utgör tillsammans med omvärldsanalysen ett underlag för planeringen av verksamheten, både gällande anpassningar i grunduppdraget och ständiga förbättringar.

AMI redovisar samtliga delar i verksamhetsplan för kommande år samt i årsberättelser för föregående år. Rapporterna finns på enhetsnivå i sin helhet men redovisas inte till kommunstyrelsen per verksamhet i dagsläget. Åtterrappport från AMI till kommunstyrelsen sker idag som en del av förvaltningens övergripande rapportering.

Utvecklingen av försörjningsstöd redovisas inte specifikt av AMI då det inte är ett av verksamhetens grunduppdrag. Dock beskrivs det gemensamma arbete som görs mellan AMI och IFO men då mer utifrån hur samarbetet bedrivs, hur resultat på individnivå ser ut samt analys av vilka effekter arbets sättet har.

Verksamhetsplanen för 2024 presenterades dock muntligt för kommunstyrelsen i samband med möte 2024-01-31.

I dagsläget finns, som revisionen poängterar, ingen enhetlig skriftlig processbeskrivning över uppdrag, arbetsrutiner, roller, flöden. Underlag finns, men utgörs av separata rutiner, överenskommelser och flödesscheman kopplade till olika uppgifter och/eller uppdrag.

Bedömning

Utifrån PwCs rekommendationer till kommunstyrelsen, att regelbundet ta del av information om arbetsmarknadsverksamheten samt utvecklingen av försörjningsstöd och att denna information protokollförs, bör återrapportering planeras in återkommande.

I januari 2024 gavs AMI möjlighet att besöka kommunstyrelsen för att presentera årets verksamhetsplan. Ett liknande upplägg skulle kunna göras återkommande för kommunstyrelsens verksamheter, både utifrån att presentera kommande verksamhetsplan, men också för att delge resultat och analys utifrån föregående års verksamhetsberättelse. Årsberättelser och verksamhetsplaner per verksamhet finns idag, men görs inte automatiskt tillgängliga för kommunstyrelsen att ta del av. Genom att göra dem tillgängliga skulle representanter från kommunstyrelsen kunna ta del av en mer detaljerad beskrivning av verksamhet och resultat utifrån behov/intresse.

Enheten Arbetsmarknad och Integration
Eva Sjötn

Utifrån rekommendationen att säkerställa att skriftliga rutiner för uppföljning finns för att minska sårbarheten i samband med exempelvis personalomsättning, föreslås att ett processdokument tas fram för att fastställa vilka processer, rutiner och flöden som är nödvändiga för att uppfylla arbetsmarknadsenhetens uppdrag utifrån krav och mål enligt givna uppdrag, lagar och föreskrifter. Dokumentet bör också innehålla rutiner för arbetssätt, metoder utifrån roller och ansvar.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar:

- att införa en rutin för löpande, regelbunden återkoppling från Arbetsmarknads- och Integrations verksamheten/AMI.
- att uppdra åt enhetschef för AMI att ta fram ett processdokument för AMI:s arbetsmarknadsverksamhet.

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige tar del av revisionsrapporten Granskning av arbetsmarknadsverksamheten och uppdrar åt kommunstyrelsen att följa upp det uppdrag som kommunstyrelsen beslutat om enligt ovan.

I tjänsten

Eva Sjötn
Enhetschef Arbetsmarknad- och integrationsenheten

Granskning av arbetsmarknads- verksamheten

Dals Ed kommun

Februari 2024

Carl-Gustaf Folkesson, certifierad kommunal revisor

Ellen Håkansson

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Dals ed kommun genomfört en granskning av arbetsmarknadsverksamheten. Granskningens syfte är att granska om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsen *till övervägande del* har säkerställt en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten.

Nedan framgår våra bedömningar av varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
Finns det tydliga mål, riktlinjer och rutiner för verksamhetens arbete?	Delvis	
Finns det en tydlig roll- och ansvarsfördelning för verksamhetens arbete?	Ja	
Sker det en tillfredsställande uppföljning, utvärdering och analys av insatsernas resultat och effekter?	Ja	
Finns det välfungerande rutiner för samverkan med relevanta samverkansparter, såväl internt som externt?	Ja	
Sker det en tillfredsställande återrapportering till kommunstyrelsen?	Delvis	

Rekommendationer

Utifrån de iakttagelser och bedömningar som vi har gjort i granskningen önskar vi lämna följande rekommendationer till kommunstyrelsen:

- Att regelbundet ta del av information om arbetsmarknadsverksamheten samt utvecklingen av försörjningsstöd och att denna information protokollförs.
- Säkerställ att skriftliga rutiner för uppföljning finns för minska sårbarheten i samband med exempelvis personalomsättning.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Granskningsresultat	6
Inledning	6
Organisation	6
Mål, riktlinjer och rutiner för verksamhetens arbete	7
Uppföljning, utvärdering och analys	10
Samverkan, internt och externt	12
Riktlinjer och rutiner för extern samverkan	14
Återrapportering till kommunstyrelsen	15
Samlad bedömning	18
Rekommendationer	18
Bilaga 1	24

Inledning

Bakgrund

Arbetsmarknadspolitiken är ett statligt ansvar men trots det ser vi att kommunerna gör allt fler insatser för att få människor i meningsfull sysselsättning. I detta sammanhang blir också samverkan mellan kommunerna, staten, näringslivet och civilsamhället en viktig aspekt av att få till en stabil grund för en etablering på arbetsmarknaden.

Utifrån de regelverk och resurser som finns, kan kommunerna utveckla sin samverkan med Arbetsförmedlingen i planeringen av etableringsinsatserna. Kommunerna kan också själva och i samverkan med andra kommuner verka för att anpassa studie och yrkesvägledning samt utbud i vuxenutbildningen efter nyanländas olika behov och möjligheterna på den lokala och regionala arbetsmarknaden. Utifrån genomförd risk- och väsentlighetsanalys har därför revisorerna valt att granska kommunens arbetsmarknadsverksamhet.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet är att granska om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten. Revisionsfrågor för att besvara granskningens syfte är följande:

- Finns det tydliga mål, riktlinjer och rutiner för verksamhetens arbete?
- Finns det en tydlig roll- och ansvarsfördelning för verksamhetens arbete?
- Sker det en tillfredsställande uppföljning, utvärdering och analys av insatsernas resultat och effekter?
- Finns det välfungerande rutiner för samverkan med relevanta samverkansparter, såväl internt som externt?
- Sker det en tillfredsställande återrapportering till kommunstyrelsen?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

- Socialtjänstlagen (2001:453)
- Relevanta rutiner och riktlinjer på område

Avgränsning

Granskningen avgränsas till kommunstyrelsens ansvarsområde. Granskningen avser revisionsåret 2023.

Metod

Granskningen har genomförts med hjälp av intervjuer med kommunstyrelsens presidium, socialchef samt verksamhetsföreträdare för arbetsmarknadsverksamheten och med företrädare för extern samverkanspart. Vidare har granskning skett av relevanta dokument. Genomgången av kommunstyrelsens protokoll omfattar februari 2022 till oktober 2023.

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Granskningsresultat

Inledning

I följande avsnitt redovisas de iakttagelser vi har gjort i samband med vår granskning. Rapporten inleds med en kort bakgrund om hur arbetet är organiserat. För varje revisionsfråga redovisas de iakttagelser som vi har gjort. Varje revisionsfråga avslutas med en bedömning. I slutet av denna rapport finns en sammanfattande bedömning tillsammans med de rekommendationer som vi önskar lämna.

Organisation

Enheten Arbetsmarknad och Integration (AMI) i Dals-Ed är organiserad i två olika verksamhetsområden; arbetsmarknad och integration samt bemanningsteamet. AMI, Arbetsmarknad och Integration (inklusive ensamkommande barn/ungdomar) hanterar frågor som rör arbetsmarknadsåtgärder samt anvisningar från Migrationsverket. AMI har också i uppgift att med olika insatser och kompetenser skapa förutsättningar för individer att ta sig till egen försörjning genom arbete och/eller studier.

AMI består av 1 chef samt 4 medarbetare. AME - (medarbetare med anpassade anställningar, lönebidrag) har totalt 12 anställningar. I Dals-Ed finns i dag 48 pågående lönebidragsanställningar och kommunen är arbetsgivare för 22 av dessa. Övriga anställningar finns inom det privata näringslivet. De interna lönebidragen sköts av närmsta enhetschef i verksamheten men AMI-chefen har administrativt ansvar för att lönebidragen distribueras till rätt enhet.

Enligt delårsrapport är verksamhetsidén för AMI följande:

Uppgifterna - Vi ska...	Ge stöd & skapa förutsättningar för individer att stegförflyttas och på sikt nå egenförsörjning och i förlängningen minska risken för utanförskap för den enskilde. Skapa förutsättningar för att individer har en meningsfull sysselsättning som också bidrar till ett Dals-Ed som är attraktivt att leva och bo i. Vi ska också erbjuda möjligheter för en aktiv fritid genom Fritidsbanken. Vi ska vidare förvalta kommunens skog och grönområden i enlighet med fastställda planer och rutiner. Vi har också ett serviceuppdrag till kommunens övriga verksamheter utifrån att tillsätta och administrera timavlönad personal/årsarbetare och ersätta vakanser.
Syftet - För att/Så att...	Vi med olika insatser och kompetenser skapar förutsättningar för individer att ta sig till egen försörjning genom arbete och/eller studier. Vår uppgift är även att möta bemanningsbehov i verksamheterna och ersätta vakanser. Utöver detta har vi också ett uppdrag att bidra till ett attraktivt Dals Ed, t ex genom välskötta grönområden & badplatser.
Målgrupperna- Åt/till/för...	Invånare som är arbets sökande och som har behov av stöd för att åter komma i arbete, för nyanlända, samt för ensamkommande barn/ungdomar utan vårdnadshavare. Fritidsbanken är öppen för alla såväl kommuninvånare som övriga. Utöver det är vi till för övriga verksamheter utifrån serviceuppdraget att bemanna kommunens verksamheter. I detta uppdrag är vi också i förlängningen till för den enskilde kunden.

Bild: Illustration av uppgifter och uppdrag för Ami utifrån dess syfte, målgrupp och uppgifter.

Den primära uppgiften för AMI är att finnas till för invånare som är arbets sökande och som har behov av stöd för att återkomma i arbete, samt finnas till för nyanlända och för ensamkommande barn/ungdomar utan vårdnadshavare. Arbetet är organiserat i en beställar/utförarmodell där arbetsmarknadsenheten utför arbetsmarknadsinsatser på individ- och familjeenhetens initiativ. Uppdragen kommer från någon av samordningsförbundets parter, dvs kommunen, (exempelvis IFO) Arbetsförmedling, Försäkringskassan eller regionen inom ramen för finansiell samverkan

AME är en del av AMI och är en verksamhet som leds av två verksamhetsledare, som leder och fördelar det dagliga arbetet. De verkar inom de kommunala verksamheterna verkstäder, butik samt inom arbete med skog- och grönområden. Verksamheten består förutom verksamhetsledarna av de tolv personer som har arbetsmarknadsanställningar, som ni skriver om i annat stycke samt av personer som har arbetsträning.

Verksamhetsledarna samverkar med arbetsmarknadscoacherna, men coacherna arbetar inte i den dagliga verksamheten.

Rollfördelning och statistik

Arbetsmarknadscoacherna tillsammans med verksamhetsledarna arbetar för att ge ett koordinerat stöd till individen och erbjuda meningsfull daglig sysselsättning för de som har en arbetsmarknadsinsats. Ansvaret för försörjningsstöd ligger hos individ och familjeomsorgen (IFO) under socialnämnden. Det finns en verksamhet som betecknas

“Incheckningen”, där IFO och arbetsmarknadsenheten samarbetar. Den verksamheten riktar sig mot bland annat försörjningsstödstagare som behöver en lågtröskelverksamhet för att gå mot egen försörjning. De hänvisade deltagare kan också komma från alla samverkansparter, dvs kommunen, (exempelvis IFO) Arbetsförmedling, Försäkringskassan eller regionen och det är inte alla deltagare som uppstår försörjningsstöd, även om majoriteten gör det.

Under år 2022 låg arbetslösheten i målgruppen 16-64 år i genomsnitt på 5,2% i kommunen, vilket kan jämföras med ett genomsnitt på 6,8% för riket och 6,0% för Västra Götaland. Vad gäller målgruppen som är 16-24 år, ligger Dals Eds kommun under snittet för riket och Västra Götaland. Genomsnitt i Dals-Ed 6,0% jämfört med 8,3 för riket och 7,3% i Västra Götaland.

Mål, riktlinjer och rutiner för verksamhetens arbete

Revisionsfråga 1: Finns det tydliga mål, riktlinjer och rutiner för verksamhetens arbete?

lakttagelser

Led- och styrmodell

År 2015 infördes ett nytt arbetssätt för att styra och leda verksamheterna, i syfte att skapa en för invånarna bättre verksamhet. Varje organisatorisk nivå styr själv och leder sin verksamhet utifrån grunduppdrag och utvecklingsbehov. Arbetssättet bygger på en tillitsbaserad ledningsfilosofi med nya former för den kommunala styrningen, som balanserar behovet av kontroll med förtroende och insikt om medarbetarnas kunskap och erfarenhet.

Mål

I AMIs verksamhetsberättelse för år 2022 framkommer att det inom AMI-området finns ett flertal mål som följts upp i samband med verksamhetsberättelsen. Målen är bland annat meningsfullt stöd, stegförflyttning, aktivt medarbetarskap, egen försörjning och incheckningen. I verksamhetsplanen för AMI finns verksamhetskritiska utvecklingsmål, kvalitetsfaktorer, verksamhetens grunduppdrag samt en så kallad SWOT-analys för verksamheten.

Rutiner och riktlinjer

Vi har i vår granskning inte tagit del av några skriftliga riktlinjer eller rutiner för arbetet med arbetsmarknadsinsatser. I intervjuer framkommer att det sedan flera år pågår ett arbete med att åstadkomma ett fokus på arbetslinjen snarare än omsorgslinjen. Omsorgslinjen brukar beskrivas som det sociala arbete som individ och familjeomsorgen brukar bedriva, dvs att arbetet med arbetslöshet utgår ifrån ett omsorgsperspektiv. Arbetslinjen brukar generellt förknippas med ett fokus på anställningsbarhet. I intervjuerna framkommer också att nämndens arbete har ett så kallat nerifrån- och upp perspektiv där politiken låter förvaltningen driva det dagliga arbetet.

Insatser

Ett exempel på en arbetsmarknadsinsats är “Individsamverkan” och Incheckningen. Individsamverkan innebär att tillsammans med individen och i samverkan med

myndigheter, hitta rätt insatser i rätt tid för att öka möjligheten att individer får tillgång till stöd hos rätt myndighet. Individsamverkan är det arbete som bedrivs utifrån Samordningsförbundet. Aktiviteter för individsamverkan enligt insatsbeskrivningen är följande:

- Aktivt arbeta utifrån BIP:s elva indikatorer för anställningsbarhet, med tydligt fokus på arbete utifrån varje enskild individs förutsättningar. (BIP är en dansk studie som forskat fram indikatorer för anställningsbarhet)
- Utveckla ett strukturerat sätt att arbeta med hälsa och friskfaktorer.
- Utveckla arbetet i Incheckningen, och skapa förutsättningar för aktivitetskedjor och parallella insatser utifrån varje enskild individ.

Utöver de tidigare nämnda arbetsmarknadsinsatserna, finns det enligt förvaltningen en önskan om att även utveckla och erbjuda mer hälsofrämjande aktiviteter. En av medarbetarna på AMI har utbildat sig inom docta område, med särskilt fokus på målgruppen. Detta kan också ses som ytterligare en möjlighet att erbjuda individanpassade insatser inom området hälsa. Detta beskrivs som ett viktigt område för individens såväl fysiska som psykiska hälsa.

Incheckningen är en lågtröskelverksamhet som bedrivs i samverkan AMI/IFO den används dock som en möjlig insats även för deltagare som kommer in via individsamverkan, men den finansieras/regleras inte av samordningsförbundet.

Målen för arbetet med incheckningen är en del av förvaltningens mål som ska leda till att:

- Verksamheterna utvecklar sin samverkan och därmed blir effektivare.
- Verksamheterna samordnar sina insatser så att deltagaren får stöd utifrån sina behov och sin förmåga för att förbättra sin funktions- och arbetsförmåga
- Förmågan till egen försörjning ökar
- Deltagarens egna medverkan ökar

Arbetssätt och metod

Enligt företrädare för verksamheten tillämpas ett lösningsfokuserat arbetssätt gällande arbetsmarknadsinsatserna. Detta innebär att man har ett fokus på vad man *vill uppnå*, istället för att fokusera på att försöka förstå hur problemen uppstått. Medarbetaren arbetar med att förstå vad individen vill med en arbetsmarknadsinsats, vad som redan fungerar och vad individen kan göra i praktiken för att uppnå det som denne önskar. Fokus ligger därmed på att identifiera och utforma ett mer välfungerande sätt att agera framgent. Verksamheten som erbjuds ska enligt förvaltningen, därmed utgå ifrån det som kallas "Tjänstedesign", dvs en metod som utformar insatserna utifrån förståelse för användarens behov och upplevelser. Att utgå ifrån detta gör det lättare att fokusera på lösningen på de problem som är väsentliga och inte fortsätta med insatser som inte efterfrågas.

Mellan IFO och AMI finns en etablerad samverkansform som kallas "Incheckningen". Denna verksamhet finansierades ursprungligen av Samordningsförbundet men har nu

införlivats i den ordinarie kommunala verksamheten. Arbetet med incheckningen utgår från att utforska ACT - Acceptance and Commitment Therapy. ACT är ett steg i ett mer handlingsorienterat sätt att förändra sin situation för de individer som verksamheten möter. ACT är egentligen en terapiform vid behandling men ACT används enligt förvaltningen även inom arbetslivet eller som metod för att förebygga stress och psykisk ohälsa.

AMI:s verksamhet präglas också av en studie från Danmark (i den så kallade Beskæftigelses Indikator Projektet (BIP)). Studien har kunnat se vad som har störst betydelse i förhållande till anställningsbarhet. I forskningsprojektet har elva indikatorer för anställningsbarhet utvecklats baserat på både nationella och internationella studier. Indikatorerna har under fyra år testats som ett verktyg för att mäta progression i individers arbetslöshetsförlopp. Förvaltningens arbete utvärderas utifrån indikatorer som NNS, Nationella nätverket för samordningsförbund, tagit fram. Förvaltningen beskriver att det finns många paralleller att dra från studien som är den hittills mest omfattande progressionsmätningstudie som har undersökt vad som faktiskt gör att individer med komplexa behov kommer i arbete.

Enligt förvaltningen innebär detta att verksamheten använder kunskapen från forskningen när de planerar insatser för individen. Det innebär att flera parallella insatser planeras in och arbetet har enligt förvaltningen ett tydligt fokus på slutmålet - att individen ska komma ut i arbetet.

Bedömning

Finns det tydliga mål, riktlinjer och rutiner för verksamhetens arbete?

Bedömning: Delvis

Vi bedömer att det finns mål och riktlinjer för verksamheten men att det saknas skriftliga rutiner för arbetssätt och metoder gällande arbetsmarknadsverksamheten. Vi anser att det är en brist att det saknas dokumentation av rutiner och att detta innebär en ökad sårbarhet för verksamheten, exempelvis i de fall medarbetare väljer att sluta sin anställning.

Roll- och ansvarsfördelning

Revisionsfråga 2: Finns det en tydlig roll- och ansvarsfördelning för verksamhetens arbete?

Av AMIs tertialrapport 2 2023, framkommer att verksamheten sedan årsskiftet ingår i ett nytt samordningsförbund och att fokus har legat på att få till en funktionell beredningsgrupp. Ett samordningsförbund består av flera medlemskommuner, regionen Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Dess övergripande uppdrag är att finansiera insatser så att resurserna inom rehabilitering används på ett effektivt sätt.

En nulägesanalys/målgruppsanalys har påbörjats utifrån att försöka kartlägga vilka utmaningar som finns i de olika medlemskommunerna. Detta sker som ett led i att se

över om samordningsförbundet behöver fördela om resurser eller förändra sitt arbetssätt inför kommande år. Under år 2023 har förbundet förstärkt ersättningen till kommunerna för de pågående insatser som bedrivs mot bakgrund av att personalkostnaderna har ökat.

lakttagelser

Enligt förvaltningen pågår ett omfattande samarbete med Samordningsförbundet. Framst för de som sedan tidigare arbetat med grupper som behöver samlat stöd från både IFO och AMI. Dess finansiell samordning ersätter inte detta interna arbete utan skall istället stödja, fördjupa och utveckla befintligt samarbete. I Dals-Ed's kommun sker detta delvis genom individsamverkan, och är organiserat under AMI. Förbundet finansierar en funktion som har till uppdrag att samordna, koordinera och driva arbetet framåt på ett strategiskt och strukturerat sätt.

I intervjuer framkommer att det finns en tydlig ansvarsfördelning mellan IFO och AMI samt gentemot Samordningsförbundet och Arbetsförmedlingen. Granskningen har erhållit ett dokument Västra Värmlands och Norra Dalslands Samordningsförbund, förbundsordning beslutad 221128 med beskrivning av förbundets ändamål, beskrivning av dess budget och verksamhetsplan samt interna kontroll.

Samverkansavtal finns mellan Västra Värmlands och Norra Dalslands samordningsförbund och arbetsmarknadsenheten kring finansiering av en tjänst som samordnare på 100 %.

Bedömning

Finns det en tydlig roll- och ansvarsfördelning för verksamhetens arbete?

Bedömning: Ja

Vi bedömer att det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning för både verksamhetens interna såväl som externa samverkansarbete. Vår granskning visar att det råder en tydlig ansvarsfördelning mellan IFO och AMI samt gentemot Samordningsförbundet och Arbetsförmedlingen vilket vi anser vara viktig förutsättning för att kunna bedriva ett effektivt arbete.

Uppföljning, utvärdering och analys

Revisionsfråga 3: Sker det en tillfredsställande uppföljning, utvärdering och analys av insatsernas resultat och effekter?

lakttagelser

Uppföljning

-individnivå och verksamhetsnivå

Som tidigare nämnts används BIP-studiens indikatorer för uppföljning av individens progression mot arbete. Indikatorerna används också som ett verktyg för deltagare att skatta sin förmåga, och man följer enligt förvaltningen detta över tid på individnivå. BIP-indikatorer och progression följs upp i det individuella fallet. BIP-indikatorerna sammanställs inte från flera förbund på nationell nivå, det är indikatorerna från samordningsförbundet/NNS som sammanställs och aggregeras. Indikatorer för finansiell

samordning är ett instrument för samordningsförbund att bedöma egen verksamhetsutveckling över tid, möjliggöra jämförelser mellan förbund, samt ge förbund och ingående parter ett stöd att förbättra samordningen av arbetslivsrehabiliterande insatser. BIP följs bara upp lokalt i det löpande arbetet mellan coach/deltagare för att mäta progression och skapa underlag för utvärdering, samtal och analys.

De individinriktade målen är följande:

- Individens upplever att stödet som erbjuds är organiserat utifrån hans behov
  - Individens är delaktig i sin rehabiliteringsprocess
  - Individens får stöd i kontakter med myndigheter och verksamheter
  - Individens har stegförflyttat sig närmare arbetsmarknaden och egen försörjning
- Samtliga individuella mål ska enligt förvaltningen följas upp med indikatorer från BIP-studien.

Verksamhetsuppföljning

I verksamhetsplanen för AMI finns kritiska utvecklingsmål, kvalitetsfaktorer, verksamhetens grunduppdrag samt en så kallad SWOT-analys för verksamheten (styrkor, svagheter, möjligheter samt hot. Denna analys finns med i arbetet med verksamhetsplanen och ska ringa in verksamhetens styrkor, svagheter, nuvarande och framtida förutsättningar i omvärlden för att bestämma vilka möjligheter och hot man har att arbeta med utifrån externa faktorer. Tanken är att verksamhetens styrkor är en tillgång att satsa på medan svagheter kan behöva arbetas med för att de ska elimineras. Analysen är enligt förvaltningen en utgångspunkt för att se möjligheter till utveckling.

Utöver SWOT-analysen identifierar och anger verksamheten utvecklingsmål. Detta sker dels utifrån omvärldsanalysen samt dels rådande omständigheter. Verksamheten arbetar under året med utvecklingsfrågor och följer upp resultatet som en del i verksamhetsutvecklingen. Arbetet kan både leda till att målen nås eller att nya utvecklingsområden identifieras, enligt förvaltningen. Vi har i vår granskning inte tagit del av några underlag eller någon planeringen för denna uppföljning. Målen för verksamheten följs enligt intervjuerna upp i verksamhetsplanen men presenteras *inte* för kommunstyrelsen. Arbetet med att följa upp verksamheten sker genom förvaltningens eget årshjul.

Volymer och resultat inom verksamheten följs också upp genom SUS, (Sektorsövergripande system för uppföljning av samverkan och finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet). Syftet med systemet är att underlätta lokal, regional och nationell uppföljning av samverkan. Den samverkansform som redovisas i systemet är samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Systemet används dock inte längre på grund av GDPR, och det finns i nuläget inget system som ersätter det fullt ut. Utöver detta följer verksamheten på eget initiativ upp området i den nationella databasen Kolada. I kontakt med förvaltningen framgår att arbetsmarknadscoacherna systematiskt samlar in under året. All data där kan sedan användas för jämförelse för vår egen kommun från år till år, men också i jämförelse med andra kommuner (under

förutsättning att de redovisat in data) exempel på data; resultat vid avslut, utbildningsnivå på de vi arbetar med, antal i insatser, antal i anpassade anställningar, kön- åldersstruktur, kostnad för arbetsmarknadsinsatser i förhållande till invånarantal osv.

I vår granskning har vi tagit del av verksamhetsberättelsen för AMI år 2022. I den framkommer en analys av nuläget och framtiden på arbetsmarknaden, samt en redogörelse för hur mål inom verksamheten följs upp. I verksamhetsberättelsen för år 2022 mäts meningsfullt stöd samt stegförflyttning upp som har bäring på granskningens område. I tertialrapporten 2, 2023 följs dessa upp tillsammans med koordinerat stöd.

Uppföljning av samverkan

Vad gäller uppföljning inom ramen för Samordningsförbundets satsning inom individsamverkan, beskrivs att organisationen på en generell nivå ska bestå av en beredningsgrupp som utgör styrgrupp och har uppföljningsansvar. Om samverkan inte fungerar kan en avvikelserapport lämnas till förbundschefen, som för vidare ärendet till berörda parter och beredningsgrupp, enligt insatsbeskrivningen. Västra Värmlands och Norra Dalslands Samordningsförbund ska enligt detta dokument också finansierar en koordinator/samordnare. Kontinuerlig dialog finns mellan ansvarig chef för finansierad insats och förbundschef kring innehåll och struktur i denna insatsbeskrivning. Uppföljning ska ske genom att:

- Deltagare registreras i Sektorsövergripande system för uppföljning av samverkan och finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet (SUS), anonymt eller med personnummer
- Månadsrapporter samt halvårs- och helårsrapport
- Indikatorer för samverkan, framtagna av Nationella nätverket för samordningsförbund, (NNS), är en del av uppföljningen.

I intervjuerna framkommer att rapportering sker men att nämnden inte tar del av denna information. Dals Ed är representerad i samordningsförbundet genom ordföranden i Socialnämnden.

“Integrerad samverkan i kommunerna”, som i Dals-Ed´s kommun betecknas *“individsamverkan”*, fokuserar på att utveckla samverkan för att människor ska få bättre förutsättningar att klara sin försörjning. Det är ett forum där individärenden kan lyftas. Alla relevanta samverkansparter runt individen ska enligt beskrivningen vara med i samverkan och alla parter som har ärenden där samordning behövs ska kunna lyfta upp ärenden i detta forum. Därför är verksamhetsmålen att samverkan ska utvecklas och följs upp med samt att alla parter ska vara med i samverkan. Samverkan ska följas upp med indikatorer.

- Aktiviteterna är att man tillsammans med individen och i samverkan med myndigheter hitta rätt insatser i rätt tid för att öka möjligheten att individer får stöd hos rätt myndighet.
- Aktivt arbeta utifrån BIPs elva indikatorer för anställningsbarhet, med tydligt fokus på arbete utifrån varje enskild individs förutsättningar.

- Utveckla ett strukturerat sätt att arbeta med hälsa och friskfaktorer.
- Utveckla arbetet i "Incheckningen", och skapa förutsättningar för aktivitetskedjor och parallella insatser utifrån varje enskild individ.

Detta ska ske genom att:

- Använda Tjänstedesign som metod och förhållningssätt med individens fokus i fokus.
- Arbeta utifrån ett lösningsfokuserat förhållningssätt.
- Utgå från forskningsunderlag från BIP studien.
- Arbeta aktivt med ACT¹ i grupp och på individnivå.

Bedömning

Sker det en tillfredsställande uppföljning, utvärdering och analys av insatsernas resultat och effekter?

Bedömning: Ja

Vi bedömer att det sker en tillfredsställande uppföljning, utvärdering och analys av insatsernas resultat och effekter *på individ- och gruppnivå samt verksamhetsnivå*. Vi noterar dock att strukturen för uppföljning inte är dokumenterad. Vi bedömer även att verksamheten på organisatorisk nivå analyseras, utvärderas och följs upp på ett tillfredsställande sätt.

Samverkan, internt och externt

Revisionsfråga 4: Finns det välfungerande rutiner för samverkan med relevanta samverkansparter, såväl internt som externt?

lakttagelser

Intern samverkan

Den främsta samverkan internt är insatsen som kallas "Incheckning", där personal från Individ och familjeomsorgen (IFO) finns tillgänglig i verksamheten där målgruppen checkar in en eller flera gånger i veckan. Syftet med verksamheten är att initialt träffa individen på ett "positivt sätt" och med låga krav på prestation. "Incheckningen" ska vara en plats för att skapa förutsättningar för handläggare på IFO att kunna skapa en individuell planering som bygger på åtagande från individens sida. Det kan till exempel vara att personer deltar i verksamheten men nivå och frekvens utifrån individens förutsättningar. Detta beskrivs som en form av lågtröskelverksamhet, som i mycket hög grad kan anpassas till varje individ. En intention med incheckningen är att skapa en arena för att kunna arbeta med förberedande insatser, stämma av internt och matcha personer mot andra arbetsmarknadsinsatser. Målet är att individer i högre utsträckning nås av rätt insats. På så sätt är intentionen att även kunna nå fler individer.

---

¹ Acceptance and Commitment Therapy som ett steg i ett mer handlingsorienterat sätt att förändra sin situation för de individer som verksamheten möter. ACT är egentligen en terapiform vid behandling men ACT används enligt förvaltningen även inom arbetslivet eller som prevention av stress och psykisk ohälsa.

Förvaltningen uppger att man sedan en tid har fört en dialog mellan individ- och familjeomsorgen samt AMI kring om utöka och utveckla arbetet ytterligare. Detta har främst handlat om de behov av fler insatser som finns för de som står längst ifrån arbetsmarknaden. Ett exempel på att detta är att det kan vara ett stort steg att få en coachkontakt, arbetsträning eller en praktik om man har varit frånvarande på arbetsmarknaden en längre tid samt haft ekonomiskt bistånd.

I tertialrapport 2, 2023 för AMI presenteras att ett fortsatt utvecklingsarbete med IFO har pågått och att de tillsammans har analyserat målgrupper och insatserna. Detta för att säkerställa att de behoven som finns möts och att de som har störst behov av samordnade insatser nås. Samarbetet behöver enligt tertialrapporten fortsätta att utvecklas under nästa år.

Extern samverkan

Västra Värmlands och Norra Dalslands samordningsförbund arbetar utifrån att nå de som behöver stöd och insatser från flera myndigheter samtidigt. I Dals Eds kommun sker idag myndighetssamverkan med utgångspunkt i samordningsförbundet som grundar sig på Finsam, (lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser). Bland annat Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ingår i Samordningsförbundet. Det finns inom ramen för detta ett forum och en struktur för att lyfta upp ärenden från alla parter som ingår i samverkan. Syftet med Finsam är att förhindra att hamna i en rundgång eller gråzon mellan myndigheter.

Efter omorganisation är Dals-Ed numera en del av Västra Värmland och Norra Dalslands samordningsförbund, där även kommunerna Arvika, Eda, Årjäng, Säffle, Bengtsfors och Åmål ingår. Under senare år beskriver förvaltningen att flera samverkansparter haft svårt att delta i detta forum, och det innebär en stor utmaning att nå parterna på ett strukturerat sätt. På grund av bristande forum för samverkan ser förvaltningen att ärenden lyfts i detta forum i brist på annat forum eller utifrån att handläggare/vårdgivare inte har möjlighet att själva erbjuda förberedande insatser som de anser skulle behövas.

I insatsbeskrivningen : Utveckling av samverkansinsats *Integrerad samverkan i kommunerna* (2023-01-01) beskrivs följande syfte:

“Syftet med finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet är att stötta individer som är i behov av samordnad rehabilitering till ökad delaktighet, förbättrad livssituation och egen försörjning. Genom att uppnå en effektivare resursanvändning och att utveckla myndighetsgemensam organisering kring individers behov ökas hållbarheten i samverkan. Integrerad samverkan bygger på en uttalad samordningsstrategi, ett fördjupat tillstånd i samverkan, både kulturellt och strukturellt samt organisering som utgår från individers behov.”

I beskrivningen framkommer också att parterna i FINSAM genomgår stora organisatoriska förändringar (2023-01-01) och att detta, i kombination med minskade ekonomiska resurser, innebär konsekvenser för samverkan. Samordningsförbundet

beskrivs som en sammanhållande funktion som blir allt viktigare för att hålla ihop samverkan och parterna. Det blir viktigt att hitta en samordningsplattform, som lämpad för kommunerna då dessa ska fungera som "spindeln i nätet" runt individen. Funktionen behov beskrivs både på strategisk och strukturell nivå. Erfarenhetsutbyte, samarbete och fördjupad samverkan beskrivs vara av vikt för denna plattform.

I kontakt med förvaltningen framkommer att samverkan med vården, Närhälsan och öppenvårdspsykiatri i Västra Götalandsregionen, genom att de är parter i samordningsförbundet. Det innebär att de initierar ärende till individsamverkan på samma sätt som övriga parter. De deltar också i återkommande, månadsvisa avstämningsmöten med arbetsmarknadscoach på kommunen (inom ramen för individsamverkan). I intervjuer framkommer att det inte finns upprättade rutiner kring användningen av särskilt individuell planering (SIP) i kontakt med vården. Rätten att kalla till SIP regleras genom socialtjänstlagen, samt hälso- och sjukvårdslagen, vilket innebär att medarbetare på AMI inte kan kalla till SIP, i de fall man bedömer att det finns behov av det, görs det av handläggare på socialtjänsten, med stöd av socialtjänstlagen alternativt av Närhälsa/psykiatri med stöd av hälso- och sjukvårdslagen. Medarbetare från AMI deltar i de fallen på SIP-möten och är inte sällan den som därefter koordinerar den fortsatta processen enligt kontakt med förvaltningen. Däremot beskrivs att arbetet via Incheckningen kan innebära att man identifierar att det föreligger andra hinder som kräver andra insatser, som inom vården eller utredningar via psykiatri.

I intervju med extern samarbetspartner beskrivs att det råder ett välfungerande samarbete med arbetsmarknadsenheten. Exempelvis anges att arbetsmarknadsinsatser som exempelvis praktik lett fram till tre nu pågående lönebidragsanställningar.

Överenskommelse med Arbetsförmedlingen och Samverkansavtal med Samordningsförbundet

Det finns ett dokument med namnet "Överenskommelse om samverkan mellan Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Mellerud Åmåls kommuner och arbetsförmedlingen för att påskynda individers etablering i arbetslivet och förbättra kompetensförsörjningen". Överenskommelsen med Arbetsförmedlingen som är daterad 2022-12-07. Den har enligt förvaltningen ersatt övriga lokala överenskommelser mellan kommunen och Arbetsförmedlingen kring hur samverkan ska ske gentemot olika gemensamma målgrupper. Den beskriver också ansvarsfördelning och arbetsgången. I dokumentet beskrivs syfte, målgrupper, målsättningar samt organisering av samverkan. Överenskommelsen gäller enligt förvaltningen tills vidare och revideras årligen. I samband med revidering/nytt år bjuds även högre tjänstepersoner inom kommunen och Arbetsförmedlingen och kommunstyrelsens ordförande i samtliga kommuner in till årets första styrgruppsmöte. Detta i syfte att de ska få en uppdatering kring justeringar som gjorts eller andra förändringar som påverkar samverkan. Det utgör enligt förvaltningen också en arena för dialog mellan kommunen och Arbetsförmedlingen kring gemensamma frågor och utmaningar. Överenskommelse beskriver att målgrupp och målsättning med överenskommelsen samt organisering.

I överenskommelsen anges att det strategiska och operativa arbetet på kommunnivå beskrivs i en särskild kommunbilaga. Den kommunbilaga som granskningen erhållit bär namnet "Process för samverkan bilaga Dals-Eds kommun. I denna beskrivs vad samverkan innebär mer specifikt för kommunen. Även nedbrytning av mål som följs upp internt står i detta dokument samt vilka verksamheter som Dals Ed har tillsammans med Arbetsförmedlingen, exempelvis "Jobbspår" och "Rusta och matcha". Dokumentet innehåller också praktisk information om när och hur representanter från kommunen och Arbetsförmedlingen ska träffas.

Enligt verksamhetsberättelsen för AMI (chef) 2022, framkommer att Arbetsförmedlingens reformering fortskrider, och i kölvattnet av den har myndigheten nu fått ett tydligare uppdrag att på nytt samordna sig med kommunen och fristående leverantörer för att få till stånd en bättre och mer ändamålsenlig samverkan. DUA - Delegationen för unga och nyanlända till arbete, har därför fått i uppdrag att hantera ansökningar för medel avsatta för att ta fram överenskommelser. För Dals Eds del innebär det att förvaltningen inför hösten 2022 ansökte om medel för att revidera den överenskommelse som de sedan tidigare hade med Arbetsförmedlingen och kommunerna Bengtsfors, Dals-Ed, Mellerud och Åmål. Enligt dokumentet har de fått medel för detta och överenskommelsen är nu färdig.

Utöver överenskommelsen med Arbetsförmedlingen finns ett samverkansavtal inom ramen för Samordningsförbundet Västra Värmland och Norra Dalsland med Dals-Ed kommun, Arbetsmarknadsenheten angående uppdrag inom utvecklings- och samverkansinsatser "Integrerad Samverkan" finansierad av Västra Värmlands och Norra Dalslands Samordningsförbund, tidigare betecknat BÅD-ESÅ (Bengtsfors, Åmål, Dals-Ed, Säffle, Årjäng). I Dals-Ed innebär denna insats den individuella samverkan som beskrivits i rapporten. Uppdraget gäller under år 2023. Samverkansavtalet innehåller verksamhetens mål, omfattning, parter och uppföljning.

I AMIs delårsrapport framgår att fokus under år 2023 har varit på samverkan med Arbetsförmedlingen utifrån den framtagna överenskommelsen. Av delårsrapporten framgår att verksamheten anser att effekterna av arbetet inneburit förkortade handläggningstider och att utredningar sker i snabbare takt, vilket gör att processer påskyndas.

Bedömning

Finns det välfungerande rutiner för samverkan med relevanta samverkansparter, såväl internt som externt?

Bedömning: Ja

Vi bedömer att det finns rutiner för samverkan med både interna och externa samverkansparter. Utifrån de uppgifter som vi tagit del av i vår granskning gör vi även bedömningen att samverkan fungerar väl i de olika samverkansformerna, både internt tillsammans med andra förvaltningar och externt med exempelvis arbetsförmedlingen.

Vi noterar att vi i granskningen inte tagit del av några formaliserade avtal med näringslivet.

Återrapportering till kommunstyrelsen

Revisionsfråga 5: Sker det en tillfredsställande återrapportering till kommunstyrelsen?

lakttagelser

Årsredovisning, verksamhetsberättelse 2022 och tertialrapport 2 2023

I 2022 års årsredovisning för hela kommunens verksamhet presenteras målet "Kommunens verksamheter och näringslivet har bra tillgång på arbetskraft med relevant kompetens. Invånarna i Dals-Ed har goda möjligheter till egen försörjning." Målet bedömdes för det året vara delvis uppfyllt. Flertalet åtgärder sträcker sig över planperioden och beskrivs därmed inte kunnat färdigställas under året. Bedömning görs därmed att målet inte fullt ut uppfylls under året, främst med anledning av kompetensmatchningsbehovet, men att det i slutet av planperioden har genomfört åtgärder i den mån de nått sådan effekt som gör att målet kan anses uppfyllt. I AMIs verksamhetsberättelse för år 2022 presenteras en mer verksamhetsspecifik presentation av arbetsmarknadsarbetet. Denna presenteras inte för kommunstyrelsen, enligt förvaltningen.

I AMIs delårsrapport presenteras kritiska kvalitetsindikatorer som är; meningsfullt stöd, stegförflyttning, koordinerat stöd, bemötande och medarbetar- och ekonominytta. I övrigt innehåller tertialrapport 2 2023, också uppföljning av utvecklingsmål och ekonomi samt en sammanfattande analys av året som helhet per augusti 2023. I avsnittet gällande sammanfattande analys beskrivs att det behövs föras en dialog med politiken kring ambitionsnivå och grunduppdrag, i samband med att driftbidrag och externa medel minskar.

Enligt förvaltningen presenteras inte denna rapport för kommunstyrelsen utan det är förvaltningschef för samhällsbyggnadsförvaltningen som redovisar en övergripande rapport per delår och helår för *hela* förvaltningen till kommunstyrelsen. Däremot har alla politiker enligt förvaltningen, möjlighet, att gå in och läsa respektive verksamhetsrapport i sin helhet i deras led- och styrprogram - stratsys där alla rapporter finns.

Enligt verksamhetsberättelsen genomfördes en undersökning i målgruppen under år 2022 för att bland annat mäta hur deltagarna i verksamheten överlag upplever att det stöd som ges är meningsfullt. Detta presenteras under rubriken meningsfullt stöd. Utfallet kommenteras och måluppfyllelsen bedöms med trafikljus. Även uppföljning av utvecklingsmål samt uppföljning av ekonomi och sammanfattande analys görs i verksamhetsberättelsen för år 2022. Målen var bland annat meningsfullt stöd, stegförflyttning, aktivt medarbetarskap, egen försörjning, incheckningen. Utifrån vår protokollsgenombgång kan vi konstatera att kommunstyrelsen inte del av denna verksamhetsberättelse.

Samhällsbyggnadsförvaltningens delår och verksamhetsberättelse

Enligt förvaltningen är det Samhällsbyggnadsförvaltningens delårsrapport och verksamhetsberättelse som presenteras för kommunstyrelsen. I samhällsbyggnadsförvaltningens verksamhetsberättelsen beskrivs AMIs utmaningar

utifrån förändrat uppdrag på arbetsmarknadsområdet samt konsekvenserna av Arbetsförmedlingens förändrade uppdrag.

I tertial 2, 2023 för samhällsbyggnadsförvaltningen presenteras AMIs ekonomi samt att minskning av antalet medarbetare har skett samt förändrade arbets sätt. Detta presenteras under lärdomar och utmaningar inför framtiden samt vad som kan göras bättre nästa år. I samhällsbyggnadsförvaltningens verksamhetsberättelse år 2022 beskrivs AMI under ett eget avsnitt. 2023-10-04 § 157 presenteras Budgetuppföljning 2023 Dals-Eds kommun – Delårsprognos inklusive tertial 2 – Verksamhetsberättelse tertial 2, 2023 – KS samhällsbyggnadsförvaltning.

Resultat - individ- och verksamhetsnivå

Vad gäller individuppföljning och verksamhetsuppföljning tar kommunstyrelsen enligt förvaltningen inte del av uppföljningen som rapporterats in (se revisionsfråga 3) vilket bekräftas av vår protokollsgenomgång.

Genomgång av kommunstyrelsens protokoll

Enligt intervjuer är dialogen med förvaltningen välfungerande. Dialogen beskrivs som ömsesidigt öppen mellan förvaltningen och kommunstyrelsen.

I protokollsgenomgången har vi kunnat spåra att kommunstyrelsen 2023-03-02 § 41 beslutade att tillföra motsvarande medel från och med år 2023 och fortsättningsvis till AMI:s budgetram för feriejobb för att arbeta systematiskt med ett företag, som ett ytterligare inslag inom ramen för ordinarie arbete med feriepraktik för skolungdom. Bedömningen av enhetschef för arbetsmarknad och Integration/AMI är att projektet är positivt och passar väl in i kommunens planer för näringsliv och utveckling. Projektet kan ge ungdomar en positiv plattform till ett framtida entreprenörskap. Det kan också ses som ett alternativ till den feriepraktik som kommunen ordnar för skolungdom, där denna form i högre grad bygger på att understödja ett entreprenörskap.

2023-10-04 § 165 diskuterar kommunstyrelsen förutsättningar för ökat antal arbetsmarknadsanställningar. Sammanfattningsvis handlar ärendet om att individ- och familjeomsorgen (IFO) och Arbetsmarknad- och integrationsenheten sedan många år tillbaka har ett samarbete och en samverkan kring möjligheten att erbjuda anpassade anställningar (lönebidrag) till individer som tidigare uppburit försörjningsstöd. Det har då gjorts genom en omfördelning av medel för utbetalning av försörjningsstöd till utbetalning av lön. Möjligheten att erbjuda en välanpassad anställning och ge individen stöd under en längre tid är ett effektivt sätt att arbeta och ger ökade förutsättningar att bli självständig enligt protokollet. I protokollet beskrivs också att AMI och IFO ser att det ger goda resultat när det arbetas metodiskt med målgruppen. Mot den bakgrunden framförs önskemål om att utveckla arbetssättet och utöka möjligheten att arbeta ut fler i anpassade anställningar. Det skulle innebära att budgetramen på AMI behöver öka för den här typen av anställningar och det görs då genom att IFO omfördelar delar av sin budget för försörjningsstöd. Idag omfördelas 200 000 kr, vilket motsvarar cirka 1,5 årsarbetare. Om omfördelningen istället motsvarar 600 000 kr skulle det innebära att cirka 5-6 årsarbetare skulle kunna erbjudas anställning inom kommunens verksamheter.

Enhetschef AMI beskriver att förslaget innebär att kommunen istället för att betala bidrag betalar lön ut till individen. På sikt innebär det också att individen, om allt fungerar väl, skulle kunna närma sig privat näringsliv, för en långsiktig anpassad anställning. Den viktigaste aspekten är dock att arbetssättet bidrar till att bryta utanförskap, och det möjliggör egen försörjning och frihet för den enskilde enligt protokollet.

För att kunna arbeta i enlighet med förslaget krävs ett politiskt inriktningsbeslut, om en omfördelning av medel från försörjningsstöd till medel för lönekostnader på AMI. Detta förutsätter att personalgruppen på AMI som arbetar med individerna inte minskas i antal eller att uppdraget på annat sätt förändras till följd av minskade ekonomiska förutsättningar under år 2024. Förutsatt att socialnämnden i november beslutar om omfördelning inom ram gällande att försörjningsstöd på IFO höjs från nuvarande 200 000 till 600 000 kr/år, beslutar kommunstyrelsen att dessa ökade medel kan användas för att täcka lönekostnader på AMI i stället för att gå ut som försörjningsstöd.

Bedömning

Sker det en tillfredsställande återrapportering till kommunstyrelsen?

Bedömning: Delvis

Vi bedömer att den formella återrapporteringen till kommunstyrelsen avseende arbetsmarknadsverksamheten inte är helt tillfredsställande. Vi har inte kunnat verifiera i protokollsgenomgång att kommunstyrelsen tagit del av uppföljning av verksamheten på individ- och/eller gruppnivå.

Vi noterar att detta underlag finns inom ramen för det interna såväl som externa arbetsmarknadsarbetet.

Vi anser att det är viktigt att kommunstyrelsen, utifrån sin uppsiktsplikt, formaliserar och säkerställer att man får regelbundna uppföljningar av verksamheten och därmed får underlag för att kunna fatta beslut om åtgärder.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Dals-Eds kommun genomfört en granskning av arbetsmarknadsarbetet. Granskningens syfte har varit att granska om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att kommunstyrelsen *till övervägande del* har säkerställt en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten.

Rekommendationer

Utifrån de iaktagelser och bedömningar som vi har gjort i granskningen önskar vi lämna följande rekommendationer till kommunstyrelsen:

- Att regelbundet ta del av information om arbetsmarknadsverksamheten samt utvecklingen av försörjningsstöd och att denna information protokollförs.
- Säkerställ att skriftliga rutiner för uppföljning finns för minska sårbarheten i samband med exempelvis personalomsättning.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning
1. Finns det tydliga mål, riktlinjer och rutiner för verksamhetens arbete?	Delvis Vi bedömer att det finns mål och riktlinjer för verksamheten men att det saknas skriftliga rutiner för arbetssätt och metoder gällande arbetsmarknadsverksamheten. Vi anser att det är en brist att det saknas dokumentation av rutiner och att detta innebär en ökad sårbarhet för verksamheten, exempelvis i de fall medarbetare väljer att sluta sin anställning.
2. Finns det en tydlig roll- och ansvarsfördelning för verksamhetens arbete?	Ja Vi bedömer att det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning för både verksamhetens interna såväl som externa samverkansarbete. Vår granskning visar att det råder en tydlig ansvarsfördelning mellan IFO och AMI samt gentemot Samordningsförbundet och Arbetsförmedlingen vilket vi anser vara viktig förutsättning för att kunna bedriva ett effektivt arbete.
3. Sker det en tillfredsställande uppföljning, utvärdering och analys av insatsernas resultat och effekter?	Ja Vi bedömer att det sker en tillfredsställande uppföljning, utvärdering och analys av insatsernas resultat och effekter på individ- och gruppnivå samt verksamhetsnivå. Vi noterar dock att strukturen för uppföljning inte är dokumenterad. Vi bedömer även att verksamheten på organisatorisk nivå analyseras, utvärderas och följs upp på ett tillfredsställande sätt.

4. Finns det väl fungerande rutiner för samverkan med relevanta samverkansparter, såväl internt som externt?

Ja

Vi bedömer att det finns rutiner för samverkan med både interna och externa samverkansparter. Utifrån de uppgifter som vi tagit del av i vår granskning gör vi även bedömningen att samverkan fungerar väl i de olika samverkansformerna, både internt tillsammans med andra förvaltningar och externt med exempelvis arbetsförmedlingen. Vi noterar att vi i granskningen inte tagit del av några formaliserade avtal med näringslivet.

5. Sker det en tillfredsställande återrapportering till kommunstyrelsen?

Delvis

Vi bedömer att den formella återrapporteringen till kommunstyrelsen avseende arbetsmarknadsverksamheten inte är helt tillfredsställande. Vi har inte kunnat verifiera i protokollsgenomgång att kommunstyrelsen tagit del av uppföljning av verksamheten på individ- och/eller gruppnivå. Vi noterar att detta underlag finns inom ramen för det interna arbetsmarknadsarbetet. Vi anser att det är viktigt att kommunstyrelsen, utifrån sin uppsiktsplikt, formaliserar och säkerställer att man får regelbundna uppföljningar av verksamheten och därmed får underlag för att kunna fatta beslut om åtgärder.

24-02-20

Lars Dahlin

Carl-Gustaf Folkesson

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Dals Ed enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 23-03-07. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.

Bilaga 1

PARALLELLA SPÅR VI KAN ARBETA MED TILLSAMMANS I INCHECKNINGEN:

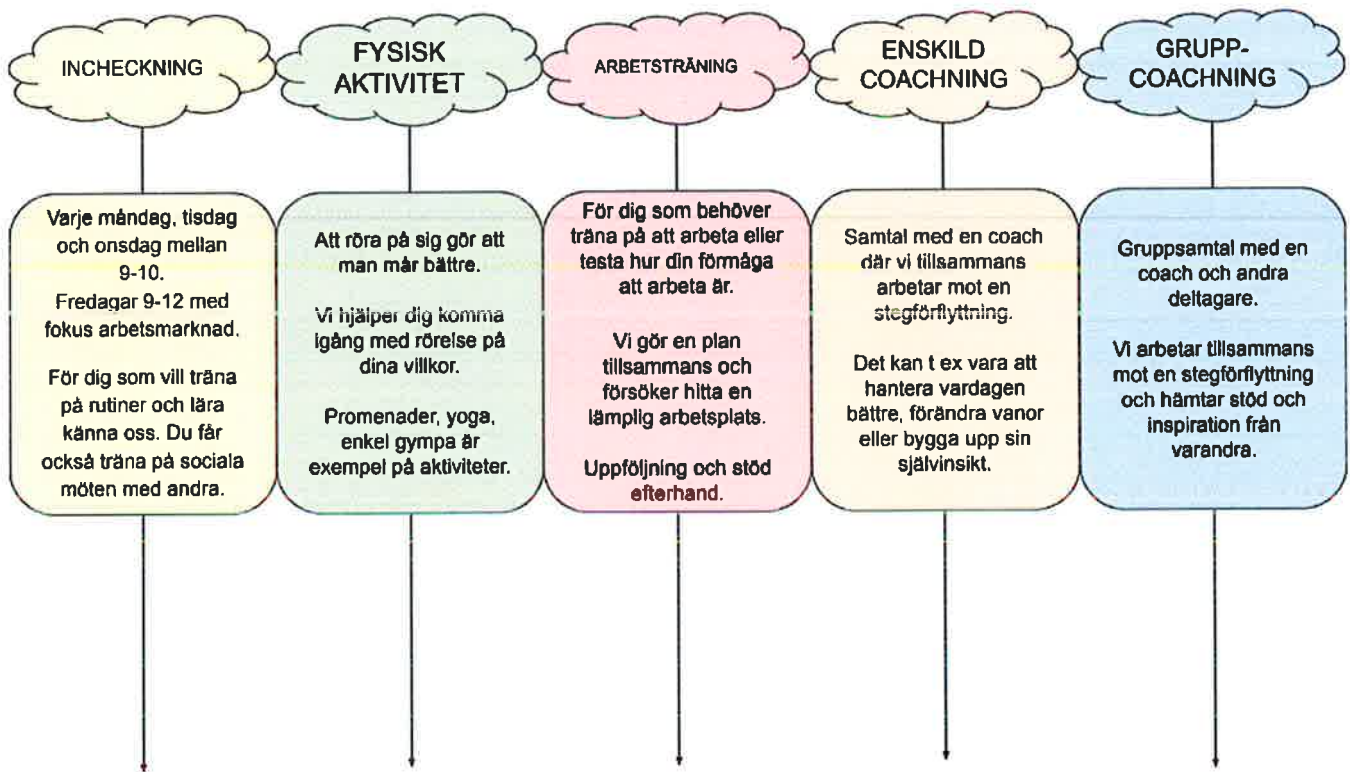

Bild: Illustration av hur incheckningen arbetar med flera aktiviteter/spår parallellt.

PROGRESSIONSMÄTNINGSVERKTYGET I BIP

Progressionsmättningsverktyget mäter systematiskt utvecklingen på elva indikatorer för anställningsbarhet. Indikatorerna visas i figuren nedan.

FIGUR 1 DE ELVA BIP-INDIKATORERNA FÖR ANSTÄLLNINGSBARHET

Den gemensamma nämnaren för de utvalda indikatorerna är att de går att påverka med olika insatser. En insats kan potentiellt bidra till att individen förbättrar sig på en eller fler av indikatorerna.

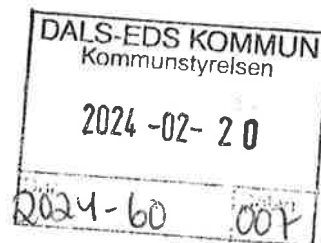
Bild: 11 indikatorer för anställningsbarhet från material från förvaltningen.

DALS EDS KOMMUN
Kommunens revisorer

2024-02-20

Till
Kommunstyrelsen i Dals Eds kommun

Härmed översänds revisionsrapporten ” Granskning av arbetsmarknadsverksamheten” för behandling.

Syftet med granskningen är att granska om kommunstyrelsen säkerställer en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten.

Vår samlade bedömning efter genomförd uppföljning är att kommunstyrelsen till övervägande del har säkerställt en ändamålsenlig och effektiv styrning och ledning av arbetsmarknadsverksamheten.

Vår granskning visar att det finns mål och riktlinjer för verksamheten men att det saknas skriftliga rutiner för arbetssätt och metoder gällande arbetsmarknadsverksamheten. Vi anser att det är en brist att det saknas dokumentation av rutiner och att detta innebär en ökad sårbarhet för verksamheten, exempelvis i de fall medarbetare väljer att sluta sin anställning. Vi bedömer att det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning för både verksamhetens interna såväl som externa samverkansarbete. Vår granskning visar att det råder en tydlig ansvarsfördelning mellan IFO och AMI samt gentemot Samordningsförbundet och Aretsförmedlingen vilket vi anser vara viktig förutsättning för att kunna bedriva ett effektivt arbete.

I granskningen kan vi konstatera att det sker en tillfredsställande uppföljning, utvärdering och analys av insatsernas resultat och effekter på individ- och gruppnivå samt verksamhetsnivå. Vi noterar dock att strukturen för uppföljning inte är dokumenterad. Vi bedömer även att verksamheten på organisatorisk nivå analyseras, utvärderas och följs upp på ett tillfredsställande sätt.

Granskningen visar att den formella återrapporteringen till kommunstyrelsen avseende arbetsmarknadsverksamheten inte är helt tillfredsställande. Vi har inte kunnat verifiera i protokollsgenomgång att kommunstyrelsen tagit del av uppföljning av verksamheten på individ- och/eller gruppnivå

I bifogad revisionsrapport framgår rekommendationer för utveckling av arbetet med arbetsmarknadsverksamheten.

Revisorerna behandlade rapporten på revisionsmötet den 20 februari och beslöt översända den till kommunstyrelsen med begäran om svar till revisorerna över vidtagna åtgärder med anledning av uppföljningen senast den 31 maj 2024. Rapporten sänd också för kännedom till kommunfullmäktige.

För revisionen

Pia Axelsson
Ordförande

För kännedom
Kommunfullmäktige

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 64

Dnr 2023-000334 100

Motion - om att tillsätta en utredning om möjligheten att överföra Fritidsbankens verksamhet i ideell regi

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutar 2023-12-12 § 13 att remittera motion från Vänsterpartiet (V) om att tillsätta en utredning om möjligheten att överföra Fritidsbankens verksamhet i ideell regi till kommunstyrelsen för beredning. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar 2024-01-17 § 14 att remittera motionen till kommunledningsförvaltningen.

Motionären anser att det är av vikt att bibehålla Fritidsbankens verksamhet utifrån att den gagnar aktivitet, friskvård och social samvaro till en i sammanhanget ringa kostnad.

Över 90 procent av landets idag 130 fritidsbanker drivs av kommunen som huvudman. Trenden är också att de som idag drivs i ideell regi tas över av kommunen. Anledningen till detta är att det krävs en stabil organisation för att kunna bedriva en bra och kvalitetssäker verksamhet och man har sett att det är väldigt sårbart i de fall Fritidsbanker drivs av föreningar.

Dals-Eds kommun som nuvarande huvudman för Fritidsbanken förväntas utifrån vår kommunstorlek ha verksamheten på en yta på minst 100 kvadratmeter, ytan ska vara tillgänglighetsanpassad. Det finns i avtalet med Fritidsbanken Sverige krav på öppettider, samt ledning, på i Dals-Eds fall minst 50% platsansvarig. Inom ramen för vårt avtal åtar vi oss också att delta i större gemensamma event, rapportera in resultat och bidra till utvecklingen av Fritidsbanken som koncept.

I kontakt med Fritidsbanken Sverige meddelar dem att de inte skulle gå med på att Dals-Eds kommun överläter verksamheten till en ideell förening. Konsekvensen blir att Fritidsbanken Sverige säger upp avtalet och då får kommunen inte bedriva utlåningsverksamhet i Fritidsbankens namn samt att all insamlad utrustning tillfaller Fritidsbanken Sverige enligt vårt nuvarande avtal.

Enhetschef Arbetsmarknad- och integrationsenhetens bedömning är att förslaget enligt motionen inte är genomförbart, utifrån att Fritidsbanken Sverige inte skulle godkänna en överlåtelse.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

forts. § 64

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse enhetschef Arbetsmarknad och Integrationsenheten daterad
2024-03-18.

Motion – Vänsterpartiet.

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige beslutar att avslå rubricerad motion utifrån
ovanstående bedömning.

Expedieras till

KS/KF

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade 2023-12-12 § 13 att remittera Motion - om att tillsätta en utredning om möjligheten att överföra Fritidsbankens verksamhet i ideell regi Dnr 2023-000334 100 till kommunstyrelsen för beredning. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade i sin tur att remittera motionen till kommunledningsförvaltningen.

Sammanfattning och konsekvensbeskrivning

2023-11-09 inkom en en motion från Vänsterpartiet (V) om att tillsätta en utredning om möjligheten att överföra Fritidsbankens verksamhet i ideell regi. Motionen menar att det är av vikt att bibehålla Fritidsbankens verksamhet utifrån att den gagnar aktivitet, friskvård och social samvaro till en i sammanhanget ringa kostnad.

Över 90 procent av landets idag 130 fritidsbanker drivs av kommunen som huvudman. Trenden är också att de som idag drivs i ideell regi tas över av kommunen. Anledningen till detta är att det krävs en stabil organisation för att kunna bedriva en bra och kvalitetssäker verksamhet och man har sett att det är väldigt sårbart i de fall Fritidsbanker drivs av föreningar.

Dals-Eds kommun som nuvarande huvudman för Fritidsbanken förväntas utifrån vår kommunstorlek ha verksamheten på en yta på minst 100 kvadratmeter, ytan ska vara tillgänglighetsanpassad. Det finns i avtalet med Fritidsbanken Sverige också krav på öppettider, samt ledning, på i Dals-Eds fall minst 50% platsansvarig. Inom ramen för vårt avtal åtar vi oss också att delta i större gemensamma event, rapportera in resultat och bidra till utvecklingen av Fritidsbanken som koncept.

I kontakt med Fritidsbanken Sverige meddelar de att de inte skulle gå med på att Dals-Eds kommun överlåter verksamheten till en ideell förening. Konsekvensen skulle bli att de säger upp avtalet och då får vi inte bedriva utlåningsverksamhet i Fritidsbankens namn i Dals-Eds kommun och all insamlad utrustning tillfaller Fritidsbanken Sverige enligt vårt nuvarande avtal.

Bedömning

Undertecknad bedömer inte att förslaget enligt motionen är genomförbar, utifrån att Fritidsbanken Sverige inte skulle godkänna en överlåtelse.

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige beslutar att avslå rubricerad motion utifrån ovanstående bedömning.

I tjänsten

Enheten Arbetsmarknad och Integration
Eva Sjötn

D.nr:

Eva Sjötn
Enhetschef Arbetsmarknad och Integrationsenheten

Motion gällande Fritidsbanken i Ed

På Kommunfullmäktiges Budgetmöte den 8/11 2023 påtalade vi i Vänsterpartiet det orimliga i att stryka Fritidsbanken ur budgeten.

Vi påpekade att detta är en invånarnära verksamhet som gagnar aktivitet, friskvård och social samvaro till en tämligen ringa kostnad.

Med detta som bakgrund så yrkar vi på

att det skyndsamt tillsätts en utredning om möjligheten att överföra verksamheten i ideell regi.

För Vänsterpartiet

Johanna Collin

20281109

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 56

Dnr 2024-000093 020

Revidering pensionspolicy Dals-Eds kommun

Sammanfattning av ärendet

Pensionspolicy för Dals-Eds kommun antogs 2015 och är nu föremål för revidering bland annat utifrån ändringar i pensionsregler och pensionsavtal eller annan lagstiftning.

I huvudsak har policyn reviderats med utgångspunkt i ändringar gällande pensionsregler och pensionsavtal eller annan lagstiftning. Utöver dessa anpassningar har Pensionsförstärkning vid förtida uttag reviderats utifrån särskilt beslut i Kommunstyrelsen 2023-06-21 § 119 och därtill har några redaktionella ändringar gjorts. Utöver detta föreslås att Frivillig gruppförsäkring respektive Frivillig Sjukvårdsförsäkring tas bort på grund av låg nyttjandegrad.

Inför beslut om erbjudanden eller överenskommelser som inte är kostnadsneutrala för kommunen behöver säkerställas att tillräckligt budgetutrymme finns. Samråd sker med nämndens controller eller ekonomichef.

Information och dialog har förts i den kommunövergripande samverkansgruppen 2013-11-23, där de fackliga inte hade något att erinra kring förslaget.

Med anledning av nya bestämmelser i lagar och avtal är bedömningen att Pensionspolicyn från 2015 bör revideras. Därtill föreslås att förmånen kring frivillig gruppförsäkring och frivillig sjukvårdsförsäkring utgå på grund av låg nyttjandegrad.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse HR-chef 2024-03-11.
Reviderad Pensionspolicy.

Beslutsförslag

- Arbetsutskottet beslutar att rekommendera Kommunstyrelsen att godkänna föreliggande reviderade Pensionspolicy.

Expedieras till

KS

Revidering Pensionspolicy

Bakgrund

Pensionspolicy för Dals-Eds kommun antogs 2015 och är nu föremål för revidering bl a utifrån ändringar i pensionsregler och pensionsavtal eller annan lagstiftning. Representanter från kommunens Ekonomieenhet respektive HR-enhet har arbetat med revidering av Pensionspolicyn med stöd av Söderberg & Partner.

Sammanfattning och konsekvensbeskrivning

I huvudsak har policyn reviderats med utgångspunkt i ändringar gällande pensionsregler och pensionsavtal eller annan lagstiftning. Utöver dessa anpassningar har *Pensionsförstärkning vid förtida uttag* reviderats utifrån särskilt beslut i KS 2023-06-21 § 119 (Dnr 2023-000148 020) och därtill har några redaktionella ändringar gjorts.

Utöver detta föreslås att *Frivillig gruppförsäkring* respektive *Frivillig Sjukvårdsförsäkring* tas bort pga låg nyttjandegrad.

Förslag till ändringar framgår av dokumentet enligt principen ~~strykning/tas bort~~ och **ändring (i röd text)**.

Hänvisning till kommunens mål och Barnkonventionen

Ett av syftet med policyn är attraktiv arbetsgivare. Vidare syftar pensionspolicyn bl a till att få bättre kontroll och överblick över pensionsförmåner och andra förmåner knutet till ålder samt åstadkomma att dessa förmåner hanteras konsekvent och rättvist.

Finansiering

Inför beslut om erbjudanden eller överenskommelser som inte är kostnadsneutrala för kommunen behöver säkerställas att tillräckligt budgetutrymme finns. Till exempel vid pensionsförstärkning vid förtida uttag. Samråd sker med nämndens controller eller ekonomichef.

Medbestämmande

Information och dialog har förts i den kommunövergripande samverkansgruppen 2013-11-23, där de fackliga inte hade något att erinra kring förslaget.

Bedömning

Med anledning av nya bestämmelser i lagar och avtal bör Pensionspolicyn från 2015 revideras. Därtill föreslås att förmånen kring frivillig gruppförsäkring och frivillig sjukvårdsförsäkring utgå pga låg nyttjandegrad.

Beslutsförslag

Undertecknade föreslår att KSAU beslutar att rekommendera Kommunstyrelsen
- att godkänna föreliggande reviderade Pensionspolicy

I tjänsten

Jonas Olsson
Tf Kommundirektör

Peter Johansson
Ekonomichef

Veronica Husberg
HR-chef

Expedieras till
Ekonomienheten
HR-enheten
Stf. ekonomichef

DALS-EDS KOMMUN

Pensionspolicy

Ansvarig för rutin: HR-enheten och Ekonomienheten	Beslutad Av vem: KS Datum: 2015-04-29 § 70	Processområde: HR respektive Ekonomi
Upprättad: Av vem: Datum:	Styrande dokument/lagrum:	Version:
Reviderad: se historik nedan Av vem: Datum:	Omfattning (gäller dessa verksamheter): Kommunens samtliga verksamheter	Giltig: Tillsvidare
Revidering 2015-12-02, Beslut KS 2023-xx-xx, maa nytt pensionsavtal och beslut om reviderad pensionsförstärkning mm		

1. Innehållsförteckning

1. Innehållsförteckning	
2. Bakgrund	
Uppdatering	
Beslutsordning	
3. Under anställningstid	
Löneväxling till pension.....	
Alternativ KAP-KL	
Frivillig grupp försäkring	
Frivillig Sjukvårdsförsäkring	
4. Vid avgång	
Pensionsförstärkning vid förtida uttag	
Särskild avtalspension enligt överenskommelse	
5. Tryggande av pensionsutfästelser	
6. Sammanfattning Syftet med policyn	

2. Bakgrund

~~Kommunens anställda omfattas för närvarande av pensionsavtalet KAP-KL (KollektivAvtalad Pension) och Avgiftsbestämd Kollektivavtalad Pension (A KAP-KL). Anställda som före 2006 fått rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning omfattas inte av KAP-KL utan av det tidigare pensionsavtal som gällde vid den aktuella tidpunkten.~~

~~Bestämmelserna i KAP-KL är i vissa delar dispositiva och ger utrymme för lokala eller individuella överenskommelser. Pensionspolicyn beskriver det kommunen beslutat ska gälla i specifika pensionsfrågor.~~

- ~~● KAP-KL gäller för alla anställda som fyllt 28 år den 31 december 2013~~
- ~~● A KAP-KL gäller arbetstagare födda 1986 eller senare~~
- ~~● Nyanställda som är födda tidigare än 1986 har även rätt att ansluta sig till A KAP-KL~~

Kommunens anställda omfattas för närvarande av pensionsavtalet AKAP-KR (Avgiftsbestämd KollektivAvtalad Pension). AKAP-KR gäller alla anställda som tillträder en anställning innan hen uppnått angiven LAS-ålder.

Undantag för personer som har valt att kvarstå i KAP-KL under valperioden april - maj 2023.

Uppdatering

Pensionspolicyn ska ses över vid behov eller på grund av förändringar i lagar och kollektivavtal inom pensionsområdet.

Beslutsordning

Beslut enligt denna pensionspolicy fattas i enlighet med KS delegationsordning.

3. Under anställningstid

Löneväxling till pension

Bakgrund

De förändringar som genomförts i pensionssystem och avtal de senaste åren har gjort att pensionsfrågorna blivit allt viktigare såväl för den enskilde som för arbetsgivaren. Det är viktigt att de anställda ser pensionen som en del av anställningsvillkoren och att en trygghet kan skapas inför pensioneringen.

Dals-Eds kommun erbjuder kommunens anställda med en lön motsvarande 8.07 Inkomstbasbelopp (Ibb) att genom frivillig pensionsavsättning bruttolöneväxla till pension. Kommunen erbjuder då rådgivning till den anställde om intresse till löneväxling finns.

Erbjudandet innebär:

- En möjlighet till en förmån till lägre kostnad jämfört med om samma förmån betalas med nettolön
- En högre sparpremie och därmed högre pension jämfört med privat pensionssparande
- Att nettolönen blir lägre efter skatt och löneväxling
- Att premieavsättningen till tjänstepensionen blir oförändrad
- Att den enskildes möjligheter till avsättning till privat pensionsförsäkring med bibehållet skatteavdrag inte påverkas
- En möjlighet till högre total pension

Löneväxlingen bygger på ett kostnadsneutralt synsätt, vilket innebär att Dals-Eds kommuns kostnader är desamma oberoende om löneväxling sker eller inte. Eftersom arbetsgivaravgiften är lägre för pensionsavsättningar, ska kommunen erbjuda ett tillägg till det löneväxlade beloppet. Tillägget motsvarar mellanskillnaden mellan sociala avgifter på lön och den särskilda löneskatten på tjänstepensionen (nettoeffekten motsvarar ca 5,8 % för år ~~2014~~ 2023). Tillägget anpassas årligen till de sociala avgifterna och den särskilda löneskatten.

Personkrets

Erbjudandet riktas till samtliga tillsvidareanställda inom Dals-Eds kommun som är 21 år och äldre samt har en bruttolön överstigande 8,07 Ibb på årsbasis.

Individuellt avtal

Avtal tecknas mellan Dals-Eds kommun och den anställde. Avtalet gäller tillsvidare.

Löneväxlingen träder i kraft månaden efter påskrivet avtal. Eftersom försäkringspremier alltid betalas i förväg dras det löneväxlade beloppet från lönen månad 1 och första premien betalas från och med månad 2.

Om man påbörjar en ny anställning i kommunen följer avtalet om löneväxling med, om annat inte överenskommes.

Pensionssparandet

Pensionssparandet placeras - enligt den anställdes val – antingen i en traditionell pensionsförsäkring eller i en fondförsäkring till, av kommunen, anvisade bolag. Försäkringen kan tecknas med eller utan återbetalningsskydd

- Dals-Eds kommun är försäkringstagare och ägare till försäkringen
- Den försäkrade (den anställde) är förmånstagare samt betraktas som försäkringstagare när det gäller att:
  - Lägga till eller ta bort återbetalningsskydd
  - Ändra utbetalningsålder och utbetalningstid
  - Välja fonder och att omplacera fondandelar som hör till försäkringen; samt
  - Förordna förmånstagare för dödsfall.

Förmånstagare

Förmånstagare till återbetalningsskyddet är, om inte den försäkrade bestämt annat:

- i första hand make/maka/sambo
- i andra hand den försäkrades arvsberättigade barn i första led

Ändring av löneväxlat belopp

Om den försäkrade vill ändra – höja/sänka – löneväxlat belopp är varseltiden tre (3) månader.

Uppehåll

Om det inte finns förutsättningar för att kunna göra fullt löneavdrag (t ex vid sjukdom, föräldraledighet, tjänstledighet) viss månad sker inte någon löneväxling denna månad.

Uppehåll i löpande avtal kan efter skriftlig ansökan, med angivande av orsak och tidsperiod, medges. Varseltiden är tre (3) månader.

Belopp

Minsta belopp för frivillig avsättning är 500 kronor per månad och högsta belopp för frivillig avsättning är 20 procent av bruttolönen.

Premietillägg

Som tillägg till det löneväxlade beloppet erhåller den anställde ett premietillägg baserat på mellanskillnaden mellan sociala avgifter på lön och den särskilda löneskatten på pension.

Löneväxlat belopp – underlag för beräkning av tillägg och avdrag

Löneväxlat belopp påverkar inte underlagen för beräkning av lönerelaterade tillägg och avdrag enligt gällande kollektivavtal

Inbetalning

Varje månad betalar Dals-Eds kommun in pensionssparande, inklusive premietillägg, till det bolag som den anställde har valt.

Att tänka på

Sjukpenning, föräldrapenning, a-kasseersättning och sjukersättning blir lägre för den som får en lön understigande 7,5 10 prisbasbelopp efter frivillig pensionsavsättning. Bostadsbidrag, daghemstaxa, underhållsbidrag kan också påverkas.

Om lön efter växling understiger intjänandetaket för allmän pension (8,07 inkomstbasbelopp) minskar intjänandet till allmän pension. Därför avråds anställda med grundlön (efter löneväxling) understigande cirka 38 300 50 000 kronor per månad att göra frivillig pensionsavsättning, nivå för 2023.

~~Gränsen för att föräldrapenning inte ska påverkas är 10 prisbasbelopp.~~

Förbehåll

Vid ändrad lagstiftning eller ändringar i gällande kollektivavtal kan Dals-Eds kommun anpassa reglerna för löneväxling till de nya förutsättningarna.

Om Dals-Eds kommuns utförande av förpliktelser avseende löneväxling till pension förhindras eller försenas till följd av omständigheter som är att anse som force majeure är Dals-Eds kommun inte skyldig att utge skadestånd eller annan ersättning.

Avtalets upphörande

Avtalet upphör att gälla:

- På den anställdes begäran under pågående anställning
- Om anställningen i kommunen upphör
- På arbetsgivarens begäran om skattereglerna, annan lagstiftning eller förhållandena i övrigt förändras

Uppsägning är alltid skriftlig och uppsägningstiden är tre (3) månader.

Vid dödsfall upphör avtalet att gälla från tidpunkten för dödsfallet.

Alternativ KAP-KL

Alternativ KAP-KL innebär att den förmånsbestämda ålderspensionen enligt KAP-KL byts mot en premiebestämd ålderspension. ~~Kommunen tillämpar dock endast denna lösning vid nyanställning där den anställde har en befintlig lösning eller i särskilda fall.~~

Kommunen tillämpar dock endast denna lösning för anställda som valt att tillhöra Alternativ KAP-KL innan 1 januari 2023.

Frivillig gruppförsäkring

Den som vill komplettera det försäkringsskydd som lag och avtal tillhandahåller kan ansluta sig till en frivillig gruppförsäkring. Försäkringen kan i vissa delar även tecknas att omfatta övriga familjemedlemmar. En sådan försäkring betalas genom löneavdrag, nyanställda kan teckna ett kostnadsfritt förskydd om 12 månader. Gruppförsäkringen tillhandahålls av Söderberg & Partners genom deras vid var tid gällande upphandling för kommuner och landsting. Mer detaljerad information om gruppförsäkringen tillhandahålls via Söderberg & Partners på 060-740 24 40 eller grupp@soderbergpartners.se

Frivillig Sjukvårdsförsäkring

Som en del i erbjudandet om en frivillig gruppförsäkring erbjuder kommunen den anställda att teckna en sjukvårdsförsäkring som ger den anställda tillgång till snabb och högkvalitativ specialistvård inom de privata vårdalternativen. Försäkringen kan i vissa delar även tecknas att omfatta övriga familjemedlemmar. Premien betalas genom bruttolöneavstående. Sjukvårdsförsäkringen tillhandahålls av Söderberg & Partners genom deras vid var tid gällande upphandling för kommuner och landsting. Den anställda förmånsbeskattas på 3 % Den anställdes socialförsäkringar såsom exempelvis sjukpenning, föräldraledighet, allmänpension etc påverkas ej.

4. Vid avgång

Pensionsförstärkning vid förtida uttag

Pensionsförstärkning är ett riktat erbjudande till enskilda i samband med strukturella omställningsåtgärder (vilket definieras gemensamt av HR-chef och förvaltningschef). Det handlar alltså inte om något generellt erbjudande till samtliga anställda inom åldersgruppen utan ett sätt att hantera t ex en övertalighetssituation. Pensionsförstärkning innebär att anställd utifrån kriterierna nedan kan erbjudas ett månatligt tilläggsbelopp till sin tjänstepension.

Förutom en definierad omställningssituation gäller följande kriterier;

- Den anställde ska vara mellan ~~61-64 år~~ **63-64 år**
- Den anställde tar ut förtida uttag av tjänstepensionen
- Den anställde slutar sin anställning i Dals-Eds kommun och kan därefter inte ens på tim- eller konsultbasis åta sig uppdrag som anställd i kommunen

Tilläggsbeloppet omfattar 15 % av den anställdes lön vid avgångstillfället, alt 3500 kr /månad. För deltidsanställda reduceras tilläggsbeloppet utifrån sysselsättningsgrad. Beloppet är det samma under hela utbetalningstiden, ingen indexerings sker. Beloppet utbetalas månadsvis från pensionsavgången fram t.o.m. månaden innan 65 årsdagen. Tilläggsbeloppet är skattepliktigt för den enskilde. ~~KSAU beslut 2013-04-03, § 51.~~ **KS 2023-06-21 § 119**

Särskild avtalspension enligt överenskommelse

Särskild avtalspension enligt överenskommelse kan betalas ut på heltid eller deltid efter individuell överenskommelse mellan arbetsgivare och anställd. Särskild avtalspension är inte en rättighet utan ett arbetsgivarinstrument och ska användas med återhållsamhet.

5. Tryggande av pensionsutfästelser

Kommunen tryggar för närvarande sina pensionsåtaganden på nedanstående sätt:

- Avgiftsbestämd ålderspension - Tryggas genom försäkring.
Löpande inbetalning av premie.
- Förmånsbestämd ålderspension - Tryggas genom försäkring
Löpande inbetalning av premie.
- Pension till efterlevande - Tryggas genom beskattningsrätten.
Hela pensionsbeloppet skuldförs i samband med inträffat dödsfall.
- Pension intjänad före 1998 - Tryggas dels genom beskattningsrätten och redovisas som en ansvarsförbindelse, dels genom försäkring där inbetalning sker med engångspremie. Se beskrivning nedan.
- Alternativ KAP-KL - Tryggas genom försäkring.
Löpande inbetalning av premie.
- **OPF-KL (omställningsstöd och pension för förtroendevalda) PBF**
(Pensionsbestämmelser för förtroendevalda) - Tryggas genom beskattningsrätten. Hela pensionsbeloppet skuldförs i samband med beviljad pension.

Pension intjänad före 1998

Kommunen har en avsikt att möta de ökade framtida pensionskostnaderna genom att i förtid amortera på pensionsskulden i en försäkringslösning. Syftet är att utjämna kostnader och likviditetsbelastning över tiden och mellan generationer.

~~För detta avsätts 11,7 Mkr inklusive löneskatt som en engångsinlösen 2015.~~

6. Sammanfattning Syftet med policyn

Syftet med policyn

Dals-Eds kommun vill med denna pensionspolicy:

- Öka sin attraktion som arbetsgivare
- Få en bättre kontroll och överblick över pensionsförmåner och andra förmåner knutna till ålder
- Åstadkomma en konsekvent och rättvis hantering av pensionsförmåner och andra förmåner som är knutna till ålder
- Tydlighet i hantering av kommunens pensionsutfästelser och trygganden av dessa

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 53

Dnr 2024-000004 003

Särskilt ägardirektiv för Edshus AB - översyn 2024

Sammanfattning av ärendet

I samband med behandling i kommunfullmäktige 2010-11-24 § 83 av ärendet fastställs rutin om att ägardirektiven, ska behandlas för översyn årligen i samband med årsredovisningen. Detta för att rutinmässigt och återkommande skapa förutsättningar för översyn.

Under åren har initiativ tagits till revideringar utifrån nya förutsättningar eller ambitioner. Det har dock inte inkommit något förslag till revidering av särskilt ägardirektiv inför årets översyn av ägardirektiven till förvaltningen som härmed överlämnar ärendet till kommunstyrelsen för granskning och beredning inför beslut i kommunfullmäktige.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse tf. kommundirektör daterad 2024-03-28.

Ägardirektiv Edshus AB, antaget av kommunfullmäktige 2022-06-15 § 54.

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige genomför översyn av ägardirektiv för Edshus AB och beslutar att inte genomföra några ändringar.

Expedieras till

KS/KF

Tjänsteskrivelse - Ägardirektiv Edshus, översyn 2024

Bakgrund

I samband med behandling i kommunfullmäktige 2010-11-24 § 83 av ärendet fastställs rutin om att ägardirektiven, ska behandlas för översyn årligen i samband med årsredovisningen. Detta för att rutinmässigt och återkommande skapa förutsättningar för översyn.

Under åren har initiativ tagits till revideringar utifrån nya förutsättningar eller ambitioner. Det har dock inte inkommit något förslag till revidering av särskilt ägardirektiv inför årets översyn av ägardirektiven till förvaltningen som härmed överlämnar ärendet till kommunstyrelsen för granskning och beredning inför beslut i kommunfullmäktige.

Beslutsunderlag

Ägardirektiv för Edshus AB, antaget av kommunfullmäktige 2022-06-15 § 54.

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige genomför översyn av ägardirektiv för Edshus AB och beslutar att inte genomföra några ändringar.

I tjänsten

Jonas Olsson
tf kommundirektör

Expedieras:

Edshus AB

Denna tjänsteskrivelse har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Antaget i Kommunfullmäktige 2022-06-15 § 54

Ägardirektiv för Edshus Aktiebolag

För den verksamhet som bedrivs i Edshus AB org.nr: 556526-3596, gäller dessa direktiv antagna av kommunens ägare Dals-Eds kommun i kommunfullmäktige och fastställda av årsstämman.

För Dals-Eds kommun är det väsentligt att kunna erbjuda ett attraktivt boende med en bra kompletterande service. Edshus AB skall utifrån detta övergripande syfte:

1. Medverka till att utveckla Dals-Eds kommun till en attraktiv bostads- och näringslivsort samt följa kommunens övergripande vision och målsättning.
2. Ha en ekonomisk ställning som medger långsiktig ekonomisk utveckling utan ägartillskott. Styrelsen ska arbeta för att soliditeten i bolaget ska uppgå till minst 10% och inte understiga 8%.
3. Ha en positiv hållning i frågor som gäller medinflytande för hyresgäster.
4. Medverka och ta initiativ till frågor som berör trygghet, säkerhet och brottsförebyggande åtgärder.
5. Bolaget ska biträda kommunförvaltningen i upprättande av planer för krisberedskap samt delta i kommunens krisorganisation på så sätt som kommunen beskriver i krisledningsnämndens reglemente eller genom beslut av kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen eller krisledningsnämnden kan även, inom ramen för lagen, fatta beslut om att överta hela eller delar av beslutanderätten för det kommunala bolaget i kommunen i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till den extraordinära händelsens art och omfattning.
6. Medverka till att en god service finns i bostadsområdena.
7. Verka för att bostadsbeståndet anpassas till en god standard för IT-kommunikation.
8. Medverka till att skapa en god social gemenskap och integration i bostadsområden.

9. På affärsmässiga principer med hyresrätt upplåta bostäder även med anpassning till hyresgäster med särskilda behov och för studenter samt ungdomar.
10. Verka för en bra miljö och ett hållbart samhälle genom att tillhandahålla sunda och energiförbättrade hus samt ha en bra och framsynt avfallshantering.
11. Bedriva internkontroll i enlighet med kommunens internkontrollarbete.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 54

Dnr 2024-000114 042

Årsredovisning Edshus 2023

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen har att ta del av och bereda ärendet om Edshus AB:s årsredovisning 2023, revisionsberättelse och granskningsrapport inför beslut i kommunfullmäktige.

Årets årsredovisning för bolaget visar ett positivt ekonomiskt resultat om 1 875 kkr. Vakansgraden av antal outhyrda lägenheter har varierat över året, vid årets slut landar det på 41 stycken vilket är en minskning av vakansgraden under det sista kvartalet men i paritet med vakansgraden vid ingången av året. Prisökningar utmanar framåt, liksom befolkningsutvecklingen i kommunen och ett omfattande underhållsbehov.

Kommunstyrelsen har även att föreslå kommunens ombud vid årets bolagsstämma i Edshus AB. Ombudet befullmäktigas, att vid Edshus AB:s bolagsstämma fatta beslut i enlighet med revisorernas förslag i revisionsberättelsen.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse tf. kommundirektör daterad 2024-03-28.
Årsredovisning Edshus AB 2023.

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige beslutar att för sin del godkänna Edshus AB:s årsredovisning för 2023 och utse NN till kommunens ombud vid kommande bolagsstämma i Edshus AB under våren 2024.
- Ombudet befullmäktigas, att vid Edshus AB:s bolagsstämma fatta beslut i enlighet med revisorernas förslag i revisionsberättelsen.

Expedieras till

KS/KF

Tjänsteskrivelse - Årsredovisning Edshus 2023

Bakgrund

Kommunstyrelsen har att ta del av och bereda ärendet om Edshus AB:s årsredovisning 2023, revisionsberättelse och granskningsrapport inför beslut i kommunfullmäktige. Årets årsredovisning för bolaget visar ett positivt ekonomiskt resultat om 1 875 kkr. Vakansgraden av antal outhyrda lägenheter har varierat över året, vid årets slut landar det på 41 stycken vilket är en minskning av vakansgraden under det sista kvartalet men i paritet med vakansgraden vid ingången av året. Prisökningar utmanar framåt, liksom befolkningsutvecklingen i kommunen och ett omfattande underhållsbehov.

Kommunstyrelsen har även att föreslå kommunens ombud vid årets bolagsstämma i Edshus AB. Ombudet befullmäktigas, att vid Edshus AB:s bolagsstämma fatta beslut i enlighet med revisorernas förslag i revisionsberättelsen.

Beslutsunderlag

Årsredovisning Edshus 2023

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige beslutar att för sin del godkänna Edshus AB:s årsredovisning för 2023 och utse NN till kommunens ombud vid kommande bolagsstämma i Edshus AB under våren 2024.
- Ombudet befullmäktigas, att vid Edshus AB:s bolagsstämma fatta beslut i enlighet med revisorernas förslag i revisionsberättelsen.

I tjänsten

Jonas Olsson
tf kommundirektör

Expedieras:

Edshus AB
Kommunens ombud och ersättare

Denna tjänsteskrivelse har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

ÅRSREDOVISNING

2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

VD har ordet	sid 2 - 3
Nyckeltal	sid 4 – 5
Fastighetsförteckning	sid 6
Förvaltningsberättelse	sid 7 – 8
Resultaträkning	sid 9
Balansräkning	sid 10 – 11
Finansieringsanalys	sid 12
Nothänvisningar	sid 13 - 19
Underskrifter	sid 20
Revisionsberättelse	sid 21 – 23
Granskningsrapport	sid 24

VD har ordet.

Organisation.

Organisationen 2023 bestod av:

- 1 VD
- 1 Kamrer
- 1 Förvaltare
- 2 Bovärdar
- 1 Miljövård

Jag vill härmed rapportera om årets verksamhet och ekonomiska resultat för Edshus AB. Året 2023 har varit både framgångsrikt och utmanande för oss.

Marknaden.

På bostadsmarknaden i Dals-Ed har vakansgraden pendlat under året, vid årets början hade vi 40 uthyrda lägenheter och vid årets slut hade vi 41 stycken outhyrda lägenheter. Vi ser dock en förusning på marknaden då vakanserna minskade under sista kvartalet, en positiv utveckling som vi hoppas håller i sig. Stationshusets korridorsboende har fått en ny hyresgäst genom ett B & B, vilket kommer att minska vakansen med 9 rum under 2024.

På Nössemarksvägen 12(Foundever) saknar vi fortfarande hyresgäst i halva lokalen. Vi letar och ser efter möjliga alternativ. En arbetsgrupp har tillsatts för att driva på det arbetet ytterligare. Även Stubbekasvägen 2 ingår i arbetsgruppens uppdrag på att finna lösningar som gynnar Edshus AB.

En tydlig trend inom vårt bestånd är att hyresgäster säger upp lägenheter med kallhyra och istället söker lägenheter med varmhyra. Den stora anledningen till detta är det höga elpriset vilket många får erfara vid låsning på höga nivåer.

Vi har anpassat oss till vakanserna genom att minska på underhållet och försöker att anpassa uthyrningen till lägenheter som har en standard som är hög. Därför har vissa lägenheter ställts orenoverade i avvaktan på ökat tryck på bostadsmarknaden.

Underhåll.

Större underhållsåtgärderna vi gjort under året är bytet balkongsidor på Ängsvallevägen 1, 3, 5, 7 och 9. 2 stycken konceptlägenheter har ställts i ordning.

Ekonomi.

Det ekonomiska resultatet för 2023 är positivt och uppgår till 1 875 kkr. Räntenivåerna har stigit under året men genomsnittsräntan ligger fortsatt på låga nivåer. Edshus AB har kommunal borgen på samtliga lån, vilket också gynnar räntenivån. Vi budgeterade för ett elpris på 2,50 kr men vi ser nu att snittet för 2023 hamnade på ca 1,50 kr. Elstödet på 1,2 miljoner som betalades ut för 2023 var ett välkommet tillskott som vi inte hade budgeterat för. Vi har även genomfört hyresförhandlingar som har resulterat i en höjning på 4,5%.

Framtiden.

Vi står inför en del utmaningar. Vi står inför en del utmaningar. Invåntarantalet i Dals-Eds kommun minskar av olika anledningar, en av dem är att kommunens största arbetsgivare Foundever har halverat sin personalstyrka och pga. det så hyr

man nu halva lokalen på Nössemarksvägen 12. Denna förändring påverkar oss på flera sätt, dels genom att vi nu har färre hyresgäster då det var många som flyttade hit i samband med anställning, och dels ett nytt hyresavtal vilket innebär att endast hälften av byggnaden är uthyrd.

Det är av största betydelse att vi hittar en ny hyresgäst för att minimera negativa effekter på vår ekonomi, och helst en verksamhet som kan generera fler arbetstillfällen i kommunen.

Ekonomiskt ser vi, som alla andra, ökande kostnader på fasta avgifter så som fjärrvärme, vatten och avlopp, samt höjda kostnader för hantverkstjänster, räntor, pellets och el. m.m. De hyreshöjningar som vi har haft de senaste åren har inte kompensert för denna ökade totalkostnad på något tillfredsställande sätt.

För att möta dessa utmaningar kommer Edshus AB att ytterligare effektivisera organisationen. Under första halvåret kommer vi minska med en tjänst på den yttre skötseln samt en halv tjänst på administration. Vi kommer i samband med neddragningarna att genomföra implementeringen av ett nytt fastighetssystem, outsourca kundtjänsten och upphandla extern skötsel av grönytor för att effektivisera och upprätthålla en god standard av vår verksamhet.

Edshus AB övriga fastighetsbestånd står fortsatt inför ett omfattande underhållsbehov. Arbetet med underhållsplaner fortgår och är en hjälp för att få en överblick på läget långsiktigt och därmed se hur vi ekonomiskt, effektivt och långsiktigt kan få en högre standard på våra fastigheter.

Tillsammans möter vi framtidens utmaningar och säkerställer Edshus AB:s framgång.

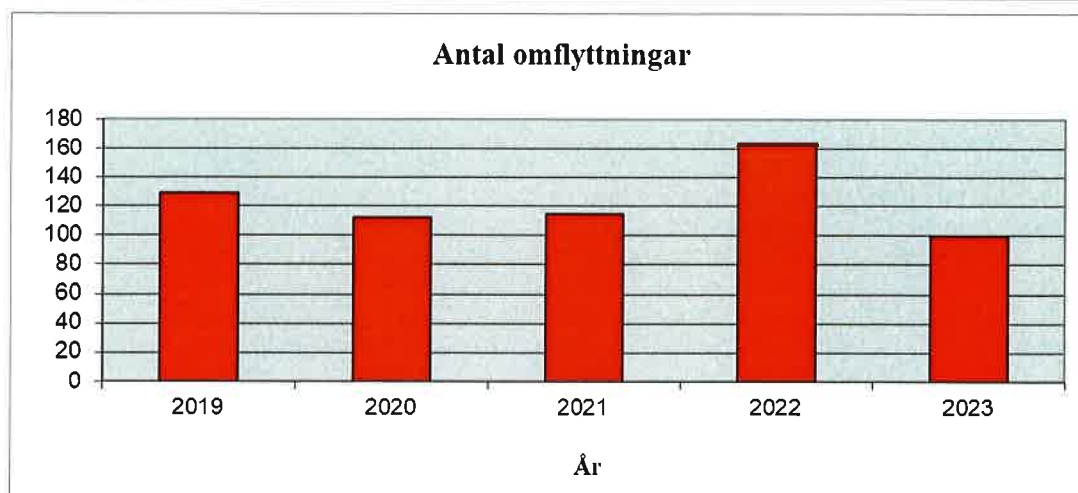
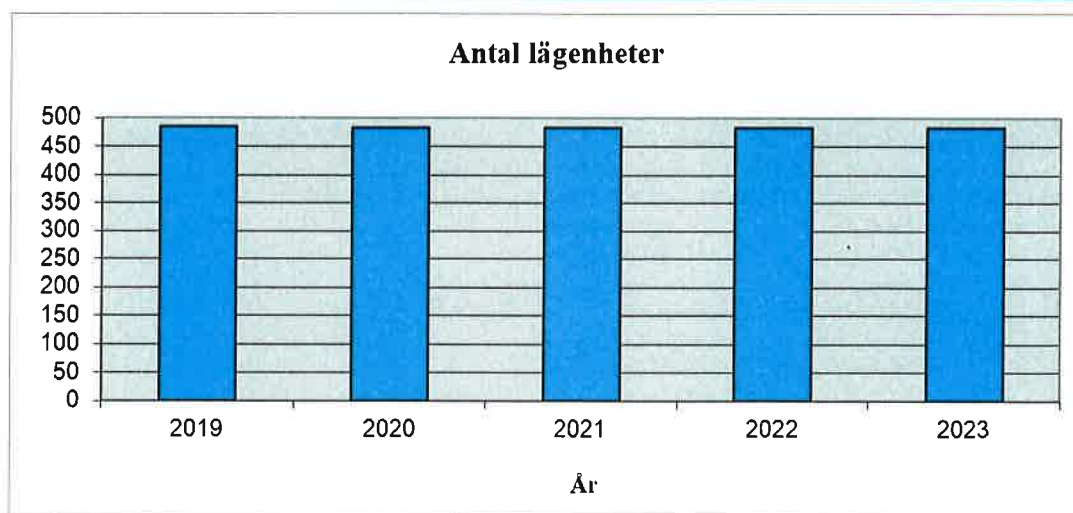
Ed den 2024-01-31.

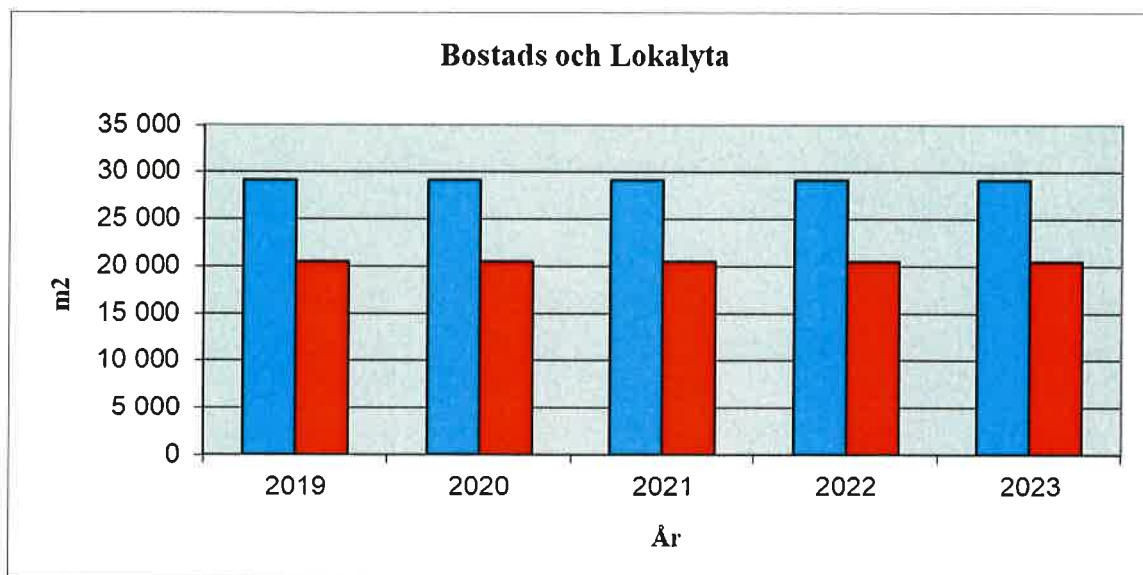
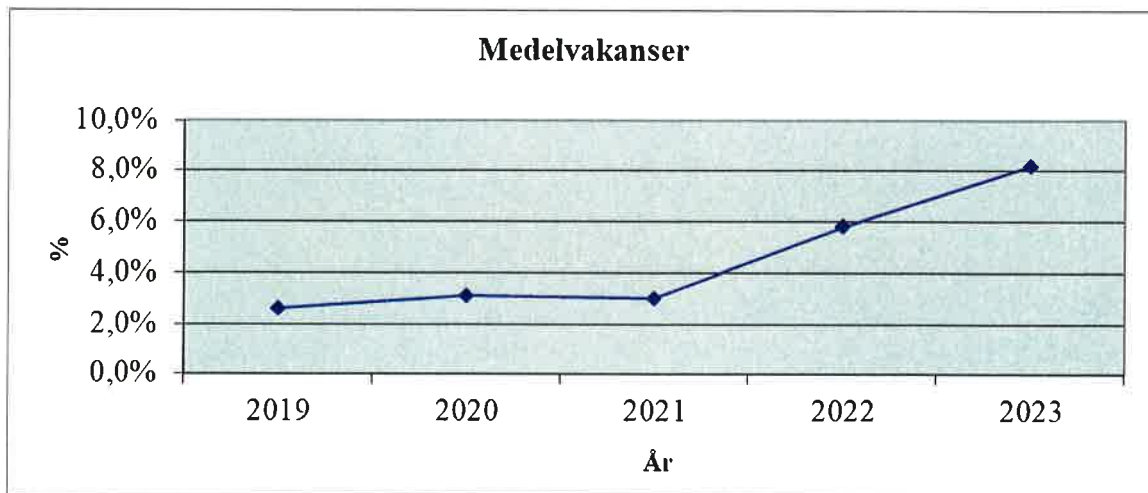
Lars Fredriksson.

Vd.

Nyckeltal	2019	2020	2021	2022	2023
Likviditet % Sum omsättningst./ (Sum kortfr.skuld-omsät. Lån kommande år)	158	153	131	160	163
Sollditet % Sum EK+78% av periodiseringsfond / Sum skuld o EK	9,3	10,0	10,1	10,8	11,4
Direktavkast. Tot. Kapital % Rörelseres. / Sum Tillgångar	2,4	1,9	1,5	1,6	1,9

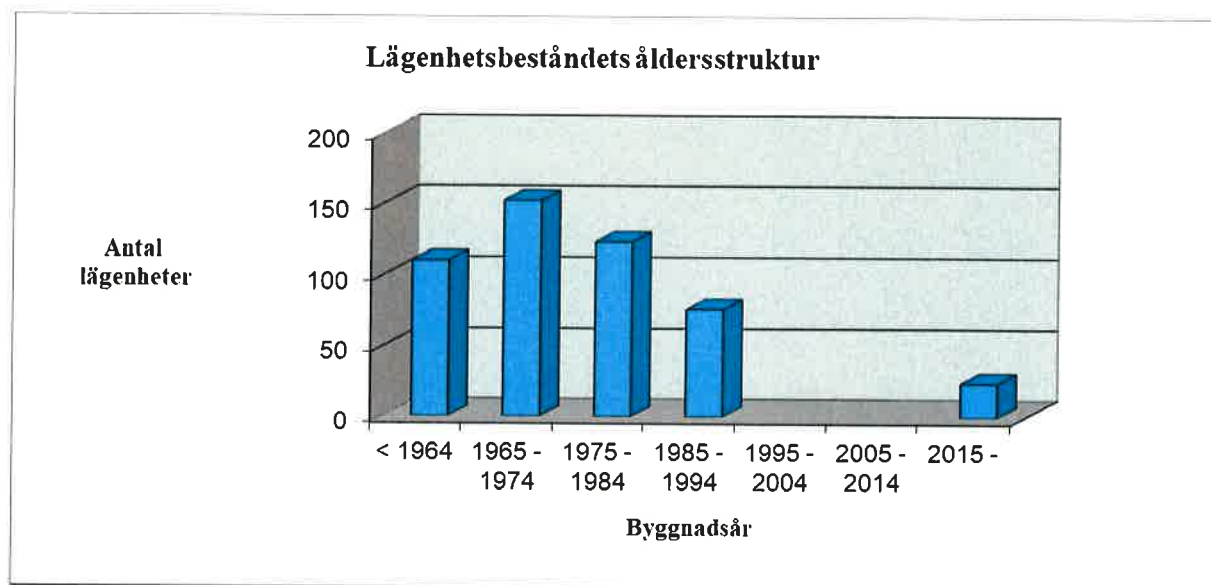
Jämförelsetal	2019	2020	2021	2022	2023
Bostadsyta	29 122	29 122	29 122	29 122	29 122
Antal lägenheter	486	485	485	485	485
Medelhyra lägenheter kr/m ²	985	1023	1041	1062	1112
Medel Vakans	2,6%	3,1%	3,0%	5,8%	8,2%
Omflyttningar	129	112	115	164	100
Omflyttning %	26,5%	23,1%	23,7%	33,8%	20,6%
Lokalyta	20 473	20 473	20 473	20 473	20 473
Antal Lokaler	20	20	20	22	22

Fastighet	Bygg år	1 rk 1,5 rk	2 rk	3 rk	4 rk	5 rk	Antal lgh	Yta lgh m2
Timmertjärnsvägen 11	1961	8	8	2	2		20	1 055
Krcnoparksvägen 17	1962	6	6		8		20	1 410
Timmertjärnsvägen 13	1963	5	8	4			17	941
S:a Moränvägen 4-14	1964-65	18	12	12			42	2 346
S:a Moränvägen 23	1976	13	10	10	2		35	1 743
Ärgsvallevägen 1-9	1967-68		28	16			44	3 176
Garnla Edsvägen 52-68	1971-74	12	84	12			108	6 624
Norra Moränvägen 6	1930	9				2	11	422
Timmertjärnsvägen 16-20	1979	8	24	8	4		44	2 765
Hjortronstigen 13-19	1984-85	12	16	4			32	1 923
Delesgatan 10	1980		12				12	696
Björkhaget	1986	10					10	420
Hagalid	1965							
Edsgärdet	1983							
Toppen	1991	4	24	12			40	2 565
Linden	1991	12	14				26	1 496
Stubbekasvägen 2	1940-talet						0	
Timmertjärnsvägen 15-21	2016	4	8	12			24	1 540
Nössemarksvägen 12	1999						0	
Totalt		121	254	92	16	2	485	29 122

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

Bolagets säte: Dals-Eds Kommun

Moderbolag: Dals-Eds Kommun, orgnr: 212000-1413

Styrelsen och verkställande direktören får härmed avge följande berättelse för verksamhetsåret 2023-01-01–2023-12-31.

Styrelsen: Styrelsen har under året utgjorts av:

Ordförande	Pertti Hedkrok	
v. ordf.	Jan Johansson	(m)
	Lina Henke	
	Anna Johansson	(c)
	Carina Halmberg	(s)
Ersättare	Niklas Johansson	(c)
	Lars-Inge Fahlén	(s)

Sammanträden: Under året hölls 6 styrelsemöten samt årsstämma.

Revisorer: Daniel Larsson auktoriserad revisor samt Pia Axelsson lekmannarevisor.

Firmatecknare: Bolagets firma tecknas förutom av styrelsen i sin helhet av Ordföranden, Vice ordföranden, VD Lars Fredriksson och Kamrer Gösta Schagerholm, två i förening. VD tecknar firman vid löpande förvaltningsåtgärder.

Föreningsanslutning: Bolaget var 2023 anslutet till Sveriges Allmännytt, Sobona och HBV.

Fastighetsförsäkringar: Samtliga fastigheter var fullvärdesförsäkrade i Länsförsäkringar via försäkringsmäklare Säkra.

Lägenhetsbestånd: Vid årets slut förvaltade bolaget 485 lägenheter och 22 lokaler med en total yta av 29 122 m² resp. 20 473 m². (6 lägenheter, 553 m² block uthyrs till kommunen LSS-boende och redovisas som lokalyta)

1 rum korridorboende	20 st.
1 rok, 1 rok eller 1,5 rok	101 st
2 rok	254 st
3 rok	92 st
4 rok	16 st
5 rok	2 st
	<hr/>
	485 st.

HÄNDELSER UNDER ÅRET**STÖRRE INVESTERINGAR**

Balkongsidor på Timmertjärnsvägen 16-20.

Balkonger Ängsvallevägen 1-9.

Ventilation Gamla Edsvägen 52-68.

LÄGENHETSUNDERHÅLL

2 lägenhet har totalrenoverats och standardhöjts samt fått ny hyresnivå.

OUTHYRDA LÄGENHETER

Antal outhyrda lägenheter vid årets början var 40 st. och vid dess slut 41 st.

Antalet outhyrda lägenheter har varierat under året.

KOMMUNALT BIDRAG

Något kommunalt stöd eller aktieägartillskott har ej förekommit under 2023.

Ekonomisk 5-årsöversikt. Belopp i kkr.

Jämförelsetal	2019	2020	2021	2022	2023
Netroomsättning	48 376	49 493	46 874	48 103	50478
Resultat efter skatt	3 051	1 971	659	1 207	1875
Hyresbortfall	-1 228	-1 509	-1 405	-2 828	-4154
Bokfört värde fastigheter	257 077	255 620	262 486	257 868	250449
Låneskuld	255 278	251 901	248 312	243 571	238764
Genomsnittsränta %	0,76	0,79	0,77	1,24	1,66

ÅRETS RESULTAT

2023 års resultat blev en vinst på 1 875 kkr.

	Aktie- kapital	Reserv- fond	Balanserad vinst(+) /förlust(-)	Årets vinst(+) /förlust(-)
Belopp vid årets ingång	8 000	2 500	19 620	1 207
Vinstdisposition enligt beslut av bolagsstämman			1 207	-1 207
Årets resultat 2022				1 875
Belopp vid årets utgång	8 000	2 500	20 827	1 875

BEHANDLING AV VINST

Till årsstämmans förfogande står följande medel

Balanserade resultat 20 827 kkr

Årets resultat +1 875 kkr

Ansamlad vinst 22 702 kkr

Styrelsen föreslår att den ansamlade vinsten i sin helhet överförs i ny räkning.

RESULTATRÄKNING FÖR ÅR 2023 (KKR)

	NOT	2023	2022
Nettoomsättning			
Hysesintäkter	1	47 988	46 804
Övriga förvaltningsintäkter	2	2 490	1 299
Summa nettoomsättning		50 478	48 103
Fastighetskostnader			
Driftskostnader	3,4	-25 298	-25 352
Underhållskostnader		-8 947	-7 947
Fastighetsskatt		-727	-723
Avskrivningar	5	-9 909	-9 402
Summa fastighetskostnader		-44 881	-43 424
Rörelseresultat		5 597	4 679
Resultat från finansiella investeringar			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		467	171
Räntekostnader och liknande poster	7	-4 425	-3 253
Summa finansiella kostnader		-3 958	-3 082
Resultat efter finansiella poster		1 639	1 597
Uppskjuten skatt		247	-386
Förändrad skatt		-11	-4
Förändring av periodiseringsfond		0	0
Summa bokslutsdispositioner		236	-390
Årets resultat		1 875	1 207

BALANSRÄKNING 31 DECEMBER 2023 (KKR)

TILLGÅNGAR	Not	2023-12-31	2022-12-31
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR			
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader	8	233 143	240 861
Märk	8	17 007	17 007
Märkanläggningar	8	10 925	11 733
Pågående nybyggnad	9	2 862	925
Inventarier	10	1 942	1 555
		<u>265 879</u>	<u>272 081</u>
Finansiella anläggningstillgångar			
Långfristiga värdepappersinnehav	11	40	40
Långfristiga fordringar	12	202	239
Summa anlägg. tillgångar		266 121	272 360
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR			
Varulager m.m.			
Bränslelager och förråd		357	197
Kortfristiga fordringar			
Hysesfordringar		221	93
Andra kundfordringar		775	140
Övriga fordringar			
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	13	828	930
		<u>1 824</u>	<u>1 163</u>
Kassa och bank		23 483	17 172
Summa omsättningstillgångar		25 664	18 532
SUMMA TILLGÅNGAR		291 785	290 892

BALANSRÄKNING 31 DECEMBER 2023 (KKR)

EGET KAPITAL OCH SKULDER	2023-12-31	2022-12-31
Eget kapital		
Bundet eget kapital		
Aktiekapital (8000 aktier med kvotvärde 1000 kr)	8 000	8 000
Reservfond	2 500	2 500
Fritt eget kapital		
Balanserade vinstmedel	20 828	19 620
Årets resultat	1 875	1 207
Summa eget kapital	33 203	31 327
Avsättningar		
Uppskjutna skatter	4 384	4 631
Summa Avsättningar	4 384	4 631
Långfristiga skulder		
Skulder till kreditinstitut	14 194 651	218 836
Summa långfristiga skulder	194 651	218 836
Kortfristiga skulder		
Skulder till kreditinstitut	14 44 113	24 735
Leverantörsskulder	5 830	3 683
Skatteskuld	80	39
Skulder till koncernföretag	218	203
Övriga skulder	517	167
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	16 8 789	7 271
Summa kortfristiga skulder	59 547	36 098
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL	291 785	290 892

FINANSIERINGSANALYS 31 DECEMBER 2023

	2023	2022
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN		
Inbetalningar från kunder	49 818	50 056
Utbetalningar till leverantörer och anställda	-31 061	-38 373
Kassaflöde från den löpande verksamheten före betalda räntor och inkomstskatter	18 757	11 683
Erhållen ränta	467	171
Erhållna räntebidrag		
Erlagd ränta	-4 425	-3 253
Inkomstskatt	-11	-5
Kassaflöde från den löpande verksamheten	14 788	8 596
INVESTERINGSVERKSAMHETEN		
Avyttring av materiella anläggningstillgångar	0	0
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-3 707	-4 492
Avyttring av finansiella anläggningstillgångar		-40
Förvärv av finansiella anläggningstillgångar	37	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-3 670	-4 532
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN		
Nyemmission	0	0
Upptagna lån	0	0
Amortering av skuld	-19 912	0
Förändring kortfristig skuld	15 105	-4 741
Erhållet aktieägartillskott	0	0
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-4 807	-4 741
Årets kassaflöde	6 311	-677
Likvida medel vid årets början	17 172	17 849
Likvida medel vid årets slut	23 483	17 172

NOTHÄNVISNINGAR TILL BOKSLUT 2023

REDOVISNINGS- OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med Årsredovisninglagen och Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 (K3).

Försäljning redovisas netto efter moms och rabatter.
Hyresintäkter intäktsredovisas i den period uthyrningen avser.

Statliga stöd redovisas till verkligt värde när det finns rimlig säkerhet att stödet kommer att erhållas och att företaget kommer att uppfylla alla därmed sammanhängande villkor. Statligt stöd som hänför sig till förväntade kostnader redovisas som förutbetalda intäkter. Stödet intäktsförs i den period då de kostnader uppkommer som det statliga stödet är avsett att kompensera. Statliga stöd för anskaffning av materiella anläggningstillgångar reducerar tillgångens redovisade värde.

Tillgångar och skulder har värderats till anskaffningsvärdet om inget annat anges.

Fordringar har tagits upp till de belopp varmed de förväntas inflyta.

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med avskrivningar. Avskrivningar görs systematiskt över den bedömda nyttjandetiden. Följande avskrivningstider tillämpas.

Byggnader:	Stommar	100 år
	Fasader, yttertak och fönster	40-50 år
	Övrigt	5-25 år
Markanläggningar		20 år
Inväntarier		5 år

När en komponent i en anläggningstillgång byts ut, utträngs eventuell kvarvarande del av den gamla komponenten och den nya komponentens anskaffningsvärde aktiveras. Tillkommande utgifter som avser tillgångar som inte delas upp i komponenter läggs till anskaffningsvärdet till den del tillgångens prestanda ökar i förhållande till tillgångens värde vid anskaffningstidpunkten. Utgifter för löpande reparation och underhåll redovisas som kostnader. I samband med fastighetsförvärv bedöms om fastigheten väntas ge upphov till framtida kostnader för rivning och återställande av platsen. I sådana fall görs en avsättning och anskaffningsvärdet ökas med samma belopp. Realisationsvinst respektive realisationsförlust vid avyttring av en anläggningstillgång redovisas som övrig driftsintäkt respektive övrig driftskostnad.

Har en materiell anläggningstillgång på balansdagen ett lägre värde än det bokförda värdet skrivs tillgången ner till detta lägre värde om det kan antas att värdenedgången är bestående.

Någon särredovisning av centrala administrations- och försäljningskostnader har ej gjorts då de bedöms vara av ringa betydelse med hänsyn till kravet på rättvisande bild.

Ancra långfristiga värdepappersinnehav

Posten består huvudsakligen av aktier samt ett mindre innehav av räntebärande tillgångar. Innehaven innehas på lång sikt. Tillgångar ingående i posten redovisas inledningsvis till anskaffningsvärde. I efterföljande redovisning värderas aktierna till anskaffningsvärde med bedömning av om nedskrivningsbehov föreligger.

De räntebärande tillgångarna redovisas i efterföljande redovisning till upplupet anskaffningsvärde med tillämpning av effektivräntemetoden, minskat med eventuell reservering för värdeminskning.

Leasing

Sartliga leasingavtal där företaget är leasetagare redovisas som operationell leasing (hyresavtal), oavsett om avtalen är finansiella eller operationella. Leasingavgiften redovisas som en kostnad linjärt över leasingperioden.

Varulager värderas till anskaffningsvärdet.

Kortfristiga skulder till kreditinstitut är lån som formellt sett förfaller inom ett år samt ett års avtalad amortering. Bolagets kortfristiga skulder till kreditinstitut är till sin karaktär långfristiga, då de löpande förlängs.

Upplåning klassificeras som kortfristig i balansräkningen om företaget inte har en ovillkorad rättighet att senarelägga skuldens reglering i minst tolv månader efter rapportperioden.

I kassaflödesanalysen klassificeras kortfristiga skulder till kreditinstitut under rubriken finansieringsverksamhet.

NCT 1. HYRESINTÄKTER

	2023	2022	2023	2022	2023	2022
	Grundhyra	Grundhyra	Hyresbortfall	Hyresbortfall	Netto	Netto
Bostäder	32 456	31 061	2 397	2 385	30 059	28 676
Lokaler	17 492	16 507	1 614	286	15 878	16 221
Garage, p-platser	796	780	143	157	653	623
	50 744	48 348	4 154	2 828	46 590	45 520

Däutöver avseende bostäder

Lämnade hyresrabatter					-22	-11
Bredband					74	77
Elektricitet					269	148
Tillvalsavgifter					1 077	1 070
					1 398	1 284
Summa					47 988	46 804

NOT 2. ÖVRIGA FÖRVALTNINGSINTÄKTER

	2023	2022
Ersättning från hyresgäster för extra underhåll	1 105	733
Återvunna hyresförluster	56	48
Fakturerade kostnader	39	56
Försäkringsersättning	1 290	462
	2 490	1 299

NOT 3. DRIFTSKOSTNADER

	2023	2022
Reparationer	2 419	4 088
Fastighetsskötsel	4 474	4 896
Uppvärmning	3 446	3 798
Vatten	1 827	1 717
El	4 603	3 040
Sophantering	1 763	1 741
Administration	5 143	4 232
Hyresgästernas medel	50	66
Försäkringskostnader	679	875
Avskrivna fordringar	114	125
Kabel-TV	689	490
Övriga driftskostnader	10	202
	25 217	25 270

NOT 4. REVISIONSKOSTNADER

Öhrings PricewaterhouseCoopers AB:	81	82
Revisionsuppdrag		
Andra uppdrag	0	

NOT 5. PLANENLIGA AVSKRIVNINGAR**Tillgångslag**

Materiella anläggningstillgångar	2023	2022
Byggnader	8 307	8 219
Markanläggningar	983	966
Inventarier	320	217
Återbetalning statsbidrag	299	
Summa avskrivningar	<u>9 909</u>	<u>9 402</u>

NOT 6. PERSONAL

Medelantalet anställda har varit följande:	2023	2022
Administration	3,00	3,00
Fastighetsarbetare	<u>3,00</u>	<u>3,00</u>
	6,00	6,00

Fördelningen mellan män och kvinnor har varit 83% resp. 17%.

Löner och andra ersättningar har utgått med:

Styrelse och Vd	999	934
Administrativ personal	1 196	948
Fastighetsskötare	<u>1 290</u>	<u>1 440</u>
	3 485	3 322

Sociala avgifter enligt lag och avtal	1 396	1 185
varav pensionskostnader till Vd och styrelse	105	96
varav pensionskostnader till övriga anställda	280	225

NOT 7. RÄNTEKOSTNADER OCH LIKNANDE RESULTATPOSTER

	2023	2022
Fasighetslån	3 822	2 647
Borgensavgift	<u>603</u>	<u>606</u>
	4 425	3 253

NOT 8.

Byggnader

Ingående ackumulerade anskaffningsvärden

Avgår statsbidrag

Ackumulerad nedskrivning

Utrangeringar under året

Erhållna statbidrag

Övriga nyanskaffningar under året

Utgående ackumulerade anskaffningsvärden

Ingående ackumulerade avskrivningar enligt plan

Försäljningar under året

Utrangeringar under året

Årets avskrivning

Utgående ackumulerade avskrivningar enligt plan

Utgående bokfört värde

Mark

Ingående ackumulerade anskaffningsvärden

Nyanskaffning under året

Försäljningar under året

Utgående bokfört värde

Markanläggningar

Ingående ackumulerade anskaffningsvärden

Nyanskaffningar under året

Utgående ackumulerade anskaffningsvärden

Ingående ackumulerade avskrivningar enligt plan

Årets avskrivning

Utgående ackumulerade avskrivningar enligt plan

Utgående bokfört värde

Taxeringsvärde

Byggnad

Mark

Marknadsvärdering:

Extern värdering enligt Datscha

viket ger ett marknadsvärde på 376 Mkr.

NOT 9. Pågående nybyggnad	2023-12-31	2022-12-31
Lekutrustning Gamla Edsv.		87
Robotgräsklippare		178
Balkonger Timmertjärnsvägen		660
Konceptrenovering lgh	942	
Ventilation Stationshuset	26	
Balkonger Ängsvallevägen	1073	
Ventilation Gamla Edsv.	759	
Sciplaneter Nössemarksv.12	62	
Tctalt	2 862	925
NOT 10. Inventarier	2023-12-31	2022-12-31
Inventarier		
Ingående ackumulerade anskaffningsvärden	5 121	4 643
Nyanskaffningar under året	707	478
Försäljningar/utrangeringar under året	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	5 828	5 121
Ingående ackumulerade avskrivningar enligt plan	-3 566	-3 349
Försäljningar/utrangeringar under året		0
Årets avskrivning	-320	-217
Utgående ackumulerade avskrivningar enligt plan	-3 886	-3 566
Utgående bokfört värde	1 942	1 555
NOT 11. ANDRA LÅNGFRISTIGA VÄRDEPAPPERSINNEHAV		
Aktier och andelar	2023-12-31	2022-12-31
HEV	40	40
NOT 12. LÅNGFRISTIGA FORDRINGAR	2023-12-31	2022-12-31
Återbäringsfordran HBV	202	239
	202	239
NOT 13. FÖRUTBETALDA KOSTNADER OCH UPPLUPNA INTÄKTER	2023-12-31	2022-12-31
Förskottsbetalda leverantörsskulder	828	930
	828	930

NOT 14. LÅNGFRISTIGA SKULDER FÖRFALLOTIDER

	Tidigare än 1 år efter balansdagen		1-5 år efter balansdagen		> 5 år efter balansdagen	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022
Skulder till kreditinstitut	39 840	19 881	110 810	139 365	88 114	84 325
Summa	39 840	19 881	110 810	139 365	88 114	84 325
Kommande års amortering	4 968					

NOT 15. SPECIFIKATION AV LÅNESTRUKTUR OCH RÄNTEBINDNINGSTID

Räntebindning till	Lånebelopp kkr	Genomsnittsränta 2023-12-31	Andel av lån %
Lån med 3 månaders bindning	32 794	4,47%	14%
2024	25 831	0,76%	11%
2025	22 179	0,72%	9%
2026	42 925	1,28%	18%
2027	45 706	0,98%	19%
2028	34 740	1,40%	15%
Ränteb. Efter 2028	34 589	1,90%	14%
Totalt	238 764	1,66%	100%

NOT 16. UPPLUPNA KOSTNADER OCH FÖRUTBETALDA INTÄKTER

	2023-12-31	2022-12-31
Förskottsbetalda hyror	6 211	6 175
Upplupna räntekostnader	281	224
Upplupna leverantörsskulder	1 464	244
Semesterlöneskuld	575	538
Arbetsgivaravgifter	86	73
AMF	172	17
	<hr/> 8 789	<hr/> 7 271

NOT 17. Panter o Ansvarsförbindelser**Ställda panter**

Fasrighetsinteckningar som ställts

sorr säkerhet

0

0

för egna skulder till kreditinstitut

(Uttagna publika arkivet 28.400 kkr)

Ansvarsförbindelser

0

0

NOT 18. Moderbolag

Moderföretag i den största och minsta koncern där Edshus AB är dotterbolag och där koncernredovisning upprättas är Dals-Eds Kommun, 212000-1413, Dals-Ed.

EDSHUS AB

ED den 20 februari 2024

Pertti Hedkrok
Ordf.

Jan Johansson
Vice ordf.

Lina Henke

Anna Johansson

Carina Halmberg

Lars Fredriksson
VD

Min revisionsberättelse avseende denna årsredovisning har avgivits den *6 mars 2024*

Daniel Larsson
Auktoriserad revisor
Öhrlängs PricewaterhouseCoopers AB

Revisionsberättelse

Till bolagsstämman i Edshus AB, org.nr 556526-3596

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Jag har utfört en revision av årsredovisningen för Edshus AB för år 2023. Bolagets årsredovisning ingår på sidorna 7-20 i detta dokument.

Enligt min uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Edshus ABs finansiella ställning per den 31 december 2023 och av dess finansiella resultat och kassaflöde för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Jag tillstyrker därför att bolagsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen för Edshus AB.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Jag är oberoende i förhållande till Edshus AB enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Annan information än årsredovisningen

Detta dokument innehåller även annan information än årsredovisningen och återfinns på sidorna 1-6. Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för denna andra information.

Mitt uttalande avseende årsredovisningen omfattar inte denna information och jag gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med min revision av årsredovisningen är det mitt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen. Vid denna genomgång beaktar jag även den kunskap jag i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om jag, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är jag skyldig att rapportera detta. Jag har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och verkställande direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och verkställande direktören för bedömningen av bolagets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om styrelsen och verkställande direktören avser att likvidera bolaget, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Revisorns ansvar

Mina mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller mina uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

En ytterligare beskrivning av mitt ansvar för revisionen av årsredovisningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/revisornsansvar. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalanden

Utöver min revision av årsredovisningen har jag även utfört en revision av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Edshus AB för år 2023 samt av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Jag tillstyrker att bolagsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalanden

Jag har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Mitt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Jag är oberoende i förhållande till Edshus AB enligt god revisionssed i Sverige och har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Jag anser att de revisionsbevis jag har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för mina uttalanden.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust. Vid förslag till utdelning innefattar detta bland annat en bedömning av om utdelningen är försvarlig med hänsyn till de krav som bolagets verksamhetsart, omfattning och risker ställer på storleken av bolagets egna kapital, konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Styrelsen ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Detta innefattar bland annat att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation, och att tillse att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska angelägenheter i övrigt kontrolleras på ett betryggande sätt. Den verkställande direktören ska sköta den löpande förvaltningen enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar och bland annat vidta de åtgärder som är nödvändiga för att bolagets bokföring ska fullgöras i överensstämmelse med lag och för att medelsförvaltningen ska skötas på ett betryggande sätt.

Revisorns ansvar

Mitt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed mitt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller
- på något annat sätt handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Mitt mål beträffande revisionen av förslaget till dispositioner av bolagets vinst eller förlust, och därmed mitt uttalande om detta, är att med rimlig grad av säkerhet bedöma om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot bolaget, eller att ett förslag till dispositioner av bolagets vinst eller förlust inte är förenligt med aktiebolagslagen.

En ytterligare beskrivning av mitt ansvar för revisionen av förvaltningen finns på Revisorsinspektionens webbplats: www.revisorsinspektionen.se/revisornsansvar. Denna beskrivning är en del av revisionsberättelsen.

Trollhättan den 6 mars 2024

A handwritten signature in blue ink that reads 'Daniel Larsson'. The signature is fluid and cursive, with the first name 'Daniel' being more prominent than the last name 'Larsson'.

Daniel Larsson
Auktoriserad revisor

Edshus AB

Box 31

668 21 Ed

Org.nr: 556526-3596

Granskningsrapport för verksamhetsåret 2023.

Jag har granskat bolagets verksamhet under 2023.

Granskningen har utförts i enlighet med aktiebolagslagen och god revisionsred i kommunal verksamhet.

Jag bedömer att

- Verksamheten har skötts på ett ändamålsenligt sätt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt
- Den interna kontrollen varit tillfredställande

Jag finner därför inte anledning att rikta anmärkning mot styrelsens ledamöter eller verkställande direktören.

För fullgörande av mitt uppdrag har jag

- Tagit del av styrelsens protokoll, arbetsordning för styrelsen samt instruktioner för verkställande direktör
- Tagit del av de rapporter som upprättats av auktoriserade revisorn

Dals-Ed 2024-02-20

Pia Axelsson

Av fullmäktige utsedd lekmannarevisor

EDSHUS AB

Box 31, 668 21 ED. Tel. 0534-190 60

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 55

Dnr 2024-000071 001

Organisering av kommunens förvaltningar 2025

Sammanfattning av ärendet

Enligt kommunens styrmodell ska varje organisatorisk nivå analysera, planera och följa upp sitt grunduppdrag. Till följd av rådande utmaningar, såsom osäkert säkerhetsläge i omvärlden, dramatiskt försvagad ekonomisk prognos, alltmer påtaglig kompetensförsörjningsutmaning samt sjunkande befolkningstal och en ökande försörjningskvot, så behöver styrningen och ledningen av organisationen anpassas.

Dels har ett omfattande anpassningspaket tagits fram i förvaltningarna och som regelbundet följs upp genom budgetberedningen med åtgärder för att kraftigt minska kostnader under den innevarande planperioden. Dels behöver organisationen ställa om utifrån de kraftigt försämrade ekonomiska förutsättningarna och fokusera på kärnan i våra respektive grunduppdrag i verksamheterna. Utifrån förändrade budgetförutsättningar, förstärkt fokus på grunduppdraget och lämpliga samband, finns behov av att se över organisationsstrukturen.

Utifrån föreliggande tjänsteskrivelse redovisas förslag från tf. kommundirektör om organisatoriska förändringar och uppdrag om fortsatta processer att genomföras.

Föreliggande ärende tar hänsyn till kommunfullmäktiges beslut om budgetanpassningar utifrån det ansträngda ekonomiska läget och bedömning görs att med förslaget om hur verksamheten organiseras kan ökad grad av samordning och effekt uppnås samtidigt som kostnaderna minskar totalt sett för administration och ledning.

För att komma vidare i planeringen och processen så att dels effekt blir så snart som möjligt och dels skapar en ökad tydlighet i organisationen om hur uppdrag ska fördelas, hanteras och resurssättas, föreligger behov av att förutsättningar fastställs. Föreliggande ärende syftar till att lyfta förslag till beslut som bidrar till just detta.

MBL kommer att genomföras inför beslut i kommunstyrelsen 2024-04-24.

Ett Yrkande

Andreas Nilsson (M) yrkar på att inte utreda förutsättningarna för en förändring av den politiska organisationen samt att de politiska partierna uppmanas att se över sina listor inför nästa val i syfte att klara bemanning i kommunfullmäktige och nämnder.

forts. § 55

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på yrkanden enligt ovan och finner att Nilssons yrkande ska bifallas.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse tf. kommundirektör daterad 2024-03-20.
Beslut kommunfullmäktige 2024-03-13 § 12.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen föreslås besluta:

- att från och med 2025-01-01 återgå till en förvaltning från nuvarande två förvaltningar under kommunstyrelsen. I den nytillkommande kommunstyrelsens förvaltning, utgör kommundirektören tillika förvaltningschef med en enhetschef inom förvaltningen som ställföreträdande kommundirektör och ställföreträdande förvaltningschef. FOKUS-nämnden och socialnämnden rekommenderas att för att upprätthålla likvärdighet i förvaltningsorganisationen, inrätta motsvarande funktion som ställföreträdande till förvaltningschefen och att denna funktion utses inom respektive förvaltning bland befintliga enhetschefer.
- att de verksamhetsområden inom fritid och kultur som enligt beslut i kommunfullmäktige 2024-03-13 § 12 ska flyttas till kommunstyrelsen från FOKUS-nämnden 2025-01-01, ska sorteras inom nuvarande kanslienheten.
- att uppdra åt tf. kommundirektör att de omfördelningar, omprioriteringar och förstärkningar som behöver ske av personalresurser i samband med de organisatoriska förändringarna, ska hanteras inom kommunstyrelsens befintliga budgetram. Tf. kommundirektör har att tillsammans med verksamheterna genomföra en samlad översyn av enheternas grunduppdrag inom kommunstyrelsen inför sammanläggningen av förvaltningarna för mest optimala organisering. Avstämningar ska ske löpande och regelbundet under processen med kommunstyrelsens arbetsutskott.
- att uppdra åt tf. kommundirektör att ta fram ett förslag till reviderat reglemente för kommunstyrelsen, som tydliggör kommunstyrelsens samlade ansvar efter förändringarna i ansvar för fritid- och kulturverksamheten samt sammanläggningen av förvaltningarna och som gäller från och med 2025-01-01.

forts. § 55

Kommunstyrelsens arbetsutskott

- att uppdra åt tf. kommundirektör att ta fram ett förslag till ny delegationsordning för kommunstyrelsen som gäller från och med 2025-01-01.
- att inte utreda förutsättningarna för en förändring av den politiska organisationen samt att de politiska partierna uppmanas att se över sina listor inför nästa val i syfte att klara bemanning i kommunfullmäktige och nämnder.

Expedieras till
KS

Tjänsteskrivelse - Översyn av kommunens förvaltningsorganisation***Bakgrund***

Enligt kommunens styrmodell ska varje organisatorisk nivå analysera, planera och följa upp sitt grunduppdrag. Till följd av rådande utmaningar, såsom osäkert säkerhetsläge i omvärlden, dramatiskt försvagad ekonomisk prognos, alltmer påtaglig kompetensförsörjningsutmaning samt sjunkande befolkningstal och en ökande försörjningskvot, så behöver styrningen och ledningen av organisationen anpassa sig.

Dels har ett omfattande anpassningspaket tagits fram i förvaltningarna och som regelbundet följs upp genom budgetberedningen med åtgärder för att kraftigt minska kostnader under den innevarande planperioden. Dels behöver organisationen ställa om utifrån de kraftigt försämrade ekonomiska förutsättningarna och fokusera på kärnan i våra respektive grunduppdrag i verksamheterna. Utifrån förändrade budgetförutsättningar, förstärkt fokus på grunduppdraget och lämpliga samband, finns behov av att se över organisationsstrukturen.

Beskrivning av ärendet

Utifrån de nya förutsättningarna för styrning och ledning i kommunen, behöver vi ha ett fokus internt på att hantera det löpande grunduppdraget i första hand och kommer att ha begränsade möjligheter att centralt arbeta med det mer långsiktiga strategiska perspektivet, vilket det tidigare men nu återförda utvecklingsanslaget inom ramen för satsningen LEV (Långsiktigt hållbar Ekonomi och Verksamhet) gav möjligheter till. Nya behov och förändrade förutsättningar i organisationen såsom nya lagkrav eller vakanser på olika tjänster, behöver i det här läget i första hand prövas och lösas genom omfördelningar av arbetsuppgifter bland befintlig personal och interna samverkanslösningar, alternativt samverkan med andra kommuner. Prövas och lösas med utgångspunkt från de tre nyttorna i styrmodellen; kundnytta, medarbetarnytta och ekonominytta. Detta innebär att arbeta för ordning och reda, god service för de vi är till för och en bra arbetsmiljö som attraktiv arbetsgivare.

Parallellt med anpassnings- och omställningsarbetet behöver vi i enlighet med den nya Utvecklingsplanen och målet om 5000 invånare år 2035, arbeta ännu mer aktivt för att stärka vår attraktivitet som kommun, för våra invånare, besökare och näringsliv - genom marknadsföring och attraktivitetshöjande åtgärder med de resurser som kan riktas.

I samband med att LEV-arbetet introducerades och en samhällsbyggnadschef anställdes, gjordes bedömningen att det fanns behov att 2017 inrätta två förvaltningar inom kommunstyrelsen; kommunledningsförvaltningen med företrädesvis verksamheter med uppdrag internt stöd och samhällsbyggnadsförvaltningen med tekniska och service verksamheter samt räddningstjänsten och arbetsmarknad och integration.

Med det återförda utvecklingsanslaget inom ramen för satsningen LEV, som i stor utsträckning har bedrivits utifrån resurser i kommunledningsförvaltningen, finns det skäl utifrån de nya förutsättningarna att ifrågasätta värdet med två förvaltningar inom kommunstyrelsen. Tidigare har de två förvaltningarna motiverats med att kommunledningsförvaltningen utöver det ordinarie grunduppdraget, haft ett sidoordnat uppdrag med ett centralt strategiskt stöd för de övriga förvaltningarna och som processägare för både det interna och externa utvecklingsarbetet. Med den nya Utvecklingsplanen, som har mål och strategier där fokus ligger på ett mer externt perspektiv, har båda förvaltningarna en roll som processägare och där arbetet behöver bedrivas gemensamt och samordnat.

Utifrån budgetanpassningarna så innebär också två förvaltningar att det krävs två förvaltningschefer och parallella administrativa processer kring budgetberedning, uppföljning, bokslut och verksamhetsberättelse vilket skapar mer administrativ tid och resurser. Därför föreslås utifrån de nya förutsättningarna att kommunstyrelsen återgår till en förvaltning från nuvarande två förvaltningar med två st. förvaltningschefer och två st. ställföreträdande. I föreliggande förslag blir kommundirektören tillika förvaltningschef KS med en enhetschef som ställföreträdande. Detta innebär att vi kan minska de administrativa processerna, bidra till förstärkt samverkan inom förvaltningen och minska antalet chefer. För att bidra till enhetlighet i samtliga kommunens förvaltningar, föreslås att en liknande konstruktion genomförs i socialförvaltningen och FOKUS-förvaltningen.

Utifrån ärendet Organisering av fritid- och kulturverksamheten, föreslås att från och med 2025-01-01 flytta fritid- och kulturverksamheten till kommunstyrelsen med tillhörande budgetram. Förvaltningen uppdras att fortsätta planeringen för hur verksamheten ska organiseras under kommunstyrelsen och besluta kring eventuella undantag. I föreliggande ärende beskrivs detta närmare och att det är inom den befintliga kanslienheten som verksamheten ska sorteras för att skapa mest samordningsvinster utifrån de uppdrag som redan finns inom enheten.

En flytt av fritid- och kulturverksamheten innebär behov av att se över grunduppdraget för såväl kanslienheten som för medarbetarnas individuella uppdrag så att vi har tillräckligt god leverans och effektivitet. Vi kan behöva omfördela och omprioritera samt i vissa fall förstärka för att kunna möta upp mot uppdraget på ett tillräckligt bra sätt. Dessa justeringar i organiseringen av verksamheten kan behöva ske även inom fler enheter i kommunstyrelsens förvaltningar som en följd av de förändrade förutsättningarna och kommande vakanser som uppstår. Dialog med enhetscheferna inom kommunstyrelsen har påbörjats vilket behöver fortsätta under våren för att skapa delaktighet i översynen av organisationen. En processplan ska tas fram för att säkerställa förankring och delaktighet i processen för verksamheter och fackliga företrädare. Samtliga justeringar som planeras behöver dock ske inom den tilldelade budgetramen. I annat fall ska detta återkomma till kommunstyrelsen som särskilda ärenden för prioritering och finansiering.

Sammanfattningsvis föreslås utifrån denna skrivelse om följande organisatoriska förändringar och uppdrag om fortsatta processer att genomföras.

- **En förvaltning under kommunstyrelsen from 2025**
Kommunstyrelsen återgår till en förvaltning från nuvarande två förvaltningar med två st. förvaltningschefer och två st. ställföreträdande. Kommundirektören blir tillika förvaltningschef KS med en enhetschef som ställföreträdande. Detta för att minska administrativa processer och bidra till förstärkt samverkan inom förvaltningen.
- **Fritid- och kulturverksamheten sorteras in under nuvarande kanslienheten**
De delar av verksamheten Fritid och kultur som flyttas organisatoriskt och budgetmässigt från FOKUS-nämnden/förvaltningen till kommunstyrelsen, ska sorteras inom den nuvarande kanslienheten. Detta bedöms skapa bäst förutsättningar för optimering av det redan befintliga grunduppdraget inom enheten såsom ansvar för lokal utveckling och planering, näringsliv, folkhälsa, kommunikation, medborgardialog och samordning av evenemang och destinationsutveckling. Fastighetsansvaret finns inom samhällsbyggnadsförvaltningen men med sammanslagningen av förvaltningarna skapas därigenom bättre förutsättningar även för den delen som också har tydliga samband med fritid- och kulturfrågorna.
- **Omfördelningar, omprioriteringar, förstärkningar inom ram - kommunstyrelsens förvaltningar**
För att upprätthålla samma ambitionsnivå på fritid- och kulturverksamheten kommer det att inom den befintliga kanslienheten krävas såväl omfördelning av arbetsuppgifter och nya prioriteringar på befintliga ansvarsområden inom enheten som utökning av del av tjänst inom enheten för att hantera framförallt de operativa delar som finns inom nuvarande tjänsten fritid- och kulturchef. Omfördelningar, omprioriteringar och utökningar av tjänst inom enheten ska hanteras inom befintlig ram i förvaltningen och avstämningar ska ske löpande och regelbundet med kommunstyrelsens arbetsutskott.

I samband med att budgetanpassningarna får effekt på hur vi resursätter våra uppdrag och strävar efter att minska kostnader, är det rimligt att tillsammans med verksamheterna genomföra en samlad översyn av enheternas grunduppdrag inom kommunstyrelsen inför sammanläggningen av förvaltningarna för mest optimala organisering.
- **Förstärkt uppdrag - ställföreträdande förvaltningschef**
Som ett förstärkt uppdrag inom ordinarie budgetram föreslås ställföreträdande kommundirektör/förvaltningschef KS utses och utgöras av en befintlig enhetschef

inom kommunstyrelseförvaltningen. För enhetlighet och likvärdig ledningsstruktur i kommunens förvaltningar, rekommenderas att även FOKUS-förvaltningen och socialförvaltningen har en motsvarande funktion som ställföreträdande till förvaltningschefen och att denna utses inom respektive förvaltning bland befintliga enhetschefer. Syftet med uppdraget är att i första hand ställföreträda ordinarie chef vid dennes frånvaro men också biträda i förvaltningsledningen i erforderlig omfattning såsom förutsättningarna kräver det och den ordinarie tjänsten medger det. Detta är ett sätt att säkerställa kontinuitet i förvaltningsledningen men utan att tillsätta särskilda tjänster.

- **Översyn av den politiska organisationen - nämndorganisationen**

Utifrån om det finns ett uttalat behov från politiken behöver det klargöras om en utredning och översyn tillsammans med en parlamentarisk grupp ska göras kring en förändring i den politiska organisationen som i så fall bör gälla inför nästa innebär mandatperiod.

Bedömning

I samband med budgetanpassningarna och ett tydligare fokus på att lösa grunduppdraget i våra verksamheter, krävs att organiseringen av verksamheterna anpassas utifrån de nya förutsättningarna. Vi behöver förenkla processer, minska administrativ överbyggnad och organisera oss på ett sådant sätt så att tydliga samband skapas mellan uppdrag och arbetsuppgifter och på det sättet bli så effektiva som möjligt utifrån de resurser vi har. De förändringar som behöver ske ska dock endast göras om det skapar mervärde och effekt utifrån våra tre nyttor i styrmodellen.

Föreliggande ärende tar hänsyn till kommunfullmäktiges beslut om budgetanpassningar utifrån det ansträngda ekonomiska läget och bedömning görs att med förslaget om hur verksamheten organiseras kan ökad grad av samordning och effekt uppnås samtidigt som kostnaderna minskar totalt sett för administration och ledning. Vårt sätt att hantera budgetanpassningarna genom att inte omedelbart återanställa vid vakanser och att möta nya förutsättningar genom omfördelningar av arbetsuppgifter bland befintlig personal och interna samverkanslösningar, leder till minskade kostnader men också till osäkerhet och otydligt hur organisationen och uppdragen för verksamheter och medarbetare ska se ut framåt. Det är också viktigt att förändringsprocesserna sker i nära dialog med verksamheterna och medarbetarna så att information och påverkansmöjligheter finns under processens gång.

För att komma vidare i planeringen och processen så att vi dels kan få effekt så snart som möjligt och dels skapar en ökad tydlighet i organisationen om hur uppdrag ska fördelas, hanteras och resurssättas, föreligger behov av att förutsättningar fastställs. Föreliggande ärende syftar till att lyfta förslag till beslut som bidrar till just detta.

MBL kommer att genomföras inför beslut i kommunstyrelsen 2024-04-24.

Beslutsunderlag

Protokoll kommunfullmäktige 2024-03-13 § 12

Tjänsteskrivelse, tf kommundirektör 2024-03-20

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen föreslås besluta:

- att från och med 2025-01-01 återgå till en förvaltning från nuvarande två förvaltningar under kommunstyrelsen. I den nytillkommande kommunstyrelsens förvaltning, utgör kommundirektören tillika förvaltningschef med en enhetschef inom förvaltningen som ställföreträdande kommundirektör och ställföreträdande förvaltningschef. FOKUS-nämnden och socialnämnden rekommenderas att för att upprätthålla likvärdighet i förvaltningsorganisationen, inrätta motsvarande funktion som ställföreträdande till förvaltningschefen och att denna utses inom respektive förvaltning bland befintliga enhetschefer.
- att de verksamhetsområden inom fritid och kultur som enligt beslut i kommunfullmäktige 2024-03-13 § 12 ska flyttas till kommunstyrelsen från FOKUS-nämnden 2025-01-01, ska sorteras inom nuvarande kanslienheten.
- att uppdra åt tf kommundirektör att de omfördelningar, omprioriteringar och förstärkningar som behöver ske av personalresurser i samband med de organisatoriska förändringarna, ska hanteras inom kommunstyrelsens befintliga budgetram. Tf kommundirektör har att tillsammans med verksamheterna genomföra en samlad översyn av enheternas grunduppdrag inom kommunstyrelsen inför sammanläggningen av förvaltningarna för mest optimala organisering. Avstämningar ska ske löpande och regelbundet under processen med kommunstyrelsens arbetsutskott.
- att uppdra åt tf kommundirektör att ta fram ett förslag till reviderat reglemente för kommunstyrelsen, som tydliggör kommunstyrelsens samlade ansvar efter förändringarna i ansvar för fritid- och kulturverksamheten samt sammanläggningen av förvaltningarna och som gäller från och med 2025-01-01.
- att uppdra åt tf kommundirektör att ta fram ett förslag till ny delegationsordning för kommunstyrelsen som gäller från och med 2025-01-01.

- att uppdra åt tf kanslichef och tf kommundirektör att tillsammans med parlamentarisk grupp utreda förutsättningarna för en förändring av den politiska organisationen.

I tjänsten

Jonas Olsson,
tf kommundirektör

Expedieras till

Kanslichef
Samhällsbyggnadschef
Socialnämnden
FOKUS-nämnden
Tf kommundirektör

Denna tjänsteskrivelse har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Postadress
Box 31
S-668 21 Ed

Besöksadress
Storgatan 27

Telefon
+46 (0)534-19000
Telefax
+46 (0)534-10550

Bankgiro
534-4072
Org.nr
212000-1413

Internet: www.dalsed.se

E-post: kommun@dalsed.se

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 62

Dnr 2024-000084 041

Budget och mål 2025 plan 2026-2027

Sammanfattning av ärendet

Budgetberedningen har upprättat ett förslag till preliminär ramfördelning. I budgetremissen presenteras övergripande budgetförutsättningar samt förslag till preliminär ramfördelning. Respektive nämnd ska inkomma till budgetberedningen senast 26 april 2024 med synpunkter och konsekvensbeskrivningar på de olika förändringarna i nämndens anslag samt förslag till resursfördelning.

Budgetberedningen har fått de finansiella förutsättningarna samt förvaltningens utmaningar och obalanser i nuvarande driftsramar beskrivet för sig och föreslår utifrån detta vid sitt sammanträde den 27 mars följande åtgärder:

1. Det ofördelade anslag för ökade behov som finns avsatt i budget 2024 fördelas om för att utöka socialnämndens ram med 3,2 mnkr utifrån volymökningar och ökade behov. 0,9 mnkr fördelas till LSS och 2,3 mnkr till hemtjänst. Omfördelningen hanteras genom särskilt beslut under 2024.
2. Socialnämnden tillförs 1,3 mnkr ytterligare i ramutökning 2025 för volymökningar inom hemtjänst
3. Socialnämnden tillförs 0,9 mnkr i ramutökning 2025 för utökningar inom korttidsboende
4. FOKUS-nämnden tillförs 1,2 mnkr i ramutökning 2025 för pris- och volymökning vad gäller skolskjutsar.
5. FOKUS-nämnden får en sänkning av ram med 1,2 mnkr 2025 som en anpassning till volymminskning inom förskola och skola.
6. Ett anslag som kommunfullmäktige kan disponera för oförutsedda kostnader under 2025 sätts av med 2,0 mnkr. Vid behov och efter särskild beslut kan anslaget komma att omfördelas för att bekosta ökade behov inom särskilt boende.

Utöver ovanstående finns i nuläget ej utfördelade anpassningsbehov på 7,6 mnkr för år 2026 och ytterligare 5,0 mnkr för år 2027.

Kommunledningsförvaltningen

I föreliggande tjänsteskrivelse från tf. kommundirektör redovisas den preliminära driftsramen för kommunledningsförvaltningens verksamheter samt investeringsbudget för åren 2025-2027.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

forts. § 62

En sammanfattning och konsekvensbeskrivning redovisas också med förslag på remissvar från kommunledningsförvaltningen till kommunstyrelsen.

Sammantaget kan förvaltningen konstatera i samband med budgetanpassningsarbetet att det finns stora utmaningar i att möta upp behov av stöd från kommunens övriga förvaltningar kring bland annat rehabstöd samt möta de förväntningar som finns vad gäller Utvecklingsplanens ambitioner om ökad attraktivitet och kommunikationsinsatser för att nå Utvecklingsmålet om fler kommuninvånare. Utifrån den föreliggande budgetremissen, görs bedömningen att det finns begränsade förutsättningar att möta de utmaningarna. De åtgärder som redan är vidtagna i förvaltningen och att lösa uppkomna vakanser genom omfördelningar och omprioriteringar, begränsar utrymmet för ytterligare neddragningar av budgetramen.

Kommunledningsförvaltningen föreslår att budgetberedningen beaktar följande för att förvaltningen ska hantera sitt grunduppdrag, kunna erbjuda erforderligt stöd till verksamheterna och arbete med fokus på Utvecklingsplanen.

Överförmyndare

Inom överförmynderiverksamheten har kostnaderna stigit kraftigt under 2023 och prognosen är att kostnaderna ligger kvar på ungefär samma nivå även framåt även om verksamheten är svår att bedöma och budgetera för. Obalansen är 300 000 kr.

Investeringar IT

I investeringsbudgeten finns planerade projekt under planperioden att verkställa för licensanskaffande, back-upplösningar och för att trygga kommunens IT-miljö. Inom de reserverade men ej utfördelade medlen centralt om 3,2 mkr har avsikten varit att 0,2 mkr av dessa reserverats för att lösa de utökade driftskostnaderna som uppkommer på IT-enheten i samband med investeringarna.

Heltidsresan och personalresurs HR

1 128 000 kr har fram till och med 2024-12-31 i särskilt beslut, finansierat dels tjänst på HR-enheten och dels för att lösa resurspass inom socialförvaltningen. I budgetremissen ligger motsvarande medel som en budgetanpassning på kommunledningsförvaltningen vilket innebär att det dels inte finns utrymme för finansiering av resurspass inom socialförvaltningen och dels begränsas personalresursen på HR-enheten ytterligare för att till exempel fokusera på rehabstöd.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

forts. § 62

Samhällsbyggnadsförvaltningen

I föreliggande tjänsteskrivelse från samhällsbyggnadschef redovisas den preliminära driftsramen för samhällsbyggnadsförvaltningens verksamheter samt investeringsbudget åren 2025-2027.

Förvaltningen har till budgetberedningen tidigare beskrivit några opåverkbara kostnader som det blir svårt att klara inom befintlig ramtilldelning. Budgetberedningen har i sitt förslag till budget inte tagit någon hänsyn till dessa inspel från förvaltningen.

Livsmedelskostnad

Förvaltningen räknar med att det kommer att fattas 450 tkr för inköp av livsmedel. De senaste åren har livsmedelspriserna ökat betydligt mer än den uppräknings som skett i budget. Kostenheten har då fått lösa detta genom att minska ned på personal samt arbeta med inköpen på ett mer kostnadseffektivt sätt för att klara sin ram. Det går inte längre att fortsätta med sådana neddragningar av arbetsmiljöskäl. Det betyder att enheten sannolikt inte kommer att kunna klara sin livsmedelsbudget 2025 då inga prognoser visar på en minskning av livsmedelspriserna.

Kostnader för vägunderhåll

Förvaltningen bedömer att det kommer att saknas cirka 600 tkr år 2025 för vägunderhållet. Det är framför allt vinterväghållningen som blivit avsevärt dyrare på grund av ökade kostnader för entreprenörer samt inköp av isgrus. Dessutom har även kostnaderna för asfaltering ökat betydligt mer än den vanliga uppräknings i ramtilldelningen de senaste åren. Det betyder att tilldelad budget inte kommer att kunna hållas om det inte blir en nästintill snöfri och halkfri vinter.

Eftersatt underhåll Edsgärdet

Edshus AB hävdar att det fortsatt finns ett eftersatt underhåll på fastigheten Edsgärdet som de behöver extra medel för.

Förvaltningen har inte tilldelats några medel för detta. Det betyder att om dessa medel skall erläggas Edshus kommer det att bli ett motsvarande underskott i förvaltningen. Här bör kommunen som ägare till Edshus AB besluta att skjuta på eventuellt eftersatt underhåll som inte täcks inom Edshus underhållsbudget för fastighetsunderhåll. Summan har tidigare årligen varit mellan 1000 tkr och 2000 tkr för att komma ikapp med eftersatt underhåll.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

forts. § 62

Fritidsbanken

Fritidsbanken är för närvarande finansierad av medel från "Hållplats Dals-Ed". Frågan kvarstår om finansiering 2025. Om inga medel avsätts behöver det planeras för en stängning av verksamheten vilket kommer att påverka den grupp som lånar utrustning av fritidsbanken. Verksamheten bedöms som viktig med hänsyn till sämre ekonomi för kommuninvånarna i allmänhet, ökat försörjningsstöd på IFO samt att ungdomar rör sig mindre än tidigare efter pandemin. Kostnaden beräknas till 275 tkr per år.

Ett Yrkande

Anna Johansson (C) yrkar på att kostnaden för att driva Fritidsbanken arbetas in i den ordinarie budgeten permanent.

Andreas Nilsson (M) och Per-Erik Norlin (S) ansluter sig till Johanssons yrkande.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på yrkanden enligt ovan och finner att Johanssons yrkande ska bifallas.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse ekonomichef daterad 2024-03-28

Tjänsteskrivelse samhällsbyggnadschef daterad 2024-04-04.

Tjänsteskrivelse tf. kommundirektör daterad 2024-04-04.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen uppmanar budgetberedningen:

- Att tillskjuta medel i kommunledningsförvaltningens ram motsvarande utökningen av kostnader överförmyndare och ianspråkta den delen av reserverade men ej utfördelade medlen centralt för att lösa de utökade driftskostnaderna som uppkommer på IT-enheten i samband med investeringarna. Medel tillskjuts även för att dedikera personalresurs inom HR-enheten för att det ska finnas förutsättningar för stöd till verksamheterna i framför allt rehabprocesser.
- Att Kommunledningsförvaltningen uppdras att i övrigt lösa de budgetanpassningar som krävs för en budget i balans samt att ta fram förslag på möjliga kostnadsminskningar genom medlemsavgifter och extern samverkan.

forts. § 62

Kommunstyrelsens arbetsutskott

- Att tillföra 1050 tkr i budget för att kompensera för ökade kostnader gällande livsmedel och vägunderhåll.
- Att kostnaden för att driva Fritidsbanken arbetas in i den ordinarie budgeten permanent.

Kommunstyrelsen beslutar i övrigt:

- Att fatta beslut om huruvida medel skall avsättas för eftersatt underhåll inom fastigheten Edsgårdets äldreboende.

**Expedieras till
KS**

Remissvar på budgetberedningens förslag till driftbudget 2025, plan 2026-2027.**Bakgrund**

Budgetberedningen har upprättat ett förslag till budgetramar för budget 2025 samt plan 2026 - 2027. Respektive nämnd ska senast den 26 april inkomma med synpunkter och konsekvensbeskrivningar på de olika förändringarna i nämndens anslag samt förslag till resursfördelning.

3.2 Sammanställd driftsbudget 2025-2027

(tkr)	2025	2026	2027
Finansförvaltning	397 723	408 756	417 230
Löneökningsanslag ofördelat	-18 638	-28 958	-39 468
Anslag för oförutsedda kostnader	-2 000	-2 000	-2 000
Anpassningsbehov, ofördelat		7 644	12 615
Kommunfullmäktige	-853	-868	-884
Valnämnd	-6	-170	-6
KS - kommunledningsförvaltningen	-38 182	-38 524	-38 999
KS - samhällsbyggnadsförvaltningen	-49 957	-50 168	-50 612
Socialnämnden	-152 309	-152 266	-152 867
FOKUS-nämnden	-134 395	-135 242	-136 611
Resultat	1 384	8 204	8 398
2 % av skatter och bidrag	8 012	8 204	8 398
Differens	-6 628	0	0

Indexeringar och löneökningar (mnkr)	2025	2026	2027
Löneökningsanslag 2025 (3,5%)	-7,9	-10,5	-10,5
Löneökningsanslag 2026 (3,3 %)	-	-7,7	-10,3
Löneökningsanslag 2027 (3,3 %)	-	-	-7,9
Indexuppräknning köp av verksamhet 2025 (3,2%)	-1,3	-1,3	-1,3
Indexuppräknning köp av verksamhet 2026 (3,0 %)	-	-1,3	-1,3
Indexuppräknning köp av verksamhet 2027 (3,1%)	-	-	-1,4
Index övriga kostnader 2025 (2,5%)	-2,7	-2,7	-2,7
Index övriga kostnader 2026 (2,5%)	-	-2,7	-2,7
Index övriga kostnader 2027 (2,5%)	-	-	-2,8
Justering nämnder sänkt PO 2025	7,9	7,9	7,9
Justering nämnder sänkt PO 2026	-	2,6	2,6
Justering nämnder sänkt PO 2027	-	-	1,2
Summa indexering och löneökning	-4,0	-15,7	-29,1

Nämndernas/förvaltningarnas uppgift utifrån denna remiss är att gå igenom de olika anslag som föreslås inklusive riktade anpassningskrav.

Budgetberedningen har fått de finansiella förutsättningarna samt förvaltningens utmaningar och obalanser i nuvarande driftsramar beskrivet för sig och föreslår utifrån detta vid sitt sammanträde den 27 mars följande åtgärder:

1. Det ofördelade anslag för ökade behov som finns avsatt i budget 2024 fördelas om för att utöka socialnämndens ram med 3,2 mnkr utifrån volymökningar och ökade behov. 0,9 mnkr fördelas till LSS och 2,3 mnkr till hemtjänst. Omfördelningen hanteras genom särskilt beslut under 2024.
2. Socialnämnden tillförs 1,3 mnkr ytterligare i ramutökning 2025 för volymökningar inom hemtjänst
3. Socialnämnden tillförs 0,9 mnkr i ramutökning 2025 för utökningar inom korttidsboende
4. FOKUS-nämnden tillförs 1,2 mnkr i ramutökning 2025 för pris- och volymökning vad gäller skolskjutsar.
5. FOKUS-nämnden får en sänkning av ram med 1,2 mnkr 2025 som en anpassning till volymminskning inom förskola och skola.
6. Ett anslag som kommunfullmäktige kan disponera för oförutsedda kostnader under 2025 sätts av med 2,0 mnkr. Vid behov och efter särskild beslut kan anslaget komma att omfördelas för att bekosta ökade behov inom särskilt boende.

Utöver ovanstående finns i nuläget ej utfördelade anpassningsbehov på 7,6 mnkr för år 2026 och ytterligare 5,0 mnkr för år 2027.

Preliminär budgetramar

KS - samhällsbyggnadsförvaltningen (tkr)	2025	2026	2027
<u>Driftsram</u> ingående värde	-50 583	-49 957	-50 168
Indexreglering/justering PO	626	-211	-444
<u>Driftsram</u>	-49 957	-50 168	-50 612

Investeringsbudget

Postadress
Box 31
S-668 31 Ed

Besöksadress
Storgatan 27

Telefon
+46 (0)534-19000
Telefax
+46 (0)534-10550

Bankgiro
534-4072
Org.nr
212000-1413

Internet: www.dalsed.se

E-post: kommun@dalsed.se

(tkr)	2025	2026	2027
VA-verksamhet	9 000	7 000	6 500
Renhållningsverksamhet	200	200	200
Gata/väg/park	2 400	2 400	2 400
Kommunförråd	1 900	2 200	700
Kost och städ	200	200	200
Fastighet	4 900	3 700	3 900
IT	1 900	900	900
Räddningstjänst	500	500	500
Objektsreserv samhällsbyggnadsförvaltning	1 000	1 000	1 000
Objektsreserv KS ordförande	400	400	400
Objektsreserv inventarier hela kommunen	2 200	2 200	2 200
Totalt	24 600	20 700	18 900
Varav taxefinansierad verksamhet	9 200	7 200	6 700
Varav skattefinansierad verksamhet	15 400	13 500	12 200

Sammanfattning och konsekvensbeskrivning

Förvaltningen har till budgetberedningen tidigare beskrivit några opåverkbara kostnader som det blir svårt att klara inom befintlig ramtilldelning.

Budgetberedningen har i sitt förslag till budget inte tagit någon hänsyn till dessa inspel från förvaltningen.

Livsmedelskostnad

Förvaltningen räknar med att det kommer att fattas 450 tkr för inköp av livsmedel. De senaste åren har livsmedelspriserna ökat betydligt mer än den uppräknings som skett i budget. Kostenheten har då fått lösa detta genom att minska ned på personal samt arbeta med inköpen på ett mer kostnadseffektivt sätt för att klara sin ram. Där har vi nu nått vägs ände och sådana neddragningar kan vi inte fortsätta med av arbetsmiljöskäl. Det betyder att enheten sannolikt inte kommer att kunna klara sin livsmedelsbudget 2025 då inga prognoser visar på en minskning av livsmedelspriserna.

Kostnader för vägunderhåll

Förvaltningen bedömer att det kommer att saknas cirka 600 tkr 2025 för vägunderhållet. Det är framförallt vinterväghållningen som blivit avsevärt dyrare på grund av ökade kostnader för entreprenörer samt inköp av isgrus. Dessutom har även kostnaderna för asfaltering ökat betydligt mer än den vanliga uppräknings i ramtilldelningen de senaste åren. Detta betyder att tilldelad budget inte kommer att kunna hållas om det inte blir en nästintill snöfri och halkfri vinter.

Eftersatt underhåll Edsgärdet

Edshus AB hävdar att det fortsatt finns ett eftersatt underhåll på fastigheten Edsgärdet som de behöver extra medel för.

Förvaltningen har inte tilldelats några medel för detta. Det betyder att om dessa medel skall erläggas Edshus kommer det att bli ett motsvarande underskott i förvaltningen. Här bör kommunen som ägare till Edshus AB besluta att skjuta på eventuellt eftersatt

underhåll som inte täcks inom Edshus underhållsbudget för fastighetsunderhåll. Summan har tidigare årligen varit mellan 1000 tkt och 2000 tkr för att komma ikapp med eftersatt underhåll.

Fritidsbanken

Fritidsbanken är för närvarande finansierad av medel från "Hållplats Dals-Ed". Frågan kvarstår om finansiering 2025. Om inga medel avsätts behöver det planeras för en stängning av verksamheten vilket kommer att påverka den grupp som lånar utrustning av fritidsbanken. Verksamheten bedöms som viktig med hänsyn till sämre ekonomi för kommuninvånarna i allmänhet, ökat försörjningsstöd på IFO samt att ungdomar rör sig mindre än tidigare efter pandemin. Kostnaden beräknas till 275 tkr per år.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen uppmanar budgetberedningen att:

-Tillföra 1050 tkr i budget för att kompensera för ökade kostnader gällande livsmedel och vägunderhåll.

Kommunstyrelsen föreslår i övrigt att:

- Utredda och fatta beslut om huruvida medel skall avsättas för eftersatt underhåll inom fastigheten Edsgärdets äldreboende.

- Utredda och fatta beslut om en långsiktig finansiering av Fritidsbankens verksamhet.

I tjänsten

Magnus Åkesson
Förvaltningschef, samhällsbyggnadsförvaltningen

Remissvar på budgetberedningens förslag till driftbudget 2025, plan 2026-2027**Bakgrund**

Budgetberedningen har upprättat ett förslag till budgetramar för budget 2025 samt plan 2026 - 2027. Respektive nämnd ska senast den 26 april inkomma med synpunkter och konsekvensbeskrivningar på de olika förändringarna i nämndens anslag samt förslag till resursfördelning.

3.2 Sammanställd driftsbudget 2025-2027

(tkr)	2025	2026	2027
Finansförvaltning	397 723	408 756	417 230
Löneökningsanslag ofördelat	-18 638	-28 958	-39 468
Anslag för oförutsedda kostnader	-2 000	-2 000	-2 000
Anpassningsbehov, ofördelat		7 644	12 615
Kommunfullmäktige	-853	-868	-884
Valnämnd	-6	-170	-6
KS - kommunledningsförvaltningen	-38 182	-38 524	-38 999
KS - samhällsbyggnadsförvaltningen	-49 957	-50 168	-50 612
Socialnämnden	-152 309	-152 266	-152 867
FOKUS-nämnden	-134 395	-135 242	-136 611
Resultat	1 384	8 204	8 398
2 % av skatter och bidrag	8 012	8 204	8 398
Differens	-6 628	0	0

Indexeringar och löneökningar (mnkr)	2025	2026	2027
Löneökningsanslag 2025 (3,5%)	-7,9	-10,5	-10,5
Löneökningsanslag 2026 (3,3 %)	-	-7,7	-10,3
Löneökningsanslag 2027 (3,3 %)	-	-	-7,9
Indexuppräknning köp av verksamhet 2025 (3,2%)	-1,3	-1,3	-1,3
Indexuppräknning köp av verksamhet 2026 (3,0 %)	-	-1,3	-1,3
Indexuppräknning köp av verksamhet 2027 (3,1%)	-	-	-1,4
Index övriga kostnader 2025 (2,5%)	-2,7	-2,7	-2,7
Index övriga kostnader 2026 (2,5%)	-	-2,7	-2,7
Index övriga kostnader 2027 (2,5%)	-	-	-2,8
Justering nämnder sänkt PO 2025	7,9	7,9	7,9
Justering nämnder sänkt PO 2026	-	2,6	2,6
Justering nämnder sänkt PO 2027	-	-	1,2
Summa indexering och löneökning	-4,0	-15,7	-29,1

Nämndernas/förvaltningarnas uppgift utifrån denna remiss är att gå igenom de olika anslag som föreslås inklusive riktade anpassningskrav.

Budgetberedningen har fått de finansiella förutsättningarna samt förvaltningens utmaningar och obalanser i nuvarande driftsramar beskrivet för sig och föreslår utifrån detta vid sitt sammanträde den 27 mars följande åtgärder:

1. Det ofördelade anslag för ökade behov som finns avsatt i budget 2024 fördelas om för att utöka socialnämndens ram med 3,2 mnkr utifrån volymökningar och ökade behov. 0,9 mnkr fördelas till LSS och 2,3 mnkr till hemtjänst. Omfördelningen hanteras genom särskilt beslut under 2024.
2. Socialnämnden tillförs 1,3 mnkr ytterligare i ramutökning 2025 för volymökningar inom hemtjänst
3. Socialnämnden tillförs 0,9 mnkr i ramutökning 2025 för utökningar inom korttidsboende
4. FOKUS-nämnden tillförs 1,2 mnkr i ramutökning 2025 för pris- och volymökning vad gäller skolskjutsar.
5. FOKUS-nämnden får en sänkning av ram med 1,2 mnkr 2025 som en anpassning till volymminskning inom förskola och skola.
6. Ett anslag som kommunfullmäktige kan disponera för oförutsedda kostnader under 2025 sätts av med 2,0 mnkr. Vid behov och efter särskild beslut kan anslaget komma att omfördelas för att bekosta ökade behov inom särskilt boende.

Utöver ovanstående finns i nuläget ej utfördelade anpassningsbehov på 7,6 mnkr för år 2026 och ytterligare 5,0 mnkr för år 2027.

Preliminär ram

KS - kommunledningsförvaltningen (tkr)	2025	2026	2027
<u>Driftsram</u> ingående värde	-39 410	-38 182	-38 524
Indexreglering/justering PO	100	-342	-475
Projekt <u>heltidsresan</u> , återföring av anslag	1 128		
<u>Driftsram</u>	-38 182	-38 524	-38 999

Investeringsbudget

Postadress
Box 31
S-668 31 Ed

Besöksadress
Storgatan 27

Telefon
+46 (0)534-19000
Telefax
+46 (0)534-10550

Bankgiro
534-4072
Org.nr
212000-1413

Internet: www.dalsed.se

E-post: kommun@dalsed.se

(tkr)	2025	2026	2027
VA-verksamhet	9 000	7 000	6 500
Renhållningsverksamhet	200	200	200
Gata/väg/park	2 400	2 400	2 400
Kommunförråd	1 900	2 200	700
Kost och städ	200	200	200
Fastighet	4 900	3 700	3 900
IT	1 900	900	900
Räddningstjänst	500	500	500
Objektsreserv samhällsbyggnadsförvaltning	1 000	1 000	1 000
Objektsreserv KS ordförande	400	400	400
Objektsreserv inventarier hela kommunen	2 200	2 200	2 200
Totalt	24 600	20 700	18 900
Varav taxefinansierad verksamhet	9 200	7 200	6 700
Varav skattefinansierad verksamhet	15 400	13 500	12 200

Sammanfattning och konsekvensbeskrivning

Förslag på remissvar från kommunledningsförvaltningen till kommunstyrelsen.

Budgetanpassningsarbetet som förvaltningarna tillsammans med budgetberedningen startat upp under hösten 2023 har lagt grunden för åtgärder i kommunstyrelsen och nämnderna för att anpassa verksamheterna till de förändrade budgetförutsättningarna under planperioden. Dals-Eds kommun står dock inför fortsatt stora budgetutmaningar som behöver hanteras i hela organisationen och i alla förvaltningar. För kommunledningsförvaltningen har anpassningarna inneburit minskade personalresurser för det ansvar och de arbetsuppgifter som ska utföras. Förvaltningen har som en strategi valt att fokusera på att möta uppkomna vakanser i organisationen genom att inte omedelbart återanställa utan istället omfördela arbetsuppgifter inom enheterna och förvaltningen, omvärdera vårt sätt att ta oss an utvecklingsarbetet, förändra i ambitionsnivåer och arbetssätt. Kommunledningsförvaltningen avser med sitt sätt att ta sig an de förändrade budgetförutsättningarna att fokusera på att klara kärnan i grunduppdraget i våra stöd- och serviceverksamheter men samtidigt sträva efter utrymme för att arbeta med attraktiviteten för platsen Dals-Ed. Detta för att både klara budgetanpassningarna och samtidigt arbeta utifrån Utvecklingsplanen.

Detta har lett till kostnadsminskningar och en rimlighet att klara budgetanpassningarna men det har också lett till behov av att se över hur vi är organiserade och hur våra uppdrag ska se ut i såväl verksamheter som för medarbetare, givet de nya budgetförutsättningarna. Det är viktigt att det blir tydligt för budgetberedningen hur detta kommer att påverka vår förmåga och ambitionsnivå i grunduppdragen.

Sammantaget kan förvaltningen konstatera i samband med budgetanpassningsarbetet att det finns stora utmaningar i att möta upp behov av stöd från kommunens övriga förvaltningar kring bland annat rehabstöd samt möta de förväntningar som finns vad gäller Utvecklingsplanens ambitioner om ökad attraktivitet och kommunikationsinsatser

för att nå Utvecklingsmålet om fler kommuninvånare. Utifrån den föreliggande budgetremissen, görs bedömningen att det finns begränsade förutsättningar att möta de utmaningarna. De åtgärder som redan är vidtagna i förvaltningen och att lösa uppkomna vakanser genom omfördelningar och omprioriteringar, begränsar utrymmet för ytterligare neddragningar av budgetramen.

Kommunledningsförvaltningen föreslår att budgetberedningen beaktar följande för att förvaltningen ska hantera sitt grunduppdrag, kunna erbjuda erforderligt stöd till verksamheterna och arbete med fokus på Utvecklingsplanen.

Överförmyndare

Inom överförmyndarverksamheten har kostnaderna stigit kraftigt under 2023 och prognosen är att kostnaderna ligger kvar på ungefär samma nivå även framåt även om verksamheten är svår att bedöma och budgetera för. Obalansen är 300 000 kr.

Investeringar IT

I investeringsbudgeten finns planerade projekt under planperioden att verkställa för licensanskaffande, back-uplösningar och för att trygga vår IT-miljö. Inom de reserverade men ej utfördelade medlen centralt om 3,2 mkr har avsikten varit att 0,2 mkr av dessa reserverats för att lösa de utökade driftkostnaderna som uppkommer på IT-enheten i samband med investeringarna.

Heltidsresan och personalresurs HR

1 128 000 kr har fram till och med 2024-12-31 i särskilt beslut, finansierat dels tjänst på HR-enheten och dels för att lösa resursspass inom socialförvaltningen. I budgetremissen ligger motsvarande medel som en budgetanpassning på kommunledningsförvaltningen vilket innebär att det dels inte finns utrymme för finansiering av resursspass inom socialförvaltningen och dels begränsas personalresursen på HR-enheten ytterligare för att till exempel fokusera på rehabstöd. Utifrån det som framkommer dels genom de relativt fortsatt höga sjuktalen inom organisationen och det behov av stöd som verksamheterna uttrycker i rehabärenden, skulle ett centralt konkret stöd i rehabprocesser utgöra en viktig förutsättning för kommunen att samlat arbeta med sjukfrånvaroproblematiken. Det är viktigt såväl ur ett individ- och verksamhetsperspektiv som utifrån våra budgetförutsättningar.

Budgetanpassningar inom ram

Ytterligare en möjlighet och som en del av anpassningarna kan övriga kostnader inom förvaltningen som kan röra medlemsavgifter och extern samverkan utgöra en möjlighet till att minska kostnader inom kommunstyrelsens budgetram.

Beslutsförslag

- Att tillskjuta medel i kommunledningsförvaltningens ram motsvarande utökningen av kostnader överförmyndare och ianspråkta den delen av reserverade men ej utfördelade medlen centralt för att lösa de utökade driftskostnaderna som uppkommer på IT-enheten i samband med investeringarna. Medel tillskjuts även för att dedikera personalresurs inom HR-enheten för att det ska finnas förutsättningar för stöd till verksamheterna i framförallt rehabprocesser.
- Kommunledningsförvaltningen uppdras att i övrigt lösa de budgetanpassningar som krävs för en budget i balans samt att ta fram förslag på möjliga kostnadsminskningar genom medlemsavgifter och extern samverkan.

I tjänsten

Jonas Olsson
tf förvaltningschef kommunledningsförvaltningen

Remiss budget 2025, plan 2026-2027**Bakgrund**

Budgetberedningen har arbetat fram ett förslag till preliminär ramfördelning. I budgetremissen presenteras övergripande budgetförutsättningar samt förslag till preliminär ramfördelning. Respektive nämnd ombeds att inkomma till budgetberedningen senast 26 april med synpunkter på förslag till resurstilldelning.

Eventuella frågor ställs i första hand till ekonomichef eller tf kommundirektör.

1. Budgetförutsättningar**1.1 Befolkningsprognos**

Med hjälp av företaget Statisticon har en befolkningsprognos för perioden 2024-2033 tagits fram. Prognosen visar att befolkningen i Dals-Eds kommun kommer att minska med 318 personer under perioden 2023-2033. Från 4 606 till 4 288 personer. Flyttnettot förväntas bli i genomsnitt +4 personer per år och födelsenettot -35 personer, totalt -31 personer per år. Antalet barn som föds förväntas vara 31 per år i genomsnitt. Uppdelat i åldersgrupper väntas gruppen 0-18 minska med 153 personer under perioden. Gruppen 19-64 år minskar med 219 personer och gruppen över 65 år ökar med 55 personer.

Fram till år 2027 som är sista året i den nuvarande planperioden väntas befolkningen minska med 114 personer jämfört med år 2023.

Beräkningarna i budget 2025, plan 2026-2027 bygger på ett invånarantal enligt tabellen nedan.

	2025	2026	2027
Antal invånare 1 nov året innan	4 574	4 547	4 520

1.2 Skatteunderlagsprognos

Intäkter från skatter och generella statsbidrag i som budgetremissen baseras på SKR cirkulär 24:16 från 2024-02-26. Bedömningen från SKR är att det reala skatteunderlaget kommer vara negativt för åren 2023 och 2024 för att sedan vända uppåt igen. Att det reala skatteunderlaget är negativt beror på att priser väntas öka mer än skatteunderlaget.

Inbromsningen på arbetsmarknaden bedöms fortsätta 2024. Sysselsättningen förväntas falla men kompenseras av en ökande medelarbetstid. Detta leder till att antalet arbetade timmar är oförändrat 2024, vilket gör att lönesummans ökning endast blir drygt 3 procent. De pensioner som styrs av prisbasbeloppet bidrar till en stark ökning av pensionerna 2024 (garantipensioner och vissa avtalspensioner). Uppräkning av vissa skatteskalor med prisbasbeloppet samt ytterligare en förstärkning av det förhöjda grundavdraget i budgetpropositionen för 2024 minskar skatteunderlaget (kommunsektorn kompenseras för förhöjda grundavdrag via höjda statsbidrag). Men historiskt är det sammantaget en mycket svag ökning av skatteunderlaget 2024.

Konjunkturturåterhämtningen 2025 och därmed ökad efterfrågan på arbetskraft sker initialt via högre medelarbetstid men gradvis även genom fler sysselsatta. Återhämtningen

understöds av de sänkta reallönerna. Även ökade drivkrafter för att arbeta driver på antalet arbetade timmar via ökat arbetsutbud på lång sikt. Incitamenten till att arbeta stärks dels via skattesänkningar och dels via hushållens sänkta reala inkomster. Det nominella skatteunderlaget växer ungefär i linje med det historiska genomsnittet sett till hela prognosperioden. Det är dock en kraftig inbromsning 2024 och en återhämtning därefter.

Prognos skatteunderlagsutveckling %	2022	2023	2024	2025	2026	2026
SKR februari	5,8	5,1	2,7	4,9	4,2	4,0
SKR december	5,8	5,3	2,6	4,7	4,1	4,0
Regeringen september	5,7	4,6	3,3	4,2	5,0	-
Ekonomistyrningsverket november	5,9	4,9	3,3	4,4	4,2	4,8

Regeringens siffror visar prognosen från budgetpropositionen för 2024.

2. *Finansiella förutsättningar*

2.1 *Finansförvaltning*

Skatter utjämning och generella statsbidrag (mnkr)	2025	2026	2027
Skatteintäkter	240,3	246,3	252,4
Inkomstutjämningsbidrag	87,1	90,7	94,2
Kostnadsutjämningsbidrag	24,9	26,4	28,3
Bidrag för LSS-utjämning	21,4	26,4	28,3
Kommunal fastighetsavgift	16,0	16,0	16,0
Regleringsbidrag	10,9	9,4	7,8
Summa skatter och generella statsbidrag	400,6	410,2	419,9

Övriga poster finansförvaltning (mnkr)	2025	2026	2027
Pensioner	-35,2	-31,5	-32,4
Arbetsgivaravgifter	-80,7	-83,4	-86,1
Avtalsförsäkringar	-0,3	-0,3	-0,4
Internränteintäkter	9,1	9,1	9,1
Intäkt PO-påslag	107,7	108,4	110,9
Timplöneförändring hela kommunen	-0,4	-0,5	-0,5
Borgensavgift Edshus	0,6	0,6	0,6
Ränteintäkter	0,4	0,2	0,2
Räntekostnader	-4,0	-4,0	-4,0
Summa övriga poster finansförvaltningen	-2,9	-1,4	-2,7

Indexeringar och löneökningar (mnkr)	2025	2026	2027
Löneökningsanslag 2025 (3,5%)	-7,9	-10,5	-10,5
Löneökningsanslag 2026 (3,3 %)	-	-7,7	-10,3
Löneökningsanslag 2027 (3,3 %)	-	-	-7,9
Indexuppräknning köp av verksamhet 2025 (3,2%)	-1,3	-1,3	-1,3
Indexuppräknning köp av verksamhet 2026 (3,0 %)	-	-1,3	-1,3
Indexuppräknning köp av verksamhet 2027 (3,1%)	-	-	-1,4
Index övriga kostnader 2025 (2,5%)	-2,7	-2,7	-2,7
Index övriga kostnader 2026 (2,5%)	-	-2,7	-2,7
Index övriga kostnader 2027 (2,5%)	-	-	-2,8
Justering nämnder sänkt PO 2025	7,9	7,9	7,9
Justering nämnder sänkt PO 2026	-	2,6	2,6
Justering nämnder sänkt PO 2027	-	-	1,2
Summa indexering och löneökning	-4,0	-15,7	-29,1

Posterna under 2.1 har beräknats utifrån senast tillgängliga prognoser gällande skatteintäkter, pensionskostnader och befolkning. Indexeringar och justering gällande PO-pålägg baseras på senaste bedömning från SKR som presenteras i deras cirkulär.

2.2 Nämnder, styrelser och förvaltningar

Ingående värde budgetförutsättningar 2024 plan 25-26 (mnkr)	2025	2026	2027
Tilldelade driftsramar 2024	-375,5	-375,5	-375,5
Lönerevision 2024	-10,8	-10,8	-10,8
Ej utfördelade medel för ökade behov 2024	-3,2	-3,2	-3,2
Ej utfördelade anpassnings och effektiviseringsåtgärder 2024	1,3	1,3	1,3
Valnämnd	0,2	-	0,2
Projekt heltidsresan, återföring av anslag	1,1	1,1	1,1
Summa	-386,9	-387,1	-386,9

Posterna under 2.2 avser beslutade driftsramar för 2024 samt de förändringar avseende perioden 2025-2027 som ingår i beslut om kommunplan 2024-2026

2.3 Finansiellt utrymme

Summerat budgetutrymme (mnkr)	2025	2026	2027
Skatter och generella statsbidrag	400,6	410,2	419,9
Övriga poster finansförvaltning	-2,9	-1,4	-2,7
Indexeringar och löneökningar	-14,8	-26,5	-39,9
Driftsramar 2024	-375,5	-375,5	-375,5
Ej utfördelade medel och anpassningsbehov 2024	-1,9	-1,9	-1,9
Justeringar enligt plan 2025-2026	1,3	1,1	1,3

Summa resultat

6,8   6,0   1,2

Tabellen under punkt 2.3 visar en summering av punkterna 2.1 och 2.2. Summeringen är vad respektive års resultat skulle bli allt annat oförändrat. Ingen kompensation eller anpassningskrav på verksamheterna utöver indexeringar och tidigare beslut har räknats med.

3. Driftsbudget 2025-2027

Budgetberedningen har fått de ovan redovisade finansiella förutsättningarna beskrivet för sig. Budgetberedningen har också fått beskrivning från förvaltningen kring utmaningar och obalanser som identifierats i nuvarande driftsramar avseende till exempel kostnadsökningar och förändrade behov. Utifrån dessa förutsättningar och beskrivningar föreslår budgetberedningen vid sitt sammanträde 2024-03-27 följande åtgärder:

1. Det ofördelade anslag för ökade behov som finns avsatt i budget 2024 fördelas om för att utöka socialnämndens ram med 3,2 mnkr utifrån volymökningar och ökade behov. 0,9 mnkr fördelas till LSS och 2,3 mnkr till hemtjänst. Omfördelningen hanteras genom särskilt beslut under 2024.
2. Socialnämnden tillförs 1,3 mnkr ytterligare i ramutökning 2025 för volymökningar inom hemtjänst
3. Socialnämnden tillförs 0,9 mnkr i ramutökning 2025 för utökningar inom korttidsboende
4. FOKUS-nämnden tillförs 1,2 mnkr i ramutökning 2025 för pris- och volymökning vad gäller skolskjutsar.
5. FOKUS-nämnden får en sänkning av ram med 1,2 mnkr 2025 som en anpassning till volymminskning inom förskola och skola.
6. Ett anslag som kommunfullmäktige kan disponera för oförutsedda kostnader under 2025 sätts av med 2,0 mnkr. Vid behov och efter särskilt beslut kan anslaget komma att omfördelas för att bekosta ökade behov inom särskilt boende.

Utöver ovanstående finns i nuläget ej utfördelade anpassningsbehov på 7,6 mnkr för år 2026 och ytterligare 5,0 mnkr för år 2027.

3.1 Preliminära ramar

De finansiella förutsättningarna och de ovan beskrivna förslagen till budgetåtgärder för 2025 ger följande preliminära nämndsramar:

Kommunfullmäktige (tkr)	2025	2026	2027
Driftsram ingående värde	-842	-853	-868
Indexreglering/justering PO	-11	-15	-16
Driftsram	-853	-868	-884
Valnämnden (tkr)	2025	2026	2027
Driftsram ingående värde	-170	-6	-170
Förändring valår	164	-164	-164
Driftsram	-6	-170	-6

KS - kommunledningsförvaltningen (tkr)	2025	2026	2027
Driftsram ingående värde	-39 410	-38 182	-38 524
Indexreglering/justering PO	100	-342	-475
Projekt heltidsresan, återföring av anslag	1 128		
Driftsram	-38 182	-38 524	-38 999

KS - samhällsbyggnadsförvaltningen (tkr)	2025	2026	2027
Driftsram ingående värde	-50 583	-49 957	-50 168
Indexreglering/justering PO	626	-211	-444
Driftsram	-49 957	-50 168	-50 612

Socialnämnden (tkr)	2025	2026	2027
Driftsram ingående värde	-152 468	-152 309	-152 266
Indexreglering/justering PO	2 359	-43	-601
Hemtjänst utökad volym	-1 300		
Korttid utökning	-900		
Driftsram	-152 309	-152 266	-152 867

(Det ingående värdet för socialnämndens driftsram förutsätter att omfördelning med 3,2 mnkr görs under år 2024. Beslut finns inte ännu.)

FOKUS-nämnden (tkr)	2025	2026	2027
Driftsram ingående värde	-135 239	-134 395	-135 242
Indexreglering/justering PO	844	-847	-1 369
Kostnader skolskjuts	-1 200		
Anpassningar volymminskning	1 200		
Driftsram	-134 395	-135 242	-136 611

3.2 Sammanställd driftsbudget 2025-2027

(tkr)	2025	2026	2027
Finansförvaltning	397 723	408 756	417 230
Löneökninganslag ofördelat	-18 638	-28 958	-39 468
Anslag för oförutsedda kostnader	-2 000	-2 000	-2 000
Anpassningsbehov, ofördelat		7 644	12 615
Kommunfullmäktige	-853	-868	-884
Valnämnd	-6	-170	-6
KS - kommunledningsförvaltningen	-38 182	-38 524	-38 999
KS - samhällsbyggnadsförvaltningen	-49 957	-50 168	-50 612
Socialnämnden	-152 309	-152 266	-152 867
FOKUS-nämnden	-134 395	-135 242	-136 611
Resultat	1 384	8 204	8 398
2 % av skatter och bidrag	8 012	8 204	8 398
Differens	-6 628	0	0

4. Investeringsbudget

(tkr)	2025	2026	2027
VA-verksamhet	9 000	7 000	6 500
Renhållningsverksamhet	200	200	200
Gata/väg/park	2 400	2 400	2 400
Kommunförråd	1 900	2 200	700
Kost och städ	200	200	200
Fastighet	4 900	3 700	3 900
IT	1 900	900	900
Räddningstjänst	500	500	500
Objektsreserv samhällsbyggnadsförvaltning	1 000	1 000	1 000
Objektsreserv KS ordförande	400	400	400
Objektsreserv inventarier hela kommunen	2 200	2 200	2 200
Totalt	24 600	20 700	18 900
Varav taxefinansierad verksamhet	9 200	7 200	6 700
Varav skattefinansierad verksamhet	15 400	13 500	12 200

Samhällsbyggnadsförvaltningen har sammanställt identifierade investeringsbehov under planperioden. Totalt uppgår investeringsbehovet till 64 200 tkr varav 23 100 tkr avser taxefinansierad verksamhet och 41 100 tkr avser skattefinansierad verksamhet.

5. Riktlinjer för den fortsatta processen

Fördelning av ramar i detta skede är en framräkning av tidigare fastställda ramar med justering för indexreglering, löneökningar och förändring av PO-pålägg. Utöver detta föreslås anpassningar och tillägg enligt punkt 3 ovan. Dessa är medräknade i preliminära ramar under punkt 3.1.

Nämndernas/förvaltningarnas uppgift utifrån denna remiss är att gå igenom de olika anslag som föreslås inklusive riktade anpassningskrav samt inkomma med synpunkter

**DALS-EDS
KOMMUN**

Kommunledningsförvaltningen
Peter Johansson

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum: 2024-03-28

D.nr: 2024-000084.041

---

och eventuella konsekvenser av dessa.

I tjänsten

Peter Johansson
Ekonomichef

Jonas Olsson
Tf kommundirektör

Postadress
Box 31
S-668 21 Ed

Besöksadress
Storgatan 27

Telefon
+46 (0)534-19000
Telefax
+46 (0)534-10550

Bankgiro
534-4072
Org.nr
212000-1413

Internet: www.dalsed.se

E-post: kommun@dalsed.se

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 58

Dnr 2024-000107 040

Revidering - Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatutjämningsreserv

Sammanfattning av ärendet

Från och med den 1 januari 2013 finns det i kommunallagen en möjlighet att under vissa villkor reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR). Denna reserv kan sedan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, och därigenom möta konjunkturvariationer. Riksdagen har under hösten 2023 beslutat om att ersätta resultatutjämningsreserven med en resultatreserv. Befintlig resultatutjämningsreserv fasas ut under en tioårsperiod.

Enligt 11 kap 1§ kommunallagen ska kommunfullmäktige besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen. Om kommunen har en sådan resultatreserv som avses i 14 §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den enligt Lag (2023:642).

Dals-Eds kommun har redan en riktlinje för god ekonomisk hushållning och resultatutjämningsreserv som har beslutats i kommunfullmäktige 2022-09-14 § 76. Den behöver revideras med nya resultatreserven samt behandling av kvarvarande resultatutjämningsreserv.

Samma förutsättningar för reservering som för resultatutjämningsreserven, det vill säga olika gränsvärden vid positivt respektive negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensioner.

Resultatreserven får uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna begränsning gäller alltså den nya resultatreserven och avser alltså inte en eventuell RUR som kommunen har enligt regelverket för RUR.

De egna principerna kopplade till resultatreserven regleras i de riktlinjer för god ekonomisk hushållning som kommunfullmäktige ska fastställa.

Om medel från en resultatreserv har använts ska det i förvaltningsberättelsen framgå till vad och varför medlen har använts.

Reservering av medel till resultatreserv kan tidigast göras i bokslut/årsredovisning för 2024.

Reglerna för den RER, blir lite friare då reserven kan användas för att öka flexibiliteten i användningen av sparade medel. Den ska också kunna användas vid oförutsedda kostnadsökningar eller intäktsbortfall så länge det bidrar till god ekonomisk hushållning.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

forts. § 58

RUR avvecklas, dock kan:

- De som vid ikraftträdandet har en RUR får ha kvar och nyttja den till utgången av 2033. -
- Medel från RUR får användas i enlighet med nuvarande regelverk, det vill säga för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Medel från en resultatutjämningsreserven får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Reservering av medel till resultatutjämningsreserv kan göras sista gången i bokslut/årsredovisning för 2023. Därefter kan endast disponering av medel från RUR ske.

Förändring av resultatreserv hanteras inom balanskravsutredningen som en justeringspost. En resultatreserv eller disponering av resultatutjämningsreserv inom balanskravsutredningen ger varken påverkan på redovisningen, årets resultat eller ekonomiska nyckeltal.

Bedömningen är att riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatreserv samt behandling av kvarvarande resultatutjämningsreserv blir uppdaterat enligt nya regler.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse redovisningsansvarig/stf ekonomichef daterad 2024-03-15. Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatreserv samt behandling av kvarvarande resultatutjämningsreserv.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta om nya riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatreserv och behandling av kvarvarande resultatutjämningsreserv.

Expedieras till

KS/KF

Revidering av riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatutjämningsreserv

Bakgrund

Från och med den 1 januari 2013 finns det i kommunallagen en möjlighet att under vissa villkor reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR). Denna reserv kan sedan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel, och därigenom möta konjunkturvariationer.

Riksdagen fattade under hösten 2023 beslut om att ersätta resultatutjämningsreserven med en resultatreserv. Befintlig resultatutjämningsreserv fasas ut under en tioårsperiod.

Enligt 11 kap 1§ kommunallagen ska kommunfullmäktige besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen. Om kommunen har en sådan resultatreserv som avses i 14 §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den. Lag (2023:642).

Dals-Eds kommun har redan en riktlinje för god ekonomisk hushållning och resultatutjämningsreserv. Beslutad av KF 2022-09-14 § 76. Den behöver revideras med nya resultatreserven samt behandling av kvarvarande resultatutjämningsreserv.

Sammanfattning

Från och med den 1 januari 2013 finns det i kommunallagen en möjlighet att under vissa villkor reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR). Riksdagen fattade under hösten 2023 beslut om att ersätta resultatutjämningsreserven med en resultatreserv. Befintlig resultatutjämningsreserv fasas ut under en tioårsperiod.

Samma förutsättningar för reservering som för resultatutjämningsreserven (RUR), det vill säga olika gränsvärden vid positivt respektive negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensioner.

Resultatreserven får uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna begränsning gäller alltså den nya resultatreserven och avser alltså inte en eventuell RUR som kommunen har enligt regelverket för RUR.

De egna principerna kopplade till resultatreserven regleras i de riktlinjer för god ekonomisk hushållning som fullmäktige ska fastställa.

Om medel från en resultatreserv har använts ska det i förvaltningsberättelsen framgå till vad och varför medlen har använts.

Reservering av medel till resultatreserv kan tidigast göras i bokslut/årsredovisning för 2024.

Reglerna för den RER, blir lite friare då reserven kan användas för att öka flexibiliteten i användningen av sparade medel. Den ska också kunna användas vid oförutsedda kostnadsökningar eller intäktsbortfall så länge det bidrar till god ekonomisk hushållning.

RUR avvecklas, men:

- De som vid ikraftträdandet har en RUR får ha kvar och nyttja den till utgången av 2033.
- Medel från RUR får användas i enlighet med nuvarande regelverk, det vill säga för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Medel från en resultatutjämningsreserven får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Reservering av medel till resultatutjämningsreserv kan göras sista gången i bokslut/årsredovisning för 2023. Därefter kan endast disponering av medel från RUR ske.

Förändring av resultatreserv hanteras inom balanskravsutredningen som en justeringspost. En resultatreserv eller disponering av resultatutjämningsreserv inom balanskravsutredningen ger varken påverkan på redovisningen, årets resultat eller ekonomiska nyckeltal.

Bedömning

Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatreserv samt behandling av kvarvarande resultatutjämningsreserv blir uppdaterat enligt nya regler.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta om nya riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatreserv och behandling av kvarvarande resultatutjämningsreserv

I tjänsten

Somayeh Jamshidi
Redovisningsansvarig/ Stf. ekonomichef

Peter Johansson
Ekonomichef

Expedieras till

Ekonomienheten

Denna tjänsteskrivelse har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatreserv samt behandling av kvarvarande resultatutjämningsreserv

Bakgrund

Från och med den 1 januari 2013 finns det i kommunallagen en möjlighet att under vissa villkor reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR).

Riksdagen beslutade hösten 2023 om införande av den nya så kallade resultatreserven (RER) och att resultatutjämningsreserven (RUR) fasas ut under en tioårsperiod. Eftersom reglerna gäller från och med räkenskapsåret 2024 kommer första året med möjlighet till reservering av medel till RER att vara i bokslutet 2024. För RUR däremot så är det i bokslut och årsredovisning för 2023 sista möjlighet att reservera medel. Disponering av medel från RUR kommer att kunna göras fram till 2033, på samma sätt som tidigare med utgångspunkt i ”att utjämna intäkter över en konjunkturcykel”.

Principerna för reservering till RER är desamma som för RUR, Det som har tillkommit avseende resultatreserven är storleken av den sammanlagda totala reserveringen. Resultatreserven får uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna begränsning gäller alltså den nya resultatreserven och avser alltså inte en eventuell RUR som kommunen har enligt regelverket för RUR.

Enligt 11 kap 1§ kommunallagen ska kommunfullmäktige besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen. Om kommunen har en sådan resultatreserv som avses i 14 §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den. Lag (2023:642).

Dals-Eds kommun tillämpar lagstiftningen om kommunal resultatreserv.

Regelverk

Riksdagsbeslutet innebär att en möjlighet införs att reservera medel till en resultatreserv (RER), i syfte att uppnå en god ekonomisk hushållning:

- Samma förutsättningar för reservering som för resultatutjämningsreserven (RUR), det vill säga olika gränsvärden vid positivt respektive negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensioner.
- De egna principerna kopplade till resultatreserven regleras i de riktlinjer för god ekonomisk hushållning som fullmäktige ska fastställa.
- Resultatreserven får uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna begränsning gäller alltså den nya resultatreserven och avser alltså inte en eventuell RUR som kommunen har enligt regelverket för RUR.

DALS-EDS KOMMUN
Ekonomienheten

RIKTLINJER
Datum: 2024-03-15

Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatreserv samt behandling av kvarvarande resultatutjämningsreserv

Bakgrund

Från och med den 1 januari 2013 finns det i kommunallagen en möjlighet att under vissa villkor reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR).

Riksdagen beslutade hösten 2023 om införande av den nya så kallade resultatreserven (RER) och att resultatutjämningsreserven (RUR) fasas ut under en tioårsperiod. Eftersom reglerna gäller från och med räkenskapsåret 2024 kommer första året med möjlighet till reservering av medel till RER att vara i bokslutet 2024. För RUR däremot så är det i bokslut och årsredovisning för 2023 sista möjlighet att reservera medel. Disponering av medel från RUR kommer att kunna göras fram till 2033, på samma sätt som tidigare med utgångspunkt i ”att utjämna intäkter över en konjunkturcykel”.

Principerna för reservering till RER är desamma som för RUR, Det som har tillkommit avseende resultatreserven är storleken av den sammanlagda totala reserveringen. Resultatreserven får uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna begränsning gäller alltså den nya resultatreserven och avser alltså inte en eventuell RUR som kommunen har enligt regelverket för RUR.

Enligt 11 kap 1§ kommunallagen ska kommunfullmäktige besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen. Om kommunen har en sådan resultatreserv som avses i 14 §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den. Lag (2023:642).

Dals-Eds kommun tillämpar lagstiftningen om kommunal resultatreserv.

Regelverk

Riksdagsbeslutet innebär att en möjlighet införs att reservera medel till en resultatreserv (RER), i syfte att uppnå en god ekonomisk hushållning:

- Samma förutsättningar för reservering som för resultatutjämningsreserven (RUR), det vill säga olika gränsvärden vid positivt respektive negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensioner.
- De egna principerna kopplade till resultatreserven regleras i de riktlinjer för god ekonomisk hushållning som fullmäktige ska fastställa.
- Resultatreserven får uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna begränsning gäller alltså den nya resultatreserven och avser alltså inte en eventuell RUR som kommunen har enligt regelverket för RUR.

-
- Om medel från en resultatreserv har använts ska det i förvaltningsberättelsen framgå till vad och varför medlen har använts.
  - Reservering av medel till resultatreserv kan tidigast göras i bokslut/årsredovisning för 2024.
  - Reglerna för den RER, blir lite friare då reserven kan användas för att öka flexibiliteten i användningen av sparade medel. Den ska också kunna användas vid oförutsedda kostnadsökningar eller intäktsbortfall så länge det bidrar till god ekonomisk hushållning.

RUR avvecklas, men:

- De som vid ikraftträdandet har en RUR får ha kvar och nyttja den till utgången av 2033.
- Medel från RUR får användas i enlighet med nuvarande regelverk, det vill säga för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Reservering av medel till resultatutjämningsreserv kan göras sista gången i bokslut/årsredovisning för 2023. Därefter kan endast disponering av medel från RUR ske.

Balanskravsresultatet ska vara årets resultat efter balanskravsjusteringar och förändring av resultatreserv samt disponering av resultatutjämningsreserv. De balanskravsjusteringar som görs innebär att årets resultat rensas för vissa poster som inte härrör från den egentliga verksamheten. Enligt lagkrav görs dessa justeringar genom att följande uppgifter inte beaktas vid beräkning av årets resultat:

- realisationsvinster som inte står i överenskommelse med god ekonomisk hushållning,
- realisationsförluster till följd av försäljning som står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning,
- orealiserade vinster och förluster i värdepapper, och
- återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper

Förändring av resultatreserv hanteras inom balanskravsutredningen som en justeringspost. En resultatreserv eller disponering av resultatutjämningsreserv inom balanskravsutredningen ger varken påverkan på redovisningen, årets resultat eller ekonomiska nyckeltal.

Nedan exempel på en balanskravsutredning.

	Exempel
Årets resultat	+100
reducering av samtliga realisationsvinster	-10
vissa realisationsvinster enl. undantagsmöjlighet	+4
vissa realisationsförluster enl. undantagsmöjlighet	+3
orealiserade vinster och förluster i värdepapper	+1
återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper	0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	+98
reservering av medel till resultatreserv	-28
användning av medel från resultatutreserv	0
användning av resultatutjämningsreserv	0
reservering av medel till pensionsreserv	-5
Årets balanskravsresultat	+65
Balanskravsunderskott från tidigare år	-50
Summa balanskravsresultat	+15
Balanskravsresultat att reglera	0

Kommunfullmäktige ska besluta om närmare föreskrifter om innebörden av god ekonomisk hushållning för kommunen. Föreskrifterna ska ligga till grund för de mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning i verksamheten och ekonomin som ska fastställas i budgeten.

De lokala riktlinjerna bör ta sin utgångspunkt i kommunens ekonomiska ställning, vilka faktorer som främst kommer att påverka dess verksamhet och ekonomi i framtiden samt en bedömning av faktorernas betydelse och påverkbarhet. Det kan t.ex. gälla planerade investeringar, låneskulder och det totala pensionsåtagandets påverkan på resultat och ställning.

Enligt lagkrav ska det även framgå av riktlinjerna för god ekonomisk hushållning hur kommunen avser att hantera resultatutreserv samt hantering av kvarvarande resultatutjämningsreserv. Riktlinjerna bör i denna del reglera när medel ska reserveras till reserven, hur de reserverade medlen får användas och villkoren för användningen.

Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justeringar för förändringar av resultatutreserv samt disponering av resultatutjämningsreserv (balanskravsresultatet). I förvaltningsberättelsen ska även upplysning lämnas hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och det balanskravsresultat som är kvar att återställa.

Lagkrav är att ett negativt balanskravsresultat ska regleras under de närmast följande tre åren och kommunfullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske. Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom.

Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl (kommunallagen 11 kap 12§).

God ekonomisk hushållning i Dals-Eds kommun

God ekonomisk hushållning innebär att såväl kommunens finansiella som verksamhetsmässiga mål uppnås, att verksamheten bedrivs långsiktigt, ändamålsmässigt och effektivt och att ekonomiska aktiviteter sker i enlighet med lagar, regler och etablerade normer. Detta genomförs genom att:

- Dals-Eds kommun har en styrning som bygger på en målkedja med fem nivåer – Vision, Kommunfullmäktiges utvecklingsområden, Kommunfullmäktiges övergripande mål och beställningar, nämndsmål samt verksamhetsmål. Tillsammans skall dessa bilda en enhet som skall bidra till att visionen för Dals-Eds kommun uppnås. Kommunfullmäktigemålen och nämndmålen skall vara mätbara och uppföljningsbara.
- Dals-Eds kommun skall ha en ekonomi i balans, kommunens budget skall innehålla finansiella mål och mål för verksamheten som är av betydelse för god ekonomisk hushållning.
- Planeringen av den ekonomiska politiken skall utgå från försiktighetsprincipen, där säkerhet i antaganden är en viktig grundförutsättning.
- På lång sikt ska resultatet i förhållande till skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämningsuppå till lägst 2 procent.
- Överskott är en nödvändig förutsättning för att finansiera framtida investeringar.
- Nettokostnaderna inte får öka snabbare än skatteintäkter och generella statsbidrag samt finansnetto.
- Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att Dals-Eds kommun har god ekonomisk hushållning. Nämnderna har detta ansvar inom sitt område och inom ramen för sin budget.
- De tillgängliga resurserna bestämmer graden av måluppfyllelse – ekonomin sätter gränsen och förutsätter optimalt resursutnyttjande. Vid resursbrist ska tvingande nivåer enligt

---

lagstiftning och myndighetskrav prioriteras.

- Alla större förändringar av verksamheten ska kostnadsberäknas och resursavstämmas före genomförande. Detta gäller även övergripande policys, planer och projekt som kommer att inverka på verksamheterna.
- Alla beslut ska innehålla en ekonomisk konsekvensbeskrivning som tydliggör hur beslutet påverkar kommunens ekonomi och hur det ska finansieras.
- I budget- och måldokumentet angivna ramar/anslag för verksamheterna utgör sammantagna utgiftstak för respektive nämnd. Nämnd måste hantera befarade överskridanden inom denna totalram.
- Det kommunala bolaget och de affärsdrivande verksamheterna skall ha full kostnadstäckning.

Resultatreserv i Dals-Eds kommun

- Reservering av medel till resultatreserv kan tidigast göras i bokslut/årsredovisning för 2024 och beslutas av Kommunfullmäktige.
- Principerna för reservering till RER är desamma som för RUR, dvs principen om 1 respektive 2 procent kvarstår: Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar enligt 11 kap. 10 § lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning, som överstiger
  1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning, eller
  2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning, om kommunen eller regionen har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.
- Reservens storlek får uppgå till högst 5 procent av skatter och statsbidrag, dvs uppgår reserven till 5 procent eller mer får man inte göra någon mer reservering: En reservering får göras om resultatreserven efter reserveringen uppgår till ett belopp som motsvarar högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning. Det betyder att reservering görs i bokslut/årsredovisning när så är möjligt.

-
- Reserven kan användas för att täcka vissa särskilda planerade kostnader ett enskilt år, eller vid oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstbortfall eller nödvändig omstrukturering av verksamhet.
  - Användningen av reserven kan endast ske när det anses bidra till att uppnå god ekonomisk hushållning. Nyttjande av medel i reserven godkänns av Kommunfullmäktige i samband med behandling av årsredovisningen.
  - Om medel från en resultatreserv har använts ska det i förvaltningsberättelsen framgå till vad och varför medlen har använts.
  - Beslut om att använda medel från resultatutreserv ska fattas i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget, men kan vid behov revideras i samband med bokslut och beslut tas i samband med att kommunfullmäktige behandlar kommunens årsredovisning. Överläggning med kommunens revisorer bör ske inför beslut.
  - Resultatutreserv utgör en del av kommunens egna kapital med en komplettering av "varav resultatutjämningsreserv i balansräkningen om det finns resultatutjämningsreserv.
  - Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justeringar för förändringar av resultatutreserv samt disponering av resultatutjämningsreserv (balanskravsresultatet). I förvaltningsberättelsen ska även upplysning lämnas hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och det balanskravsresultat som är kvar att återställa.

Hantering av kvarvarande resultatutjämningsreserven i Dals-Eds kommun

Resultatutjämningsreserven i Dals-Eds kommun är avsedd att utjämna normala svängningar i intäkterna över konjunkturcyklerna, med syfte att täcka sviktande skatteunderlag vid befarad eller konstaterad konjunkturedgång.

Riksdagen beslutade om ny lagstiftning för god ekonomisk hushållning under höst 2023, vilket innebär att reservering av medel till RUR kan göras för sista gången i bokslut/ årsredovisning 2023. Därefter kan disponering av medel från RUR göras fram till och med bokslut/årsredovisning 2033.

Omvänt ska inte disposition ske för att täcka ett underskott som uppkommit av andra skäl, till exempel att nämnderna inte hållit tilldelad budget. Disposition får inte heller ske för att täcka ett underskott som uppkommit till följd av underlåtenhet att anpassa verksamheten till förändringar av de långsiktiga skatteintäkterna eller förändringar i verksamhetens demografiska målgrupper.

Åtgärder måste vidtas för att anpassa kostnader då förändringarna bedöms vara över mer än ett år. Disposition får inte heller ske för sänkning av utdebiteringen. Dock kan resultatutjämningsreserven disponeras i samband med bokslut för att täcka oplanerade underskott.

- Medel från en resultatutjämningsreserven får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.
- Resultatutjämningsreserven utgör en del av kommunens egna kapital med en komplettering av "varav resultatutjämningsreserv i balansräkningen.
- Beslut om att använda medel från resultatutjämningsreserven ska fattas i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget, men kan vid behov revideras i samband med bokslut och beslut tas i samband med att kommunfullmäktige behandlar kommunens årsredovisning. Vid disposition bör en bedömning göras av när konjunkturen återhämtar sig. Överläggning med kommunens revisorer bör ske inför beslut.
- Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justeringar för förändringar av resultatutjämningsreserv (balanskravsresultatet). I förvaltningsberättelsen ska även upplysning lämnas hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och det balanskravsresultat som är kvar att återställa.
- Kommunfullmäktige fattar ett aktivt beslut vid disponering av resultatutjämningsreserven.

DALS-EDS KOMMUN
Ekonomienheten

RIKTLINJER

Datum: 2024-03-15
Diariennr. 2024-000107.040

*Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av **resultatutjämningsreserv** resultatreserv samt behandling av kvarvarande av resultatutjämningsreserv*

Bakgrund

Från 2013 finns det i kommunallagen en möjlighet att under vissa villkor reservera delar av ett positivt resultat i en resultatutjämningsreserv (RUR).

~~En uppbyggnad av resultatutjämningsreserv sker inom ramen för det egna kapitalet. Denna reserv kan sedan användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel och därigenom möta konjunkturvariationer, vilket gör det möjligt att på ett ansvarsfullt sätt reservera en del av överskottet i goda tider och sedan använda medlen för att täcka underskott som uppstår till följd av lågkonjunktur.~~

Riksdagen beslutade hösten 2023 om införande av den nya så kallade resultatreserven (RER) och att resultatutjämningsreserven (RUR) fasas ut under en tioårsperiod. Eftersom reglerna gäller från och med räkenskapsåret 2024 kommer första året med möjlighet till reservering av medel till RER att vara i bokslutet 2024. För RUR däremot så är det i bokslut och årsredovisning för 2023 sista möjlighet att reservera medel. Disponering av medel från RUR kommer att kunna göras fram till 2033, på samma sätt som tidigare med utgångspunkt i ”att utjämna intäkter över en konjunkturcykel”.

Principerna för reservering till RER är desamma som för RUR, Det som har tillkommit avseende resultatreserven är storleken av den sammanlagda totala reserveringen. Resultatreserven får uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna begränsning gäller alltså den nya resultatreserven och avser alltså inte en eventuell RUR som kommunen har enligt regelverket för RUR.

Enligt 11 kap 1§ kommunallagen ska kommunfullmäktige besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för kommunen. ~~Om kommunen har en sådan resultatreserv som avses i 14 §, ska riktlinjerna även omfatta hanteringen av den. Lag (2023:642). en kommun har en resultatutjämningsreserv, ska riktlinjerna även beskriva hanteringen av reserven.~~

Dals-Eds kommun tillämpar lagstiftningen om kommunal ~~resultatutjämningsreserv~~ resultatreserv.

Regelverk

~~Reservering till resultatutjämningsreserven får enligt kommunallagen göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger:~~

- ~~• — en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning, eller~~

Postadress	Besöksadress	Telefon
Bankgiro		
Box 31	Storgatan 27 +46 (0)534 -19000	534-4072
S-668 21 ED	Telefax	Org.nr
+46 (0)534 -10550	212000-1413	
Internet: www.dalsed.se		Email: kommun@dalsed.se

DALS-EDS KOMMUN
Ekonomienheten

RIKTLINJER

Datum: 2024-03-15
Diariennr. 2024-000107.040

● — två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning, om en kommun eller regionen har ett negativt eget kapital inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.

Huvudregeln för resultatutjämningen ska vara att ianspråktagandet endast kan göras av de medel som redan finns reserverade i resultatutjämningsreserven.

Tanken är inte att resultatutjämningsreserven ska möjliggöra en permanent/varaktig överbeskattning där överskotten årligen sparas för framtiden. En stor resultatutjämningsreserv ska inte heller göra det möjligt att under en längre tid ha en nivå på skatteuttaget som är lägre, alternativt en kostnadsnivå som är högre, än vad som är långsiktigt hållbart.

Om en kommun har byggt upp en resultatutjämningsreserv så får hela eller delar av behållningen räknas in i budgeten för att täcka upp om de beräknade intäkterna är lägre än kostnaderna när de prognostiserade skatteintäkterna ökar svagt till följd av en svag samhällsekonomisk utveckling. Förutsättningen är att en reserv byggs upp.

Beslut i budget om reservering till eller ianspråktagande av resultatutjämningsreserv kan revideras vid bokslut när utfallet är känt. Eftersom resultatet kan förändras mellan budget och bokslut till följd av förändrade skatteintäkter, är det rimligt att ett nytt beslut om faktisk reservering eller ianspråktagande till reserven tas vid bokslut.

I och med möjligheten att reservera medel i RUR formaliserades kravet på hur balanskravet ska beräknas och redovisas.

Riksdagsbeslutet innebär att en möjlighet införs att reservera medel till en resultatreserv (RER), i syfte att uppnå en god ekonomisk hushållning:

- Samma förutsättningar för reservering som för resultatutjämningsreserven (RUR), det vill säga olika gränsvärden vid positivt respektive negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensioner.
- De egna principerna kopplade till resultatreserven regleras i de riktlinjer för god ekonomisk hushållning som fullmäktige ska fastställa.
- Resultatreserven får uppgå till högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning. Denna begränsning gäller alltså den nya resultatreserven och avser alltså inte en eventuell RUR som kommunen har enligt regelverket för RUR.
- Om medel från en resultatreserv har använts ska det i förvaltningsberättelsen framgå till vad och varför medlen har använts.
- Reservering av medel till resultatreserv kan tidigast göras i bokslut/årsredovisning för 2024.

DALS-LAND

Postadress	Besöksadress	Telefon
Bankgiro		
Box 31	Storgatan 27 +46 (0)534 -19000	534-4072
S-668 21 ED	Telefax	Org.nr
+46 (0)534 -10550	212000-1413	
Internet: www.dalsed.se		Email: kommun@dalsed.se

DALS-EDS KOMMUN
Ekonomienheten

RIKTLINJER

Datum: 2024-03-15
Diariennr. 2024-000107.040

- Reglerna för den RER, blir lite friare då reserven kan användas för att öka flexibiliteten i användningen av sparade medel. Den ska också kunna användas vid oförutsedda kostnadsökningar eller intäktsbortfall så länge det bidrar till god ekonomisk hushållning.

RUR avvecklas, men:

- De som vid ikraftträdandet har en RUR får ha kvar och nyttja den till utgången av 2033.
- Medel från RUR får användas i enlighet med nuvarande regelverk, det vill säga för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.

Reservering av medel till resultatutjämningsreserv kan göras sista gången i bokslut/årsredovisning för 2023. Därefter kan endast disponering av medel från RUR ske.

Balanskravsresultatet ska vara årets resultat efter balanskravsjusteringar och förändring av ~~resultatutjämningsreserv~~ resultatutreserv samt disponering av resultatutjämningsreserv. De balanskravsjusteringar som görs innebär att årets resultat rensas för vissa poster som inte härrör från den egentliga verksamheten. Enligt lagkrav görs dessa justeringar genom att följande uppgifter inte beaktas vid beräkning av årets resultat:

- realisationsvinster som inte står i överenskommelse med god ekonomisk hushållning,
- realisationsförluster till följd av försäljning som står i överensstämmelse med god ekonomisk hushållning,
- orealiserade vinster och förluster i värdepapper, och
- återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper

~~Förändring av resultatutjämningsreserven hanteras inom balanskravsutredningen som en justeringspost. En resultatutjämningsreserv inom balanskravsutredningen ger varken påverkan på redovisningen, årets resultat eller ekonomiska nyckeltal. Förändring av resultatreserv hanteras inom balanskravsutredningen som en justeringspost. En resultatreserv eller disponering av resultatutjämningsreserv inom balanskravsutredningen ger varken påverkan på redovisningen, årets resultat eller ekonomiska nyckeltal.~~

Nedan exempel på en balanskravsutredning.

Postadress	Besöksadress	Telefon
Bankgiro		
Box 31	Storgatan 27 +46 (0)534 -19000	534-4072
S-668 21 ED	Telefax	Org.nr
+46 (0)534 -10550	212000-1413	
Internet: www.dalsed.se		Email: kommun@dalsed.se

DALS-EDS KOMMUN
Ekonomienheten

RIKTLINJER

Datum: 2024-03-15
Diariennr. 2024-000107.040

	Exempel
Årets resultat	+100
reducering av samtliga realisationsvinster	-10
vissa realisationsvinster enl. undantagsmöjlighet	+4
vissa realisationsförluster enl. undantagsmöjlighet	+3
orealiserade vinster och förluster i värdepapper	+1
återföring av orealiserade vinster och förluster i värdepapper	0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	+98
reservering av medel till resultatutjämningsreserv-resultatreserv	-28
användning av medel från resultatutreserv	0
användning av medel från resultatutjämningsreserv	0
reservering av medel till pensionsreserv	-5
Årets balanskravsresultat	+65
Balanskravsunderskott från tidigare år	-50
Summa balanskravsresultat	+15
Balanskravsresultat att reglera	0

Kommunfullmäktige ska besluta om närmare föreskrifter om innebörden av god ekonomisk hushållning för kommunen. Föreskrifterna ska ligga till grund för de mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning i verksamheten och ekonomin som ska fastställas i budgeten.

De lokala riktlinjerna bör ta sin utgångspunkt i kommunens ekonomiska ställning, vilka faktorer som främst kommer att påverka dess verksamhet och ekonomi i framtiden samt en bedömning av faktorernas betydelse och påverkbarhet. Det kan t.ex. gälla planerade investeringar, låneskulder och det totala pensionsåtagandets påverkan på resultat och ställning.

Enligt lagkrav ska det även framgå av riktlinjerna för god ekonomisk hushållning hur kommunen avser att hantera resultatutjämningsreserven. Riktlinjerna bör i denna del reglera när medel ska reserveras till reserven, hur de reserverade medlen får användas och villkoren för användningen.

Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, **dels detta resultat med justeringar för förändringar av resultatutjämningsreserven (balanskravsresultatet) dels detta resultat med justeringar för förändringar av resultatutreserv samt disponering av resultatutjämningsreserv (balanskravsresultatet).** I förvaltningsberättelsen ska även upplysning lämnas hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och det balanskravsresultat som är kvar att återställa.

Lagkrav är att ett negativt balanskravsresultat ska regleras under de närmast följande tre åren och kommunfullmäktige ska anta en åtgärdsplan för hur regleringen ska ske. Beslut om reglering ska fattas senast i budgeten det tredje året efter det år då det negativa balanskravsresultatet uppkom.

Postadress	Besöksadress	Telefon
Bankgiro		
Box 31	Storgatan 27 +46 (0)534 -19000	534-4072
S-668 21 ED	Telefax	Org.nr
+46 (0)534 -10550	212000-1413	
Internet: www.dalsed.se		Email: kommun@dalsed.se

DALS-EDS KOMMUN
Ekonomienheten

RIKTLINJER

Datum: 2024-03-15
Diariennr. 2024-000107.040

Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl (kommunallagen 11 kap 12§).

God ekonomisk hushållning i Dals-Eds kommun

God ekonomisk hushållning innebär att såväl kommunens finansiella som verksamhetsmässiga mål uppnås, att verksamheten bedrivs långsiktigt, ändamålsmässigt och effektivt och att ekonomiska aktiviteter sker i enlighet med lagar, regler och etablerade normer. Detta genomförs genom att:

- Dals-Eds kommun har en styrning som bygger på en målkedja med fem nivåer – Vision, Kommunfullmäktiges utvecklingsområden, Kommunfullmäktiges övergripande mål och beställningar, nämndsmål samt verksamhetsmål. Tillsammans skall dessa bilda en enhet som skall bidra till att visionen för Dals-Eds kommun uppnås. Kommunfullmäktigemålen och nämnds målen skall vara mätbara och uppföljningsbara.
- Dals-Eds kommun skall ha en ekonomi i balans, kommunens budget skall innehålla finansiella mål och mål för verksamheten som är av betydelse för god ekonomisk hushållning.
- Planeringen av den ekonomiska politiken skall utgå från försiktighetsprincipen, där säkerhet i antaganden är en viktig grundförutsättning.
- På lång sikt ska resultatet i förhållande till skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämningsuppå till lägst 2 procent.
- Överskott är en nödvändig förutsättning för att finansiera framtida investeringar.
- Nettokostnaderna inte får öka snabbare än skatteintäkter och generella statsbidrag samt finansnetto.
- Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att Dals-Eds kommun har god ekonomisk hushållning. Nämnderna har detta ansvar inom sitt område och inom ramen för sin budget.
- De tillgängliga resurserna bestämmer graden av måloppfyllelse – ekonomin sätter gränsen och förutsätter optimalt resursutnyttjande. Vid resursbrist ska tvingande nivåer enligt lagstiftning och myndighetskrav prioriteras.
- Alla större förändringar av verksamheten ska kostnadsberäknas och resursavstämmas före genomförande. Detta gäller även övergripande policys, planer och projekt som kommer att inverka på verksamheterna.

Postadress	Besöksadress	Telefon
Bankgiro		
Box 31	Storgatan 27 +46 (0)534 -19000	534-4072
S-668 21 ED	Telefax	Org.nr
+46 (0)534 -10550	212000-1413	
Internet: www.dalsed.se		Email: kommun@dalsed.se

DALS-EDS KOMMUN
Ekonomienheten

RIKTLINJER

Datum: 2024-03-15
Diariennr. 2024-000107.040

- Alla beslut ska innehålla en ekonomisk konsekvensbeskrivning som tydliggör hur beslutet påverkar kommunens ekonomi och hur det ska finansieras.
- I budget- och måldokumentet angivna ramar/anslag för verksamheterna utgör sammantagna utgiftstak för respektive nämnd. Nämnd måste hantera befarade överskridanden inom denna totalram.
- Det kommunala bolaget och de affärsdrivande verksamheterna skall ha full kostnadstäckning.

Resultatreserv i Dals-Eds kommun

- Reservering av medel till resultatreserv kan tidigast göras i bokslut/årsredovisning för 2024 och beslutas av Kommunfullmäktige.
  - Principerna för reservering till RER är desamma som för RUR, dvs principen om 1 respektive 2 procent kvarstår: Reservering får göras med högst ett belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar enligt 11 kap. 10 § lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning, som överstiger
    1. en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning, eller
    2. två procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning, om kommunen eller regionen har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser.
- Reservens storlek får uppgå till högst 5 procent av skatter och statsbidrag, dvs uppgår reserven till 5 procent eller mer får man inte göra någon mer reservering: En reservering får göras om resultatreserven efter reserveringen uppgår till ett belopp som motsvarar högst fem procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och utjämning. Det betyder att reservering görs i bokslut/årsredovisning när så är möjligt.
- Reserven kan användas för att täcka vissa särskilda planerade kostnader ett enskilt år, eller vid oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstbortfall eller nödvändig omstrukturering av verksamhet.
- Användningen av reserven kan endast ske när det anses bidra till att uppnå god ekonomisk hushållning. Nyttjande av medel i reserven godkänns av Kommunfullmäktige i samband med behandling av årsredovisningen.
- Om medel från en resultatreserv har använts ska det i förvaltningsberättelsen framgå till vad och varför medlen har använts.

Postadress	Besöksadress	Telefon
Bankgiro		
Box 31	Storgatan 27 +46 (0)534 -19000	534-4072
S-668 21 ED	Telefax	Org.nr
+46 (0)534 -10550	212000-1413	
Internet: www.dalsed.se		Email: kommun@dalsed.se

DALS-EDS KOMMUN
Ekonomienheten

RIKTLINJER

Datum: 2024-03-15
Diariennr. 2024-000107.040

- Beslut om att använda medel från resultatutreserv ska fattas i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget, men kan vid behov revideras i samband med bokslut och beslut tas i samband med att kommunfullmäktige behandlar kommunens årsredovisning. Överläggning med kommunens revisorer bör ske inför beslut.
- Resultatutreserv utgör en del av kommunens egna kapital med en komplettering av "varav resultatutjämningsreserv i balansräkningen om det finns resultatutjämningsreserv.
- Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justeringar för förändringar av resultatutreserv samt disponering av resultatutjämningsreserv (balanskravsresultatet). I förvaltningsberättelsen ska även upplysning lämnas hur tidigare räkenskapsårs negativa balanskravsresultat har reglerats och det balanskravsresultat som är kvar att återställa.

Hantering av kvarvarande resultatutjämningsreserven i Dals-Eds kommun

Resultatutjämningsreserven i Dals-Eds kommun är avsedd att utjämna normala svängningar i intäkterna över konjunkturcyklerna, med syfte att täcka sviktande skatteunderlag vid befarad eller konstaterad konjunkturedgång.

~~Det ska vara överskott under år av god utveckling av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning och/eller särskilda överskott i verksamheten som reserveras för resultatutjämning, eftersom syftet med utjämningen är att åstadkomma en stabil verksamhet över en konjunkturcykel.~~

~~Riksdagen beslutade om ny lagstiftning för god ekonomisk hushållning under höst 2023, vilket innebär att reservering av medel till RUR kan göras för sista gången i bokslut/ årsredovisning 2023. Därefter kan disponering av medel från RUR göras fram till och med bokslut/årsredovisning 2033.~~

Omvänt ska inte disposition ske för att täcka ett underskott som uppkommit av andra skäl, till exempel att nämnderna inte hållit tilldelad budget. Disposition får inte heller ske för att täcka ett underskott som uppkommit till följd av underlåtenhet att anpassa verksamheten till förändringar av de långsiktiga skatteintäkterna eller förändringar i verksamhetens demografiska målgrupper. Åtgärder måste vidtas för att anpassa kostnader då förändringarna bedöms vara över mer än ett år. Disposition får inte heller ske för sänkning av utdebiteringen. Dock kan resultatutjämningsreserven disponeras i samband med bokslut för att täcka oplanerade underskott.

~~Bedömning av när det är goda år eller sämre tider, avgörs genom att väga skatteunderlagsutvecklingen för budgetåret/bokslutsåret mot det genomsnittliga utfallet för de~~

DALS-LAND

Postadress	Besöksadress	Telefon
Bankgiro		
Box 31	Storgatan 27 +46 (0)534 -19000	534-4072
S-668 21 ED	Telefax	Org.nr
+46 (0)534 -10550	212000-1413	
Internet: www.dalsed.se		Email: kommun@dalsed.se

DALS-EDS KOMMUN
Ekonomienheten

RIKTLINJER

Datum: 2024-03-15
Diariennr. 2024-000107.040

~~senaste 10 åren, är prognosen/ utfallet för året under genomsnittet ska det ses som lågkonjunktur och över är det högkonjunktur.~~

- ~~Medel från en resultatutjämningsreserven får användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel.~~
- Resultatutjämningsreserven utgör en del av kommunens egna kapital.
- Reservering till resultatutjämningsreserven får göras om kommunens finansiella mål är uppnådda med ett maximalt belopp som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger en procent av summan av skatteintäkter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.
- Beslut om att använda medel från resultatutjämningsreserven ska fattas i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget, men kan vid behov revideras i samband med bokslut och beslut tas i samband med att kommunfullmäktige behandlar kommunens årsredovisning. Vid disposition bör en bedömning göras av när konjunkturen återhämtar sig. Överläggning med kommunens revisorer bör ske inför beslut.
- Förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om ~~dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justeringar för förändringar av resultatutjämningsreserven (balanskravsresultatet)~~ dels årets resultat efter balanskravsjusteringar, dels detta resultat med justeringar för förändringar av resultatutjämningsreserv (balanskravsresultatet). Om balanskravsresultatet för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det i förvaltningsberättelsen för det året anges när och på vilket sätt det negativa balanskravsresultatet ska regleras utifrån den åtgärdsplan som Kommunfullmäktige ska ta fram.
- ~~Kommunfullmäktige fattar ett aktivt beslut vid förändring av resultatutjämningsreserven~~ Kommunfullmäktige fattar ett aktivt beslut vid disponering av resultatutjämningsreserven.
- ~~Resultatutjämningsreservens storlek får uppgå till det tak som fastställs av kommunfullmäktige.~~

Postadress	Besöksadress	Telefon
Bankgiro		
Box 31	Storgatan 27 +46 (0)534 -19000	534-4072
S-668 21 ED	Telefax	Org.nr
+46 (0)534 -10550	212000-1413	
Internet: www.dalsed.se		Email: kommun@dalsed.se

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 57

Dnr 2024-000110 040

Riktlinjer för finansiell leasing

Sammanfattning av ärendet

Från och med november 2018 finns en rekommendation för redovisning av leasingavtal. Rekommendationen syftar till att belysa de redovisningsfrågor som uppstår i samband med att en kommun leasar eller hyr en tillgång. Ett leasingavtal klassificeras som ett finansiellt leasingavtal, om det innebär att framtida servicepotential eller ekonomiska fördelar och risker som förknippas med ägandet av objektet i allt väsentligt överförs från leasegivaren till leasetagaren.

I föreliggande tjänsteskrivelse redogörs för situationer som normalt leder till att leasingavtal klassas som finansiellt samt om riktlinjer för finansiella leasingavtal enligt Rådet för kommunal redovisning/RKR.

Dals-Eds kommun har till och med år 2023 rapporterat samtliga hyresavtal som operationell leasing. Bedömningen är att enligt den nu gällande rekommendationen för leasingavtal finns flera avtal som ska klassificeras som finansiell leasing. För närvarande uppfyller Edsgärdet och Hagalid kraven för att klassificeras som finansiell leasing. Att klassificera om leasingavtal från operationella till finansiella får effekter för kommunens resultat- och balansräkningar. Sett över hela avtalsperioden på 30 år är det neutralt jämfört med dagens redovisningsmetod men inledningsvis innebär det förändrade redovisningssättet ökade kostnader. Bedömningen är att påverkan på resultat- och balansräkningar kommer att vara negativ fram till och med år 2033 för att sedan innebära lägre kostnader. De aktuella hyresavtalen för Edsgärdet och Hagalid gäller från år 2017 och för att korrigera för perioden 2017 till 2024 behöver eget kapital justeras ner med 14,0 mkr. För år 2024 beräknas förändringen få en negativ resultateffekt på cirka 1,5 mkr. Den negativa effekten avtar sedan successivt fram till år 2033 för att sedan få positiv resultatpåverkan jämfört med dagens metod för redovisning.

I budgetberedningen lyftes frågan om det går att mildra den negativa resultateffekten genom en annan hantering av hyresavtalen för Edsgärdet och Hagalid, där de boende hyr av Edshus i stället för att kommunen blockhyr och i sin tur hyr ut till de boende.

Ekonomienheten har utvärderat förslaget med en detaljerad undersökning av konsekvenserna för kommunens resultat.

Med hänsyn till gjorda bedömningar anses att detta alternativ inte är kostnadseffektivt och inte heller skulle generera en betydande positiv effekt på resultatet.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

forts. § 57

Dessutom, trots den negativa effekten som är förknippad med att behålla det nuvarande avtalet med Edshus, minskar den gradvis fram till år 2033.

För att säkerställa överensstämmelse med regelverket och god redovisningssed kommer riktlinjer för finansiella leasingavtal enligt RKR tillämpas från och med 1 januari 2024.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse redovisningsansvarig/stf ekonomichef daterad 2024-03-20.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen tar del av informationen och godkänner den.

Expedieras till

KS

Information om Riktlinjer för Finansiell leasing

Bakgrund

Från och med november 2018 finns en rekommendation för redovisning av leasingavtal. Den här rekommendationen syftar till att belysa de redovisningsfrågor som uppstår i samband med att en kommun leasar eller hyr en tillgång. Rekommendationen gäller för redovisningsskyldiga enligt lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning (LKBR).

Regelverk

Kommunal redovisning regleras i lag om kommunal bokföring och redovisning (2018:597) (LKBR). I LKBR 1:4 stadgas att bokföring och redovisning ska fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed. Redovisning av leasingavtal är inte särskilt reglerad i LKBR. De fall som inte regleras i lagstiftningen, eller där lagstiftningen inte är tillräckligt uttömmande, är det Rådet för kommunal redovisning (RKR) som tolkar innebörden i god redovisningssed. Vägledning får därför hämtas i RKR:s rekommendation R5 om leasing samt idéskrift för redovisning av leasing och hyresavtal.

Ett leasingavtal klassificeras som ett finansiellt leasingavtal, om det innebär att den framtida servicepotential eller ekonomiska fördelar och risker som förknippas med ägandet av objektet i allt väsentligt överförs från leasegivaren till leasetagaren.

Finansiell leasing

Ett leasingavtal klassificeras som ett finansiellt leasingavtal, om det innebär att de ekonomiska fördelar och risker som förknippas med ägandet av objektet i allt väsentligt överförs från leasegivaren till leasetagaren.

Nedan följer några exempel på situationer som normalt leder till att leasingavtalet klassas som finansiellt:

- a) Äganderätten till tillgången överförs till leasetagaren när leasingavtalet har löpt ut
- b) Leasetagaren äger rätt att köpa leasingobjektet till ett pris som understiger förväntat verkligt värde med ett så stort belopp att det vid leasingavtalets början framstår som rimligt säkert att rätten kommer att utnyttjas
- c) Leasingperioden omfattar större delen av leasingobjektets ekonomiska livslängd även om äganderätten inte övergår
- d) Vid leasingavtalets början motsvarar nuvärdet av minimileaseavgifterna i allt väsentligt tillgångens verkliga värde
- e) Tillgången är specialanpassad för sitt ändamål eller är på annat sätt av strategisk betydelse.

Riktlinjer för finansiell leasingavtal enligt RKR

- Leasetagaren ska redovisa objekt som innehas enligt ett finansiellt leasingavtal som anläggningstillgång i balansräkningen.
- Förpliktelsen att i framtiden betala leasingavgifter redovisas som en skuld i balansräkningen.
- Leasingbetalningar utgörs av och redovisas som ränta och amortering. Räntan fördelas över leasingperioden så att varje redovisningsperiod belastas med ett belopp som motsvarar en fast räntesats på den redovisade skulden under respektive period.
- Kan den implicita räntan inte fastställas ska den marginella låneräntan användas.
- Ett finansiellt leasingavtal medför avskrivningar och räntekostnader som ska redovisas i resultaträkningen. Tillgången ska skrivas av enligt samma princip som gäller för andra tillgångar av samma slag. Avskrivning ska ske från och med den tidpunkt då tillgången kan tas i bruk.
- Allmän beskrivning av ingångna väsentliga finansiella leasingavtal borde innehålla uppgift om a) variabla avgifter, b) villkor som ger möjlighet att förvärva tillgången eller att förlänga avtalet, c) förekomsten av indexklausuler i avtalet, d) leasing inom kommunkoncernen, och e) eventuella restriktioner enligt avtalet.

Leasetagare ska för finansiella leasingavtal lämna följande upplysningar i not, uppdelat på kommunkoncerninterna avtal och externa avtal samt totalt:

- a) Redovisat värde per balansdagen för varje tillgångsslag b) En avstämning per balansdagen mellan totala minimileaseavgifter och deras nuvärden. Dessutom ska de nuvärdesberäknade minimileaseavgifterna fördelas på förfallotidpunkter enligt följande – inom ett år – senare än ett år, men inom fem år – senare än fem år

Bedömning

Dals-Eds kommun har till och med år 2023 rapporterat samtliga hyresavtal som operationell leasing. Bedömningen är att enligt den nu gällande rekommendationen för leasingavtal finns flera avtal som ska klassificeras som finansiell leasing. För närvarande uppfyller Edsgärdet och Hagalid kraven för att klassificeras som finansiell leasing. Att klassificera om leasingavtal från operationella till finansiella får effekter för kommunens resultat- och balansräkningar. Sett över hela avtalsperioden på 30 år är det neutralt jämfört med dagens redovisningsmetod men inledningsvis innebär det förändrade redovisningssättet ökade kostnader. Bedömningen är att påverkan på resultat- och balansräkningar kommer att vara negativ fram till och med år 2033 för att sedan innebära lägre kostnader.

De aktuella hyresavtalen för Edsgärdet och Hagalid gäller från år 2017 och för att korrigera för perioden 2017 till 2024 behöver eget kapital justeras ner med 14,0 mkr. För år 2024 beräknas förändringen få en negativ resultateffekt på ca 1,5 mkr. Den negativa effekten avtar sedan successivt fram till år 2033 för att sedan få positiv resultatpåverkan jämfört med dagens metod för redovisning.

Vid information och diskussion om regelverket kring finansiell leasing i budgetberedningen lyftes frågan om det går att mildra den negativa resultateffekten genom en annan hantering av hyresavtalen för Edsgärdet och Hagalid. Idag blockhyr kommunen särskilt boende i dessa fastigheter för att sedan i sin tur hyra ut till de boende. Ett alternativ som lyftes var att ändra förhållandet så att de boende hyr direkt av Edshus i stället. Resultatet av en sådan förändring skulle bli att värdet av kommunens hyresavtal med Edshus blir lägre och därmed också den negativa resultateffekten av förändrad redovisningsmetod.

Ekonomienheten har utvärderat förslaget med en detaljerad undersökning av konsekvenserna för kommunens resultat.

Vår beräkning, baserad på data från 2023, indikerar att en sådan förändring skulle kunna ha en positiv inverkan på resultatet. Den potentiella positiva effekten uppskattas till totalt 82 tkr för både avtalen vid Edsgärdet och Hagalid. Detta belopp är dock starkt beroende av antalet uthyrda lägenheter varje år. Att genomföra sådana förändringar skulle kräva nya hyresavtal för de boende och även nya avtal mellan kommunen och Edshus samt betydande administrativt arbete och många arbetstimmar. Kommunen behöver sannolikt också förbinda sig att ersätta Edshus för eventuellt vakanta lägenheter.

Den potentiella positiva effekten har inte en betydande inverkan på kommunens resultat, samtidigt som vi måste väga in den betydande mängd administrativt arbete som krävs för att genomföra förändringen. Dessutom skulle införandet av separata fakturor för hyra från Edshus, mat och omvårdnad från Dals-Eds kommun innebära en initial omställning för våra invånare.

Med hänsyn till ovanstående bedömningar anser vi att detta alternativ inte är kostnadseffektivt och inte heller skulle generera en betydande positiv effekt på resultatet. Dessutom, trots den negativa effekten som är förknippad med att behålla det nuvarande avtalet med Edshus, minskar den gradvis fram till år 2033.

För att säkerställa överensstämmelse med regelverket och god redovisningssed kommer ovanstående riktlinjer för finansiella leasingavtal tillämpas från och med 1 januari 2024.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen tar del av informationen och godkänner den.

I tjänsten

Somayeh Jamshidi
Redovisningsansvarig/S.tf ekonomichef

Peter Johansson
Ekonomichef

Expedieras till

Ekonomienheten

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 61

Dnr 2023-000108 003

**Internkontrollplan- och uppföljning 2023/2024 -
Kommunstyrelsen**

Sammanfattning av ärendet

En god intern styrning och kontroll syftar till att säkra en ändamålsenlig och effektiv förvaltning samt att undvika att allvarliga fel och skador uppstår. En god intern kontroll begränsar även risken för oegentligheter och andra former av bedrägligt beteende. Den interna kontrollen i Dals-Eds kommun styrs av "Reglemente för intern kontroll" senast reviderat 2019-06-19.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll. Vidare har nämnderna det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive nämnd. Varje nämnd ska årligen anta en plan för uppföljning av den interna kontrollen. Nämnden ska samtidigt ange när och hur redovisning av uppföljningen ska ske. Därutöver ska resultatet från uppföljningen redovisas till kommunstyrelsen och kommunens revisorer. Kommunstyrelsen ska med utgångspunkt från nämndernas uppföljningsrapporter genomföra utvärdering och vid behov initiera förbättringar.

Utifrån det samordnade ansvaret i enlighet med reviderat reglemente, görs bedömningen att arbetet med internkontroll fortskrider och förvaltningarna arbetar utifrån de planer som lagts. Samverkan har skett gällande riskanalysen mellan förvaltningarna. Vidare kan konstateras att inga oegentligheter har kunnat påvisas och i stort med vissa åtgärder så ser verksamheten ut att verka i samstämmighet med internkontrollens syfte.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse controller Kommunstyrelsen/KS daterad 2024-04-02.
Uppföljning internkontroll 2023/2024 – KS Kommunledningsförvaltning.
Uppföljning internkontroll 2023/2024 – KS Samhällsbyggnadsförvaltning.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen godkänner föreliggande uppföljning av internkontrollplan 2023/2024 för kommunstyrelsens förvaltningar.

Expedieras till

KS

Tjänsteskrivelse Internkontroll uppföljning 2023/2024 och plan 2024/2025

Ärendet

En god intern styrning och kontroll syftar till att säkra en ändamålsenlig och effektiv förvaltning samt att undvika att allvarliga fel och skador uppstår. En god intern kontroll begränsar även risken för oegentligheter och andra former av bedrägligt beteende. Den interna kontrollen i Dals-Eds kommun styrs av "Reglemente för intern kontroll" senast reviderat 2019-06-19.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll. Vidare har nämnderna det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive nämnd. Varje nämnd ska årligen anta en plan för uppföljning av den interna kontrollen. Nämnden ska samtidigt ange när och hur redovisning av uppföljningen ska ske. Därutöver ska resultatet från uppföljningen redovisas till kommunstyrelsen och kommunens revisorer. Kommunstyrelsen ska med utgångspunkt från nämndernas uppföljningsrapporter genomföra utvärdering och vid behov initiera förbättringar.

Uppföljningen av internkontroll 2023/2024 samt plan för perioden 2024/2025 föreligger från nämnder och KS.

Utifrån det samordnade ansvaret i enlighet med reviderat reglemente, görs bedömningen att arbetet med internkontroll fortskrider och förvaltningarna arbetar utifrån de planer som lagts. Samverkan har skett gällande riskanalysen mellan förvaltningarna då den skedde på ett gemensamt ledningsgruppsmöte. Vidare kan kostateras att inga oegentligheter har kunnat påvisas och i stort med vissa åtgärder så ser verksamheten ut att verka i samstämmighet med internkontrollens syfte.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen godkänner föreliggande uppföljning av internkontrollplan 2023/2024 för kommunstyrelsens förvaltningar.
- Kommunstyrelsen godkänner internkontrollplan 2024/2025 för kommunstyrelsens förvaltningar.

I tjänsten
Jonas Magnusson
Controller

Uppföljning internkontroll 2023/2024

Kommunstyrelsen - Samhällsbyggnadsförvaltningen

1 Inledning

Den interna kontrollen i Dals-Eds kommun styrs av "Reglemente för intern kontroll" antaget av kommunfullmäktige 2003-11-19 och reviderat i kommunfullmäktige 2019-06-19.

Reglementet syftar till att säkerställa att styrelsen och nämnderna upprätthåller en tillfredställande intern kontroll, som innebär att med rimlig grad av säkerhet säkerställa att följande mål uppnås:

- **Ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet.**
- **Tillförlitlig finansiell rapportering och information om verksamheten.**
- **Efterlevnad av tillämpliga lagar, föreskrifter, riktlinjer mm.**

I reglementet framgår att kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll. I detta ligger ett ansvar för att en intern kontrollorganisation upprättas inom kommunen samt tillse att denna utvecklas utifrån kommunens kontrollbehov. Därvid skall förvaltningsövergripande anvisningar och regler upprättas. Nämnderna har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive verksamhetsområde.

Varje nämnd har en skyldighet att styra och löpande följa upp det interna kontrollsystemet inom nämndens verksamhetsområde. Nämnden ska som grund för sin styrning genomföra en riskanalys av sin verksamhet. Nämnderna ska varje år anta en plan för uppföljning av den interna kontrollen. Kommunstyrelsen har möjlighet att komplettera nämndernas planer med obligatoriska kontrollmoment som omfattar samtliga nämnder.

Redovisning sker i Stratsys enligt uppgjorda tidsplaner och på olika nivåer.

2 Genomförda kontrollmoment enligt beslutad internkontrollplan

Kontrollmomenten utförs med olika periodicitet. Nedanstående symboler visar senaste utfall av kontroller genomförda 2020 samt kvartal 1 2021.

–	Ingen kontroll genomförd
●	Godkänd
◆	Delvis godkänd
■	Ej godkänd

2.1 EKONOMI - Ekonominytta

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
Stöld	Stöld av fordon, utrustning, maskiner inom förvaltningen.	Kontroll av skyddet mot stöld		För att kunna skydda sig mot stölder, men även kunna identifiera stölder så skall verksamheterna använda sig av DNA märkning och föra inventarielista över de inventarier som inte hanteras i anläggningsredovisningen eller är så billiga att de är att se som förbrukningsvaror. Kontroll har skett på räddningstjänsten och AME och i båda verksamheterna har man inventarierlistor och märker med DNA. Dock låg man lite efter och hade inte stöldmärkt de senaste inköpta inventarierna, vilket skulle åtgärdas skyndsamt.
Onödigt höga kostnader för reparationer på våra fordon och maskiner	Risk att maskiner som inte underhålls och sköts blir dyra och kostsamma över tid. Bristande underhåll kan leda till mycket dyra och onödiga haverier.	Kontroll av underhåll och service på våra maskiner och fordon		Kontroll har skett på räddningstjänsten och kommunförrådet om hur de hanterar service och underhåll på sina tyngsta maskiner, i båda fallen så sker ett systematiskt underhåll som dokumenteras på olika sätt. Beroende på ålder så görs servicen på nyare maskiner av extern personal medans äldre servas av egen personal.
Bristfälliga underlag inför investeringsbeslut	Risk att underlagen är bristfälliga eller att vissa poster saknas helt. Det kan då få ekonomiska konsekvenser, när det saknas budget för dessa kostnader.	Kontroll av att processen att ta fram underlag för kommande investeringar görs ändamålsenlig, i enlighet med framtagen rutin samt utifrån att erforderliga underlag tagits fram.		2022 antogs nya riktlinjer för investeringar i Dals-Eds kommun. Riktlinjerna är vägledande och ska syfta till att skapa ett enhetligt arbetssätt för planering, redovisning och uppföljning av investeringar.

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
				<p>Utifrån riktlinjerna togs en rutin fram för att säkerställa kvalitet och göra projektarbetet kostnadseffektivt, följande steg ska enligt rutinen göras vid varje investeringstillfälle.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Behovsanalys 2. Framtagande av investeringskalkyl 3. Framtagande av projektplan 4. Beslut om investeringar <p>Vid stickprov som gjordes i februari 2024 fanns följande delar med; Investeringsprotokoll, kalkylredovisning, slutredovisning. Inom ramen för dessa dokument, görs bedömningen att man följt stegen i rutinen, och att alla delar fanns med. Utifrån den typ av investering som stickprovet avsåg (inköp av fordon) är dessa dokument tillräckliga.</p> <p>Överlag kan vi se att investeringar under 2023 i högre grad hanteras i enlighet med riktlinjerna för investeringar, men vi ser också vid en bredare översyn att vissa delar fattas och att det fortsatt finns utmaningar i att få in alla delar i rätt tid. Likaså finns utmaningar i att säkerställa kännedom om riktlinjer/rutiner, och därigenom följsamhet i förhållande till dem. Förvaltningen behöver därmed fortsatt arbeta för att säkerställa följsamhet.</p>

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
<p>lokalbeståndet svarar inte upp till verksamheternas behov</p>	<p>I bland tenderar kortsiktiga behov att driva fram förändringar i fastigheter, Efter ett tag då har behoven ändrats och nya förändringar krävs, detta kan bli en faktor som driver upp lokalkostnaderna.</p>	<p>Kontrollera att man arbetar utifrån kommunens lokalförsörjningsplan</p>	<p></p>	<p>Efter avstämning med fastighetsansvarig samt förvaltningschef för samhällsbyggnadsförvaltningen så kan man dra slutsatsen att arbetet med fastigheter går i linje med de intentioner som finns i lokalförsörjningsplanen. Man försöker att jobba effektivt, och ha verksamhetsanpassade lokaler som står i paritet med verksamhetens behov. Kommunens verksamhet bedrivs nästan uteslutande egna lokaler.</p>

2.2 PERSONAL - Medarbetarnytta

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
Medarbetare som saknar rätt behörighet/ kompetensbevis	Risk att medarbetare saknar kompetens inom sina ansvarsområden, vilket kan leda till brister i utförda arbete eller dyrare externa lösningar.	Kontroll av om förvaltningen säkerställt att medarbetare har rätt utbildning/behörighet/förarbevis för att utföra arbete utifrån gällande lagstiftning.		<p>Stickprovskontroll genomfördes 2024-02-27 på en medarbetare på AMI samt en medarbetare på Teknik och Service (kommunförrådet) i samband med stickprov kunde man konstatera att båda medarbetare innehar aktuella utbildningsbevis för maskiner/moment utifrån befattning/uppdrag.</p> <p>Medarbetare 1 har; motorsågskörkort, arbete på väg samt har genomfört HLR under senaste 2 åren.</p> <p>Medarbetare 2 har; arbete på väg, mobil arbetsplattform, fallskydd och räddning, heta arbeten, hjullastarutbildning samt har genomfört HLR under senaste 2 åren.</p>

2.3 VERKSAMHET - Kundnytta

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
Risk för skador som uppstår på våra fastigheter genom brister i underhållet	Risk att underhåll inte görs, vilket leder till kostnader i nutid och/eller i framtid.	Kontroll av att underhållsplanerna följs		Vid kontroll av underhållsplanerna visar det sig att det behöver fyllas på med mer uppgifter utifrån det framtida underhållsbehovet.
		Kontroll av löpande skötsel av fastigheter		Mycket av det underhåll som planerats har utförts som planerat. Dock har en del blivit försenat samtidigt som en del har skjutits till nästkommande år. Möjligen har ambitionsnivån varit för hög. Eller så har planeringen inte fungerat tillräckligt bra.

3 Noterade avvikelser och åtgärder

Vid avvikelser upprättas en tidsbegränsad åtgärdsplan. Denna redovisas nedan och symbolerna nedan visar status på respektive åtgärd.

◇ = Åtgärd har ej påbörjats

▶ = Åtgärd har påbörjats men ej slutförts

! = Åtgärd har påbörjats men är försenad

✓ = Åtgärd är slutförd

3.1 EKONOMI - Ekonominytta

Noterade avvikelser	Åtgärder	Status
Kontroll av att processen att ta fram underlag för kommande investeringar görs ändamålsenligt: Det finns vissa moment i arbetsföljden som inte blivit utförda helt enligt instruktionerna	Utbildningsinsats	
Kontroll av skydd mot stöld: Inga större avvikelser att notera, dock behöver rutinerna stärkas så att stöldmärkning och införsel i inventarieregistret blir en naturlig del av inköpsprocessen.	Utbildningsinsats där förutsättningarna för detta förtydligas	
	Avstämning med samtliga verksamhetsansvariga att detta är genomfört	

3.2 VERKSAMHET - Kundnytta

Noterade avvikelser	Åtgärder	Status
Kontroll av att underhållsplanerna följs: Innehållet i underhållsplanerna behöver kompletteras.	Uppdatering av underhållsplaner	
Kontroll av löpande skötsel av fastigheter: Förseningar i flera projekt.	Förbättrad planering	

4 Analys av genomförda åtgärder och framtida behov

Utifrån den analys som skett i årets internkontroll så kan vi konstatera att i stora drag så är vi på väg i rätt riktning och jobbar i stort utifrån de dokument som ska reglera våra olika processer. Dock finns flera olika förbättringsområden som vi kommer att jobba extra mot kommande år:

- Vi skall säkerställa att vi följer våra rutiner gällande skydd mot stöld samt att det finns uppdaterade inventarielistor i samtliga verksamheter.
- Att vi framförallt försöka ha bättre framförhållning gällande investeringar och även säkerställa av att de frågor som skall tas upp med politiken tas upp i tid och blir kommunicerade som det är tänkt.
- Att våra underhållsplaner är uppdaterade och innehåller tillräckligt med information så vi kan sköta underhållet på fastigheterna på ett välplanerat och strukturerat sätt.
- Vi skall bli bättre på att planera vårt underhåll så att tidsplaner kan följas, och vi får gjort det vi planerat.

Uppföljning internkontroll 2023/2024

Kommunstyrelsen - Kommunledningsförvaltningen

1 Inledning

Den interna kontrollen i Dals-Eds kommun styrs av "Reglemente för intern kontroll" antaget av kommunfullmäktige 2003-11-19 och reviderat i kommunfullmäktige 2019-06-19.

Reglementet syftar till att säkerställa att styrelsen och nämnderna upprätthåller en tillfredställande intern kontroll, som innebär att med rimlig grad av säkerhet säkerställa att följande mål uppnås:

- **Ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet.**
- **Tillförlitlig finansiell rapportering och information om verksamheten.**
- **Efterlevnad av tillämpliga lagar, föreskrifter, riktlinjer mm.**

I reglementet framgår att kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll. I detta ligger ett ansvar för att en intern kontrollorganisation upprättas inom kommunen samt tillse att denna utvecklas utifrån kommunens kontrollbehov. Därvid skall förvaltningsövergripande anvisningar och regler upprättas. Nämnderna har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive verksamhetsområde.

Varje nämnd har en skyldighet att styra och löpande följa upp det interna kontrollsystemet inom nämndens verksamhetsområde. Nämnden ska som grund för sin styrning genomföra en riskanalys av sin verksamhet. Nämnderna ska varje år anta en plan för uppföljning av den interna kontrollen. Kommunstyrelsen har möjlighet att komplettera nämndernas planer med obligatoriska kontrollmoment som omfattar samtliga nämnder.

Redovisning sker i Stratsys enligt uppgjorda tidsplaner och på olika nivåer.

2 Genomförda kontrollmoment enligt beslutad internkontrollplan

Kontrollmomenten utförs med olika periodicitet. Nedanstående symboler visar senaste utfall av kontroller genomförda 2020 samt kvartal 1 2021.

–	Ingen kontroll genomförd
●	Godkänd
◆	Delvis godkänd
■	Ej godkänd

2.1 EKONOMI - Ekonominytta

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
Låg avtalstrohet	Vid inköp av annan leverantör än den man har avtal med så riskerar man att få vite för att man inte följer avtal, samtidigt så kan priset bli högre.	kontroll av avtalstrohet		<p>Avtalstrohet är att beställare i en organisation köper avtalade produkter från de leverantörer organisationen har avtal med.</p> <p>Vissa stickprov har gjorts under året, framförallt på stora kommunövergripande avtal.</p> <p>Via verktyget Inyett finns information om avtalstrohet. Det visar att 33% upphandlat enligt avtal.</p>
Attestkontroll	Det är viktigt att attesterna blir korrekta och följer vårt attestreglemente.	Avstämning av attester		<p>Stickprov på fakturorna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 40127159 - Godkänts av Hans Åkerlundh 5106. Korrekt ansvar mot korrekt godkännare • 18614701 - Godkänts av Sabina Arbratt 7512. Korrekt ansvar mot korrekt godkännare • 34159062 - Godkänts av Jonas Olsson 7100. Korrekt ansvar mot korrekt godkännare
Fel i samband med egna utlägg	Det får inte bli fel när kommunen ersätter personer för egna utlägg.	Kontroll egna utlägg		<p>Många har rättat men det finns fortfarande några kvitton som är inte godkända för eget utlägg. Vi har informerat om att det är chefens ansvar att endast godkända utlägg som uppfyller riktlinjer och att inte bevilja eget utlägg som inte faller inom de angivna kriterierna. Vi kommer att</p>

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
				försätta maila till respektive personer för att undvika att använda eget utlägg för nästa gång.
Felaktig utbetalning av lön	Vid felutbetalning av lön finns en ekonomisk risk men det finns även risk för att det blir en skada på förtroenden mellan parterna. En problematik är att det är fel registrerat i systemet för tidsrapportering.	Kontroll av löneutbetalning		Stickprov. Underlag från Medvind (tidsredovisning) har jämförts med utbetalad lön. Stickprov utifrån utbetald lön i september, utifrån födelseår och slumpvis utvalda. Vid kontroll överensstämde underlag från Medvind i stort med utbetalad lön. En avvikelse gällande övertid (för få timmar utbetalda) identifierad. Detta korrigeras till nästkommande lön. Orsaksanalys visade inte på något systemfel utan den mänskliga faktorn. Bl a förekom fyllnas/övertid och frånvaro i kontrollen.
Handkassor - kort- och kontanthantering	Att hantera kontanter är alltid förknippat med risk att fel uppstår. Hantering av kort kräver en god kontroll då det inte sker en dubbel kontroll som vid andra inköp.	Avstämning kontanter och kort		Gällande korthantering så finns ett antal kontantkort ute i verksamheterna, När man gjort ett inköp med hjälp av dessa så redovisar man inköpet med kvitto in till ekonomienheten. Där bokförs kostnaden på berörd verksamhet och kontantkortet fylls på med nyttjat belopp. Avstämningen sker löpande och ingen problematik finns att rapportera. När det gäller kontanthantering så finns det i nuläget sex kassor som rapporterade löpande till ekonomienheten, av dessa så finns en kassa som inte fungerar på ett önskvärt sätt, redovisade belopp stämmer inte. Det finns i nuläget inget

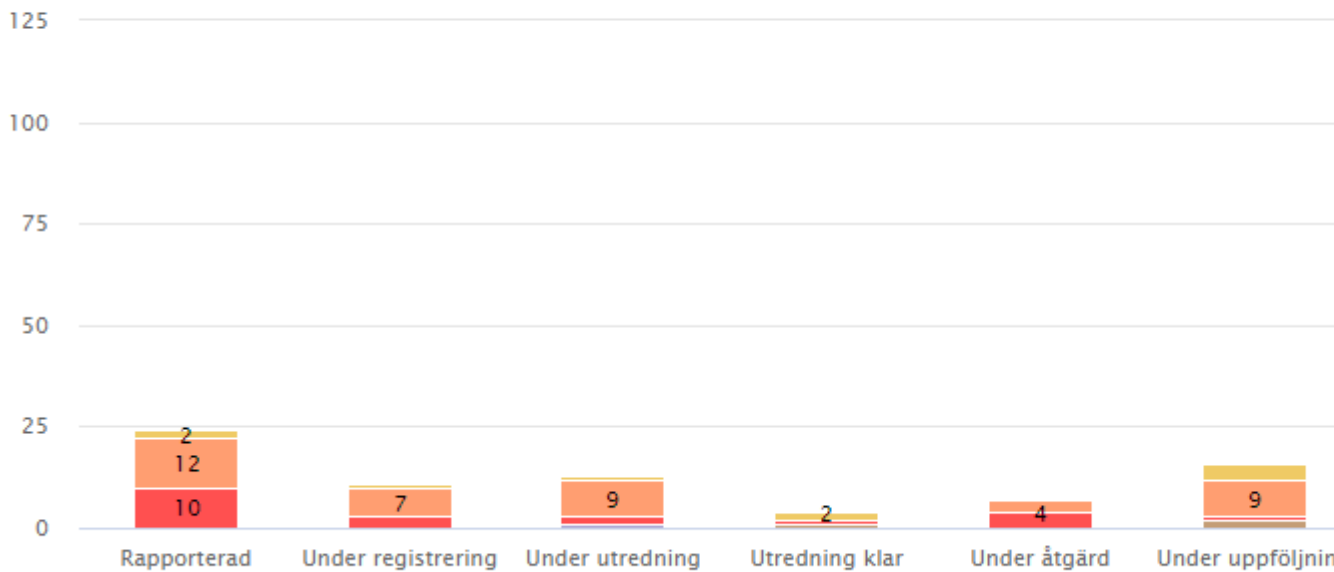

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
				som tyder på några oegentligheter utan problematiken ligger i att det finns ett behov av ytterligare utbildning och vägledning för att det skall fungera på önskvärt sätt.
Avtalsuppföljning	Det finns en risk med att avtal inte följs, man får betala fel pris på beställda varor, eller att leveranser av tjänster inte sker på överenskommet sätt.	Kontroll av att avtalen efterföljs		Stickprov har gjorts och avtalen följdes.

2.2 PERSONAL - Medarbetarnytta

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall II 2023 & Q1 2024	Kommentar
Jämställdhet gällande lön	Faktorer som kön, etnicitet och sexuell läggning får inte påverka lönesättningen.	Kontroll av att lönesättningen är jämställd		Avstämning med stöd av lönekartläggningen. Lönekartläggning för 2022 har tagits fram och förankrats under hösten 2023. Inga osakliga löneskillnader.
Uteblivna åtgärder gällande arbetsmiljö (KIA)	Att inte åtgärda arbetsmiljöproblemen kan bli både kostsamt och orsaka onödig lida/skada för medarbetarna.	Kontroll av att åtgärder har vidtagits och följs upp (från KIA)		På kommunövergripande nivå har 59 skyddsronder genomförts under 2023. Kopplat till skyddsronderna finns 94 åtgärder kopplade. Av dessa är 49 klara, 32 försenade och 13 planerade. Kopplat till andra händelsetyper har 221 rapporterats.

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar												
			<div data-bbox="795 391 1025 422">Händelsetyp / År</div> <div data-bbox="795 443 1339 475">221 händelser. Alla 5 val av händelsetyp visas.</div> <div data-bbox="795 550 2101 1109"> <table border="1"> <caption>Händelsetyp / År 2023</caption> <thead> <tr> <th>Händelsetyp</th> <th>Antal</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Riskobservation</td> <td>23</td> </tr> <tr> <td>Tillbud</td> <td>110</td> </tr> <tr> <td>Olycksfall</td> <td>81</td> </tr> <tr> <td>Färdolycksfall</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Arbetsstyrning</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table> </div>		Händelsetyp	Antal	Riskobservation	23	Tillbud	110	Olycksfall	81	Färdolycksfall	4	Arbetsstyrning	3
Händelsetyp	Antal															
Riskobservation	23															
Tillbud	110															
Olycksfall	81															
Färdolycksfall	4															
Arbetsstyrning	3															

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar														
<div style="text-align: right;"> </div> <p>Status / Händelsetyp 221 händelser. Alla 8 val av status visas.</p> <table border="1" data-bbox="772 534 2101 1109"> <caption>Data for Status / Händelsetyp chart</caption> <thead> <tr> <th>Status</th> <th>Antal</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Rapporterad</td> <td>10</td> </tr> <tr> <td>Under registrering</td> <td>7</td> </tr> <tr> <td>Under utredning</td> <td>9</td> </tr> <tr> <td>Utredning klar</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Under åtgärd</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Under uppföljning</td> <td>9</td> </tr> </tbody> </table> <p>105 utredda och klara (därtill 41 klara väntar på godkännande av Skyddsombud). 24 händelser kvarstår som rapporterad.</p>					Status	Antal	Rapporterad	10	Under registrering	7	Under utredning	9	Utredning klar	2	Under åtgärd	4	Under uppföljning	9
Status	Antal																	
Rapporterad	10																	
Under registrering	7																	
Under utredning	9																	
Utredning klar	2																	
Under åtgärd	4																	
Under uppföljning	9																	
Utebliven årlig uppföljning av SAM (Systematis	Det är viktigt med systematik gällande arbetsmiljöar	Att årliga uppföljning av SAM (Systematis kt		Under 2023 förändrades rutinen och årsplaneringen kring årlig uppföljning av SAM. Den nya årsplaneringen innebär att den årliga uppföljningen genomförs under december månad. Rapporter tas fram under januari på förvaltningsnivå och kommunnivå. Under februari följs den årliga uppföljningen upp i samverkansgrupperna. Under 2023 genomfördes 43 Årlig uppföljning SAM (Rubricerad Arbetsmiljörevision i KIA) 8 stycken genomfördes under nov/dec och resterande på våren vilket avser verksamhetsåret 2022. Vi kan även se att 15 uppföljningar skett under perioden för sammanställning och rapportering.														

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar																				
kt arbetsmiljöarbete)	betet. Utifrån gällande lagstiftning skall uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet ske.	arbetsmiljöarbete) har genomförts.		<p>Totalt blir detta 23 genomförda uppföljningar, vilket inte kan ses som heltäckande.</p> <div data-bbox="741 443 2098 1233"> <p>Riskhanteringstyp / Månad</p> <p>43 riskhanteringar. Alla 1 val av riskhanteringstyp visas.</p> <table border="1"> <caption>Riskhanteringstyp / Månad</caption> <thead> <tr> <th>Månad</th> <th>Antal riskhanteringar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>2023-01</td><td>4</td></tr> <tr><td>2023-02</td><td>14</td></tr> <tr><td>2023-03</td><td>16</td></tr> <tr><td>2023-04</td><td>1</td></tr> <tr><td>2023-05</td><td>0</td></tr> <tr><td>2023-06</td><td>0</td></tr> <tr><td>2023-07</td><td>0</td></tr> <tr><td>2023-08</td><td>0</td></tr> <tr><td>2023-09</td><td>0</td></tr> </tbody> </table> </div>	Månad	Antal riskhanteringar	2023-01	4	2023-02	14	2023-03	16	2023-04	1	2023-05	0	2023-06	0	2023-07	0	2023-08	0	2023-09	0
Månad	Antal riskhanteringar																							
2023-01	4																							
2023-02	14																							
2023-03	16																							
2023-04	1																							
2023-05	0																							
2023-06	0																							
2023-07	0																							
2023-08	0																							
2023-09	0																							

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar																				
			<div data-bbox="779 379 1146 422" style="text-align: center;">Riskhanteringstyp / Månad</div> <div data-bbox="779 434 1429 475" style="text-align: center;"><i>15 riskhanteringar. Alla 1 val av riskhanteringstyp visas.</i></div> <div data-bbox="779 542 2101 1109"> <table border="1"> <caption>Riskhanteringstyp / Månad</caption> <thead> <tr> <th>Månad</th> <th>Arbetsmiljörevision</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2024-01</td> <td>10</td> </tr> <tr> <td>2024-02</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>2024-03</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>2024-04</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>2024-05</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>2024-06</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>2024-07</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>2024-08</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>2024-09</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> </div>		Månad	Arbetsmiljörevision	2024-01	10	2024-02	5	2024-03	0	2024-04	0	2024-05	0	2024-06	0	2024-07	0	2024-08	0	2024-09	0
Månad	Arbetsmiljörevision																							
2024-01	10																							
2024-02	5																							
2024-03	0																							
2024-04	0																							
2024-05	0																							
2024-06	0																							
2024-07	0																							
2024-08	0																							
2024-09	0																							

2.3 VERKSAMHET - Kundnytta

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
Förlust av data	Att förlora backuppen på ett eller flera system kan få väldigt kännbara konsekvenser.	Regelbunden och adekvat kontroll av arbetet med back-up	— —	Arbetet fortlöper och redovisas inte i Stratsys på grund av ärendets känsliga natur. IT-enheten bedriver ett systematiskt långsamt förbättringsarbete. Den här punkten kommer belysas vidare under kvartal 2 2024 inom ramen för en samlad tjänsteskrivelse, med en öppen och en sekretessbelagd del, som utgår från kraven i den kommande cybersäkerhetslagen.
Låg IT-säkerhet på våra klienter (datorer mm)	Det finns en risk med hanteringen av datorer ute i verksamheten, både när det gäller intrång i datorerna som att de kan hamna i fel händer.	Kontroll av säkerhet på våra klienter (datorer mm)	— —	Arbetet fortlöper och redovisas inte i Stratsys på grund av ärendets känsliga natur. IT-enheten bedriver ett systematiskt långsamt förbättringsarbete. Den här punkten kommer belysas vidare under kvartal 2 2024 inom ramen för en samlad tjänsteskrivelse, med en öppen och en sekretessbelagd del, som utgår från kraven i den kommande cybersäkerhetslagen.
Låg IT-säkerhet på våra telefoner	Det finns risk med användandet av telefoner i verksamheten, både när det gäller intrång i dem och att de kan hamna i fel händer.	Kontroll av säkerhet på våra telefoner	— —	Arbetet fortlöper och redovisas inte i Stratsys på grund av ärendets känsliga natur. IT-enheten bedriver ett systematiskt långsamt förbättringsarbete. Den här punkten kommer belysas vidare under kvartal 2 2024 inom ramen för en samlad tjänsteskrivelse, med en öppen och en sekretessbelagd del,

Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	Utfall 2023 & Q1 2024	Kommentar
				som utgår från kraven i den kommande cybersäkerhetslagen.
Bisyssla som är arbetshindrande, konkurrerande och eller förtroendeskadlig	En bisyssla kan påverka arbetet negativt och kan vara till skada gällande förtroendet för den anställda	Kontroll av att eventuella bisysslor redovisas vid anställning	 —	Kontroll baserat på (ny-) anställda med månadslön under september månad 2023. Totalt 7 personer. 3 tillsvidareanställda och 4 med en visstidsanställning. Av tillsvidare har redovisning av bisyssla inkommit för 0 av 3. För visstidsanställd har redovisning av bisyssla inkommit för 0 av 4. Eftersom inte underlag inkommit så kan inte kontrollmomentet godkännas. Utifrån utfallet gjordes motsvarande kontroll för (ny-) anställda under maj månad 2023. Samma resultat.
		Kontroll av att, eventuella bisysslor tas upp och diskuteras på medarbetarsamtal	 —	Uppföljning inte möjlig på individnivå utifrån nuvarande förutsättningar. HR har säkerställt att; förändring angående bisyssla, finns med som en punkt i mall för medarbetarsamtalet.
Delegationsbeslut uppfyller inte lagens krav	Beslut som inte följer delegationsordningen. Beslut kan vara taget utan stöd i delegationsordningen.	Kontroll av att beslut har stöd i delegationsordningen.	 —	Efter stickprov av anmälda delegationsbeslut till KS, så är dessa beslut fattade i enlighet med gällande delegationsordning för kommunstyrelsen och räddningstjänsten.

3 Noterade avvikelser och åtgärder

Vid avvikelser upprättas en tidsbegränsad åtgärdsplan. Denna redovisas nedan och symbolerna nedan visar status på respektive åtgärd.

◇ = Åtgärd har ej påbörjats

▶ = Åtgärd har påbörjats men ej slutförts

! = Åtgärd har påbörjats men är försenad

✓ = Åtgärd är slutförd

3.1 EKONOMI - Ekonominytta

Noterade avvikelser	Åtgärder	Status
Avstämning kontanter och kort: Redovisningen av en kassa fungerar inte på ett önskvärt sätt.	Utbildning och vägledning	
Kontroll av avtalstrohet: Stor andel av inköp sker utanför avtal	Utbildning och vägledning	
Kontroll av löneutbetalning: Ej utbetalad övertid	Korrigerig av utbetalning	
Kontroll egna utlägg: Inköp görs via eget utlägg där man skulle kunna löst via ex faktura istället.	Upplysning och information	

3.2 PERSONAL - Medarbetarnytta

Noterade avvikelser	Åtgärder	Status
Att årlig uppföljning av SAM har genomförts : Antal genomförda uppföljningar	Upplýsning och information om uppföljning av SAM	
Kontroll av att åtgärder har vidtagits och följs upp (från KIA): Antal genomförda åtgärder	Upplýsning och information att genomföra skyddsronder	

3.3 VERKSAMHET - Kundnytta

Noterade avvikelser	Åtgärder	Status
Kontroll av att bisysslor diskuteras på lönesamtal: Uppföljning är inte möjlig utifrån nuvarande förutsättningar	Uppdaterat medarbetarsamtalsmallen med en punkt om bisyssla	
	Utskick av enkät	
Kontroll av att eventuella bisysslor redovisas vid anställning: Att redovisning inte sker i godtagbar omfattning gällande bisysslor i samband med anställning	Reviderad checklista introduktion	
	Påminnelse via FC	

4 Analys av genomförda åtgärder och framtida behov

Utifrån den uppföljning som gjorts så kan vi konstatera att vi har lite olika områden som vi behöver arbeta vidare med för att komma dit vi vill. Vi har också några risker som vi inte kunnat följa upp på grund av att man ansett att internkontrollen inte är ett lämpligt forum för att följa upp frågan i utan detta kommer att ske på annat sätt. (gäller IT säkerhet) Utifrån årets internkontroll så ser vi behov att jobba vidare med följande frågor kommande period:

- Att större andel av våra inköp görs på avtalade produkter.
- Jobba vidare med att få ner inköpen som görs vi eget utlägg
- Utbilda i hanteringen av kassa.
- Arbeta vidare med att hantera arbetsmiljö-åtgärder och det systematiska arbetsmiljöarbetet.
- Skapa fungerande rutiner på kontroll av bisysslor.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 60

Dnr 2024-000104 040

**Internkontrollplan- och uppföljning 2024/2025 -
Kommunstyrelsen**

Sammanfattning av ärendet

En god intern styrning och kontroll syftar till att säkra en ändamålsenlig och effektiv förvaltning samt att undvika att allvarliga fel och skador uppstår. En god intern kontroll begränsar även risken för oegentligheter och andra former av bedrägligt beteende. Den interna kontrollen i Dals-Eds kommun styrs av "Reglemente för intern kontroll" senast reviderat 2019-06-19.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll. Vidare har nämnderna det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive nämnd. Varje nämnd ska årligen anta en plan för uppföljning av den interna kontrollen. Nämnden ska samtidigt ange när och hur redovisning av uppföljningen ska ske. Därutöver ska resultatet från uppföljningen redovisas till kommunstyrelsen och kommunens revisorer. Kommunstyrelsen ska med utgångspunkt från nämndernas uppföljningsrapporter genomföra utvärdering och vid behov initiera förbättringar.

Utifrån det samordnade ansvaret i enlighet med reviderat reglemente, görs bedömningen att arbetet med internkontroll fortskrider och förvaltningarna arbetar utifrån de planer som lagts. Samverkan har skett gällande riskanalysen mellan förvaltningarna. Vidare kan konstateras att inga oegentligheter har kunnat påvisas och i stort med vissa åtgärder så ser verksamheten ut att verka i samstämmighet med internkontrollens syfte.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse controller Kommunstyrelsen/KS daterad 2024-04-02.
Internkontrollplan 2024/2025 – KS Kommunledningsförvaltning.
Internkontrollplan 2024/2025 – KS Samhällsbyggnadsförvaltning.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen godkänner internkontrollplan 2024/2025 för kommunstyrelsens förvaltningar.

Expedieras till

KS

Tjänsteskrivelse Internkontroll uppföljning 2023/2024 och plan 2024/2025

Ärendet

En god intern styrning och kontroll syftar till att säkra en ändamålsenlig och effektiv förvaltning samt att undvika att allvarliga fel och skador uppstår. En god intern kontroll begränsar även risken för oegentligheter och andra former av bedrägligt beteende. Den interna kontrollen i Dals-Eds kommun styrs av "Reglemente för intern kontroll" senast reviderat 2019-06-19.

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll. Vidare har nämnderna det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive nämnd. Varje nämnd ska årligen anta en plan för uppföljning av den interna kontrollen. Nämnden ska samtidigt ange när och hur redovisning av uppföljningen ska ske. Därutöver ska resultatet från uppföljningen redovisas till kommunstyrelsen och kommunens revisorer. Kommunstyrelsen ska med utgångspunkt från nämndernas uppföljningsrapporter genomföra utvärdering och vid behov initiera förbättringar.

Uppföljningen av internkontroll 2023/2024 samt plan för perioden 2024/2025 föreligger från nämnder och KS.

Utifrån det samordnade ansvaret i enlighet med reviderat reglemente, görs bedömningen att arbetet med internkontroll fortskrider och förvaltningarna arbetar utifrån de planer som lagts. Samverkan har skett gällande riskanalysen mellan förvaltningarna då den skedde på ett gemensamt ledningsgruppsmöte. Vidare kan kostateras att inga oegentligheter har kunnat påvisas och i stort med vissa åtgärder så ser verksamheten ut att verka i samstämmighet med internkontrollens syfte.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen godkänner föreliggande uppföljning av internkontrollplan 2023/2024 för kommunstyrelsens förvaltningar.
- Kommunstyrelsen godkänner internkontrollplan 2024/2025 för kommunstyrelsens förvaltningar.

I tjänsten
Jonas Magnusson
Controller

Internkontrollplan 2024/2025

Kommunstyrelsen - Samhällsbyggnadsförvaltningen

1 Inledning

Den interna kontrollen i Dals-Eds kommun styrs av "Reglemente för intern kontroll" antaget av kommunfullmäktige 2003-11-19 och reviderat i kommunfullmäktige 2019-06-19.

Reglementet syftar till att säkerställa att styrelsen och nämnderna upprätthåller en tillfredställande intern kontroll, som innebär att med rimlig grad av säkerhet säkerställa att följande mål uppnås:

- Ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet.
- Tillförlitlig finansiell rapportering och information om verksamheten.
- Efterlevnad av tillämpliga lagar, föreskrifter, riktlinjer mm.

I reglementet framgår att kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll. I detta ligger ett ansvar för att en intern kontrollorganisation upprättas inom kommunen samt tillse att denna utvecklas utifrån kommunens kontrollbehov. Därvid skall förvaltningsövergripande anvisningar och regler upprättas. Nämnderna har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive verksamhetsområde.

Varje nämnd har en skyldighet att styra och löpande följa upp det interna kontrollsystemet inom nämndens verksamhetsområde. Nämnden ska som grund för sin styrning genomföra en riskanalys av sin verksamhet. Nämnderna ska varje år anta en plan för uppföljning av den interna kontrollen. Kommunstyrelsen har möjlighet att komplettera nämndernas planer med obligatoriska kontrollmoment som omfattar samtliga nämnder.

Redovisning sker i Stratsys enligt uppgjorda tidsplaner och på olika nivåer.

2 Beskrivning av förvaltningens organisation

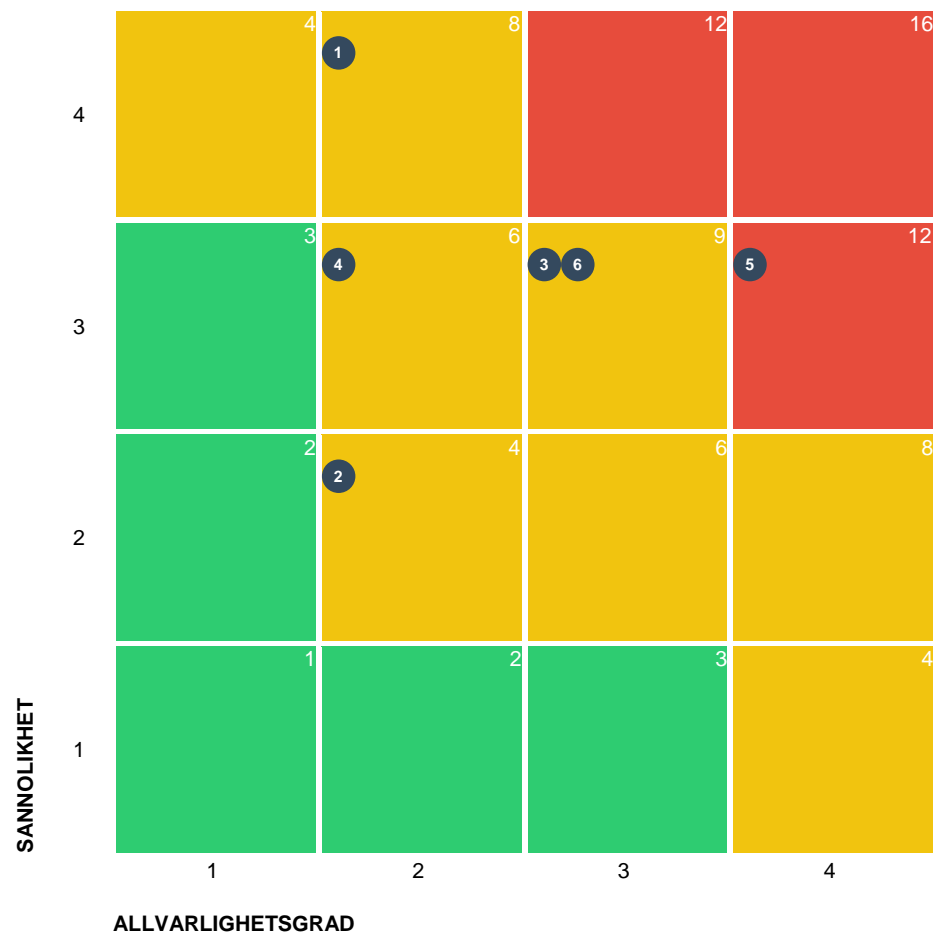
Internkontrollen hanteras i förvaltningens ledningsgrupp och är en återkommande punkt på gruppen agenda över året. Utifrån de olika riskerna som identifierats så utses lämpliga personer som följer upp och kontrollerar de olika moment som tas fram för att kontrollera risken. Internkontrollplanen sammanställs i början av året och rapporteras sedan till kommunstyrelsen.

3 Riskanalys

Riskanalysen görs av ledningsgruppen i förvaltningen och tar sin grund i föregående års plan, där befintliga risker har gått igenom och värderats. eventuella risker som inte anses aktuella plockas bort och nya tillkommande risker värderas och om de är relevanta tas kontrollmoment fram för att kunna följa upp risken. Riskerna värderas i och bestäms utifrån allvarlighetsgrad och sannolikhet och för då en riskbedömning som har tre grader av risk kritisk, medium och låg. Samhällsbyggnadsförvaltningen har en röd risk och fem gula risker som följs upp i planen. det har diskuterats ett antal andra risker som varit aktuella men de har inte ansetts vara på den nivån att de behöver kontrolleras, eller så sker kontrollen på annat sätt.

3.1 Riskmatris

SANNOLIKHET	ALLVARLIGHETSGRAD
4 Sannolik	Hög
3 Möjlig	Betydande
2 Mindre sannolik	Måttlig
1 Osannolik	Mindre

1 Kritisk 5 Medium Totalt: 6

Process	Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment
EKONOMI - Ekonominytta	Stöld	Stöld av fordon, utrustning,	Kontroll av skyddet mot stöld Kontroll

Process	Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment
		maskiner inom förvaltningen.	
	Onödigt höga kostnader för reparationer på våra fordon och maskiner	■ Risk att maskiner som inte underhålls och sköts blir dyra och kostsamma över tid. Bristande underhåll kan leda till mycket dyra och onödiga haverier.	Kontroll av underhåll och service på våra maskiner och fordon Stickprov
	Bristfälliga underlag inför investeringsbeslut	■ Risk att underlagen är bristfälliga eller att vissa poster saknas helt. Det kan då få ekonomiska konsekvenser, när det saknas budget för dessa kostnader.	Kontroll av att processen att ta fram underlag för kommande investeringar görs ändamålsenlig, i enlighet med framtagna rutin samt utifrån att erforderliga underlag tagits fram. Stickprov
	lokalbeståndet svarar inte upp till verksamheternas behov	■ I bland tenderar kortsiktiga behov att driva fram förändringar i fastigheter, Efter ett tag då har behoven ändrats och nya förändringar krävs, detta kan bli en faktor som driver upp lokalkostnaderna.	Kontrollera att man arbetar utifrån kommunens lokalförsörjningsplan Avstämning
PERSONAL - Medarbetarnytta	Medarbetare som saknar rätt behörighet/ kompetensbevis	■ Risk att medarbetare saknar kompetens inom sina ansvarsområden, vilket kan leda till brister i utförda arbete eller dyrare externa lösningar.	Kontroll av om förvaltningen säkerställt att medarbetare har rätt utbildning/behörighet/förarbetevis för att utföra arbete utifrån gällande lagstiftning. Avstämning
VERKSAMHET - Kundnytta	Risk att skador uppstår på våra fastigheter på grund av brister i underhållet	■ Risk att underhåll inte görs i enlighet med planerat fastighetsunderhåll, vilket kan leda till kostnader i nutid och/eller i framtid.	Kontroll av att underhållsplanerna följs Kontroll
			Kontroll av löpande skötsel av fastigheter Stickprov
			Jämförelse underhållsplan/utförande Kontroll

Internkontrollplan 2024/2025

Kommunstyrelsen - Kommunledningsförvaltningen

1 Inledning

Den interna kontrollen i Dals-Eds kommun styrs av "Reglemente för intern kontroll" antaget av kommunfullmäktige 2003-11-19 och reviderat i kommunfullmäktige 2019-06-19.

Reglementet syftar till att säkerställa att styrelsen och nämnderna upprätthåller en tillfredställande intern kontroll, som innebär att med rimlig grad av säkerhet säkerställa att följande mål uppnås:

- Ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet.
- Tillförlitlig finansiell rapportering och information om verksamheten.
- Efterlevnad av tillämpliga lagar, föreskrifter, riktlinjer mm.

I reglementet framgår att kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att tillse att det finns en god intern kontroll. I detta ligger ett ansvar för att en intern kontrollorganisation upprättas inom kommunen samt tillse att denna utvecklas utifrån kommunens kontrollbehov. Därvid skall förvaltningsövergripande anvisningar och regler upprättas. Nämnderna har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom respektive verksamhetsområde.

Varje nämnd har en skyldighet att styra och löpande följa upp det interna kontrollsystemet inom nämndens verksamhetsområde. Nämnden ska som grund för sin styrning genomföra en riskanalys av sin verksamhet. Nämnderna ska varje år anta en plan för uppföljning av den interna kontrollen. Kommunstyrelsen har möjlighet att komplettera nämndernas planer med obligatoriska kontrollmoment som omfattar samtliga nämnder.

Redovisning sker i Stratsys enligt uppgjorda tidsplaner och på olika nivåer.

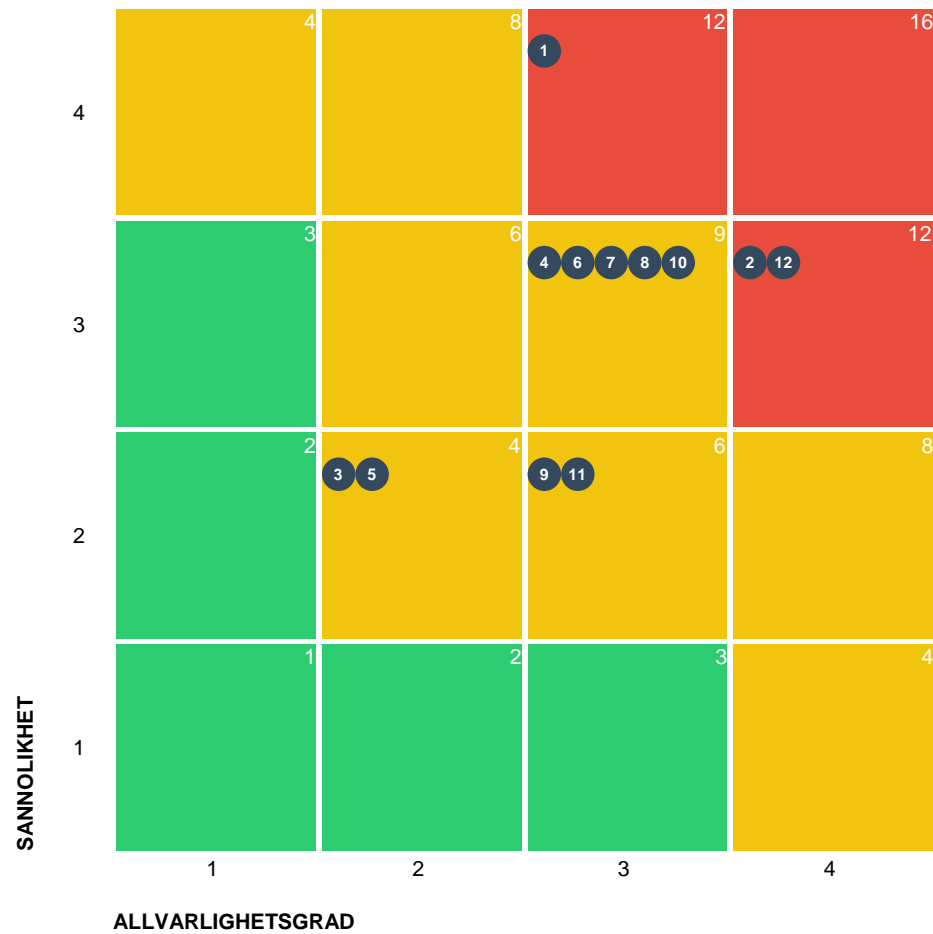
2 Beskrivning av förvaltningens organisation

Internkontrollen hanteras i förvaltningens ledningsgrupp och är en återkommande punkt på gruppen agenda över året. Utifrån de olika riskerna som identifierats så utses lämpliga personer som följer upp och kontrollerar de olika moment som tas fram för att kontrollera risken. Internkontrollplanen sammanställs i början av året och rapporteras sedan till kommunstyrelsen.

3 Riskanalys

Riskanalysen görs av ledningsgruppen i förvaltningen och tar sin grund i föregående års plan, där befintliga risker har gått igenom och värderats. eventuella risker som inte anses aktuella plockas bort och nya tillkommande risker värderas och om de är relevanta tas kontrollmoment fram för att kunna följa upp risken. Riskerna värderas i och bestäms utifrån allvarlighetsgrad och sannolikhet och för då en riskbedömning som har tre grader av risk kritisk, medium och låg. Kommunledningsförvaltningen har tre röda risker och nio gula risker som följs upp i planen. det har diskuterats ett antal andra risker som varit aktuella men de har inte ansetts vara på den nivån att de behöver kontrolleras, eller så sker kontrollen på annat sätt.

3.1 Riskmatris

	SANNOLIKHET	ALLVARLIGHETSGRAD
4	Sannolik	Hög
3	Möjlig	Betydande
2	Mindre sannolik	Måttlig
1	Osannolik	Mindre

3 Kritisk 9 Medium Totalt: 12

Process	Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment
EKONOMI - Ekonominytta	Låg avtalstrohet	Vid inköp av annan leverantör än	kontroll av avtalstrohet Stickprov

Process	Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment	
		den man har avtal med så riskerar man att få vite för att man inte följer avtal, samtidigt så kan priset bli högre.		
	Ej korrekt attesterade utbetalningar	■ Det är viktigt att attesterna blir korrekta och följer vårt reglemente för attester.	Kontroll av attest på utbetalningar.	Stickprov
	Fel i samband med egna utlägg	■ Det får inte bli fel när kommunen ersätter personer för egna utlägg.	Kontroll egna utlägg	Stickprov
	Felaktig utbetalning av lön	■ Vid felutbetalning av lön finns en ekonomisk risk men det finns även risk för att det blir en skada på förtroenden mellan parterna. En problematik är att det är fel registrerat i systemet för tidsrapportering.	Kontroll av löneutbetalning	Avstämning
	Handkassar - kort- och kontanthantering	■ Att hantera kontanter är alltid förknippat med risk att fel uppstår. Hantering av kort kräver en god kontroll då det inte sker en dubbel kontroll som vid andra inköp.	Avstämning kontanter och kort	Avstämning
	Avtalsuppföljning	■ Det finns en risk med att avtal inte följs, man får betala fel pris på beställda varor, eller att leveranser av tjänster inte sker på överenskommet sätt.	Kontroll av att avtalen efterföljs	Stickprov
PERSONAL - Medarbetarnytta	Jämställdhet gällande lön	■ Faktorer som kön, etnicitet och sexuell läggning får inte påverka lönesättningen.	Kontroll av att lönesättningen är jämställd	Avstämning
	Uteblivna åtgärder gällande arbetsmiljö (KIA)	■ Att inte åtgärda arbetsmiljöproblem kan bli både kostsamt och orsaka onödiga lidande/skada för medarbetarna.	Kontroll av att åtgärder har vidtagits och följs upp (från KIA)	Stickprov
	Utebliven årlig uppföljning av SAM (Systematiskt arbetsmiljöarbete)	■ Det är viktigt med systematik gällande arbetsmiljöarbetet. Utifrån gällande lagstiftning skall uppföljning av det systematiska	Att årliga uppföljning av SAM (Systematiskt arbetsmiljöarbete) har genomförts.	Avstämning

Process	Risk	Beskrivning av riskanalys	Kontrollmoment
		arbetsmiljöarbetet ske.	
VERKSAMHET - Kundnytta	Bisyssla som är arbetshindrande, konkurrerande och eller förtroendeskadlig	■ En bisyssla kan påverka arbetet negativt och kan vara till skada gällande förtroendet för den anställda	Kontroll av att eventuella bisysslor redovisas vid anställning Stickprov
	Delegationsbeslut uppfyller inte lagens krav	■ Beslut som inte följer delegationsordningen. Beslut kan vara taget utan stöd i delegationsordningen.	Kontroll av att beslut har stöd i delegationsordningen. Stickprov
	Utpressning och cyberhot	■ Ransomware, på svenska utpressningsprogram, utpressningsvirus, gisslanprogram eller gisslanvirus, som är en typ av skadlig programvara vars syfte är att pressa kommunen till att betala en lösensumma för att bli av med viruset. 2025-0101 föreslås EU:s cybersäkerhetsdirektiv NIS 2 bli svensk lag som syftar till att kommuner och regioner ska höja säkerhetsnivån för att skydda nätverks- och informationssystem och systemets fysiska miljö mot incidenter.	Informationssäkerhetsarbetet i enlighet med Informationssäkerhetspolicy och Informationssäkerhetsrapport Avstämning Förberedelser och anpassningar inför lagstiftning cybersäkerhet Avstämning

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 59

Dnr 2024-000105 040

Investeringar 2024

Sammanfattning av ärendet

Controller för kommunstyrelsen/KS redovisar investeringsbudget för 2024. 18,5 miljoner är överfört från 2023 till 2024 främst från räddningstjänsten och VA-enheten.

Investeringsbudgeten för 2024 uppgår till totalt 44,3 miljoner.

Dialog förs om hur redovisning av investeringar skall ske samt uppföljning till politiken.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse controller KS daterad 2024-04-02.
Bilaga investeringar 2024.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen tar del av informationen och godkänner densamma.

Expedieras till

KS

Investeringar 2024

Ärendet

Under 2023 så genomfördes inte alla planerade investeringar på grund av tidsbrist, vissa påbörjades men hann inte att avslutas, vilket gör att det finns ett behov av att föra över anslag från investeringsbudget 2023 till 2024.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har tagit fram underlag på vilka anslag som behöver flyttats, vilket har godkänts av ekonomichef. Anslagen som flyttas uppgår till 18 533 tkr vilket gör att i nuläget uppgår investeringsbudgeten för 2024 till 44 303 tkr. Investeringsbudget 2024 efter överföring redovisas nedan för kännedom.

Projekt	Budget 2024	Från 2023	Tot 2024
8499 - Objektreserv KS	400 000		400 000
8498 - Objektsreserv IT	900 000		900 000
8890 - IT-design 2.2	0	296 000	296 000
8489 - Objektsreserv Inventarier Hela Kommunen	1 500 000		1 500 000
8735 - Löne och personaladministrativt system (LPA-system)	450 000	154 000	604 000
8557 - Objektsreserv Samhällsbyggnadsförvaltningen	1 000 000		1 000 000
8894 - Släntklipp (Agrimaster FL 190 super)	0	75 000	75 000
8485 - Objektreserv Kost o Städ	200 000		200 000
8405 - Objektsreserv Fastighet	2 762 000		2 762 000
8729 - Sprinklersystem Timmergården	0	495 000	495 000
8785 - Ny fasad och fönster AME/Westberga	0	435 000	435 000
8824 - Utrymningsväg utvecklingscenter	0	2 000	2 000
8844 - Snörum fönsterbyte	0	629 000	629 000
8876 - Central automatlarm	0	39 000	39 000
8880 - Brandlarm idrottshallarna Haga	0	98 000	98 000
8895 - Shuntautomatik utvecklingscenter	38 000		38 000
8900 - Objektreserv ventilation	500 000		500 000
8901 - Objektreserv Energibesparande åtgärder	600 000		600 000
8902 - Tak Westberga	500 000		500 000
8903 - Tak Kentruck	320 000		320 000
8464 - Objektresev Gata/Park	200 000		200 000
8479 - Objektreserv Renhållning	200 000	200 000	400 000
8760 - L-stöd mot slänt där sortering av ris och bräder sker	0	200 000	200 000
8762 - Beläggning gata objektreserv	2 000 000	105 000	2 105 000
8764 - Underhållsinvestering gata/väg/park	200 000		200 000
8765 - Kommunförråd objektreserv	200 000		200 000

Postadress
Box 31
S-668 31 Ed

Besöksadress
Storgatan 27

Telefon
+46 (0)534-19000
Telefax
+46 (0)534-10550

Bankgiro
534-4072
Org.nr
212000-1413

8840 - Lekpark	0	300 000	300 000
8841 - Terassparken	0	200 000	200 000
8842 - Ventruc 3200	0	250 000	250 000
8843 - Amazone	0	250 000	250 000
8898 - Robotklippare 2024	300 000		300 000
8899 - Objektreserv fordon	1 500 000		1 500 000
8478 - Objektsreserv VA	500 000		500 000
8752 - Ny dagvattenledning + spill	1 500 000	1 689 000	3 189 000
8755 - Nytt reningsverk Håbol	2 500 000		2 500 000
8756 - VA sanering ledningsnät	900 000	5 645 000	6 545 000
8826 - Ledningsnät etapp 3 Skansen	2 600 000		2 600 000
8830 - Förnyelse vattenreservoar	0	566 000	566 000
8839 - Ny S+V ledning längs med trafikverkets väg Håbol	0	2 946 000	2 946 000
8849 - Delning av luftbassäng	1 000 000		1 000 000
8897 - Skal-skydd reningsverket	500 000		500 000
8904 - Utloppsledning till reningsverket	2 000 000		2 000 000
8497 - Objektsreserv Rräddningstjänst	500 000	3 401 000	3 901 000
8889 - Kontorsmöbler LSS	0	13 000	13 000
8888 - Telefoner LSS	0	84 000	84 000
8854 - Diskdesinfektorer Edsgärdet	0	254 000	254 000
8853 - Diskdesinfektor Hagalid	0	127 000	127 000
8886 - Stängsel Hagalid	0	80 000	80 000
	25 770 000	18 533 000	44 303 000

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen tar del av informationen

I tjänsten
Jonas Magnusson
Controller

INVESTERINGSBEHOV

Behov: *Byte av hjullastare på kommunförrådet*

Beskrivning av verksamhetens behov på kort och lång sikt:

Kommunförrådet är i behov av att byta en av sina hjullastare inför nästa snösäsong.

Funktioner som skall tillgodoses med investeringen:

Möjlighet till att fortsätta med snöröjning/grusning samt övrigt arbete som idag utförs med den maskin som finns på förrådet.

Konsekvenser för verksamheten på kort och lång sikt om investeringen inte görs:

- *Höga kostnader för service & reparationer på nuvarande maskin.*
- *Driftstopp på grund av gammal maskin som skapar stora problem framför allt under vintertid.*
- *Miljöproblem på grund av oljeläckage.*
- *Vi tappar vår möjlighet att låna denna maskin vid service/reparationer av maskinen på återvinningscentralen.*

Bedömning av brister i befintlig utrustning:

- *Låg driftsäkerhet*
- *Sliten maskin med hög ålder.*
- *Läckage av olja.*
- *Låg hastighet vid motstånd. (uppförbackar mm)*
- *Dålig arbetsmiljö. (Ljud, vibrationer och förarmiljö)*

Ekonomiska konsekvenser för verksamheten på kort och lång sikt:

- *Höga kostnader för service & reparationer på nuvarande maskin.*
- *Stor risk att behöva entreprenörer för att utföra det arbete som vi idag klarar själva. Vilket ger högre kostnader.*

Andra alternativ som redan utretts:-

Kalkyl till investeringsredovisning

(tkr)

Total investeringsutgift:

1 500 000

Ange i belopp för

vilken/vilka

budgetperiod/er som

investeringen avser

2024

2025

2026

1 500 000

Driftskostnad 3 år framåt efter genomförd investering

Avskrivningar

Intern ränta

Summa kapitalkostnad

Intäkter

Besparing

Kostnadsminskning

Övriga driftskostnader

Summa driftskostnad inkl kapitalkostnad

År 1	År 2	År 3	Tot för år 1-3
100 000	100 000	100 000	300 000
37 500	35 000	32 500	105 000
137 500	135 000	132 500	405 000
			0
			0
			0
			0
137 500	135 000	132 500	405 000

Avskrivningstid i år

Ränta 2024

15

2,5%

Typ av tillgång:

(ekonomienheten)

1210 Maskiner

Projektnummer:

(ekonomienheten)

8899

Aktiveringstidpunkt:

Löpande

Projektansvarig

Namn: Joakim Svensson

Projekt kontering:

Ansvar	Vht	Akt	Proj
6410	2902		8899

Kostnadkontering:

Ansvar	Vht	Akt	Obj/Xgl
6410	2902		

Slutredovisning:

Ange för

vilket år slutredovisning beräknas ske.

2024

* Payoff metoden: om resultat kortare än livslängd: projekt är lönsam

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 51

Dnr 2024-000112 455

**Inbjudan till samråd - Avfallsplan - Munkedal, Lysekil,
Tanum och Sotenäs kommuner**

Sammanfattning av ärendet

Dals-Eds kommun har fått en remiss för yttrande avseende avfallsplan med bilagor gällande Lysekil, Tanum, Munkedal och Sotenäs kommuner.

Ärendet har lyfts i kommunens beredningsgrupp som föreslår att Dals-Eds kommun avstår yttrande.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse samhällsbyggnadschef daterad 2024-03-28.

Avfallsplan 2024-2030 för Lysekils, Munkedals, Sotenäs och Tanums kommuner samt bilagor.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen beslutar att Dals-Eds kommun avstår yttrande gällande avfallsplanen för berörda kommuner.

Expedieras till

KS

Remiss Avfallsplan

Sammanfattning

Dals-Eds kommun har fått en remiss för yttrande avseende avfallsplan med bilagor gällande Lysekil, Tanum, Munkedal och Sotenäs kommuner.

Ärendet har lyfts i beredningsgruppen där det föreslås att Dals-Eds kommun avstår yttrande.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att Dals-Eds kommun avstår yttrande gällande avfallsplanen för berörda kommuner.

I tjänsten

Magnus Åkesson
Samhällsbyggnadschef

Expedieras till

Tanums kommun
Munkedals kommun
Sotenäs kommun
Lysekils kommun

Denna tjänsteskrivelse har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

AVFALLSPLAN 2024 - 2030

FÖR LYSEKILS, MUNKEDALS, SOTENÄS OCH
TANUMS KOMMUNER

Samrådsversion

2023-12-18

Innehåll

1	Inledning.....	3
1.1	Syfte.....	3
1.2	Bakgrund.....	4
1.3	Målgrupp	4
1.4	Metod	4
2	Avfallsplanens koppling till miljö- och hållbarhetsmål.....	5
2.1	Agenda 2030 och de globala målen.....	5
2.2	EU:s avfallspaket och handlingsplan för cirkulär ekonomi	6
2.3	Nationella mål	7
2.4	Regionala planer och program	7
2.5	Kommunala planer och program.....	7
3	Fokusområden och mål	8
3.1	Övergripande mål för samverkan, utbildning och kommunikation.....	8
3.2	Fokusområde: Cirkulära flöden – förebygga och återbruka	8
3.3	Fokusområde: Nedskräpning.....	9
3.4	Fokusområde: Hantering av avfall, tillgänglighet och service	10

Bilagor:

Bilaga I: Genomförande och styrning

Bilaga II: Styrmedel

Bilaga III: Nulägesbeskrivning

Bilaga IV: Nedlagda deponier

Bilaga V: Uppföljning av tidigare avfallsplan

Bilaga VI: Framtidsprognos

Bilaga VII: Miljöbedömning

Övriga dokument:

Åtgärdsprogram med prioriterade aktiviteter

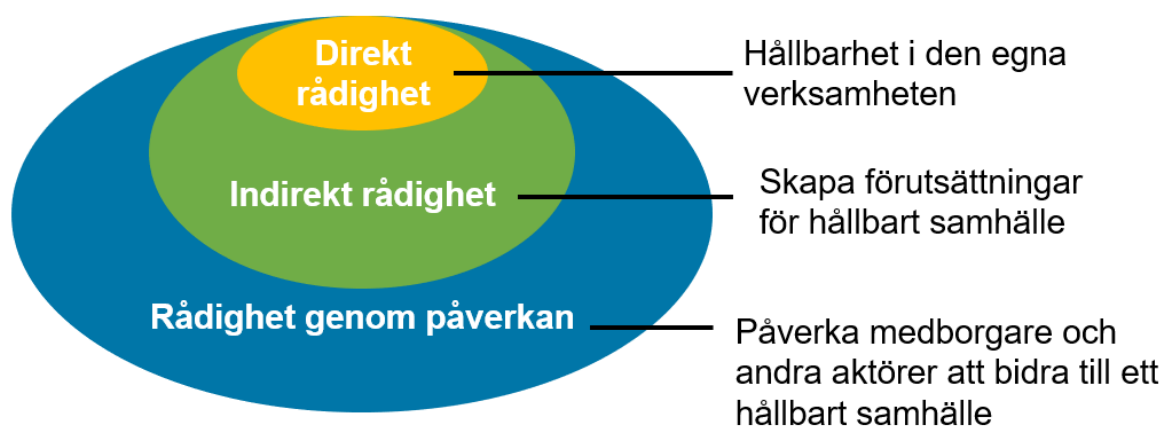
1 Inledning

Denna avfallsplan ska blicka framåt och leda arbetet mot ett samhälle där vi ser resursflöden som cirkulära, där eventuella avfall tas om hand så att de gör nytta och där hänsyn tas till framtida generationers väl. Alla kommuner ska ha en uppdaterad avfallsplan där det tydligt framgår hur man förebygger, hanterar avfall och arbetar mot nedskräpning.

För avfallsplaner finns det tydliga krav i lagstiftning både i Miljöbalken och i naturvårdsverkets föreskrifter. Dessa styr innehåll och utformning till viss del, i övrigt är det upp till kommunen att utforma avfallsplanen.

Denna avfallsplan är framtagen av det gemensamägda avfallsbolaget Rambo AB tillsammans med ägarkommunerna Lysekils, Munkedals Sotenäs och Tanums kommun. Detta är ett sätt för ägarkommunerna att bidra till de nationella, regionala och lokala miljö- och klimatmålen.

Dokumentet vägleder, styr och tydliggör mål och åtgärder i frågor där kommunen har rådighet i olika grad. I Figur 1 ser man de olika nivåerna av rådighet beskrivas.

FIGUR 1 KOMMUNENS RÅDIGHET KAN DELAS IN I TRE KATEGORIER: DIREKT RÅDIGHET, INDIREKT RÅDIGHET OCH RÅDIGHET PÅ OMVÄGAR ELLER GENOM PÅVERKAN

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med Lysekils, Munkedals, Sotenäs och Tanums nya avfallsplan är att skapa en hållbar resursanvändning där avfall förebyggs, material och produkter stannar längre i kretsloppet och det avfall som ändå uppstår ses som en resurs och omhändertas på rätt sätt.

Syftet med avfallsplanen är att förebygga avfall, öka återanvändningen och materialåtervinningen samt minska avfallets miljö- och klimatpåverkan genom att:

- ange mål och åtgärder
- ge en samlad bild av den nuvarande avfallshanteringen

- bidra till att de nationella miljö kvalitetsmålen och de globala målen enligt Agenda 2030 och inom avfallsområdet uppfylls
- långsiktigt styra avfallshanteringen så att den bidrar till ett hållbart och cirkulärt samhälle

Avfallsplanen är ett verktyg för att möta samhällets krav inom området.

1.2 Bakgrund

Avfallshanteringen är en viktig del av samhället och påverkar infrastruktur, människors hälsa samt miljön. Avfallsplanen är ett kommunalt styrdokument som påverkar och påverkas av andra kommunala planer och program.

Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner ska avfallsplanens mål och åtgärder utgå från de nationella miljö kvalitetsmålen samt andra relevanta mål, strategier och planer. Det ställs också krav på att en avfallsplan ska innehålla mål och åtgärder för att begränsa och åtgärda nedskräpning, samt att det av planen ska framgå vilka styrmedel som avses användas för att nå avfallsplanens mål samt vilka åtgärder som ska genomföras.

Denna avfallsplan ersätter den tidigare avfallsplan som gäller för Lysekils, Munkedals, Sotenäs och Tanums kommuner. Kommunerna Lysekil, Munkedal, Sotenäs och Tanum har ett samarbete inom avfallshanteringen genom det gemensamt ägda renhållningsbolaget Rambo AB.

1.3 Målgrupp

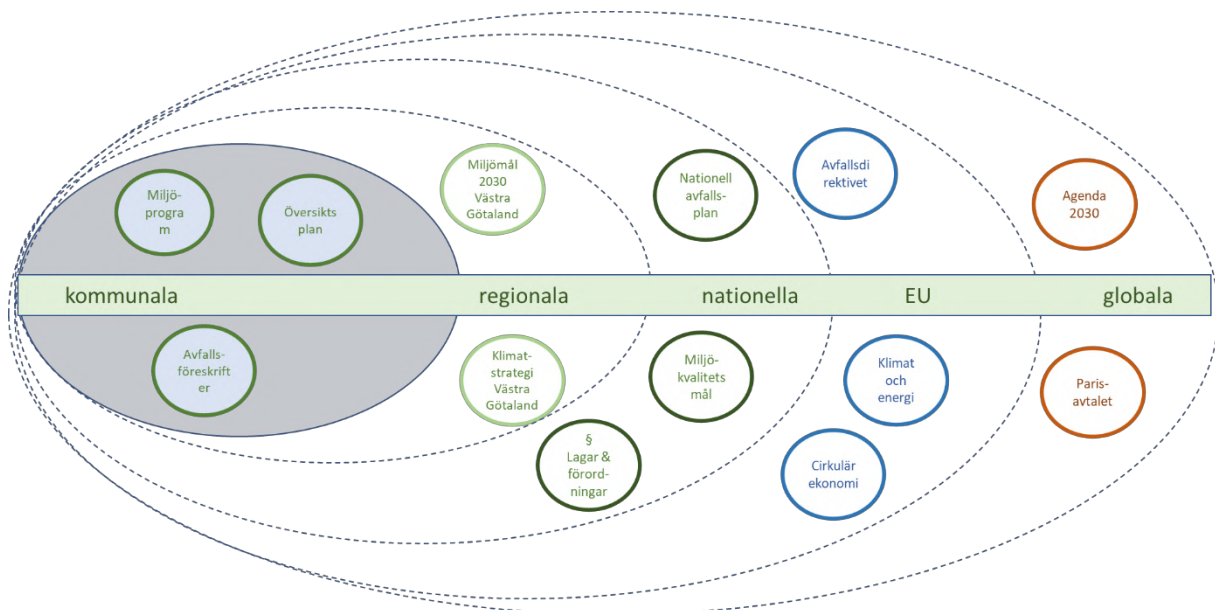
Avfallsplanen berör alla som bor eller är verksamma i Lysekil, Munkedal, Sotenäs och Tanums kommuner – det vill säga både kommunala förvaltningar med bolag och kommunens invånare, företag samt föreningar/organisationer. Avfallsplanen riktar sig dock främst till politiker och tjänstepersoner i den kommunala verksamheten. De har ett stort ansvar att föregå med gott exempel, vara föregångare samt att samarbeta med olika aktörer. För att nå målen kommer det att krävas engagemang och att alla bidrar utifrån sina förutsättningar. I avfallsplanen hittas inspiration om vilka sätt det går att bidra med. Det är tillsammans som målen nås.

1.4 Metod

Arbetet med avfallsplanen har projektletts av Rambo AB och tillsammans med miljöstrategier från de fyra ägarkommunerna. De har bildat en projektgrupp som tagit fram avfallsplanen.

För att få inspel och synpunkter från berörda parter såsom politiken, och kommunernas olika förvaltningar har workshops genomförts. Arbetet med workshops har lett fram till de fokusområden, mål och åtgärder som idag finns i avfallsplanen.

2 Avfallsplanens koppling till miljö- och hållbarhetsmål

FIGUR 2 LOKALA, REGIONALA, NATIONELLA OCH GLOBALA MÅL, LAGAR M.M. SOM BERÖR AVFALLSPLANENS MÅLOMRÅDEN.

2.1 Agenda 2030 och de globala målen

De globala målen är en del av Agenda 2030, en överenskommelse mellan FN:s medlemsländer som syftar till att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, att främja fred och rättvisa, samt att lösa klimatkrisen.

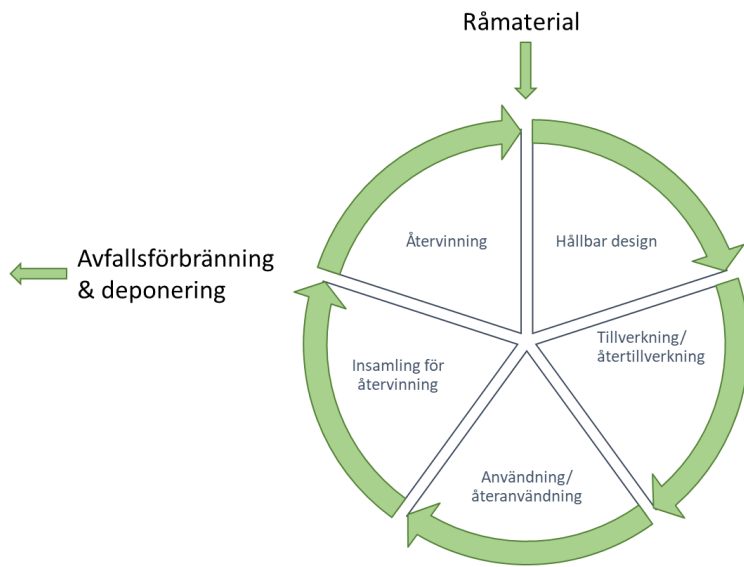
På en övergripande nivå kopplar avfallsplanens mål till flera av de globala målen.

FIGUR 3 DE GLOBALA MÅLEN SOM AVFALLSPLANEN HAR KOPPLING TILL

2.2 EU:s avfallspaket och handlingsplan för cirkulär ekonomi

På EU-nivå finns kopplingar till EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi och avfallspaketet, där bland annat avfallsdirektivet ingår. Handlingsplanen för cirkulär ekonomi innehåller initiativ för att påverka produkters hela livscykel, från produktion och design till avfall, återbruk och återvinning. Förutom avfallsdirektivet omfattar avfallspaketet direktiv om förpackningar och förpackningsavfall, deponering av avfall, el-avfall, batterier, uttjänta fordon, textil med mera.

FIGUR 3 ÖVERGÅNG FRÅN LINJÄR TILL CIRKULÄR EKONOMI

FIGUR 4 EU:S AVFALLSTRAPPAN, ELLER "AVFALLSHIERARKIN", ÄR EU-DIREKTIV SOM ÄR ANTAGET I DEN SVENSKA MILJÖBALKEN OCH STYR HUR VÅRT AVFALL SKA TAS OM HAND

2.3 Nationella mål

På nationell nivå kopplar avfallsplanens mål till de nationella miljökvalitetsmålen och då i första hand till Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan och Generationsmålet. Hav i balans och levande kust och skärgård påverkas också.

Sveriges avfallsplan och det förebyggande programmet "Att göra mer med mindre" beskriver avfallsarbetets inriktning, men innehåller inga specificerade mål.

FIGUR 5 DE NATIONELLA MÅLEN SOM AVFALLSPLENEN HAR KOPPLING TILL, GIFTFRI MILJÖ, GOD BEBYGGD MILJÖ, BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN, GENERATIONSMÅLET OCH HAV I BALANS OCH LEVANDE KUST OCH SKÄRGÅRD.

2.4 Regionala planer och program

Regionala planer och program av relevans för avfallsplanen:

- Klimat 2030 Västra Götaland ställer om
- regionala miljömål Västra Götaland

2.5 Kommunal planer och program

Kommunal styrdokument av relevans för avfallsplanen:

- översiktsplaner
- renhållningsföreskrifter
- miljörelaterade styrdokument

3 Fokusområden och mål

I avfallsplanen finns tre fokusområden med tillhörande mål och åtgärder

För tidsatta mål där inget annat anges är referensåret 2022 och avslutningsåret 2030. Denna tidsram är central för att fastställa och utvärdera mål och framsteg inom olika områden.

Avstämning/uppföljning av målen ska göras årligen för att kunna bedöma om det finns behov av ytterligare åtgärder. Prioriterade åtgärder och uppföljning finns angivet i tillhörande Åtgärdsprogram med prioriterade åtgärder.

För att målen ska kunna uppnås ska tillräckliga ekonomiska och andra nödvändiga resurser avsättas.

3.1 Övergripande mål för samverkan, utbildning och kommunikation

Vid framtagande av planen har ett starkt önskemål varit att samarbeta över kommungränserna. Därför har utöver de tre fokusområdena övergripande mål tagits fram för hur det gemensamma arbetet med avfallsplanen mellan kommunerna ska bedrivas.

Mål	
Ö.1	Samverkan ska vara en självklar och naturlig del i arbetet mellan och inom kommunerna, kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
Ö.2	Kommunerna, de kommunala verksamheterna och helägda kommunala bolag ska ha en gemensam förståelse och målbild för arbetet med avfallsplanen.

3.2 Fokusområde: Cirkulära flöden – förebygga och återbruka

Att skapa cirkulära flöden av material och resurser är en effektiv strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan. Genom att betrakta avfall som en resurs, som kan återanvändas och återvinnas, kan vi bidra till en mer hållbar och resurseffektiv framtid.

Att förebygga avfall är den viktigaste åtgärden inom detta område. Det kan handla om att hyra eller dela produkter i stället för att köpa nya, förebygga uppkomst av matsvinn, eller att byta ut engångsprodukter till flergångsprodukter som kan cirkuleras genom exempelvis tvätt eller disk.

Återanvändning och återbruk är en annan viktig del i det cirkulära flödet. Att förlänga livet på exempelvis möbler eller elektronik, genom att reparera eller uppgradera att produkten, minskar avfallsmängderna och behovet av att producera nya varor.

Återvinning spelar också en stor roll genom att omvandla använda material till nya produkter. Behovet av att utvinna nya råvaror minskas genom att samla in och återvinna papper, glas, metall, plast med mera vilket sparar energi och resurser.

Förutom att cirkulära flöden minskar miljö- och klimatpåverkan så skapas också ekonomiska möjligheter genom jobbtillfällena inom återvinnings- och återanvändningssektorn. Dessutom stimuleras innovation och utveckling av nya teknologier.

Under 2022 samlades 529 kg kommunalt avfall in per person in i kommunerna, inkluderat grovavfall. Av detta utgjorde det cirkulära flödet 35 procent där en knapp fjärdedel av det kommunala avfallet, 24 procent, materialåtervanns och 11 procent var matavfall som rötades till biogas. Den största delen, ca 65 procent, används för energiåtervinning, dvs förbränning där energin tas till vara i form av el och värme. Endast en liten del, ca 0,1 procent, av det kommunala avfallet deponerades.

Målen bidrar till de nationella miljömålen "god bebyggd miljö", "begränsad klimatpåverkan", "giftfri miljö" och "ett rikt odlingslandskap" genom att öka kommunalt avfall som materialåtervinns och förbereds för återbruk samt genom att minska matsvinnet.

Mål (Allmänhet)	
C.1	Matsvinnet i hushållen ska halveras och restavfallet ska minska med 30 procent
C.2	Öka mängden insamlad elektronik för återvinning
C.3	Öka mängden material som samlas in för återbruk

Mål (Kommunala verksamheter)	
C.4	Minska restavfallet från kommunala verksamheter och bolag.
C.5	Minska matsvinnet i kommunala verksamheter i linje med "Klimat 2030, Västra Götaland ställer om"
C.6	Öka de cirkulära flödena i de kommunala verksamheterna och helägda bolag

3.3 Fokusområde: Nedskräpning

Sverige står inför en utmaning med omfattande nedskräpning i städer, där fimpar utgör det vanligaste skräpet, följt av snus och andra tobaksrelaterade produkter. En nationell skräpmätning från sommaren 2023 visar att tobaksrelaterat skräp står för 66 procent av allt skräp, med fimpar ensamma ansvariga för 48 procent. (*Håll Sverige rent*, <https://hsr.se/artiklar/nationell-skrapmatning-2023>) Nedskräpning är dock inte bara en avfallshanteringsfråga; det påverkar även samhällsutveckling och kan skapa en känsla av otrygghet. Målen bidrar till de nationella miljömålen "hav i balans och levande kust och skärgård" och "god bebyggd miljö".

Bohuslän och Bohuskusten har länge varit särskilt utsatt för skräp från havet och får ta emot flera hundra ton skräp årligen. Varje timme spolas ungefär fem badkar skräp upp längs Bohuskusten. (*Håll Bohuslän rent*, <https://www.vastsverige.com/bohuslan/hall-bohuslan-rent/>)

Mål (Allmänhet)	
N.1	Nedskräpningen ska minska på land och i marin miljö

N.2	Engagemang och kunskap kring nedskräpning ska öka hos invånare och det lokala närings- och föreningslivet.
N.3	Möjligheten till sortering av avfall på allmän plats ska öka

Mål (Kommunala verksamheter)	
N.4	Möjligheten till sortering av avfall ska finnas i kommunala verksamheters utemiljöer
N.5	Kommunernas kustlinje och naturområden på land ska vara fria från skräp och mikroplaster

3.4 Fokusområde: Hantering av avfall, tillgänglighet och service

Effektiv avfallshantering bör vara anpassad till både avfallslämnare och avfallshämtare. Det innebär välplanerade avfallslösningar för enkel källsortering och en säker arbetsmiljö för avfallshämtare och avfallslämnare. Målet är att minimera miljöpåverkan och främja effektiva och miljövänliga och fossilfria transporter.

Bostadsnära insamling förpackningar, returpapper och matavfall införs 2024 för att underlätta avfallssortering för invånarna och öka materialåtervinningen. God avfallshantering innebär även enkel hantering av grovavfall, trädgårdsavfall och farligt avfall, stödd av en fungerande kundservice och tillgänglig information.

Målen bidrar till de nationella miljömålen "god bebyggd miljö", "begränsad klimatpåverkan", "giftfri miljö" genom att sträva efter en effektiv, enkel och säker avfallshantering och minska användningen av fossila bränslen.

Mål (Allmänhet)	
H.1	Minst 90 procent av användarna ska vara nöjda med avfallshanteringen
H.2	Kommunalt avfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, ska öka till 60 procent
H.3	Mängden felsorterat farligt avfall ska minska.
H.4	Avfallsinsamlingen ska ske med fossilfri fordonsflotta
H.5	Alla som hanterar avfall ska ha en god arbetsmiljö och känna sig trygga. Med bibehållen kvalitet på tjänsten

Mål (Kommunala verksamheter)	
H.6	Öka källsorteringen i alla kommunala verksamhetslokaler och bolag
H.7	Alla som hanterar avfall ska ha en god arbetsmiljö och känna sig trygga.

BILAGA I

GENOMFÖRANDE OCH

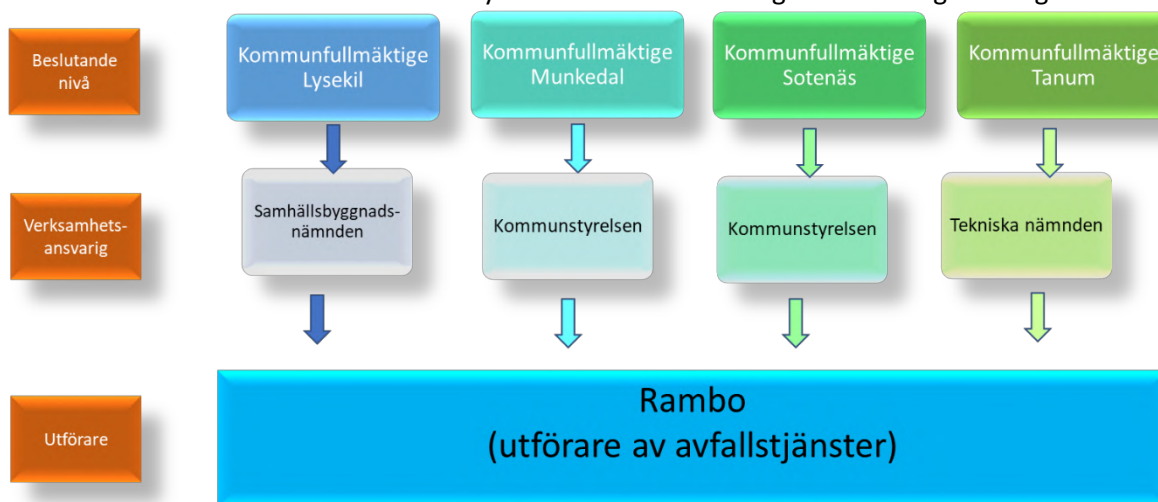
STYRNING

Samrådsversion

Ansvarsfördelning

Kommunfullmäktige har det övergripande ansvaret för hantering av avfall under kommunalt ansvar som uppstår i kommunerna. Det är kommunfullmäktige som beslutar om avfallstaxor, avfallsplan och avfallsföreskrifter. I de fyra kommunerna har verksamhetsansvaret fördelats olika, se figur 1. I Sotenäs och Munkedal är det kommunstyrelsen som är verksamhetsansvarig medan Lysekil och Tanum har valt att lägga verksamhetsansvaret på Samhällsbyggnadsnämnden respektive den Tekniska nämnden. Utförare av verksamhetsansvar för alla fyra kommunerna är det gemensamt ägda bolaget Rambo AB.

FIGUR 1. ORGANISATIONSSCHEMA AVFALLSHANTERINGEN I LYSEKIL, MUNKEDAL, SOTENÄS OCH TANUM.

Organisation för framtagande av avfallsplanen

För att få en väl genomarbetad avfallsplan med en bred förankring har arbetet inriktats på att få ett aktivt deltagande från berörda kommunala funktioner och dialog med externa aktörer och andra intressenter. En projektorganisation har tagits fram bestående av beställare, styrgrupp, projektgrupp och referensgrupper.

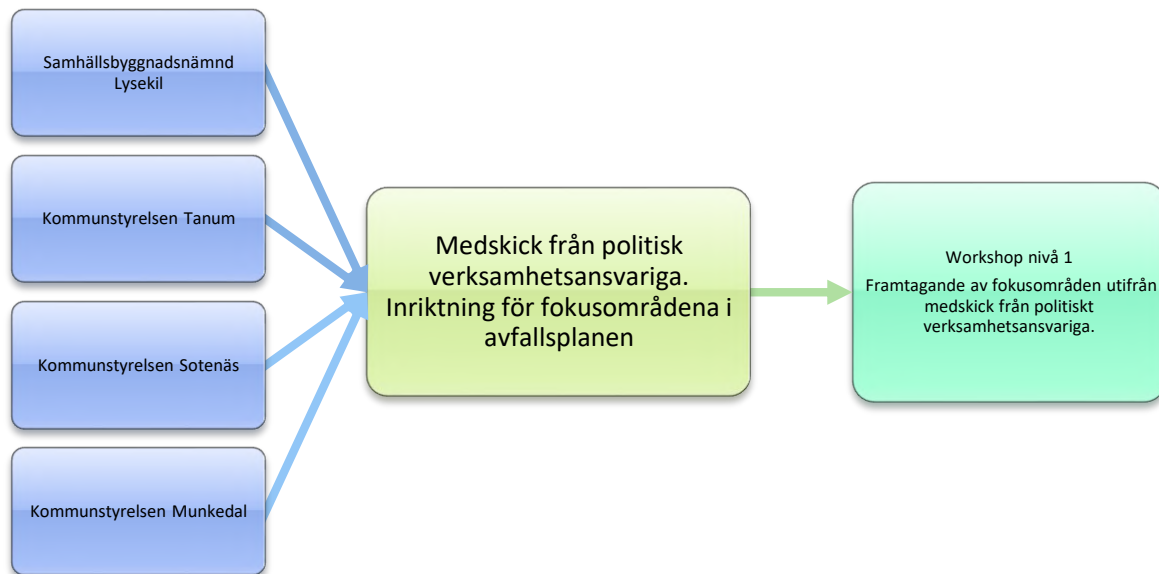
- Beställare – Ägarkommunerna genom Rambos styrelse
- Styrgrupp – VD på Rambo och respektive kommuns ansvariga förvaltningschef (Ägarkommunerna). Styrgruppen arbetar på strategisk nivå.
- Projektgrupp – bestående av tjänstemän som är väl insatta i avfalls- och miljöfrågor samt har god kännedom om kommunerna och Rambo. Projektgruppen består av en projektledare från Rambo samt miljö- och hållbarhetsstrateger från respektive kommun.
- Referensgrupper – samrådsförslaget går ut på brett samråd till olika lokala och regionala aktörer som projektgruppen identifierar i samband med att en kommunikationsplan tas fram
- Workshops – olika kommunala tjänstemän samt privata aktörer har bjudits in och deltagit på workshops för framtagande av fokusområden och mål

Rambo har samordnat och administrerat projektet i nära samverkan med kommunerna. Projektledaren på Rambo har svarat för löpande dokumentation och har sammankallat arbetsgrupperna/projektgruppen samt tagit fram förslag till slutdokument. Kommunernas miljö- och hållbarhetsstrateger har skrivit fram förslag till samråds- och granskningshandlingar.

Under projektet kan även kontakter komma att tas med representanter för t.ex. fastighetsägare, byggbolag, näringsliv m.fl.

Framtagande av mål

För att ta fram de övergripande mål och fokusområdena, har de politiskt verksamhetsansvariga organen i respektive kommun involverats. De har beslutat om en inriktning på fokusområdena för avfallsplanen till Workshop nivå 1. Under Workshop 1 arbetades fokusområden fram utifrån medskick från politiskt ansvariga. Se Figur 2 nedan.

FIGUR 2. SCHEMA ÖVER FRAMTAGNING AV FOKUSOMRÅDEN FÖR AVFALLSPANEN FÖR LYSEKILS, MUNKEDALS, SOTENÄS OCH TANUMS KOMMUNER,

Medverkande i Workshop 1 var tjänstemän från miljöavdelningarna, arbetsmarknadsenheterna, hamnorganisationer i kommunerna, ekonomienheterna, kommunala bostadsbolag, lokalvårdsenheten, it-enheterna, tekniska enheten, gata-park, kost och städ, samhällsbyggnadsenheten, upphandlingsenheterna, måltidsansvariga, näringslivsutveckling, plan och byggenheten, upphandlingsenheten, verksamhetsutvecklare och avfallsbolag.

Workshopen genomfördes för att ta fram de övergripande målen dvs planens fokusområden. Den hölls kommunövergripande dvs tjänstemän från alla fyra kommunerna deltog. För att ta fram mål och åtgärder för varje fokusområde anordnades fyra olika workshops, Workshop nivå 2, där mål och åtgärder togs fram för varje område, tabell 1. De hölls kommunövergripande med deltagare från alla fyra kommunerna. Deltagare var tjänstemän från alla fyra kommunernas olika avdelningar, miljöenheten samt personer från näringslivet.

TABELL 1 BESKRIVNING AV WORKSHOP NIVÅ 2 OCH DELTAGARE.

Workshop 2 (1-4 #)	Deltagare
1 # Matsvinn inom förvaltning	Deltagare från kostenheterna, skolan och omsorgen
2 # Avfall, näringsliv, medborgare	Deltagare var näringslivsutvecklare, Rambo, Hamn, kommunala bostadsbolag, Fastighetsägare, VA-bolag, Energibolag och miljöenheten
3 # Avfall inom förvaltning	Arbetslivsförvaltningen, Rambo, Upphandlingsenheten, Lokalvård, Kostenheten, Skola, Omsorg, It, Fastighet
4 # Nedskräpning	Hamn, Park och gata, Arbetslivsförvaltningen, Marin Återvinningscentral

BILAGA II

STYRMEDEL

Inledning

I denna bilaga beskrivs styrmedel som kommunerna avser att använda för att nå målen i avfallsplanen

Avfallsföreskrifter

Kommunerna beslutar om avfallsföreskrifter. I föreskrifterna står vilket ansvar och vilka skyldigheter olika aktörer har och de innehåller bestämmelser om hur avfallet ska sorteras, förvaras och hämtas. Föreskrifterna är en del av det juridiska stödet vid genomförande av avfallsplanens åtgärder.

I föreskrifterna anges till exempel regler om matavfallsinsamling, som kommunerna har, och regler om insamling med fyrfackskärl, som kommunerna har infört för att göra det lätt för kommuninvånare att sortera.

Avfallstaxa

Avfallstaxan finansierar avfallshanteringen i respektive kommunen och följer självkostnadsprincipen. Taxan är ett viktigt ekonomiskt styrmedel för att påverka fastighetsägares och verksamhetsutövers val av tjänster.

Kommunerna har miljöstyrande avfallstaxa, där avgifterna tas ut så att återanvändning, återvinning eller annan miljövänlig avfallshantering stimuleras samt för att främja en effektiv hämtning.

I alla fyra kommuner används avfallstaxan för att påverka abonnenter att sortera matavfall. Avfallstaxa kommer att fortsätta anpassas till förändrade krav så som miljömål och lagstiftning men kanske framför allt för att tydligare styra mot mål i avfallsplanen.

Kommunikation

Information om avfall ska vara tillgänglig, begriplig och förtroendegivande. Kommuninvånarna ska känna att avfallshanteringen är effektiv, servicenivån är god och att de kan bidra till att minimera avfallets miljöpåverkan tillsammans med kommunen.

Alla kommuner har ett lagstadgat ansvar för information om både sådant avfall som omfattas av kommunalt renhållningsansvar och för vissa typer av avfall som omfattas av producentansvar. Kommunerna ska informera både om hur avfall ska sorteras, om tillgängliga insamlingssystem och om förebyggande av avfall.

Miljökommunikation är ofta svårt och komplex och syftar till både en attityd- och beteendeförändring, och det tar tid att få genomslag. Avfallsfrågorna präglas av att hushåll och verksamheter förväntas ändra attityd och därmed även sitt beteende.

För att nå en beteendeförändring är det viktigt med enkelhet och tillgänglighet i insamlingssystemet för att få invånarna att göra på rätt sätt.

Exempel på informations- och kommunikationskanaler som används inom avfallshanteringen i kommunerna är:

- App för kommunernas avfallshantering
- Utskick med information om avfallshanteringen - direktutskick
- Kommunernas och Rambo ABs webbplatser
- Annonsering i lokalpress
- Särskild information till nyinflyttade

Flera aktiviteter i avfallsplanen handlar om information, utbildning och kommunikation, bland annat om förebyggande av avfall, återanvändning av produkter och nedskräpning

Upphandling

Kommunerna har stora möjligheter att påverka genom offentlig upphandling och offentliga inköp. Upphandling är ett viktigt styrmedel. Genom att ställa miljökrav i upphandlingar kan kommunerna både påverka miljöbelastning och resurshushållning inom den egna verksamheten, inspirera andra organisationer att ställa liknande krav och motivera utveckling. Kommunerna kan också ha rutiner för avfallsförebyggande arbete i samband med inköp och upphandling, vilket i sig kan bidra till återanvändning och att aktivt förebygga avfall och dess farlighet.

Genom att göra gemensam upphandling blir kommunerna tillsammans en starkare beställare.

I avfallsplanen finns aktiviteter om fortsatt utveckling av krav i upphandlingar för ökad återanvändning och återvinning av material samt samverkan mellan kommunerna.

Fysisk planering

En väl fungerande avfallshantering är ett allmänt intresse och finns därför med i den fysiska planeringen. Det kan gälla fastighetsnära platser för källsortering, återvinningscentraler och avfallsanläggningar.

I detaljplaner regleras markens lämplighet för en viss användning mer i detalj. I arbetet med att ta fram en detaljplan ska avvägningar göras mellan allmänna och enskilda intressen, vilket bland annat innebär att möjligheterna till att ordna avfallshämtning kan behöva utredas.

I byggandet av det hållbara samhället är avfallshanteringen en del av den grundläggande infrastrukturen. Fysisk planering är därför ett viktigt styrmedel för att nå avfallsplanens mål om förebyggande, återanvändning och återvinning av avfall. Det sker genom att säkerställa att det finns ytor och utrymmen för avfallssortering inom byggnader och på fastigheter. I den fysiska planeringen behöver hänsyn också tas till att hämtning och transport av avfall ska kunna ske på ett säkert sätt för både hämtningspersonal, boende och andra som vistas i området.

För att inte alla kommuninvånare ska behöva använda bil för att lämna grovavfall och saker som kan återanvändas, behöver fler alternativ till de traditionella grovsopsrummen och återvinningscentralerna utvecklas. Det kan exempelvis utgöras av mobil återvinningscentral eller mini-ÅVC/kvarters-ÅVC. Även vid sådana avlämningsplatser bör det finnas plats för att sortera ur och lämna saker till återbruk, i samarbete med second-hand-verksamhet i kommunal eller privat regi. Det är viktigt att varje planprocess som berör bostäder tar hänsyn till möjligheter att lämna grovavfall och produkter som kan återanvändas, nära bostaden eller på platser som kan nås med andra färdmedel än bil. När mobil lösning ska användas behöver det planeras in platser där sådan insamling kan ställas upp tillfälligt.

I den fysiska planeringen tas avfallshantering med i de detaljplaner där det behövs, till exempel i planer för ny bebyggelse. Kommunernas avfallsverksamheter är remissinstanser för exempelvis detaljplaner och bygglov i respektive kommun och bistår i övrigt med råd när behov uppstår.

Det ska vara lätt för kommuninvånare att sortera. Insamlingen ska kunna ske på ett säkert sätt och med god arbetsmiljö.

Tillsyn

Tillsynsmyndigheten utövar tillsyn och ser till att avfallshanteringen i verksamheter lagar och föreskrifter. Tillsynen är ett viktigt verktyg för att påverka hanteringen av avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar.

BILAGA III

NULÄGESBESKRIVNING

Samrådsversion

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	6
2	Geografiskt läge.....	6
3	Befolkning och bebyggelse.....	6
4	Näringslivsstruktur.....	7
5	Allmänt om avfallsansvar.....	7
5.1	Ansvarsfördelning.....	8
6	Avfallsmängder.....	9
7	Insamlingssystem för hushåll.....	11
7.1	Mat- och restavfall.....	11
7.2	Grovavfall.....	11
7.3	Trädgårdsavfall.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
7.4	Förpackningar.....	12
7.5	Returpapper.....	12
7.6	Latrinavfall.....	12
7.7	Slam från enskilda avloppsanläggningar.....	12
7.8	Fettavskiljarslam.....	12
7.9	Textilier.....	13
7.10	Farligt avfall.....	13
8	Avfall från kommunernas verksamheter.....	13
8.1	Munkedal:.....	13
8.1.1	Matavfall.....	13
8.1.2	Förpackningar (plast, papper, wellpapp, glas, metall) och returpapper/kontorspapper.....	13
8.1.3	Kommunens hantering av farligt avfall (exempelvis batterier, lysrör, elavfall, kemikalier, kanyler, läkemedel) som uppstår i kommunen.....	13
8.1.4	Vårdrelaterat avfall hanteras av verksamheter och eventuellt specialtransport.....	13
8.1.5	Avfall som berörs av sekretess.....	14
8.1.6	Grovavfall.....	14
8.1.7	Restavfall:.....	14
8.1.8	Bygg- och rivningsavfall.....	14
8.1.9	Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas vatten- och avloppsreningsverk:.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.1.10	Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas energiproduktionsanläggning:.....	14
8.1.11	Särskilt om avfall som uppstår vid skötsel av allmän platsmark (gata och park) och hamnverksamhet:.....	14
8.1.12	Asfalt.....	14

8.1.13	Schaktmassor	14
8.1.14	Rännstensbrunnar slamsugs	15
8.1.15	Övergivna bilar	15
8.1.16	Dumpat avfall på allmän platsmark	15
8.1.17	Kommunernas fritidsbåtshamnar	15
8.1.18	Vid muddring	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.2	Lysekil	15
8.2.1	Mataavfall	15
8.2.2	Förpackningar (plast, papper, wellpapp, glas, metall) och returpapper/kontorspapper	15
8.2.3	Kommunens hantering av farligt avfall (exempelvis batterier, lysrör, elavfall, kemikalier, kanyler, läkemedel) som uppstår i kommunen.	15
8.2.4	Avfall som berör sekretess	15
8.2.5	Grovavfall	15
8.2.6	Restavfall	15
8.2.7	Bygg- och rivningsavfall	15
8.2.8	Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas vatten- och avloppsreningsverk:	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.2.9	Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas energiproduktionsanläggning	16
8.2.10	Särskilt om avfall som uppstår vid skötsel av allmän platsmark (gata och park) och hamnverksamhet	16
8.2.11	Asfalt	16
8.2.12	Schaktmassor	16
8.2.13	Avfall från rännstensbrunnar	16
8.2.14	Övergivna bilar	16
8.2.15	Avfall dumpat avfall på allmän platsmark	16
8.2.16	Avfall vid kommunens fritidsbåtshamnar	16
8.2.17	Avfall från muddring	16
8.3	Sotenäs	16
8.3.1	Mataavfall	16
8.3.2	Förpackningar (plast, papper, wellpapp, glas, metall) och returpapper/kontorspapper	17
8.3.3	Kommunens hantering av farligt avfall (exempelvis batterier, lysrör, elavfall, kemikalier, kanyler, läkemedel) som uppstår i kommunen.	17
8.3.4	Avfall som berörs av sekretess	17
8.3.5	Grovavfall	17
8.3.6	Restavfall:	17
8.3.7	Bygg- och rivningsavfall	17
8.3.8	Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas vatten- och avloppsreningsverk:	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.3.9	Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas energiproduktionsanläggning:	17

8.3.10	Särskilt om avfall som uppstår vid skötsel av allmän platsmark (gata och park) och hamnverksamhet:	17
8.3.11	Asfalt	18
8.3.12	Schaktmassor	18
8.3.13	Rännstensbrunnar slamsugs	18
8.3.14	Övergivna bilar	18
8.3.15	Dumpat avfall på allmän platsmark	18
8.3.16	Kommunernas fritidsbåtshamnar	18
8.3.17	Muddring	18
8.4	Tanum.....	18
8.4.1	Mataavfall	18
8.4.2	Förpackningar (plast, papper, wellpapp, glas, metall) och returpapper/kontorspapper	18
8.4.3	Kommunens hantering av farligt avfall (exempelvis batterier, lysrör, elavfall, kemikalier, kanyler, läkemedel) som uppstår i kommunen.	18
8.4.4	Avfall som berörs av sekretess.....	19
8.4.5	Grovavfall.....	19
8.4.6	Restavfall:.....	19
8.4.7	Bygg- och rivningsavfall	19
8.4.8	Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas vatten- och avloppsreningsverk:.....	Fel!
	Bokmärket är inte definierat.	
8.4.9	Särskilt om avfall som uppstår vid skötsel av allmän platsmark (gata och park) och hamnverksamhet.....	19
8.4.10	Asfalt	20
8.4.11	Schaktmassor	20
8.4.12	Rännstensbrunnar slamsugs	20
8.4.13	Övergivna bilar	20
8.4.14	Dumpat avfall på allmän platsmark	20
8.4.15	Kommunernas fritidsbåtshamnar	20
8.4.16	Muddring	20
9	Producentansvarsavfall som kommunen inte ansvarar för.....	21
9.1	Däck	21
9.2	Bärbara batterier	22
9.3	Bilbatterier:.....	22
9.4	Diverse elektronik:.....	22
9.5	Kyl och frys.....	22
9.6	Vitvaror	22
9.7	Lågenergilampor, lysrör, led och glödlampor	22
9.8	Professionell elektronik (insamlat av elkretsen).....	23

10	Övrigt avfall som kommunen inte ansvarar för	23
11	Anläggningar för avfallsförebyggande	23
12	Kommunala anläggningar för avfallshantering	24
12.1	Återvinningscentraler	24
12.2	Återvinningsstationer:	25
12.3	Aktiva deponier	26
12.4	Övriga avfallsanläggningar i kommunen	27

1 Sammanfattning

Kommunen har det övergripande ansvaret för insamling och hantering av kommunalt avfall från både hushåll och verksamheter. Detta omfattar olika typer av avfall såsom matavfall, restavfall, grovavfall inklusive möbler och cyklar, samt trädgårdsavfall. Även farligt avfall, inklusive el-avfall utanför producentansvaret, ingår i kommunens ansvarsområde. Dessutom innefattar kommunens ansvar insamling och behandling av slam från små avloppsanläggningar och latrin. Driften av återvinningscentralerna i de fyra kommunerna ligger under det kommunala ansvaret.

Kommunen ansvarar även för avfall som genereras inom sina egna verksamheter, såsom avfall från skolor och förskolor, samt material som uppstår från halkbekämpning och snöröjning.

Normalt sett hämtas kommunalt avfall vid fastighetsgränser, men där det är trångt eller där det av andra skäl kan vara svårt att hämta kan hämtning ske från platser som delas av flera fastighetsägare.

Under 2022 samlades 529 kg kommunalt avfall in per person in i kommunerna. Detta inkluderar grovavfall. En knapp fjärdedel av det kommunala avfallet, 35 procent materialåtervinns inklusive biologisk behandling men den största delen, ca 65 procent, används för energiåtervinning, dvs förbränning där energin tas till vara i form av el och värme. Matavfallet, som utgör ca 11 procent av det kommunala avfallet, rötas till biogas. Endast en liten del, ca 0,1 procent, av det kommunala avfallet deponeras.

Från och med den 1 januari 2024 utökas kommunernas ansvar gällande insamling av förpackningar och matavfall från hushåll. Insamling kan ske antingen genom fastighetsnära åtgärder eller vid särskilda insamlingsplatser.

Andra avfallsslag som omfattas av producentansvar är el-avfall, batterier, läkemedel, strålkällor, bilar och däck. Ansvaret för att bygg- och rivningsavfall behandlas på rätt sätt ligger på den som genererar avfallet, men från och med 2023 ingår även sådant avfall som uppkommit i icke yrkesmässig verksamhet i det kommunala ansvaret.

2 Geografiskt läge

Alla kommunerna ligger i Bohuslän, Västra Götaland och Lysekil, Sotenäs och Tanum är utpräglade kust och turistkommuner med en stor andel fritidshus medan Munkedal är en mer typisk mindre landsbygdskommun med en stor andel småhus.

3 Befolkning och bebyggelse

Nedan redovisas demografisk statistik om kommunerna 2022.

TABELL 1. DEMOGRAFISK STATISTIK (ANTAL INVÅNARE OCH %-UELLAL ANDEL LÄGENHETER, SMÅHUS OCH FRITIDSHUS) FÖR LYSEKIL, MUNKEDAL, SOTENÄS OCH TANUM 2022

Ort	Antal invånare	Antal hushåll	Andel lägenheter	Andel småhus	Andel fritidshus
Lysekil	14 170	12 363	30%	34%	36%
Munkedal	10 578	6 419	22%	57%	21%
Sotenäs	9 160	9 502	17%	39%	44%
Tanum	13 013	13 193	12%	38%	51%
Summa	46 921	41 477	20%	40%	40%

4 Näringslivsstruktur

Näringslivet i kommunerna uppvisar en stor variation. I samtliga kommuner är kommunen den största arbetsgivaren. Se Tabell 2 nedan.

TABELL 2. BESKRIVNING AV LYSEKIL, MUNKEDAL, SOTENÄS OCH TANUMS NÄRINGSLIV OCH STÖRRE BRANSCHER.

	Dominerande branscher	Stora arbetsgivare
Lysekil	Produktion, byggverksamhet, besöksnäring, maritimvetenskap och teknik är dominerande verksamheter, småskaligt fiske, musselodling	Lysekils kommunen, Preem
Munkedal	Skiftande branscher där jordbruk har stor betydelse	Munkedals kommun, Arctic Paper och New Wave Mode AB.
Sotenäs	Marin livsmedelsindustri, bygg och hantverk, besöksnäring, produktion.	Sotenäs kommun, Orkla, Leröy Smögen Seafood, Llentab, Marenor.
Tanum	Näringslivet i Tanums kommun är väl differentierat. Många är små och medelstora och representerar olika branscher. De flesta inom handel och besöksnäring, bygg, tillverkning samt fiske och jord- och skogsbruk. Besöksnäring och handel har genom tillväxt på senare år blivit den alltmer dominerande näringen	Tanum kommun, NorDan AB, Sportshopen, Swedmount, Sportswear & Fashion AB, Tetra Pak Inventing AB, Tanum Strand, Tanum Hotel och konferensanläggning AB, Brixly AB, Derome Byggvaror & Träteknik AB

5 Allmänt om avfallsansvar

I miljöbalken (1998:808) 15 kap. 11 § står det att: "Den som hanterar avfall ska se till att hanteringen inte skadar eller orsakar risk för skada på människors hälsa eller miljön." Detta innebär en grundläggande skyldighet beträffande hanteringen av avfall. Därtill finns särskilt utpekade aktörer med ansvar i olika omfattning.

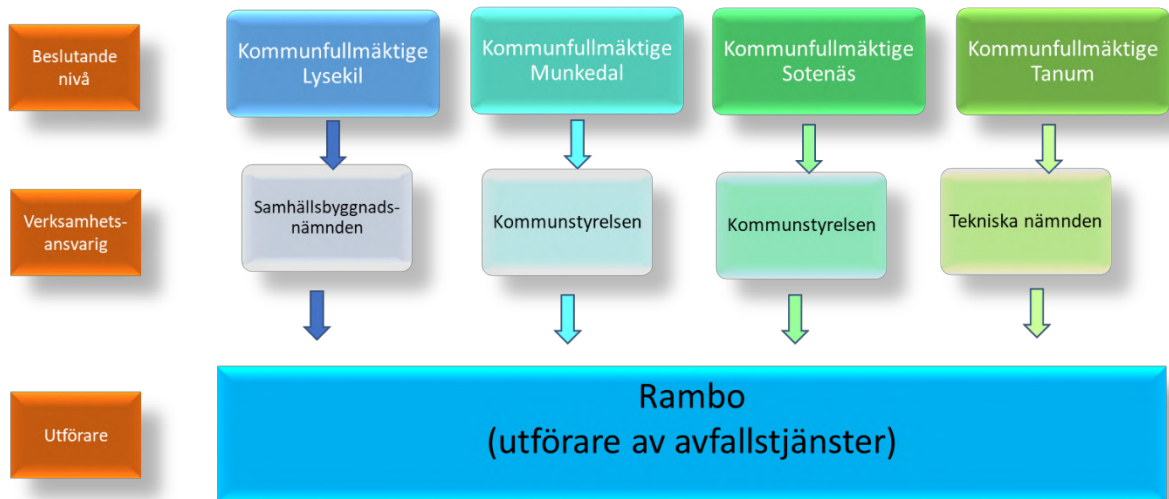
Kommunen ansvarar enligt 15:e kapitlet i miljöbalken för det som definieras som kommunalt avfall, vilket avser avfall från hushåll och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll samt visst annat avfall enligt lagstiftningen. Kunskapen om var hushållsavfall uppkommer samt hur det samlas in och behandlas är god.

Övrigt avfall är avfallsinnehavarens ansvar. De har ansvar för att avfallet transporteras av en godkänd transportör och omhändertas på ett miljömässigt riktigt sätt. Detta gäller även för farligt avfall.

Ansvarsfördelningen i kombination med en alltmer komplex marknad som avfallsbranschen utgör innebär att kommunen har svårt att få en samlad kunskap om var verksamheternas avfall genereras och hur det omhändertas. Det finns en skyldighet att tillhandahålla sådana uppgifter på begäran, men det saknas resurser att samla in och sammanställa uppgifterna.

5.1 Ansvarsfördelning

Kommunfullmäktige har det övergripande ansvaret för hantering av avfall under kommunalt ansvar som uppstår i kommunerna. Det är kommunfullmäktige som beslutar om avfallstaxor, avfallsplan och avfallsföreskrifter. I de fyra kommunerna har verksamhetsansvaret fördelats olika. Se figur 1 nedan. I Sotenäs och Munkedal är det kommunstyrelsen som är verksamhetsansvarig medan Lysekil och Tanum har valt att lägga verksamhetsansvaret på Samhällsbyggnadsnämnden respektive den Tekniska nämnden. Utförare av verksamhetsansvar för alla fyra kommunerna är det gemensamt ägda bolaget Rambo AB.

FIGUR 1 . BILD ÖVER ANSVARFÖRDELNINGEN I DE FYRA KOMMUNERNA

6 Avfallsmängder

I detta kapitel redovisas uppkomna avfallsmängder inom kommunalt ansvar i kommunerna. Avfall som omfattas av kommunalt ansvar innefattar sju olika avfallskategorier; mat- och restavfall, returpapper/förpackningar, grovavfall, trädgårdsavfall, latrinavfall, slam och farligt avfall.

Avfallet (omfattat av kommunalt ansvar) som samlades in 2022 presenteras i Tabell 3 och 4. I Tabell 5 redovisas mängd avloppsslam i ton/år, torrhalt, behandlingsmetod och avsättning av slammet. Kommunalt avfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling redovisas i Tabell 6 som procent (%), år 2022 i enlighet med KOLADA. I Tabell 7 redovisas avfallsmängder per invånare för de fyra kommunerna jämfört med genomsnittet i Sverige. I Diagram 1 presenteras insamlade och behandlade mängder mat- och restavfall per kommun och år sedan 2015.

TABELL 3 INSAMLADE MÄNGDER AVFALL TILL OLIKA BEHANDLINGAR FRÅN KOMMUNERNA SOM OMFATTAS AV KOMMUNALT ANSVAR FÖR AVFALLSHANtering. (EXKLUSIVE SLAM OCH FETT) ÅR 2022 TON/ÅR.

	Material- återvinning	Biologisk behandling	Energi- återvinning	Depon- ering	Annan behandling	Tot:
Mat och restavfall ¹		1 451	10 656			12 107
Returpapper och förpackningar ²	3 500					3 500
Grovavfall ³	2 236	0	4 548	2		6 786
Trädgårdsavfall ⁴		1 340				1 340
Latrinavfall ⁵		2				2
Farligt avfall totalt:			712	31		743
tryckimpregnerat trä ⁶			529			529
Asbets ⁷				31		31
övrigt farligt avfall ⁸			184			184
Summa ca	5 736	2 793	16 628	33	0	25 221

Lysekil	1 729	1 248	4 567	13	0	7 557
Munkedal	968	504	2 202	3	0	3 677
Sotenäs	1 376	233	4 358	10	0	5 977
Tanum	1 663	808	4 789	7	0	7 266

¹ AVSER MATAVFALL OCH RESTAVFALL ENLIGT AVFALL WEBS POSITIONER Å5 OCH Å1.

² AVSER RETURPAPPER OCH FÖRPACKNINGAR ENLIGT AVFALL WEBS POSITION I6.

³ AVSER GROVAVFALL ENLIGT AVFALL WEBS POSITIONER Å31, Å3 OCH D2.

⁴ AVSER TRÄDGÅRDSAVFALL ENLIGT AVFALL WEBS POSITIONER Å6, Å6A OCH Å2.

⁵ AVSER LATRIN ENLIGT AVFALL WEBS POSITION S8.

⁶ AVSER FARLIGT AVFALL ENLIGT AVFALL WEBS POSITION F4.

⁷ AVSER FARLIGT AVFALL ENLIGT AVFALL WEBS POSITION F9.

⁸ AVSER FARLIGT AVFALL ENLIGT AVFALL WEBS POSITIONER F2, F3, F10, F23 OCH F24.

TABELL 4 INSAMLAD MÄNGD SLAM OCH FETT I KOMMUNEN ÅR 2022, TON/ÅR

Biologisk behandling	Lysekil	Munkedal	Sotenäs	Tanum	Tot:
Slam från enskilda anläggningar ¹	13 304	5 879	3 554	9 964	32 701
Fettavskiljarslam ²	218	84	84	184	570

¹ Avser slam och fett enligt Avfall Webs position S7.

² Avser slam och fett enligt Avfall Webs position S9

TABELL 5. MÄNGD AVLOPPSSLAM I TON/ÅR, TORRHALT, BEHANDLINGSMETOD OCH AVSÄTTNING AV SLAMMET.

Biologisk behandling	Lysekil	Munkedal	Sotenäs	Tanum	Tot:
Avloppsslam (ton/år)	1 688	1 461	1 799	1 965	6 913
TS (%)	21 %	21 %	20 %	22 %	
Certifierat (Ja/Nej)	Nej	Nej	Nej	Nej	
Rötat (Ja/Nej)	Ja	Nej	Nej	Nej	
Åvsättning/återvinning	Åkermark	Åkermark	Åkermark		

TABELL 6 ANDEL AV AVFALLET SOM MATERIALÅTERVINNS, ANGIT SOM %

Kommunalt avfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%), år 2022 ¹	
Lysekil	41%
Munkedal	43 %
Sotenäs	31%
Tanum	42 %

¹ ENLIGT UPPGIFT HÄMTADE FRÅN KOLADA

TABELL 7 INSAMLADE MÄNGDER AVFALL, KILO PER INVÅNAR, I KOMMUNERNA OCH GENOMSNITT FLR SVERIGE ÅR 2022 ¹

(Kg/inv)	Lysekil	Munkedal	Sotenäs	Tanum	Sverige ²
Restavfall	167	128	302	219	148
Matavfall	51	41	0	14	37
Förpackningar	74	56	72	62	54
Grovavfall inkl. trädgårdsavfall	201	126	180	175	163
Farligt avfall exkl. elavfall och batterier	19	5	13	16	7,5
Summa	511	444	568	487	420

¹ KÄLLA: AVFALL WEB (AVRUNDADE MÄNGDER)

² AVFALL SVERIGE: SVENSK AVFALLSHANTERING 2022 (AVRUNDADE MÄNGDER)

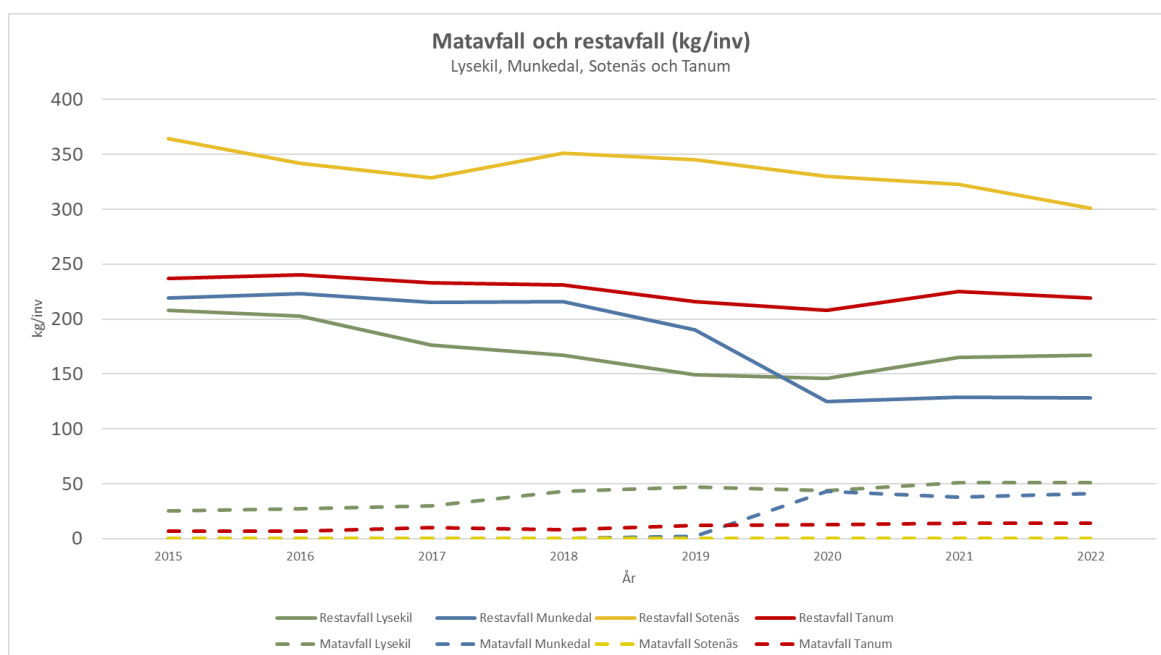

DIAGRAM 1 INSAMLADE OCH BEHANDLADE MÄNGDER MAT- OCH RESTAVFALL PER KOMMUN SEDAN 2015.

7 Insamlingsystem för hushåll

7.1 Mat- och restavfall

Hushåll i villa och fritidshus i Munkedal och Lysekil har vanligtvis två stycken fyrfackskärl.

I kärl 1 sorteras matavfall, restavfall, tidningar och metallförpackningar ut och i kärl 2 sorteras pappersförpackningar, plastförpackningar, ofärgade glasförpackningar, färgade glasförpackningar ut samt ljuskällor och batterier läggs i en elektronikbox som hängs på kärl

2. Kärl 1 töms varannan vecka och kärl 2 töms var fjärde vecka. Fyrfackskärlen töms med ett fordon som har fyra fack så att avfallet hålls sorterat. Alternativt kan hushållen i villa och fritidshus ha sortering för enbart mat- och restavfall i ett tvåfackskärl.

Där det är svårt för större transportbilar att ta sig fram samlas matavfall och restavfall in via KÄRLskåp dit avfallslämnarna får gå och lämna rest- och matavfall.

I Tanum samlas restavfall in i ett kärl och insamling av matavfall i kärl är ett frivilligt tillval. Invånarna i Tanum kan istället för separat kärl för insamling av matavfall välja hemkompostering. I Sotenäs finns enbart ett kärl för restavfall men ingen insamling av matavfall. Införande av fyrfackskärl pågår i Sotenäs och beräknas vara infört i Sotenäs 2023 och i Tanum 2024.

För boende i flerfamiljshusen i kommunerna sorteras inte mat- och restavfall ut i separata sopkärl i dagsläget.

Det insamlade mat- och restavfallet töms, omlastas och körs till behandlingsanläggning. Matavfallet behandlas genom rötning i biogasanläggning och restavfall energiåtervinns.

7.2 Grovavfall och trädgårdsavfall

Samlas in via Återvinningscentralerna i respektive kommun

Samlas in via Återvinningscentralerna i respektive kommun

7.3 Förpackningar

Från och med 1 januari 2024 är insamling av förpackningar ett kommunalt ansvar.

Insamling av förpackningar sker via återvinningsstationer, återvinningscentraler och en del fastighetsnära insamling beroende på boendeform. I Lysekil och Munkedal samlas förpackningar in med fyrfackskärl fastighetsnära för småhusägare.

I kärl 1 sorteras matavfall, restavfall, tidningar och metallförpackningar ut och i kärl 2 sorteras pappersförpackningar, plastförpackningar, ofärgade glasförpackningar, färgade glasförpackningar ut samt ljuskällor och batterier läggs i en elektronikbox som hängs på kärl 2. Kärl 1 töms varannan vecka och kärl 2 töms var fjärde vecka. Fyrfackskärlen töms med ett fordon som har fyra fack så att avfallet hålls sorterat

I den nya förordningen (SFS 2022:1274) om producentansvar på förpackningar ställs det krav på att förpackningar (papper, plast, glas och metall) ska samlas in fastighetsnära föra alla kommunernas invånare från och med 1 januari 2027.

7.4 Returpapper

Sedan 1 januari 2022 är insamling och behandling av returpapper ett kommunalt ansvar. Idag samlas det in via flerfackskärl i Lysekil och i Munkedal och via återvinningsstationer och återvinningscentraler i alla kommunerna.

7.5 Latrinavfall

I de fyra kommunerna har latrintömning och behandling utförts av Rambo AB på dispens av Länsstyrelsen. Dispens har upphört och det finns ett krav på förändring från Länsstyrelsen och från Arbetsmiljöverket. På grund av dessa krav pågår en avveckling av latrintjänsten.

7.6 Slam från enskilda avloppsanläggningar

Slam från enskilda brunnar samlas in med slamsugarbil. Tömning sker en gång per år för permanentboende och för fritidshus sker tömning vartannat år.

Insamlat slam töms på respektive reningsverk i kommunerna.

7.7 Fettavskiljarslam

Om stora mängder fett kommer ut i det kommunala vattennätet kan det orsaka problem, exempelvis stopp i ledningarna. För att undvika det ska fettavskiljare vara installerad på verksamhet som genererar större mängder fett, såsom restauranger, skolornas kök, m.m. Fettavskiljare ska tömmas regelbundet för att

upprätthålla en fullgod funktion, dock minst en gång per år eller i enlighet med VA-huvudmannens eller miljönämndens beslut och anvisningar.

7.8 Textilier

Det finns textilinsamling på återvinningscentralerna i alla kommunerna.

7.9 Farligt avfall

Farligt avfall från hushåll kan lämnas på kommunernas återvinningscentraler. Kommunernas gemensamma avfallsbolag, Rambo AB, hämtar det farliga avfallet från återvinningscentraler för omhändertagande och behandling.

8 Avfall från kommunernas verksamheter

Avfall från kommunal verksamhet utgörs till stor del av avfall som omfattas av kommunalt ansvar. Sådant avfall uppstår i den dagliga verksamheten på exempelvis förskolor, skolor, äldreomsorg, daglig verksamhet och kommunkontor. Det uppstår även kommunalt verksamhetsavfall från exempelvis avloppsreningsverk, fastighetsskötsel och vid driftsansvar av allmän platsmark.

Allt avfall som uppstår i den kommunala verksamheten har kommunen ansvar för. Det åligger respektive verksamhet att omhänderta sitt avfall. Det finns ingen samlad statistik på avfallsmängder från kommunernas verksamheter eftersom det i många fall inte vägs vid hämtning.

8.1 Munkedal:

8.1.1 Matavfall

Skolor, förskolor och boende har utsortering av matavfall som hämtas av Rambo. Lokalvården på kommunhuset och skolorna samlar in matavfall (papperspåsarna för matavfall) från personalutrymme etc. Kungsmarksskolan har egen kompost, en slags reaktorkompost.

8.1.2 Förpackningar (plast, papper, wellpapp, glas, metall) och returpapper/kontorspapper

Avfall i kommunhuset: Körs idag till ÅVC eller ÅVS av AME. Sortering sker.

Avfall från skolor, förskolor och omsorg: sorteras vid verksamheten och hämtas av RAMBO

8.1.3 Kommunens hantering av farligt avfall (exempelvis batterier, lysrör, elavfall, kemikalier, kanyler, läkemedel) som uppstår i kommunen.

Fastighet och Gata park hanterar farligt avfall, fastighet hämtar mellanlagrar sedan till ÅVC.

Varje transport anmäls till naturvårdsverket i deras app, det gäller alla transporter. Även inom organisationen

8.1.4 Vårdrelaterat avfall hanteras av verksamheter och eventuellt specialtransport

Stickande och skärande avfall beställer vi inom min enhet upphämtning av från Rambo vid behov. Läkemedel som kasseras lämnas till Apotek.

8.1.5 Avfall som berörs av sekretess

Läggs i avsett kärl för detta och körs som sekretess av Rambo till Renova i Göteborg för förbränning

8.1.6 Grovavfall

Tas omhand och körs till ÅVC av personal på fastighet.

8.1.7 Restavfall:

Hämtas av RAMBO vid verksamheterna. Restavfallet körs till förbränning i Uddevalla energi avfallsförbränningsanläggning.

8.1.8 Bygg- och rivningsavfall

Sköts av hantverkarna/entreprenörerna

8.1.9 Gallerrens från avlopp- och vattenreningsverk

Sköts av Västvatten. Exempelvis: Från avloppsreningsverken uppstår avfall i form av gallerrens som läggs i container och skickas till energiåtervinning.

8.1.10 Sand

Körs till återvinning i Trollhättan, Rangells i Båberg. Gata Park på Tekniska sköter det.

8.1.11 Avloppsslam mm

Slam från enskilda avlopp sköts av RAMBO. Det hämtas och körs till reningsverket i Munkedal. Munkedal Vatten AB sköter hanteringen av avloppsslam, de är en del av Västvatten. Slam körs dels ut på åkrar (600 ton) dels används det som jordförbättringsmedel (470 ton) Gallerrens tvättas och sorteras som restavfall och går till förbränning.

8.1.12 Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas energiproduktionsanläggning:

Restprodukter samlas upp i en sluten container på hårdgjord yta. Det körs till Heljestorp, Trollhättan, när containern är full. Ca 3ton/år Efter som pannorna endast eldar med biobränsle (Torrflis, Pellets) så uppstår inget farligt avfall.

8.1.13 Särskilt om avfall som uppstår vid skötsel av allmän platsmark (gata och park) och hamnverksamhet:

Vid gatusopning uppstår bland annat grus och löv vilket körs till Hästesked ÅVC för återvinning, till viss mån återbrukas det i verksamheten.

Vid parkskötsel uppstår park- och trädgårdsavfall som idag läggs på hög för att skapa volym till kompostering, planerar att kompostera i strängkompost.

Vid renhållning uppstår avfall från skräpplockning och tömning av papperskorgar. Detta körs till RAMBO Hästesked ÅVC som restavfall

Vid snöröjning samlas snö längs vägar, inga snötippar eller upplag

8.1.14 Asfalt

Vid arbeten då asfalt fräses bort eller tas bort på annat sätt finns de krav att entreprenörerna ska ta hand om det.

8.1.15 Schaktmassor

Återanvänds i största möjligaste mån eller läggs upp i tillfälliga upplag.

8.1.16 Rännstensbrunnar slamsugs

RAMBO suger brunnarna och avfallet från detta körs till Hästesked

8.1.17 Övergivna bilar

Parkeringsbolaget tar hand om långvarigt felparkerade. Antingen till uppställningsplats eller demontering/skrot

8.1.18 Dumpat avfall på allmän platsmark

Hämtas av Gata Marks personal och sorterar skickar till Hästesked ÅVC

8.1.19 Kommunernas fritidsbåtshamnar

Båthamnen drivs av båtklubb

8.2 Lysekil

8.2.1 Matavfall

Tillagningskök har fettavskiljare installerad och töms enligt rutin. Matavfallet sorteras ut i matsalen på fastighet i Dalskogen. Hämtningen sker fastighetsnära.

8.2.2 Förpackningar (plast, papper, wellpapp, glas, metall) och returpapper/kontorspapper

Sorteras ut och hämtas fastighetsnära

8.2.3 Kommunens hantering av farligt avfall (exempelvis batterier, lysrör, elavfall, kemikalier, kanyler, läkemedel) som uppstår i kommunen.

Insamling av farligt avfall sker på alla arbetsplatser och kommunernas vaktmästeri- och fastighetskötare har ansvar för intern transport till en "hubb" som fungerar som hämtningsplats för den privata aktören. Kommunen erhåller statistik på allt farligt avfall som hämtas.

8.2.4 Avfall som berör sekretess

Samlas in och strimlas och bränns sedan.

8.2.5 Grovavfall

Hämtning sker fastighetsnära. Sorteras och hämtas fastighetsnära.

8.2.6 Restavfall

Sorteras och hämtas fastighetsnära.

8.2.7 Bygg- och rivningsavfall

Sorteras och hämtas fastighetsnära.

8.2.8 Gallerrens från avlopp- och vattenreningsverk

Gallerrenset hämtas och transporteras till Siviks avfallsanläggning, där det sedan körs vidare till Uddevallas värmeverk.

8.2.9 Sand

Sandfånget hämtas av Rambos slamfordon, som sedan lämnar det på Sivik för avvattning. Därefter används det som vägförbättringsmaterial på deponin.

8.2.10 Avloppsslam

Gällande avloppsslam så är Rambo idag transportör av slammet och mellanlagrar det på Sivik för hygienisering, varifrån det sedan körs vidare av Ragn-Sells. En slamupphandling pågår. Idag sprids slammet på åkermark, och för att kunna fortsätta med det behöver slammet vara Revaqcertifierade. Idag går det inte att bli

Revaqcertifierade eftersom lakvattnet från Sivik avfallsanläggning är anslutet. Sannolikt kommer slammet under tiden innan lakvattnet är bortkopplat användas till jordförbättringsmedel.

8.2.11 Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas energiproduktionsanläggning
Finns ej.

8.2.12 Särskilt om avfall som uppstår vid skötsel av allmän platsmark (gata och park) och hamnverksamhet

Vid gatusopning uppstår bland annat grus och löv. Exempelvis: som transporteras till återvinningscentral för materialhantering. Grus lämnas som miljöavfall på Sivik.

Vid parkskötsel uppstår park- och trädgårdsavfall. Exempelvis: som transporteras till återvinningscentral för materialhantering. Tas om hand av Leva, komposteras på Leva Fraktioneras ut för att återanvändas.

Vid renhållning uppstår avfall från skräpplockning och tömning av papperskorgar. (anna)Exempelvis: Detta avfall hanteras som brännbart avfall och skickas till energiåtervinning/förbränning. Lämnas till Rambo som brännbart.

Vid behov på särskilda snöupplag.

8.2.13 Asfalt

Går till deponi eller återvinning.

8.2.14 Schaktmassor

Vita massor (ej miljöfarliga) tex matjord, återvinns i nya projekt. Lera lämnas på deponi, bergtäkt.

8.2.15 Avfall från rännstensbrunnar

LEVA anlitar Rambo som lägger det på deponin Sivik.

8.2.16 Övergivna bilar

Skrotas hos bilskrot eller säljs på exekutiv auktion.

8.2.17 Avfall dumpat avfall på allmän platsmark

Samlas upp och transporteras till återvinningscentral för materialhantering om det är möjligt.

8.2.18 Avfall vid kommunens fritidsbåtshamnar

Kärlskåp/containrar (hushållssopor) finns i hamnarna, viss sortering.

8.2.19 Avfall från muddring

Inte varit aktuellt än med görs i samråd med länsstyrelsen och aktuellt avfallsföretag

8.3 Sotenäs

8.3.1 Matavfall

Möjligheten till att sortera matavfall infördes i Sotenäs hösten 2023, i och med att fyrfacksinsamling infördes. Förändring av soprummen begärs i samband med investeringsäskandet inför 2024.

Fettavskiljare finns på vissa ställen och töms enligt nedan:

Hunneboskolan 2 ggr/år,

Hunnebohemmet 3 ggr/år,

Smögens fiskeauktion 2 ggr/ år,

Solhagen 1 g/år,

Kvarnbergshemmet 1 g/år.

8.3.2 Förpackningar (plast, papper, wellpapp, glas, metall) och returpapper/kontorspapper

Sorteras ut på nästan alla kommunala arbetsplatser. Hämtning sker fastighetsnära. Sorteras ut vid flera lokaler, men på en del ställen krävs ombyggnation av soprum. Förändring av soprummen begärs i samband med investeringsäskandet inför 2024.

8.3.3 Kommunens hantering av farligt avfall (exempelvis batterier, lysrör, elavfall, kemikalier, kanyler, läkemedel) som uppstår i kommunen.

Vaktmästare hanterar mindre mängder som lämnas till återvinningscentralen. Transporten har anmälts till Länsstyrelsen och rapporteras enligt rutin till Naturvårdsverket.

8.3.4 Avfall som berörs av sekretess

Strimlas och slängs och vid större mängder slängs det i särskilda sekretessbehållare via inköpt tjänst.

8.3.5 Grovavfall

Fastighets- och anläggningsenheterna har containrar beroende på fraktion på sina anläggningar.

8.3.6 Restavfall:

Samtliga kommunala verksamheter har behållare eller containers för restavfall. Hämtning sker fastighetsnära.

8.3.7 Bygg- och rivningsavfall

Uppstår vid projekt, lite kör vi själva. Vid ombyggnationsprojekt (Hunnebohemmet) hanterar entreprenören själva avfallet.

8.3.8 Gallerrens, avlopp- och vattenreningsverk

Sköts av Västvatten.

Från avloppsreningsverken uppstår avfall i form av gallerrens som läggs i container och skickas till energiåtervinning.

8.3.9 Sand

Sand som samlas upp i sandfång blandas vanligtvis in i jordmassor.

8.3.10 Avloppsslam mm

Slammet rötas i en biogasanläggning och används därefter inom olika områden beroende på dess kvalitet. Vid bra kvalitet läggs det på åkermark

8.3.11 Särskilt om avfall som uppstår från kommunernas energiproduktionsanläggning:

Uppgift saknas

8.3.12 Särskilt om avfall som uppstår vid skötsel av allmän platsmark (gata och park) och hamnverksamhet:

Vid gatusopning uppstår bland annat grus och löv som transporteras till återvinningscentral för materialhantering. Läggs på upplag vid anläggning i Hunnebostrand och återanvänds.

Vid parkskötsel uppstår park- och trädgårdsavfall som transporteras till återvinningscentral för materialhantering. Transporteras till anläggning i Hunnebostrand för hantering, det är dock mindre än 1000 ton.

Detta avfall hanteras som brännbart avfall och läggs i container hos anläggningsenheten för energiåtervinning/förbränning.

Inga större mängder som samlas i kommunen.

8.3.13 Asfalt

Entreprenör som bryter upp asfalt återför det till asfaltsverken.

8.3.14 Schaktmassor

Återanvänds vanligen där de tagits från. Västvatten har en del massor vid anläggningsenheten på Klippsjön för att återanvända i andra projekt. Det är dock mindre än 1000 ton om året och de ligger inte längre än 1- 1 1/2 år.

8.3.15 Rännstensbrunnar slamsugs

RAMBO suger brunnarna och avfallet från detta körs till Hogenäs.

8.3.16 Övergivna bilar

Skrotas hos bilskrot eller säljs på exekutiv auktion.

8.3.17 Dumpat avfall på allmän platsmark

Omhändertas av anläggningsenheten, samlas upp och transporteras till återvinningscentral för materialhantering om det är möjligt.

8.3.18 Kommunernas fritidsbåtshamnar

Kärlskåp/containrar (hushållssopor) finns i hamnarna, viss sortering. Sugtömningsanordningar finns vid 4 ställen.

8.3.19 Muddring

Görs ej, och om det görs så hanteras det via extern entreprenör, enligt miljötillstånd.

8.4 Tanum

8.4.1 Matavfall

Sorteras ut på i princip alla förskolor, skolor, äldreomsorg och kommunkök. Även de allra flesta personalmatsalar har utsortering av matavfall. Hämtning sker fastighetsnära.

Tillagningskök har fettavskiljare installerad och töms enligt rutin. Avtal för detta administreras av fastighetsavdelningen

Tanumbostäder AB: Lagkrav 2024 på utsortering av matavfall från våra hyresgäster. Rambo har dock inte en fordonsflotta för detta förrän tidigast till hösten 2024.

8.4.2 Förpackningar (plast, papper, wellpapp, glas, metall) och returpapper/kontorspapper

Sorteras ut på nästan alla kommunala arbetsplatser. Hämtning sker fastighetsnära genom RAMBO.

Tanumbostäder AB: Utsortering av alla förpackningar på ca 50% av fastigheterna, alla områden har dock minst sortering av tidningar och papp. Fortsatt utökning av förpackningar sker fram tom 2027 i enlighet med då lagkrav införs.

8.4.3 Kommunens hantering av farligt avfall (exempelvis batterier, lysrör, elavfall, kemikalier, kanyler, läkemedel) som uppstår i kommunen.

Insamling av farligt avfall sker på alla arbetsplatser och kommunernas vaktmästeri- och fastighetsskötare har ansvar för intern transport. Transporter för farligt avfall och farligt gods ombesörjas av RAMBO.

Kommunen erhåller statistik på allt farligt avfall som hämtas.

Tanum hamn: Intern transport till en "hubb" som fungerar som hämtningsplats inom kommunförrådet.

8.4.4 Avfall som berörs av sekretess

Strimlas och hanteras som returpapper.

8.4.5 Grovavfall

Körs antingen i egen regi till återvinningscentral för sortering eller slängs i avsedda containers som står inhägnat på kommunernas område. Den största delen av det avfall som samlas in vid lokalvård består av restavfall från städning och tömning av papperskorgar.

Tanum hamnar AB: Körs i egen regi till återvinningscentral för sortering

8.4.6 Restavfall:

Samtliga kommunala verksamheter har behållare eller containers för restavfall. Hämtning sker fastighetsnära.

8.4.7 Bygg- och rivningsavfall

Avfall som uppstår vid byggnation, rivning eller renovering av kommunens och de kommunala bolagens fastigheter transporteras till återvinningscentral. Transporten sker antingen i egen regi, genom utförande entreprenör, eller av godkänd transportör.

8.4.8 Gallerrens, avlopp- och vattenreningsverk

Avfall i form av gallerrens hämtas och transporteras av RAMBO till Uddevalla Energi.

8.4.9 Sand

Sand som uppkommer i verksamheten (?) förvaras i container och transporteras av Rambo till Siviks återvinningscentral pumpas från sandfånget till sandtvätten. Därefter leds den tvättade sanden till en container för vidaretransport till Rambo. Sanden används inom Siviks avfallsanläggning.

8.4.10 Avloppsslam mm

Avvattnat slam och rens hämtas av det kommunala avfallsbolaget Rambo. Det avvattnade slammet transporteras i container med lastbil till Tyft avfallsanläggning för mellanlagring, och hämtas där av Ragnsells för vidare behandling. Produkten används som anläggningsjord.

8.4.11 Särskilt om avfall som uppstår vid skötsel av allmän platsmark (gata och park) och hamnverksamhet

Vid gatusopning uppstår bland annat grus och löv. Gatusopning sker av entreprenör som ansvarar för transporter till återvinningscentral.

Vid parkskötsel uppstår park- och trädgårdsavfall. Beroende på omfattning och typ av material. Visst trädgårdsavfall transporteras till återvinningscentral för återvinning eller destruktion (invasiva arter)

Ris, kvistar och kvävefattigt material lagras på risupplag.

Tanum hamnar AB: Transporteras till återvinningscentral för materialhantering.

Vid renhållning uppstår avfall från skräpplockning och tömning av papperskorgar. Detta avfall hanteras som brännbart avfall och skickas till energiåtervinning/förbränning.

Tanum hamn: Detta avfall hanteras som brännbart avfall och skickas till energiåtervinning/förbränning.

Vid snöröjning samlas snö. Vid behov på särskilda snöupplag. Detta är dock sällan ett behov i vår kommun då snön oftast smälter undan. upplag

8.4.12 Asfalt

Uttjänt asfalt körs till deponi, beroende på asfaltens beskaffenhet kan den där behandlas olika. Utsedd entreprenör ska innan etablering på arbetsplats överlämna förslag till objektsanpassad kvalitets- och miljöplan med kontrollprogram för kvalitets- och miljöarbetet samt egenkontroll för produktion. Detta ingår i de kontraktsvillkor som kommunen avtalar.

8.4.13 Schaktmassor

Schaktmassor som uppkommer i samband med entreprenader hanteras av ansvarig entreprenör. Utsedd entreprenör ska innan etablering på arbetsplats överlämna förslag till objektsanpassad kvalitets- och miljöplan med kontrollprogram för kvalitets- och miljöarbetet samt egenkontroll för produktion. Detta ingår i de kontraktsvillkor som kommunen avtalar

8.4.14 Rännstensbrunnar slamsugs

Slamsugning av brunnar sker på entreprenad. I kommunens fall så används Rambo som i sin tur hanterar överblivet slam, grus eller sand.

8.4.15 Övergivna bilar

Bilar som omhändertags av kommunen enligt rutinen för flytt av fordon tas till uppställningsplats hos företag som hanterar skrotning av fordon. Om flyttning övergår till ett ärende där fordonets ska skrotas sker detta hos samma företag. Skrotningen ska föregås av beslut i Tekniska nämnden.

Övergivna båtar

Transporteras till återvinningscentral för materialhantering.

8.4.16 Dumpat avfall på allmän platsmark

Samlas upp och transporteras till återvinningscentral för materialhantering om det är möjligt.

8.4.17 Kommunernas fritidsbåtshamnar

Följer lagstadgade regler för mottagning av avfall från fritidsbåtar och krav på avfallshanteringsplan. Kärlskåp eller containrar för hushållssopor finns i hamnarna, viss sortering. Sugtömningsanordningar finns vid 4 ställen.

8.4.18 Muddring

Arbeten där muddring krävs upphandlas och uppkomna muddermassor hanteras av utförande entreprenör.

9 Producentansvarsavfall som kommunen inte ansvarar för

I Sverige tillämpas producentansvar vilket innebär att den som tillverkar eller importerar en produkt ska se till att avfallet minskar och att det avfall som uppkommer samlas in och behandlas. Syftet med producentansvar är att det ska motivera producenterna att ta fram produkter som är resurssnåla, lättare att återvinna och som inte innehåller miljöfarliga ämnen. Producenterna ansvarar därför för insamlingssystemet för det avfall uppstår. Producentansvaret omfattar idag förpackningar, elektriska och elektroniska produkter, batterier, däck, bilar, läkemedel och radioaktiva produkter. Från och med 1 januari 2024 är insamling av förpackningar ett kommunalt ansvar, för information om förpackningar se under kommunalt avfall.

TABELL 8 PRODUCENTANSVARSMATERIAL INSAMLAT I KOMMUNERNA SEPARAT OCH TOTALT 2022 ANGIVET I TON/ÅR. STATISTIK EL-KRETSENS HÄMTPLATSPORTAL. TOTALA MÄNGDER INSAMLAT ELEKTRONIKAVFALL FRÅN VERKSAMHETER OCH HUSHÅLL.

2022 (ton/år)	Lysekil	Munkedal	Sotenäs	Tanum	Tot
Däck (2022)	18	39,9	32,4	18,1	87,4
Bärbara batterier	7,5	3,4	6,7	2,2	16,6
Bilbatterier	19,4	10,7	12,6	24,4	66,9
Diverse elektronik	102	70,6	151	81	405
Kyl och frys	26	15,8	29	32,2	102,9
Vitvaror	66	33	59	81	240
Lågenergilampor/lysrör	3,4	0,6	2,3	0,8	7,1
Led och glödlampor	1,5	0,7	1,9	0,7	4,8
Professionell elektronik					
Bilar (skrot- och uttjänta)	-	-	-	-	
Läkemedel	-	-	-	-	
Summa	482	444	633	564	412

9.1 Däck

Insamling sker på däckverkstäder eller på kommunernas återvinningscentraler. Insamlade däck transporteras till Ragn-Sells anläggning i Häljestorp i Trollhättan och därifrån vidare till materialåtervinning genom Svensk Däckåtervinning. Av de insamlade däcken så materialåtervinns ca 25 %. Ca 65 % används som bränsle (energiutvinning), dels i värmekraftverk och dels i cementindustrin och stålet i däcken tas tillvara för att minimera uttag av nytt stål.

9.2 Bärbara batterier

Bärbara batterier samlas in i batteriholkar på återvinningsstationer och återvinningscentraler samt i vissa butiker i kommunerna. De transporteras vidare till behandlingsanläggning för sortering och bearbetning för material- och energiåtervinning. Allt elavfall går vidare till behandlingsanläggning för sortering och bearbetning för material och energiåtervinning genom El-kretsens AB försorg.

9.3 Bilbatterier

Inlämning på återvinningscentral eller i retur i butik vid inköp av nytt bilbatteri. Vidare till behandlingsanläggning för sortering och bearbetning för material- och energiåtervinning. Alla batterier går vidare till behandlingsanläggning för sortering och bearbetning för material och energiåtervinning genom Boliden-Bergsö försorg.

9.4 Diverse elektronik

Diverse elektronik är den största återvinningsgruppen inom elavfall. Det är små och medelstora produkter som återfinns i hemmet, exempelvis datorer, tv-apparater, leksaker, mobiltelefoner dammsugare mm. Alla butiker som säljer ny elektronik måste ta emot och återvinna uttjänta eller trasiga elprodukter. I mindre butiker gäller en mot en-principen, alltså de återvinner din gamla elandborste när du köper en ny. Större butiker (till exempel elektronikkedjor) måste ta emot uttjänta eller trasiga elprodukter oavsett om du handlar nytt eller inte.

Kommunernas återvinningscentraler tar också emot elavfall. Allt elavfall går vidare till behandlingsanläggning för sortering och bearbetning för material och energiåtervinning genom El-kretsens AB försorg.

9.5 Kyl och frys

Hit räknas all kylutrustning så som kylar och frysar. Insamling sker på kommunernas återvinningcentraler och i vissa butiker. Olika typer av omhändertagande beroende på produkt. Kommunernas återvinningscentraler tar emot kyl och frys. Allt elavfall går vidare till behandlingsanläggning för sortering och bearbetning för material och energiåtervinning genom El-kretsens AB försorg.

9.6 Vitvaror

Hit räknas t.ex. spisar, tvättmaskiner, torktumlare m. fl. Insamling på återvinningscentral och i vissa butiker. Olika typer av omhändertagande beroende på produkt. Kommunernas återvinningscentraler tar emot vitvaror. Allt el-avfall går vidare till behandlingsanläggning för sortering och bearbetning för material och energiåtervinning genom El-kretsens AB försorg.

9.7 Lågenergilampor, lysrör, led och glödlampor

Här ingår alla typer av smålampor, lysrör och lågenergilampor. Kommunernas återvinningscentraler tar emot alla typer av glödlampor, led-lampor och lysrör. Vissa butiker tar också emot glödlampor och lysrör. Allt el-

avfall går vidare till behandlingsanläggning för sortering och bearbetning för material och energiåtervinning genom El-kretsens AB försorg.

9.8 Professionell elektronik (insamlat av elkretsen)

Professionell elutrustning är sådan elektronik som inte används i privata hushåll och som inte är ett av undantagen i förordningen om producentansvar om elutrustning.. Exempel på professionell elutrustning kan vara utrustning för sjukhus såsom sängar, röntgenapparater och annat med inbyggd elektronik. Det kan vara laboratorieutrustning, upplysta vägskyltar, White boards för skola, kassaapparater eller kontrollinstrument för industri.

El-Kretsen AB samlar in professionell el-utrustning på frivillig basis. De erbjuder insamling, administration och rapportering.

10 Övrigt avfall som kommunen inte ansvarar för

Övrigt avfall avser avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar eller producentansvar. Detta avfall utgörs av verksamhetsavfall från exempelvis företag i samband med drift. Det handlar bland annat om avfall från jordbruk och andra ideella näringar, bygg- och anläggningsverksamhet, fastighetsskötsel, tillverkande industri och energiutvinning. Avfallet samlas in av entreprenörer på uppdrag av den enskilde verksamheten och transporteras vidare till avfallsanläggningar för omhändertagande. Det saknas uppgifter om mängden övrigt avfall som uppstår i kommunen.

11 Anläggningar för avfallsförebyggande

Kommunerna och Rambo har startat återvinning av byggmaterial som drivs av Rambo och arbetsmarknadsförvaltningen. På byggåtervinningen tas byggmaterial om hand genom att klassificera, sortera och sälja det vidare. Här kan invånare köpa begagnade takpannor, tegel, dörrar, fönster, vvs-material, grovvirke och annat likvärdigt material. Insamling sker idag på Hästesked i Munkedal där kommuninvånare och företag kan lämna in material.

I Lysekil har kommunen startat ett återbruksprojekt tillsammans med Rambo. Material som lämnas in för återbruk på Siviks Återvinningscentral körs till kommunens återbruksprojekt, Framsikten. Här repareras, återbrukas och återvinns de inlämnade sakerna och därefter säljs de i Framsiktens butik.

I Tanum finns fritidsbanken. Fritidsbanken är som ett bibliotek, fast med sport- och friluftsprylar. Här kan man låna utrustning för en aktiv fritid, som t.ex. skidor, skridskor, inlines, flytvästar, tält, bollar av olika slag, klubbor, fiskespön, fotbollsskor, hjälmar, stormkök och mycket mer.

I kommunerna finns också privata secondhandbutiker, skomakeri, lagning av mobiltelefoner och annan IT-utrustning samt cykel- och bilverkstäder.

12 Kommunala anläggningar för avfallshantering

12.1 Återvinningscentraler

Det finns sju återvinningscentraler i kommunerna, Lysekil, Munkedal, Sotenäs och Tanum som drivs av Rambo AB. Dessa är lokaliserade till:

Lysekil: Skaftö Återvinningscentral och Siviks Återvinningscentral

Munkedal: Hästesked Återvinningscentral

Sotenäs: Malmön Återvinningscentral och Hogenäs Återvinningscentral

Tanum: Hamburgsunds Återvinningscentral och Tyft Återvinningscentral

Alla hushåll i Rambo-regionen har årligen 12 "kostnadsfria" besök på åvc. Bomsystem med begränsning av antal besök infördes vid årsskiftet 2022/2023.

12.2 Återvinningsstationer:

Hushåll som inte har tillgång till fastighetsnära insamling kan lämna förpackningar på Förpackningsinsamlingens (FTI:s) återvinningsstationer. Återvinningsstationerna är ofta placerade vid butiker eller i anslutning till genomfartsvägar. I kommunerna finns totalt 56 återvinningsstationer (varav i Lysekil 18 stycken, i Munkedal 7 stycken, Sotenäs 11 stycken och i Tanum 20 stycken).

Lysekil	ÅVS	Adress	Ort
1	Brastad Bussterminalen	Bussterminalen	Brastad
2	Brastad Rixö	Rixö	Brastad
3	Brastad Sågvägen	Sågvägen	Brastad
4	Brodalen Preem	Preem	Brodalen
5	Dalskogen		Dalskogen
6	Lyse Vid SJ	Vid SJ	Lyse
7	Lysekil Slättens fotbollsplan P-plats	Slättens fotbollsplan, P-plats	Lysekil
8	Lysekil Färgaregatan Daghemmet	Färgaregatan, Daghemmet	Lysekil
9	Lysekil Boviks skola P-plats	Boviks skola, P-plats	Lysekil
10	Lysekil Fregattvägen	Fregattvägen	Lysekil
11	Grötö Järnvägsövergång	Grötö Järnvägsövergång	Lysekil
12	Lysekil Torpet	Torpet	Lysekil
13	Lysekil Tröten	Tröten	Lysekil
14	Skaftö Östersidan Korsvägen	Östersidan, Korsvägen	Skaftö
15	Skaftö Grundsund Skolan	Grundsund, Skolan	Skaftö
16	Skaftö Fiskebäckskil	Fiskebäckskil,	Skaftö
17	Lysekil Sälgvägen	Sälgvägen	Lysekil
18	Skaftö (ÅVC)	Lönndal	Skaftö

Munkedal	ÅVS	Adress	Ort
1	Dingle Dingle Idrottsplats	Idrottsvägen	Dingle
2	Hedekas Brandstation	Färgelandavägen	Hedekas
3	Hällevadsholm Bullarevägen	Bullarevägen	Hällevadsholm
4	Munkedals kommunförråd	Bruksvägen	Munkedal
5	Munkedal Östanvindsvägen	Östanvindsvägen	Munkedal
6	Hästeskedsmossen (ÅVC)	Håby-Torp 1	Munkedal
7	Östra Jonsängsvägen	Östra Jonsängsvägen	Munkedal

Sotenäs	ÅVS	Adress	Ort
1	Bohus Malmön Brandstationen	Brandstationen	Bohus Malmön
2	Bovallstrand	Pendelparkering	Bovallstrand
3	Hovenäset Klockaregatan	Klockaregatan	Hovenäset
4	Hunnebostrand Hedalen	Hedalen	Hunnebostrand
5	Reningsverket	Lökholmen	Hunnebostrand
6	Kungshamn Parkgatan	Parkgatan	Kungshamn
7	Kungshamn Valberget	Valberget	Kungshamn
8	Smögen ICA Nära	ICA Nära f.d. Ankaret	Smögen
9	Todderöd Bygdegården vid Todderödskola	Bygdegården vid Todderödskola	Todderöd
10	Väjern Parkeringen	Parkeringen	Väjern
11	Bohus-Malmön (ÅVC)		Bohus-Malmön

Tanum	Åvs	Adress	Ort
1	Vid kyrkan		Fjällbacka
2	Affären		Gerlesborg
3	Förbi kyrkan		Havstensund
4	Heestrand	Busshållplats-Heestrandnorra	Heestrand
5	Knäm		Knäm
6	Kville		Kville
7	Kämpersvik		Kämpersvik
8	Lur		Lur
9	ICA		Rabbalshede
10	Hol-backen		Resö
11	Sannäs		Sannäs
12	Lanthandeln		Sjöröd
13	Centrum		Tanumshede
14	Höjden/Furuvägen		Tanumshede
15	Vinbäck		Tanumshede
16	ICA		Östad
17	Tyft Avfallsanläggning (ÅVC)	Tyft 1	Tanumshede
18	Hamburgsunds (ÅVC)		Hamburgsund
19	Långtidsparkeringen	Repslagaregatan	Grebbestad
20	bakom bensinstationen Pump	Industrivägen	Hamburgsund

12.3 Aktiva deponier

Sivik är den enda deponin i regionen som är aktiv. Den är belägen i Lysekils kommun. Här tas enbart emot icke farligt avfall förutom asbest som också får deponeras.

12.4 Övriga avfallsanläggningar i kommunen

Det finns flera privata avfallsanläggningar i kommunen som är av stor betydelse för närsamhället. Miljönämnden har ansvar för tillsyn av verksamheter som hanterar avfall i kommunerna, med undantag för de verksamheter som är klassade som B-anläggning enligt miljöprövningsförordningen samt för gränsöverskridande transporter.

Kommun	Namn, ID/ Verksamhet	Typ/Avfallslag/avfallstyper	Verksamhetskod	Fastighetsbeteckning	Behandlingsmetod, hantering, verksamhet
Lysekil	Garnet Greenline AB	Mekanisk bearbetning och sortering av icke farligt avfall	90.80	LYSEKIL RYK 5:2	tvättar och siktar sand till ny produkt (blästersand)
Lysekil	Leva i Lysekil AB	Slam från vatten och avloppsrening		LYSEKIL,KROKEN 2:2	Renar avloppsvatten och dricksvatten
Lysekil	Meldgaard Recycling AB	Slagg-produkter från reningsverk		LYSEKIL RYK 5:2	Bolaget ska bedriva verksamhet inom återvinning och sortering av slaggprodukter från reningsverk och därmed förenlig verksamhet.
Lysekil	Siviks avfallsanläggning	Avfallsdeponi för icke-farligt avfall	90.300 (B), 90.160 (B), 90.100 (B), 90.45 (B), 90.70 (B), 90.140 (C), 90.40 (C)	LYSEKIL SIVIK 1:5	Deponin för icke-farligt avfall. Farligt avfall i form av asbest får också deponeras i en särskild deponicell i enlighet med 32 § i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2004:10) om deponering m.m.
Munkedal	Hedekas Bil-demontering	Tömma, demontera och återvinna uttjänta motordrivna fordon	90.120	MUNKEDAL KINKHEM 2:2	Återvinna uttjänta motordrivna fordon i Munkedal
Munkedal	Sosibo AB	Samla in slam, flytande och fasta ämnen och avfall		MUNKEDAL DINGLE 1:106	Aktiebolaget ska utföra högtrycksspolningar, vakuumsugning och transport av flytande och fasta ämnen och avfall för privatpersoner, företag, kommuner, i och omkring norra Bohuslän och därmed förenlig verksamhet.
Sotenäs	Marin ÅVC	Förberedelse för återanvändning samt Lagring som en del av att samla in icke farligt avfall	90.29, 90.40	SOTENÄS HOVENÄS 1:365	
Sotenäs	Röds Traktorgrävning	Förberedelse för återanvändning samt Lagring som en del av att samla	90.80	SOTENÄS HOVENÄS 1:3	Schaktmassor
Sotenäs	Krickos Transport-tjänster AB	Grus och jord		SOTENÄS VÄGGA 2:55	Föremålet för bolagets verksamhet är att bedriva transporter och hantering av avfall,

Kommun	Namn, ID/ Verksamhet	Typ/Avfallslag/avfallstyper	Verksamhetskod	Fastighetsbeteckning	Behandlingsmetod, hantering, verksamhet
Sotenäs	Renahav Sverige Aktiebolag	Icke farligt avfall		SOTENÄS HASSELÖN 1:96	Renahav Sverige är verksam inom behandling och bortskaffande av icke-farligt avfall. Bolaget ska bedriva biogasframställning och processvattenrening samt konsultverksamhet inom miljöområdet.
Tanum	Hamburgsund ÅVC, Rambo AB	Mellanlagring farligt avfall	90.60	TANUM HAMBURGSUND 3:1	
Tanum	Viks Maskineri	Mellanlagring icke-farligt avfall	90.40	TANUM KÄMPEÖD1:178	
Tanum	CBo bildemontering	Tömmning/demontering/återvinning av fordon	90.120	TANUM SOTETORP 1:8	
	Remondis Sweden AB	Källsorterat avfall, restprodukter		TANUM TANUMSHED E 2:66	Bolaget utvecklar och bedriver service inom återvinningsområdet, materialåtervinning och handlar med restprodukter, fastighetsrenhållning, avfallstransporter och miljöhantering.
Tanum	Tanums Containerservice AB	Icke farligt avfall		TANUM TANUMSHED E 2:46	Bolaget skall driva lastbilsåkeri, närtransporter, huvudsakligen sopcontainers, ävensom idka därmed förenlig verksamhet.

BILAGA IV

NEDLAGDA DEPONIER

Samrådsversion

Bakgrund

De fyra kommunerna Lysekil, Munkedal, Sotenäs och Tanum som denna bilaga avser benämns härnäst som kommunerna.

Enligt Naturvårdsverkets vägledningsrapport 6760 till föreskrifterna bör det för varje deponi anges plats och namn. Vidare bör uppgifter anges om typ av avfall som deponerats, deponiklass, deponerade mängder, deponins utbredning och för vilken tidsperiod som deponin var i drift, förutsatt att dessa uppgifter finns tillgängliga.

De deponier som redovisas i denna bilaga är upplagsplatser som inte längre tillförs avfall.

Genomförd inventering och riskklassning

I kommunerna har inventering av nedlagda deponier gjorts. Några av deponierna har klassats utifrån risker och behov av åtgärder.

Den riskbedömning som gjorts av kommunerna och som redovisas i denna bilaga utgår i de flesta fall inte från Metodik för inventering av förorenade områden (MIFO). Kommunerna har gjort bedömningen enligt en fyrgradig skala med följande ungefärliga innebörd:

- 1 – Mycket stor risk, mätningar, undersökningar samt åtgärder behövs
- 2 – Stor risk, mätningar och undersökningar bör utföras för senare ställningstagande
- 3 – Måttlig risk, begränsade åtgärder behövs
- 4 – Liten risk, inga åtgärder behövs

Baserat på riskklassningen har kontroller utförts på vissa deponier och vid vissa deponier har även åtgärder vidtagits.

Det finns 6 stycken nedlagda kända deponier i Tanum, 3 stycken i Lysekil, 7 stycken i Sotenäs och 6 stycken i Munkedal. Totalt finns 20 stycken i riskklass 3, en i riskklass 4 och en i riskklass 2.

Se sammanställning i tabell 1-1 nedan.

TABELL 0-1

Kommun	Namn	ID	Typ/Avfallsslag	Fastighetsbeteckning	Planerade/ Genomförda åtgärder	Drifttid	Verksamhets- utövare	Risk- klass
Tanum	Hjälpesten	155741	kommunal avfallsdeponi	HJÄLPESTEN 4:11	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1957-1964	?	3
Tanum	Grebbestad I	155739	Industrideponier, kommunal avfallsdeponi	GREBBESTAD 2:297	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1930-1960	?	3
Tanum	Östad	155744	Industrideponier, kommunal avfallsdeponi	INLAG 1:1>1	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1964-1975	?	3
Tanum	Olseröd	155742	Industrideponier, kommunal avfallsdeponi	TANUMS-SÄM 2:3>3	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1959-1973	Tanums kommun	3
Tanum	Torsbo	155743	Industrideponier, kommunal avfallsdeponi	TORSBO 1:9	Avslutningsåtgärder genomförda 2001	1963-1974	fd Kville kommun	3
Tanum	Fjällbacka	155740	Industrideponier, kommunal avfallsdeponi	Fjällbacka 176:124(4+5), Fjällbacka 176:146, Fjällbacka 176:147, Fjällbacka 176:148, Fjällbacka 176:149, Fjällbacka 176:150, Fjällbacka 176:151, Fjällbacka 176:152, Fjällbacka 176:153 (fd	Tippen är täckt	1950-1963	?	2

				Fjällbacka 176:124), m.fl???				
Lysekil	Tronebacken	160284	Industrideponier, kommunal avfallsdeponi	LYSE-FISKEBÄCK 2:7	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1925-1960	?	3
Kommun	Namn	ID	Typ/Avfallsslag	Fastighetsbeteckning	Planerade/ Genomförda åtgärder	Drifttid	Verksamhets- utövare	Risk- klass
Lysekil	Brastad	160285	Industrideponier, kommunal avfallsdeponi	TUNTORP 11:1	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1950-1969	?	3
Lysekil	Skaftö	160286	Industrideponier, kommunal avfallsdeponi	LÖNNDAL 1:253	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1940- 1970(?)	?	3
Sotenäs	Ramsvik	155474	kommunal avfallsdeponi	HABY 1:9	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1940-1952	?	3
Sotenäs	Smögen I	155470	kommunal avfallsdeponi	SANDÖN 1:5	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1957-1959	?	3
Sotenäs	Smögen II	155471	kommunal avfallsdeponi	SANDÖN 1:1	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1959-1971	?	3
Sotenäs	Bovallstrand	155476	kommunal avfallsdeponi	KLEV 4:4	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1940-1957	?	3
Sotenäs	Hovenäset	155472	kommunal avfallsdeponi	HOVENÄS 1:259, HOVENÄS 1:5	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1940-1950	?	3
Sotenäs	Hunnebostrand	155475	kommunal avfallsdeponi	ELLENE 1:383, ELLENE 1:445, ELLENE S:4	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1950-1975	?	3

Sotenäs	Kungshamn	155469	kommunal avfallsdeponi	VÄGGA 2:262	Inventering avslutad - ingen åtgärd	1950-1960	?	3
Munkedal	Munkedal	155629	Otillåten deponi	MUNKEDAL 1:1	Inventering avslutad - ingen åtgärd	Oklart	?	3
Munkedal	Låssby	155628	Otillåten deponi	LÅSSBY 2:2	Inventering avslutad - ingen åtgärd	Oklart	?	3
Munkedal	Dingle	155627	kommunal avfallsdeponi	DINGLE 2:56	Inventering avslutad - ingen åtgärd	~1940-1970	?	3
Munkedal	Hedekas- Sandåker	155624	kommunal avfallsdeponi	KROKSTADS-SANDÅKER 1:21, KROKSTADS- SANDÅKER 1:22	Inventering avslutad - ingen åtgärd	?-1975	?	3
Kommun	Namn	ID	Typ/Avfallsslag	Fastighetsbeteckning	Planerade/ Genomförda åtgärder	Drifftid	Verksamhets- utövare	Risk- klass
Munkedal	Gadderöd	155626	kommunal avfallsdeponi	GADDERÖD 1:5	Inventering avslutad - ingen åtgärd	?-1940	?	4
Munkedal	Hällevadsholm	155625	kommunal avfallsdeponi	HÄLLEVADSHOLM 2:1	Inventering avslutad - ingen åtgärd	?-1970	?	3

BILAGA V

UPPFÖLJING AV TIDAGAR AVFALLSPLAN

**LYSEKILS
KOMMUN**

Munkedals
Kommun

Sotenäs kommun

**TANUMS
KOMMUN**

Samrådsversion

Mål i nuvarande avfallsplan, 2008–2023

Ett övergripande mål för avfallshanteringen i Rambo-regionen under de här åren har varit att öka andelen material som återvanns eller återanvändes. Mål och åtgärdsprogram har tagits fram inom fem prioriterade områden:”

1. **Farligt avfall:** Farligt avfall ska utsorteras och omhändertas på ett miljöriktigt sätt.
2. **Deponier:** Färre och bättre deponier 2010.
3. **Återvinning:** Återanvändning och materialåtervinning av hushållsavfallet ska öka på bekostnad av energiutnyttjande.
4. **Matavfall:** Matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker ska i ökande utsträckning behandlas biologiskt. En lokal produktion av fordonsgas, baserad på rötning av matavfall och avfall från livsmedelsindustrin, ska eftersträvas.
5. **Avloppsslam:** Slammet från de kommunala reningsverken ska i första hand nyttiggöras i närområdet. Fosforinnehållet ska i ökande utsträckning återföras till växtodling.

Mål 1, Farligt avfall

1. Farligt avfall ska utsorteras och omhändertas på ett miljöriktigt sätt.

Delmål		Kommentar	Status
1	Hushållens kunskap om hantering av farligt avfall ska öka. Mängden insamlat farligt avfall från hushållen ska öka med minst 5 procent från 2006 till 2010.	Ökat med 8 % inkl. asbest	
2	Mängden farligt avfall i blandat verksamhetsavfall som levereras till avfallsanläggningarna ska minska. Antalet rapporterade avvikelser (enligt Rambos verksamhetsledningssystem) per ton levererat avfall ska minska med minst 10 procent från 2006 till 2010.	Svårt att få fram data idag	

Åtgärd	Fastställd tidpunkt	Ansvar	Statusuppföljning 2022
Information till hushållen	Årligen	Rambo, kommunen/ansvarig nämnd	Information finns på Rambos hemsida och i olika utskick
Utreda och utveckla insamlingssystemen	2008-2009	Rambo, kommunen/ansvarig nämnd	”Samlaren” i affärer har ställts ut.
Information och rådgivning till företag/verksamheter	kontinuerligt	Rambo	Personal från Rambo är ute och informerar. Finns även info på hemsidan.

Mål 2, Deponier

Färre och bättre deponier 2010.

Delmål	Kommentar	Status
1	Vid utgången av 2008 ska deponierna på Hästesked och Hogenäs samt den nuvarande etappen på Tyft vara ur drift. Under 2009 ska slutbehandlingen vara påbörjad.	Genomfört
2	Kvarvarande deponi på Sivik ska förbättras.	Genomfört
3	Andelen som går till deponi av den totala avfallsmängden från Rambos ägarkommuner ska minska med minst 2 procent från 2006 till 2010.	2006 var det 11,3 % 2010 var det 0,4 % som gick på deponi.

Åtgärd	Fastställd tidpunkt	Ansvar	Statusuppföljning 2022
Deponier avslutas och slutbehandling påbörjas	enligt fastställd anpassnings- och avslutningsplan	Rambo	Deponierna Hästskede, Tyft och Hogenäs har avslutats
Förbättring av deponier	enligt fastställd anpassnings- och avslutningsplan	Rambo	Nytt miljötillstånd i Sivik. Avleder dagvatten och renar lakvatten. Ny lag lakvattenrening innebär utökad rening.
Fortsatta ansträngningar att minska andelen avfall som går till deponi genom att öka nyttiggörandet, t.ex. bättre teknik för krossning och sortering av rivningsavfall.	kontinuerligt	Rambo	Material har krossats och använts som konstruktionsmaterial.

Mål 3, Återvinning

Återanvändning och materialåtervinning av hushållsavfallet ska öka på bekostnad av energiutnyttjande.

Delmål	Kommentar	Status
1 Andelen av hushållsavfallet som går till återanvändning eller materialåtervinning ska öka med minst 5 procent från 2006 till 2010.	2006 gick ca 12.000 ton och 2010 30.700 ton till återanvändning el. materialåtervinning dvs en ökning med 150 %	
2 Det nationella målet ska eftersträvas: Återvinning av minst 50 procent av hushållsavfallet 2010. (<i>genom materialåtervinning</i>)	2010 uppnåddes 39 % återvinning	
3 De system som producenterna tillhandahåller för insamling av tidningar och förpackningar ska fungera tillfredsställande och utvecklas.	4-fack systemet påbörjades tidigt. Har fler ÅVS:er än vad producenterna velat betala för	

Åtgärd	Fastställd tidpunkt	Ansvar	Statusuppföljning 2022
Information till hushållen	årligen	Rambo, kommunen /ansvarig nämnd	Skär kontinuerligt + kampanjer runt 4-fack systemet
Ökad tillgänglighet på återvinningscentralerna	2009	Rambo	Har ökat öppettiderna på Återvinningscentralerna.
Påverka producenterna för att förbättra insamlings-systemen och minska nedskräpningen	årligen	Rambo, kommunen/ansvarig nämnd	4-fack systemet påbörjades tidigt. Har fler ÅVS:er än vad producenterna velat betala för

Mål 4, Matavfall

1. Matavfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker ska i ökande utsträckning behandlas biologiskt.
2. En lokal produktion av fordonsgas, baserad på rötning av matavfall och avfall från livsmedelsindustrin, ska eftersträvas.

Delmål		Kommentar	Status
1	År 2010 ska minst 25 procent av matavfallet behandlas biologiskt.	12,5 %	
2	År 2015 ska det nationella målet uppnås: Minst 35 procent av matavfallet behandlas biologiskt.	7,3 %	
3	De kommunala verksamheterna (storköken) ska sortera ut sitt matavfall, med början 2009.	Möjligheten har erbjudits. Frivilligt.	
4	En mindre anläggning för produktion av fordonsgas genom rötning av matavfall och avfall från livsmedelsindustrin ska uppföras. Fordonsgasen ska i första hand utnyttjas till kommunernas egna fordon och arbetsmaskiner.	Detta har ej genomförts.	

Åtgärd	Fastställd tidpunkt	Ansvar	Statusuppföljning 2022
Hämtning av matavfallet från kommunala storkök införs	2009	Kommunen/ ansvarig nämnd	Storkök kan få hämtning av matavfall om de vill ha det. Kommunerna kräver det inte. Sotenäs har ingen matavfallsinsamling.
Utredning av förutsättningarna för hämtning och behandling av matavfall från hushåll samt restauranger och butiker	2008-2009	Rambo	Utredning genomfördes 2010-2012 om en egen röttningsanläggning. (Uddevalla Energi + Rambo kommunerna)
Informationskampanj för att få fler hushåll att kompostera sitt matavfall	2008-2009	Kommunen /ansvarig nämnd	Genomförde informationskampanj. Gått vidare till 4-facks system

Åtgärd	Fastställd tidpunkt	Ansvar	Statusuppföljning 2022
Inventering av fettavskiljare och utredning av omhändertagande och tömningsfrekvens	2008-2009	Kommunen/ ansvarig nämnd	Genomförs? Har lagts in i EDP för att kunna genomföra regelbundna hämtningar.
Utredning av förutsättningarna för rötning av matavfall, avfall från livsmedelsindustrin och slam från kommunernas avlopps-reningsverk, i syfte att producera fordonsgas.	2008-2009	Rambo	Rambo anställde resurs för att utreda frågan.

Mål 5, Avloppsslam

1. Slammet från de kommunala reningsverken ska i första hand nyttiggöras i närområdet.
2. Fosforinnehållet ska i ökande utsträckning återföras till växtodling.

Delmål	Kommentar	Status
1 Under åren 2008-2014 ska minst 25 procent av fosforföreningarna i slammet återföras till jord- och skogsbruk. Resterande del ska användas för framtagning av täckmassor.	Allt slam går idag ut på åkermark.	
2 Från och med 2015 ska det nationella målet uppnås: Minst 60 procent av fosforföreningarna återförs till jord- och skogsbruk.	Slammet går idag ut på åkermark.	
3 Avloppsslammet ska på sikt tas omhand i en röttningsanläggning för produktion av fordonsgas.	?	

Åtgärd	Fastställd tidpunkt	Ansvar	Statusuppföljning 2022
Arbeta för att få avsättning för minst 25 procent av slammet till växtodlingsändamål	kontinuerligt 2008-2014	Rambo	Slam tas idag hand om av Ragn-Sells som ombesörjer att slammet går ut på åkermark
Utreda möjligheterna för lokalt omhändertagande av slam.	2008-2009	Rambo, kommunen/ansvarig nämnd	Svårt att få ut slam på åkermark lokalt pga otillräckliga åkerarealer lokalt

BILAGA VI

FRAMTIDSPROGNOS

Samrådsversion

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
1 Koppling till lagkrav	3
2 Befolkningsprognos.....	3
2.1 Befolkning Lysekil	3
2.2 Befolkning Munkedal.....	4
2.3 Befolkning Sotenäs	4
2.4 Befolkning Tanum.....	5
3 Prognos för verksamheter och näringsliv.....	5
3.1 Lysekil, näringsliv	6
3.2 Munkedal, näringsliv	6
3.3 Sotenäs, näringsliv.....	7
3.4 Tanum, näringsliv	7
4 Prognos över avfallsmängder	8
5 Behov av insamlingsystem och anläggningar för hantering av avfall under kommunalt ansvar	9
6 Fysisk planering	9
6.1 Översiktsplan, avfall- och återvinning	10
6.1.1 ÖP Lysekil Avfall.....	10
6.1.2 ÖP Munkedal Avfall	10
6.1.3 ÖP Sotenäs Avfall	10
6.1.4 ÖP Tanum Avfall	11

1 Koppling till lagkrav

Detta kapitel kopplar an till 10-11§§ i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2020:6) om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall. Framtidsprognosen innehåller en bedömning av behovet av nya insamlingssystem och anläggningar utifrån skärpa lagstiftningskrav och befolkningstillväxt.

2 Befolkningsprognos

Kommunerna i norra Bohuslän beräknas växa marginellt. Kommunernas sammanlagda folkmängd var 2021 47 000 och 2040 beräknas invånarantalet stiga med 600 invånare till 47 600 eller 1,3 %. (SCB:s befolkningsprognos 2022 för Västragötalandsregionen)

Kommunernas översiktsplaner tar sikte mot år 2030/2040 för att kunna erbjuda olika bostäder. Den största andelen bostäder som byggts i kommunerna är fritidsbostäder som ökat med 27 % de senaste fem åren medan hushåll i en- och tvåfamiljshus ökade med 2,7 % och hushåll i flerbostadshus med 14 %.

TABELL 1 INVÅNARE I RAMBO-REGIONEN 2021 OCH PROGNOSEN 2040.

<i>Kommun</i>	<i>Antal invånare 2021</i>	<i>Antal invånare 2040</i>	<i>ökning/minskning</i>
<i>Lysekil</i>	14 300	13 900	-2,8%
<i>Munkedal</i>	10 600	10 600	0,0%
<i>Sotenäs</i>	9 100	9 500	4,4%
<i>Tanum</i>	13 000	13 600	4,6%
<i>Summa</i>	<i>47 000</i>	<i>47 600</i>	<i>1,3%</i>

2.1 Befolkning Lysekil

Kommunens målsättning är att planera för en svagt ökande helårsbefolkning. Ökningen ska ske i en takt som är ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar så att kommunens åtaganden kan tillgodoses och så att goda livsmiljöer kan bibehållas och utvecklas.

Antal invånare i Lysekils kommun den 31 december år 2020 var 14 366. Tre fjärdedelar av befolkningen bor i någon av tätorterna. Drygt hälften av kommunens invånare bor i centralorten Lysekil. Brastad är näst största tätort med knappt tretusen invånare.

Kommunen har i likhet med många andra landsbygdskommuner haft en minskande och åldrande befolkning, men mellan åren 2015 - 2018 har kommunen haft en viss befolkningsökning, främst beroende på en stor inflyttning. Inflyttningen berodde i stor utsträckning på ett stort antal nyanlända. Födelsenettet har dock hela tiden varit negativt, det vill säga att det dör fler än det föds. Från 2019 är trenden återigen en minskande befolkning. Förutom den folkbokförda befolkningen finns många delårsboende, övervägande fritidshus.

För att kunna attrahera nya personer (framförallt unga barnfamiljer) att bosätta sig i Lysekil måste det finnas ett brett utbud av olika bostadsformer i olika lägen i kommunens alla delar. Översiktsplanens intention är att stimulera en sådan bebyggelseutveckling utan att de grundläggande utgångspunkterna när det gäller till exempel ekosystemtjänster äventyras.

2021 fanns det 8035 bostäder (med folkbokförda personer) där småhus är den dominerande hustypen. Därefter kommer flerbostadshus där cirka en tredjedel av bostäderna finns i det kommunala bostadsbolaget Lysekils Bostäder AB. Över 75 % av hushållen i kommunen består av en till två personer. Antalet fritidsbostäder i kommunen (småhus utan folkbokförd person) var samtidigt 4 457.

2.2 Befolkning Munkedal

Av kommunens ca 10 205 invånare (SCB 31 dec 2013) bor 3820 personer i centralorten Munkedal, där det erbjuds ett rikt och varierat utbud av varor och tjänster. I övriga större tätorter Dingle (898), Hällevadsholm (797) och Hedekas (360) bor sammanlagt 2055 invånare (SCB 2011). Trots en lägre grad av service bor det fler människor på landsbygden, än i samhällena tillsammans.

Som många andra mindre kommuner har även Munkedals kommun sedan ett antal år en minskande folkmängd, främst för att det föds få barn i kommunen. Sedan nittiotalet, när kommunen erfor en viss befolkningsökning upp till ca 11.150 invånare, har invånar-antalet minskat successivt, med en utplanande minskning sedan 2005, tack vare ökad inflyttning. Under 2009 och 2011 skedde till och med en viss befolkningsökning. Under 2011 och 2012 minskade Munkedals befolkning åter med totalt ca 50 personer. Under 2013 har befolkningen dock ökat igen. Även grannkommunerna har huvudsakligen haft minskande befolkning under senare år. Undantaget är Uddevalla kommun som har en ökande befolkning.

Nettoökningen av inflyttning till Munkedals kommun sedan 2011 har främst varit till centralorten. Övriga områden har haft en minskning.

2.3 Befolkning Sotenäs

Sotenäs rymmer en stabil befolkning med drygt 9000 invånare och många små företag. Den större delen av både befolkning och företag finns inom kommunens olika tätorter. Näringslivet har till stora delar sin bas i havet och kusten med ett maritimt kluster och en stark besöksnäring.

Översiktsplanen är under revidering och kommer att innehålla avsnitt om kommunens befolkningsprognos. Från nationell statistik väntas andelen äldre (65 +) öka medan andelen yngre (0-19 år) och yrkesverksamma (20-65 år) förväntas minska. Kommunen strävar efter en mer balanserad demografisk befolkningsutveckling där det finns en stark framtidstro att fler unga väljer att bo kvar och fler yrkesverksamma bosätter sig i kommunen. För att arbeta mot en mer balanserad demografisk befolkningsutveckling har Sotenäs kommun formulerat 5 riktlinjer för att verka för ett utbud av bostäder som tillgodoser såväl behoven som efterfrågan:

- Skapa förutsättningar för ökat helårsboende: för att framtida sotenäsbor av alla åldrar ska finna ett boende som passar dem behövs ett brett bostadsutbud. Både boendeform, hustyp och var i kommunen bostaden ligger har betydelse.
- Prioriteringsordning: för att ha en framtida beredskap för bostadsutveckling och även för att kunna skapa förutsättningar för ett bostadsbyggande som möter de behov som en framtida befolkningsutveckling medför, behöver kommunen prioritera vilka detaljplaner som ska tas fram.
- Mångfald av aktörer: genom att främja en mångfald av aktörer som driver detaljplaner i kommunen skapas förutsättningar för ett mer varierat bostadsutbud i form av både hyresrätter, bostadsrätter, egna hem eller andra upplåtelseformer. Detta skapar möjligheter att möta olika behov hos invånare i olika skeden i livet.

- Strategisk markplanering: genom att kommunen arbetar med aktiv markplanering skapas förutsättningar att tillgodose behovet av mark för ett brett och varierat bostadsutbud. Kommunens markinnehav tillsammans med det kommunala planmonopolet ger goda möjligheter att påverka bostadsutvecklingen.

Bygg för olika behov: genom att göra regelbundna kartläggningar av bostadsbehovet som underlag för bostadsutveckling skapas goda möjligheter att bygga varierat avseende såväl upplåtelseform som hustyper.

2.4 Befolkning Tanum

Följande mål har Tanums kommun för bostadsförsörjning:

Tanums kommun skall verka för ett balanserat bostadsutbud som motsvarar efterfrågan. Det gäller fördelning av såväl boendeformer som upplåtelseformer.

- Tanums kommun skall uppfattas som en trygg och säker kommun som erbjuder goda boendemiljöer för alla.
- Jämställdhets- och jämlikhetshänsyn skall tas vid planering av boende och boendemiljöer. I det innefattas likställdhet mellan könen samt integration med hänsyn till socioekonomiska förhållanden och etnicitet.
- Produktion av lägenheter i flerbostadshus skall öka. Det gäller både hyres- och bostadsrätter.
- Produktion av nya bostäder i flerbostadshus bör ske i samverkan mellan alla aktörer på bostadsmarknaden.
- Produktion av nya bostäder i flerbostadshus bör främst ske i närheten av befintlig service.
- Produktion av mindre lägenheter för yngre och äldre personer skall uppmuntras.
- Initiativ till produktion av trygghets- och seniorboenden för åldrarna +70 år ska uppmuntras.
- Produktion av nya bostäder skall stimulera till flyttkedjor.
- Småhusbebyggelse på landsbygden skall uppmuntras.

Följande strategi har Tanums kommun för bostadsförsörjning:

- Kommunen skall ha god mark- och planberedskap för att kunna uppnå målet om 13 000 kommuninvånare inom rimlig tid. Med ett större eget markinnehav har kommunen möjlighet att påverka markanvändning genom att ställa villkor om byggnation vid försäljning.
- Kommunen skall kontinuerligt utveckla rutinerna för hantering av bygg- och markfrågor i syfte att underlätta för byggande och bosättning.
- Kommunen skall i lämpliga områden arbeta med flexibla användningssätt av mark. Syftet är att möjliggöra för olika typer av boenden samt att undvika framtida planändringar som är både tidsödande och kostsamt.

I arbetet med översiktsplanen har två olika scenarios för kommunens befolkningsutveckling formulerats. Översiktsplanen tar utgångspunkt i scenario Stor tillväxt som skulle innebära en befolkning på uppemot 13 600 invånare år 2050.

3 Prognos för verksamheter och näringsliv

Rambo-regionen har ett varierat näringsliv och i takt med befolkningsökningen förväntas även att näringslivet utvecklas med bland annat fler arbetstillfällen.

Samtidigt är mängden verksamhetsavfall samt bygg- och rivningsavfall i hög grad beroende av konjunkturen. Till följd av ökade krav på sortering förväntas utsorterat avfall från dessa kategorier att öka.

3.1 Lysekil, näringsliv

I Lysekils kommun finns nästan 1900 registrerade företag, cirka 900 av dessa har anställd personal. Ungefär 100 av företagen har 6 eller fler anställda. Majoriteten av företagen i Lysekil är dock enmans- eller fåmansföretag främst inom branscherna byggverksamhet, hotell och restaurang, handel, jordbruk/skogsbruk/fiske samt juridik/ekonomi/vetenskap och teknik.

Lysekils kommuns företag är representerade i ett stort spektrum av branscher, med spetskompetens och innovativa lösningar. De ledande företagen i Lysekils kommun är verksamma inom branscherna produktion, byggverksamhet, besöksnäring, maritimvetenskap och teknik. Lysekils kommun har också flera företag med stor kunskap inom ekonomi, juridik, havsbaserade verksamheter samt stora tillverknings- och beredningsindustrier.

Det småskaliga kustfisket är fortfarande en aktiv näring liksom ostron- och musselodling. Havet kommer även i framtiden att vara en viktig resurs för näringslivets utveckling i Lysekils kommun, bland annat genom havsbaserad energiproduktion och samverkan kring marin forskning.

Läget vid havet ger också goda möjligheter för besöksnäringen genom exempelvis båtturer, kajak, dykning och havsakvarieupplevelser på Havets Hus. I inlandet erbjuds möjligheter till vandring, cykling och internationellt erkänd klättring. Besöksnäringen är en viktig och växande bransch som täcker in många näringsverksamheter, men de främsta är boendeanläggningar, handel och restaurang.

3.2 Munkedal, näringsliv

Munkedals näringsliv präglas av sina totalt ca 1100 företag i skiftande branscher med tonvikt på småskalighet. Bland de större företagen noteras Pappersbruket Arctic Paper Munkedal AB vilket är kommunens största privata arbetsplats, och New Wave Mode AB med 95 anställda i Dingle, som är Sveriges största grossist av profilplagg med varumärken som Clique och New Wave.

Jordbruket har stor betydelse i kommunen som näring men också som formare av ett attraktivt landskap. Besöksnäringen har en stor potential att utvecklas och ta marknadsandelar främst inom natur- och upplevelseindustrin. Kulturhistoriskt intressanta miljöer, som Lökebergsristningarna, bautastenarna vid Stenehed och kvarnmiljöerna vid Borgmästarbruket informeras om på skyltar och kompletterats med parkeringsplats som ett led i att stärka besöksnäringen.

Vid E6 mellan Munkedalsmotet och Dinglemotet finns efterfrågan och därmed potential för handels- och verksamhetsutveckling.

Utbildning och service

Dingle Naturbruksgymnasium erbjuder cirka 115 ungdomar plats, fördelade på arbete med hund, hästhållning, lantbruk och trädgård. Det finns 178 platser för vuxenelever på Komvux och YH utbildningar. Internatet har ca 200 platser. Det finns ca 40 arbetstillfällen på skolan idag. För Dingles näringsliv utgör skolan också ett viktigt underlag till försäljning av varor och tjänster.

3.3 Sotenäs, näringsliv

Sotenäs är Nordens centrum för beredning av produkter från havet och en stor del av den arbetsföra befolkningen är sysselsatta inom fiskberedningen. Många av de stora marina livsmedelsföretagen på den nordiska marknaden har industrier i kommunen. I spåren av detta har även företag som konstruerar och bygger maskiner för beredningsindustrin lokaliserat sig på samma plats. Under senare år har en satsning gjorts på symbioscentrum som verkar för omställning till en cirkulär ekonomi med havet som grund. Med symbioscentrum har Sotenäs stärkt sin roll som ett maritimt kluster. Sotenäs har också en mycket stark besöksnäring som sysselsätter många inom bland annat restaurang, hotell och turistanläggningar under framförallt högsäsong. Kopplingen mellan turism, fiske och jordbruk med lokal matproduktion är stark. Stenindustri finns också i kommunen med flera aktiva brott med tillhörande bearbetning. I Sotenäs finns cirka 1200 företag vilket är många sett i förhållande till folkmängd. Majoriteten av företagen i Sotenäs är små. Arbetslösheten i kommunen är låg. En fjärdedel av kommunens 4200 arbetstillfällen finns inom offentlig förvaltning och service där vård och omsorg samt utbildning utgör den största andelen.

3.4 Tanum, näringsliv

Näringslivet i Tanums kommun är väl differentierat och består av mer än 2 200 företag, mest små och medelstora företag. Tanums kommun har också länets mest företagsamma befolkning. Mer än 18 procent av kommunens arbetsföra befolkning ansvarar för ett företag. Tanum tillhör därmed de kommuner som både har flest företag i relation till invånarantalet och där det startas flest nya företag.

Sedan 2008 har cirka 400 arbetstillfällen försvunnit vid de större företagen. Trots detta har arbetslösheten i Tanum inte ökat utan efterfrågeökningar på arbetskraft inom handel och besöksnäring.

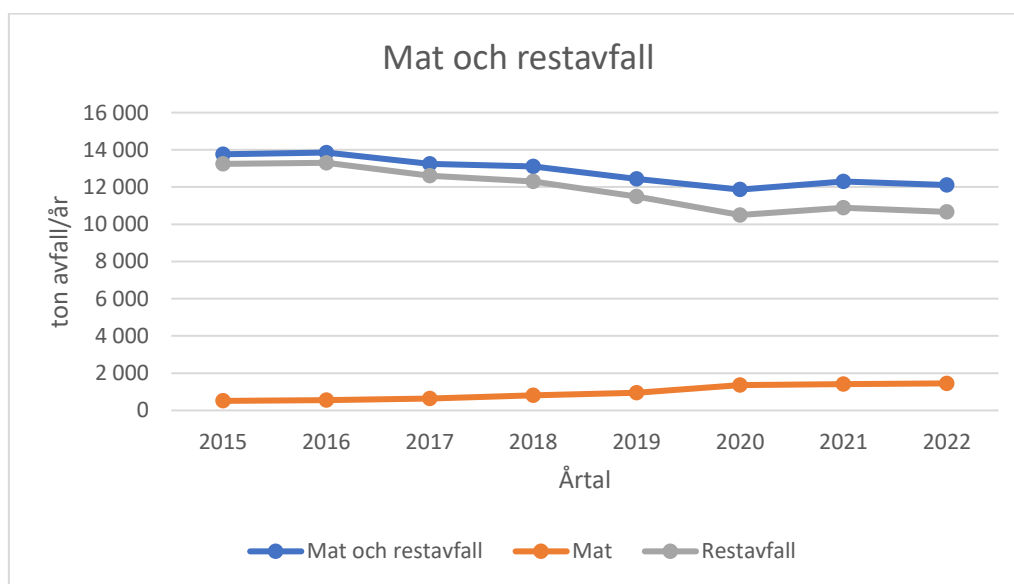
4 Prognos över avfallsmängder

En liten ökning av befolkningmängden i Rambos fyra kommuner förväntas och därmed förutspås en mindre ökning av avfallsmängderna. En generell trend i det svenska samhället är att avfallsmängderna över lag ökar. Under 2021 ökade den totala mängden avfall från hushåll i Rambo-regionen med i snitt 1,1 % per år och mellan 2016 och 2022 ökade avfallsmängden med 6,5 %. Övriga trender som beräknas hålla i sig är att returpappersmängden kommer fortsätta minska, trädgårdsavfallet fortsätter att öka liksom matavfallsmängden. Den samlade mängden avfall 2040 beräknas bli lite under 70 000 ton avfall om inte den ökande trenden kan brytas. I Tabell 1 syns uppskattade mängder avfall för 2025, 2030 och 2040 för hela Rambo-regionen.

TABELL 2 TOTAL INSAMLAD MÄNGD AVFALL INKL FARLIGT AVFALL, SLAM OCH ANNAT FLYTANDE AVFALL, EXKL FÖRPACKNINGAR. UPPSKATTAD MÄNGD AVFALL 2025, 2030 OCH 2040 UTGÅENDE FRÅN MÄNGDEN AVFALL 2016-2022.

År	**Uppskattad mängd avfall (ton/år utifrån en tänkt ökning med 1,1 %/år): (*Total insamlad mängd avfall inkl farligt avfall, slam och annat flytande avfall, exkl förpackningar)
2022*	55 300
2025**	57 100
2030**	60 300
2040**	67 200

Mängden mat och restavfall i de fyra kommunerna har dock minskat från nästan 13 800 till 12 100 ton/år under 2015-2022 vilket är en minskning med 12 % på 8 år. Se diagram 1

DIAGRAM 1. TOTALA MÄNGDEN REST- OCH MATAVFALL I LYSEKIL, MUNKEDAL, SOTENÄS OCH TANUM 2015-2022.

Samtidigt förändras vissa avfallsflöden från hushåll. Framförallt ökar mängden plast- och pappersförpackningar till följd av ökad internethandel medan mängden returpapper minskar i takt med att hushållen blir allt mer digitala och läser färre papperstidningar.

Historiskt är mängden avfall i samhället starkt förknippad med konsumtions-förmåga och tillväxttakt. Relationen är svår att bryta.

5 Behov av insamlingsystem och anläggningar för hantering av avfall under kommunalt ansvar

Krav på fastighetsnära insamling av förpackningar och matavfall börjar gälla från 1/1–2027. Detta innebär att en utökning av den fastighetsnära insamlingen behövs. Införande av flerfackkärl för fastighetsnära insamling av förpackningsmaterial för en- och tvåfamiljshus har påbörjats och har kommit längst i Lysekil och Munkedal. Under 2023 infördes flerfackkärl i en- och tvåfamiljshus i Sotenäs och 2024 kommer det införas i Tanums kommun.

Insamling av förpackningsmaterial för flerfamiljshus kommer att införas parallellt men där kommer separata kärl att erbjudas i större utsträckning.

Insamling av förpackningsmaterial hushållsnära med flerfackssystem kan komma att kräva investering i fler flerfackskärl och flerfacksbilar samt utrymmen för uppsamling/lagring av förpackningsfraktionerna. Det finns idag utrymme för detta på alla återvinningscentraler men de kan behöva utökas eller modifieras.

I Rambo-regionen finns bra förutsättningar för insamling av olika avfallsslag med 4 stora väl fungerande återvinningscentraler för omhändertagande av sorterat grovavfall och farligt avfall, en i varje kommun plus flera mindre återvinningscentraler som komplement.

Siviks ÅVC och avfallsanläggning i Lysekil är även en tillståndspliktig deponi för icke farligt avfall där avfall får deponeras. Det finns även flera mindre återvinningscentraler i kommunerna, som dock inte har lika omfattande sortering av olika avfallsfraktioner men väl avlastar och ökar tillgängligheten sommartid. Eftersom befolkningsökningen förväntas bli ganska moderat förväntas dagens återvinningscentraler räcka till. Det som är en utmaning för regionen idag och i framtiden är den höga andelen fritidsboende och den stora variationen mellan säsongerna i belastning.

6 Fysisk planering

Det har konstaterats i kommunerna att avfallshanteringen i kommunerna behöver uppmärksammas i ett tidigt skede i den fysiska planeringen och att arbetet behöver ske i samverkan med olika aktörer såsom planhandläggare, bygglovshandläggare, bygglovsinspektör, exploatörer, arkitekter, fastighetsägare samt avfallsrådgivare på Rambo AB. Eftersom det kommunala ansvaret för avfallshantering ligger hos Rambo AB är bolaget en viktig remissinstans i plan- och bygglovsprocessen. En framgångsfaktor är att avfallsrådgivare följer projekten under hela planeringsprocessen och bidrar med viktig kompetens.

Det är viktigt med bred förankring inom kommunernas verksamheter och samarbeten mellan berörda parter vid nybyggnads, renoverings- och förtätningsprojekt. Det behöver skapas en medvetenhet kring problematiken med att få till välfungerande avfallshantering i relation till andra intressen såsom exploateringsgrad, parkeringsmöjligheter, infrastruktur, grönyta etc. Arbetet behöver underhållas och förstärkas framöver för att säkerställa funktionen.

6.1 Översiktsplan, avfall- och återvinning

Översiktsplanen är inte bindande men ger vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanering har en central roll i arbetet till ett mer hållbart samhälle. I avvägningen mellan olika allmänna intressen bör den mest miljömässiga, ekonomiska och sociala hållbara utvecklingen vara styrande.

I samband med planläggning av bostadsområden redovisas lämpligt avfallsinsamlingssystem med hänsyn till trafiksäkerhet, miljö och arbetsmiljö.

Den ska även bidra till att medverka i utveckling och komplettering av lämpliga områden för moderna återbruks- och återvinningsarenor.

I kartmaterialet till ÖP finns platser markerade där det finns nedlagda deponier samt pågående miljöfarliga verksamheter (som bland annat inbegriper avfallshantering). Utöver den generella verksamhetsmarken har inte några nya platser för att bedriva avfallshantering markerats särskilt i översiktsplanerna.

6.1.1 ÖP Lysekil Avfall

I Lysekils översiktsplan, Lysekil 2023, anges övergripande mål:

”Lysekil är en hållbar och attraktiv kommun året runt som kännetecknas av kreativitet och framtidstro. Lysekil är en självklar mötesplats och ledande inom maritima näringar.” För avfall och återvinning innebär detta att:

”Siviks avfallsanläggning ska långsiktigt säkerställas som område för avfallsverksamhet och deponi och skyddas mot åtgärder som kan hindra detta och att även Skaftö återvinningscentral samt Rambos intilliggande markområde (Lönnal 4:1) ska långsiktigt säkerställas för avfallsverksamhet. Ytorna för återvinningsstationer, för insamling av förpackningar och tidningar, ska fredas gentemot motstridiga användarintressen liksom ytorna för kvartersnära insamling av hushållsavfall i kärlskåp.”

”Vid planering/byggnation av nya bostadsområden ska vägnätet utformas så att bostadsnära insamling med fyracksbil kan införas enligt Rambos föreskrifter.”

6.1.2 ÖP Munkedal Avfall

I Munkedals översiktsplan beskrivs avfallshanteringen:

”På Hästeskedes avfallsanläggning finns en återvinningscentral där företag och hushåll kan lämna allt slags avfall. Sorterat avfall mellanlagras på avfallsanläggningen i väntan på vidare transport. Här finns också särskilda lagringsutrymmen för farligt avfall. Själva deponin på Hästeskedsmossen utvecklades 2012. Efter avslutad deponi bedrivs sortering, mellanlagring och lastningsverksamhet där. Det avfall som behöver deponeras transporterar Rambo till lämplig deponianläggning inom Västra Götaland. Brännbart avfall skickas till Lillesjöverket i Uddevalla. Miljöstationer finns i Hällevadsholm och i Munkedal, Kviström. Deponering av rena schaktmassor ska i första hand ske inom den exploaterade marken. I andra hand ska mark utses i samråd med kommunen. För orena schaktmassor och för muddermassor ska tillstånd inhämtas hos Länsstyrelsen i varje enskilt fall.”

6.1.3 ÖP Sotenäs Avfall

I Sotenäs översiktsplan finns ett beskrivande avsnitt om avfallshanteringen men även en del som beskriver att den bostadsnära insamlingen kommer att öka:

”En avfallsplan för Lysekils, Munkedals, Sotenäs och Tanums kommuner samt för avfallsbolaget Rambo AB, som ägs gemensamt av de fyra kommunerna, togs fram 2008. I Sotenäs sköts insamlingen av avfall och återvinning av Rambo AB. Rambo tar hand om alla sorters avfall från

hushåll, verksamheter och företag. I kommunen finns två återvinningscentraler, Hogenäs och Malmön. Dessutom finns elva återvinningsstationer i kommunens tätorter.”

”Ny lagstiftning stadgar att den bostadsnära insamlingen ska öka kraftigt, med ett nationellt mål om att 60% av bostäderna ska ha tillgång till bostadsnära insamling 2021. * Med ökad bostadsnära insamling kan behovet av de mindre återvinningsplatserna komma att minska.”

6.1.4 ÖP Tanum Avfall

I Tanums översiktsplan beskrivs bland annat att det finns ett gemensamt avfallsbolag:

”Rambo är det kommunöverskridande avfallsbolaget och ägs av Tanums kommun tillsammans med Lysekil, Munkedal och Sotenäs kommuner. Rambo har en avfallsplan med bland annat mål och åtgärder för regionens avfallshantering. Dessa mål och åtgärder berör följande fem områden: farligt avfall, deponier, återvinning, matavfall samt avloppsslam.”

I övrigt så beskrivs det att: ”För att besöksnäringen ska ges möjligheter att utvecklas i skärgården behövs åtgärder för att underlätta tillgängligheten och förbättringar i infrastrukturen både på land och på öar. Det gäller exempelvis avfallshantering, vatten och avlopp samt tilläggsplatser för turbåtar och besökare.”

BILAGA VII

MILJÖBEDÖMNING, UNDERSÖKNING AV BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Samrådsversion

Bakgrund

Avfallsplaner omfattas av reglerna för miljöbedömning enligt Miljöbedömningsförordningen, (2017:966) och Miljöbalkens(1998:808) kapitel 6. En strategisk miljöbedömning ska göras i de fall genomförandet av avfallsplanen innebär betydande miljöpåverkan.

Av 2 § och 6 § miljöbedömningsförordningen framgår att om en avfallsplan anger förutsättningar för att bedriva tillståndspliktiga anläggningar innebär det att planen har betydande miljöpåverkan. Enligt 2 § föreligger betydande miljöpåverkan också om omständigheter enligt miljöbedömningsförordningens bilaga är uppfyllda. Om planen inte anger dessa förutsättningar eller uppfyller omständigheterna enligt bilagan ska en undersökning genomföras, för att identifiera omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan (Miljöbalken 6 kap 6 §). Hur undersökningen ska gå till regleras i Miljöbedömningsförordningens 10-13 §§. Om undersökningen visar att planens genomförande innebär betydande miljöpåverkan ska en strategisk miljöbedömning göras. Beslut om betydande miljöpåverkan ska fattas av kommunen i särskilt beslut (Miljöbalken 6 kap, 7 §).

Avfallsplanen för Lysekil, Munkedal, Sotenäs och Tanum anger inte nya förutsättningar för kommande tillståndspliktiga anläggningar. Planen uppfyller inte heller förutsättningarna för betydande miljöpåverkan enligt miljöbedömningsförordningens bilaga. En undersökning enligt ovan har därför genomförts, för att ta reda på om planens genomförande ändå innebär betydande miljöpåverkan. I denna bilaga redovisas resultatet av undersökningen.

Vid undersökningen har hänsyn tagits till 1) verksamhetens eller åtgärdens utmärkande egenskaper, 2) verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, och 3) de möjliga miljöeffekternas typ och utmärkande egenskaper (Miljöbedömningsförordningen 10 §).

Miljöpåverkan kan vara såväl positiv som negativ och sammanfattningsvis bedöms genomförandet av avfallsplanen medföra en positiv miljöpåverkan. Planen syftar till att förebygga avfall, öka återbruk, öka cirkulationen av material och samtidigt verka för giftfria kretslopp. Dessutom ska nedskräpning förebyggas och avfallssystemen anpassas för en god hantering för både den som lämnar och den som hämtar avfallet. Avfallsplanens inriktning ansluter väl till nationella och globala miljömål och avfallsplanens totala effekt kommer att bidra till en förbättrad avfallshantering och en förflyttning uppåt i avfallshierarkin. Avfallsplanens koppling till de nationella målen framgår i beskrivningen av målen i huvuddokumentet. Åtgärdsprogrammet preciserar de åtgärder som ska genomföras för att nå avfallsplanens mål och hur de ska följas upp. Många åtgärder ska genomföras av kommunens enheter och bolag. Åtgärdsplanen ska revideras vart 4:e år för att åtgärder och ansvar ska hållas aktuella inom kommunens olika enheter och bolag.

En kortfattad bedömning av avfallsplanens miljöpåverkan för respektive målområde redovisas nedan.

Metod för miljöbedömning

En miljöbedömning görs utifrån de mål och åtgärder som planen beskriver. Utgångspunkten är att samtliga åtgärder kommer att genomföras inom planperioden. Planförslagets eventuella positiva och negativa miljökonsekvenser bedöms generellt utifrån planens övergripande mål och åtgärder. Enligt 6 kap. 11 § miljöbalken ska miljöbedömningen ta hänsyn till relevanta miljökvalitetsmål. Därför utförs en bedömning av hur avfallsplanens genomförande inverkar på de nationella miljökvalitetsmålen, som bedöms vara relevanta för planen.

Beskrivning av påverkan på miljökvalitetsmålen

Vid bedömning om avfallsplanens åtgärder utgör betydande miljöpåverkan har nedanstående tabell använts som en samlad bedömning av hur avfallsplanen påverkar utvalda miljökvalitetsmål. Tabellen är uppdelad efter avfallsplanens tre fokusområden.

TABELL 1 VISAR DE OLIKA FOKUSOMRÅDENAS PÅVERKAN PÅ MILJÖKVALITETSMÅLEN

Fokus- områden Miljö- kvalitetsmål	Cirkulära flöden – förebygga och återbruka	Nedskräpning	Hantering av avfall, tillgänglighet och service
Begränsad klimatpåverkan	+		+
Giftfri miljö	+	+	+
God bebyggd miljö	+	+	+
Hav i balans och levande kust och skärgård	+	+	+
Generationsmålet	+	+	+

1.1 Cirkulära flöden- förebygga och återbruka

1.1.1 Matsvinn ska minimeras och matavfall ska nyttjas som en resurs

Syftet med att minska matsvinnet är framförallt att hushålla med de resurser som används för livsmedelsproduktion. En effekt av minskat matsvinn är också att avfallsmängderna kan minska. Ökad sortering av matavfall gör att mängden matavfall i restavfallspåsen, som går till förbränning, minskar. Samtidigt ökar mängderna matavfall som behandlas genom rötning till biogas och biogödsel. Detta leder till minskad klimatbelastning, eftersom biogasen uppgraderas till fordonsgas som användas som ersättning av fossila drivmedel. Dessutom kan rötresten, biogödsel, användas i stället för konstgödsel på produktiv mark.

Genomförandet av målområdet leder till en positiv miljöpåverkan.

Effekten innebär inte betydande miljöpåverkan.

1.1.2 Cirkulära flöden och återbruka varor

Målområdet syftar till att öka resursutnyttjandet genom att öka återanvändningen av användbara produkter. Detta innebär en minskad miljöpåverkan då energi- och materialresurser från produktion minskar. I de fall återanvändning inte är möjlig ska materialåtervinning ske och en viktig målsättning är att mängden återvunna förpackningar och tidningar ska öka. Detta innebär en minskad resursförbrukning och minskade mängder restavfall. Utökad bostadsnära insamling av förpackningar och tidningar kan dock innebära att antalet

transporter ökar. Fördelarna, dvs ökade mängder insamlade förpackningar som kan återvinnas, bedöms dock uppväga de nackdelar som de ökade transporterna innebär. Effekten av den ökade insamlingsgraden är dock okänd.

Arbetet inom målområdet bedöms leda till ökad återanvändning och materialåtervinning och medföra en positiv miljöpåverkan.

Effekten innebär inte betydande miljöpåverkan.

Nedskräpning

Målen och åtgärderna inom målområdet syftar till att nå en trivsamt och trygg miljö på land såväl som i kustbandet och i vattnet. Målen har en positiv miljöpåverkan genom minskad nedskräpning och spridning av förorenande ämnen i miljöer på land och i vatten.

De effekter som förväntas uppnås är positiva för människor och miljö.

Effekten innebär dock inte betydande miljöpåverkan.

Hantering av avfall, tillgänglighet och service

Målområdet syftar till att möta behoven hos dem som bor och verkar i kommunen och samtidigt skapa bästa möjliga förutsättningar för att omhänderta avfallet på rätt sätt. I detta ingår att informera om och skapa förståelse för avfallsfrågor. Målområdet väntas ge en positiv miljöpåverkan genom förbättrad hantering för avfallshantering och ökade krav på att transporter ska vara fossilfria och energieffektiva.

Effekten innebär dock inte betydande miljöpåverkan.

Slutsats och behov av strategisk miljöbedömning

Transporterna kan komma att öka då bostadsnära insamling av förpackningar och tidningar införs i stor skala. I övrigt innebär den nya avfallsplanen inte någon negativ ny miljöpåverkan jämfört med föregående avfallsplan. Mängderna insamlat material för återvinning kommer att öka och den effekten bedöms överväga de negativa effekterna av ökade transporter. Omfattningen av miljöeffekterna av den ökade bostadsnära insamlingen av förpackningar och tidningar är svår att bedöma. Åtgärderna för att nå avfallsplanens mål bedöms inte påverka naturområden eller andra områden så att negativa effekter uppstår.

Som visats ovan medför arbetet inom samtliga målområden en positiv miljöeffekt och de bidrar till de nationella miljömålen liksom de globala målen. Omfattningen bedöms inte innebära betydande miljöpåverkan i juridisk mening. Sammantaget görs därmed bedömningen att avfallsplanen inte medför betydande miljöpåverkan och någon strategisk miljöbedömning behöver därför inte göras.

ÅTGÄRDSPROGRAM MED PRIORITERADE ÅTGÄRDER

FÖR LYSEKIL, MUNKEDAL, SOTENÄS OCH TANUMS AVFALLSPLAN 2024-2030

SAMRÅDSVERSION

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Syfte	3
1.2	Målgrupp	3
2	Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig	4
2.1	Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig: Övergripande åtgärder för samverkan, utbildning och kommunikation.	4
2.2	Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig: Cirkulära flöden- förebygga och återbruka	5
2.3	Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig: Nedskräpning	8
2.4	Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig: Hantering av avfall, tillgänglighet och service	10

1 Inledning

I den gemensamma avfallsplanen för Lysekils, Munkedals, Sotenäs och Tanums kommuner fastställs riktningen för avfallshantering med fokus på hållbarhet och cirkulära avfallsflöden. Planen fungerar som ett övergripande ramverk och identifierar centrala behov inom avfallsområdet. För att säkerställa målen har ett åtgärdsprogram med prioriterade aktiviteter utarbetats. Här konkretiserar nödvändiga åtgärder och ansvarsfördelning för att nå uppsatta mål. Genom detta strukturerade tillvägagångssätt skapas en effektiv strategi för att främja hållbar avfallshantering och cirkulära processer.

1.1 Syfte

Syftet med handlingsplanen är att ge en samlad bild av vilka åtgärder som behövs för att nå ett hållbart samhälle med cirkulära avfallsflöden. Handlingsplanen ska också ligga till grund för och tydliggöra uppföljningen av det som görs och ge förutsättningar för att utvärdera resultatet och effekten av det som görs

1.2 Målgrupp

Avfallsplanen berör alla som bor eller är verksamma i Lysekil, Munkedal, Sotenäs och Tanums kommuner – det vill säga både kommunala förvaltningar och bolag samt kommunens invånare, företag och organisationer. Avfallsplanen riktar sig dock främst till politiker och tjänstepersoner i den kommunala verksamheten genom ett stort ansvar att föregå med gott exempel, vara föregångare samt att samarbeta med olika aktörer. För att nå målen kommer det att krävas engagemang och att alla bidrar utifrån sina förutsättningar. I avfallsplanen hittas inspiration om vilka sätt det går att bidra på. Det är tillsammans som målen nås.

2 Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig

I avfallsplanen finns tre fokusområden och ett övergripande mål för samverkan med tillhörande mål, åtgärder och uppföljningsmått. Genomförandet av åtgärderna och indikatorerna följs upp och rapporteras till ansvarig nämnd.

För tidsatta mål där inget annat anges är referensåret 2022 eller från startår och avslutningsåret är 2030. Denna tidsram är central för att fastställa och utvärdera mål och framsteg inom olika områden. Avstämning/uppföljning av målen ska göras årligen eller enligt schema för att kunna bedöma om det finns behov av ytterligare åtgärder.

2.1 Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig: Övergripande åtgärder för samverkan, utbildning och kommunikation.

	Mål	Uppföljningsmått	Åtgärd	Ansvarig
Ö.1	Utveckla samverkan mellan Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag	Genomfört/ej genomfört	Vidareutveckla kommunala verksamheter och helägda kommunala bolags gemensamma arbetsgrupper	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
Ö.2	Skapa en gemensam förståelse och målbild för arbetet med avfallsplan och avfallsplanens mål inom och mellan Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag.	Genomfört/ej genomfört	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo vidareutvecklar arbetet med avfallsplanen	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag Rambo

2.2 Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig: Cirkulära flöden- förebygga och återbruka

	Mål (Allmänhet)	Uppföljningsmått	Åtgärd	Ansvarig
C. 1	Matsvinnet i hushållen ska halveras och restavfallet ska minska med 30 %	C.1 Rubrik Kg matsvinn/ invånare och kg restavfall /invånare, Kg matavfall i restavfall/invånare Beräkning grundad på plockanalysresultat av matavfall i restavfallet, statistik över insamlat mat- och restavfall samt nationell schablon över andel av matavfallet som utgörs av matsvinn, schablonen kan även	C.1.1: Genomföra aktiviteter och informationsinsatser för att minska matsvinn och öka återbruk som exempelvis med metoden Minimeringsmästarna	Rambo
C. 2	Öka mängden insamlad elektronik för återvinning	C.2 Kg el skrot och elektroniskt avfall/ invånare Statistik från Elkretsen och plockanalyser av restavfall.	C.2.1: Genomföra aktiviteter och informationsinsatser för att öka insamlingen av elektronikavfall som exempelvis mobiljakten.	Rambo
C. 3	Öka mängden material som samlas in för återbruk	C.3 a Mätning av återbruksmaterial som tas om hand för återanvändning kg/invånare år C 3 b. Mätning av byggmaterial som tas om hand för återanvändning kg/invånare år	C.3.1: Arrangera evenemang kring återbruk där allmänhet, företag och föreningar deltar.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag

	Mål (Kommunala verksamheter)	Uppföljningsmått	Åtgärd	Ansvarig
C.4	Minska restavfallet från kommunala verksamheter.	C.4 Kg restavfall avfall/heltidsanställd Statistik från de kommunala avfallsorganisationerna Antal anställda och timmar per anställd räknas om till heltidstjänster.	C.4.1: Verksamheterna ska arbeta aktivt med att minska antalet kärl och tömningar i takt med att avfallet minskar	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			C.4.2: Uppdatera inköps- och upphandlingspolicy med ökat fokus på förflyttning uppåt i avfallstrappan.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
C.5	Minska matsvinnet i kommunala verksamheter i linje med "Klimat 2030, Västra Götaland ställer om"	C.5 Mäta matsvinnet regelbundet där det serveras offentliga måltider. Kg/serverad portion	C.5.1: Skapa forum för intern samverkan exempelvis genom kostråd och inköpsorganisation	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			C.5.2: Mäta matsvinnet regelbundet där det serveras offentliga måltider.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			C.5.3: Anta rutiner för att förebygga matsvinn.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
C.6	Öka de cirkulära flödena i de kommunala verksamheterna	C.6.a. Mätning av livslängd. Möjliggör cirkulära flöden och ökad livslängd för elektronik genom exempelvis inte ställa krav på fabriksnya produkter i upphandling, att ha avtal om reparationer/uppdateringar och att samla in samt återbruka produkter C.6. b Det totala inköpet av nya möbler i kronor per/anställd	C.6.1: Inkludera miljö, cirkularitet och avfallsförebyggande delar i beställarutbildning	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo
			C.6.2: Ställa krav i relevanta upphandlingar som bidrar till en förflyttning uppåt i avfallstrappan.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo
			C.6.3: Byta ut engångsartiklar till flergångs eller upphandla cirkulära system för det som idag är engångsartiklar.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo
			C.6.4: Möjliggör cirkulära flöden och ökad livslängd för elektronik genom exempelvis inte ställa krav på fabriksnya produkter i upphandling, att ha avtal om reparationer/uppdateringar och att samla in samt återbruka produkter.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo

Mål (Kommunala verksamheter)	Uppföljningsmått	Åtgärd	Ansvarig
		C.6.5: Möjliggör cirkulära arbetskläder genom att exempelvis köpa arbetskläder av god kvalitet som lätt kan lagas/justeras, minska antal modeller/färger, ta bort eller använda flexibla loggor, nyttja reparationstjänster, skapa möjligheter för återbruk intern eller externt.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo
		C.6.6: Inför ett system för cirkulära möbler på kommunens arbetsplatser så att de kan förvaras, repareras och återbrukas, alternativt att möbler köps begagnade.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo
		C.6.7: Engagera barn/elever i återbruksprojekt för att visa vad man kan göra med återbruk	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo
		C.6.8: Öka tillgängligheten på återbrukat byggmaterial samt använda återbrukat material varje år.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo
		C.6.9: Prioritera och ställa krav på bevarande och återbruk av material samt minimering av spillmaterial i projektering och upphandling av byggnation, ombyggnation och anläggning.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag och Rambo

2.3 Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig: Nedskräpning

	Mål (Allmänhet)	Uppföljningsmått	Åtgärd	Ansvarig
N.1	Nedskräpningen ska minska på land och i marin miljö	N.1 Mätmetod enligt håll Sverige rent. Årligen genomföra skräpmätningar	N.1.1: Årligen genomföra skräpmätningar	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			N.1.2: Göra en kartläggning av insamlad skräp för att lättare se vart vi ska rikta informationsinsatserna	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
N.2	Engagemang och kunskap kring nedskräpning ska öka hos invånare, det lokala närings- och föreningslivet.	N.2 A Har insatser gjorts för att öka engagemang och kunskap kring nedskräpning ska öka hos invånare, det lokala närings- och föreningslivet. JA/NEJ N.2 B Antal kg fiskeredskap/invånare	N.2.1: Engagera invånare, företag och föreningar i skräpplockning och strandstädning vid minst ett tillfälle per år, exempelvis med hjälp av Håll Sverige/Bohuslän rent och Städa Sverige	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			N.2.2: Informera och kommunicera med allmänheten om skräpets farlighet, mikroplaster, miljöpåverkan och kostnader för nedskräpning	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag Rambo
			N.2.3: Informera och kommunicera med allmänheten om marin nedskräpning inklusive spökfiske och dess konsekvenser på det marina livet.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
N.3	Möjligheten till sortering av avfall på allmän plats ska öka	N.3 Genomfört/ej genomfört	N.3.2: Skapa förutsättningar för att minska nedskräpningen på allmänna platser och friluftsområden, exempelvis genom metod från Håll Sverige Rent. (Fler kärl på offentlig plats, rätt kärl på rätt plats, nudgeing, barnvänlig)	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag

	Mål (Kommunala verksamheter)	Uppföljningsmått	Åtgärd	Ansvarig
N.4	Möjligheten till sortering av avfall ska finnas i kommunala verksamheters utemiljöer	N.4 Genomfört/ej genomfört	N.4.1: Tillse att verksamheters utemiljöer har bra sorteringsmöjligheter	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			N.4.2: Tydliggör ansvarsfördelningen och budget för avfallshanteringen i den vardagliga hanteringen i t.ex. i städavtal och fastighetsskötsel	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			N.4.3: Återkommande informationsinsatser riktad till medarbetare/elever.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
N.5	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolags kustlinje och naturområden på landska vara fria från skräp och mikroplaster	N.5 Andel av kustlinjen och öarna som städats varje år	N.5.1: Tydliggör ansvarsfördelningen och budget för städning i naturområden och längs kusten	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			N.5.2. Kommunen ska säkerställa att naturområden och kustlinjen städas regelbundet	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			N.5.3 Samla in uttjänta fiskeredskap i de kommunala hamnarna	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
			N.5.4. Minska tillförsel av mikroplaster till miljön från kommunala verksamheter. Genom att exempelvis minska användandet av plast inomhus- och utomhusmiljöer	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag

2.4 Mål, åtgärder, uppföljning och ansvarig: Hantering av avfall, tillgänglighet och service

Mål (Allmänhet)	Uppföljningsmått	Åtgärd	Ansvarig
H.1 Minst 90 % användarna ska vara nöjda med avfallshanteringen	H.1 a) Andel nöjda användare. Mäts genom enkät H.1 b) Antal företagare per år som får besök för att minska sitt avfall (följs upp med andel/antal). H.1 c) Öppettid ÅVC, timmar per vecka	H.1.1: Ge företagare råd om enkla åtgärder för att minska sitt avfall (följs upp med andel/antal) lyfta fram lönsamhetsaspekten	Rambo
		H.1.2: Årligen besöka minst X antal företag som hanterar livsmedel för att optimera insamlingen av matavfall	Rambo
		H.1.3: Förenkla och förbättra ÅVC med exempelvis bra öppettider (kvällsöppet), bra placering, belöningsystem, portabel ÅVC	Rambo
H.2 Kommunalt avfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, ska öka till 60 %	H.2 Andel kommunalt avfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling mäts.	H.2.1: Tillse användarvänlig infrastruktur för källsortering.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
		H.2.2: Införa fastighetsnära insamling av förpackningar och matavfall för villor och flerfamiljshus.	Rambo
		H.2.3: Tillgängliggöra information på flera språk.	Rambo
		H.2.4: Reglera avfallstaxan så att det blir lönsamt att sortera ut avfallet i olika fraktioner.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag
H.3 Mängden felsorterat farligt avfall ska minska.	H.3 Plockanalyser i restfraktionen, % felsorterat Genomföra informationskampanj för att öka kunskapen farligt avfall	H.3.1: Genomföra informationskampanj för att öka kunskapen farligt avfall	Rambo
		H.3.2: Genomföra informationskampanj för att öka kunskapen om hantering av invasiva växtarter	Rambo
H.4 Avfallsinsamlingen ska ske med fossilfri fordonsflotta	H.4 Andel förnybart drivmedel som används i fordonsflottan.	H.4.1: Utred övergång till fossilfri flotta och tydliggör kostnader och tidsplaner	Rambo
H.5 Alla som hanterar avfall ska ha en god arbetsmiljö och känna sig trygga. Med bibehållen kvalitet på tjänsten	Antal sjukdagar/år för avfallsbolagets personal	H.5.1: Arbeta för att arbetsmiljön och utrymmen är trygga och tillgängliga för både användare och utförare. Avfallet ska hämtas på ett trafiksäkert sätt för att minska risken för att en olycka ska ske.	Rambo

	Mål (Kommunala verksamheter)	Uppföljningsmått	Åtgärd	Ansvarig
H.6	Öka källsorteringen i alla kommunala verksamhetslokaler	H.6 Källsorterat material/anställd Vilket avfall och hur det mäts ska avgöras efter en inledande undersökning	<p>H.6.1: Tillse att användarvänlig infrastruktur för källsortering finns i alla kommunala verksamhetslokaler senast 2026.</p> <p>H.6.2: Tydliggöra städavtal och fastighetskötsel för att klargöra vem som ansvarar för tömning och vardaglig hantering.</p> <p>H.6.3: Informera medarbetare om källsortering och hantering av avfall, exempelvis genomföra studiebesök för att följa avfallets väg.</p>	<p>Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag</p> <p>Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag</p> <p>Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag</p>
H.7	Alla som hanterar avfall ska ha en god arbetsmiljö och känna sig trygga.	H.7 Genomfört/ej genomfört	H.7.1. Arbeta för att utrymmen där avfall hanteras är trygga och tillgängliga för både användare och utförare.	Kommunala verksamheter och helägda kommunala bolag

Datum: 2024-03-12

Samråd för ny gemensam avfallsplan

Lysekils, Munkedals, Sotenäs och Tanums kommuner samt det kommunala avfallsbolaget Rambo AB har tagit fram ett förslag till gemensam avfallsplan. Samråd pågår 20 mars till 1 maj 2024.

Det övergripande syftet med avfallsplanen är att skapa en hållbar resursanvändning där avfall förebyggs, material och produkter stannar längre i kretsloppet och det avfall som ändå uppstår ses som en resurs och omhändertas på rätt sätt.

Under samrådet har du möjlighet att ta del av förslaget och lämna dina synpunkter. Anledningen till samråd är dels att förbättra beslutsunderlaget genom att få tillgång till den kunskap och synpunkter som finns, dels att ge berörda möjlighet till insyn och påverkan.

Från och med den 20 mars kommer samrådshandlingar och kontaktuppgifter finnas att ta del av på:

- Lysekils kommuns hemsida, www.lysekil.se och Lysekils kommunhus – Kontaktcenter, Kungsgatan 44, 453 33 Lysekil. Kommunhuset har öppet vardagar kl. 08.00-16.00
- Munkedals kommuns hemsida, www.munkedal.se och Munkedals kommunhus, Centrumtorget 5
- Sotenäs kommuns hemsida, www.sotenas.se och Sotenäs kommunhus – receptionen, Parkgatan 46, Kungshamn. Kommunhuset har öppet vardagar kl. 08.00-16.00
- Tanums kommuns hemsida, www.tanum.se och Tanums kommunhus, Apoteksvägen 6, 457 31 Tanumshede samt Tedacthuset, Storemyrsvägen 2, 457 31 Tanumshede. Öppettider vardagar kl. 08.00-16.30.

Yttranden ska vara inlämnade senast den 1 maj 2024.

Sändlista, samråd avfallsplan

Munkedals, Lysekils, Sotenäs och Tanums kommuners gemensamma avfallsplanplan

A. Externa remissinstanser

- Länsstyrelsen Västra Götaland
- Uddevalla kommun
- Färgelanda kommun
- Dals-Eds kommun
- LRF-Munkedal
- Företagarna
- Fastighetsägarna
- Näringslivsrådet
- Räddningstjänsten Mittbohuslän
- Naturskyddsföreningen

B. Remissinstanser inom Munkedals kommun

- Samhällsbyggnadsförvaltningen
- Valfärdsförvaltningen
- Kultur- och utbildningsförvaltningen
- Politiska partier i Kommunfullmäktige
- Munkbo AB
- Munkedals vatten AB

C. Berörda sakägare, kommuninvånare

Planen berör samtliga invånare i kommunen och samrådsversionen kommer att delges på kommunens hemsida, på den digitala anslagstavlan samt en fysisk utställning i Medborgarcentrum i kommunhuset.

Annonsering görs i Bohuslänningen 2024-03-12

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 65

Dnr 2024-000116 043

Taxor och avgifter - revidering

Sammanfattning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutar 2023-11-08 § 106 att anta taxor och avgifter för Dals-Eds kommun 2024. Ett tilläggsbeslut till taxorna avseende taxor och villkor för Le-området har därefter antagits av kommunfullmäktige 2023-12-12 § 122.

Taxorna för felparkeringsavgift har i antagna taxor felaktigt indexuppräknats varför behov av revidering föreligger. Vidare har också en felaktighet i taxan för sorterat avfall vid Onsöns återvinningscentral upptäckts. För taxor och villkor för Le-området finns behov av förtydligande kring vilken taxa som gäller då området uthyrs i övernattnings syfte. Taxor för Le-området behöver också föras in i det ordinarie taxedokumentet.

Avsnitt 3.12 Avgifter vid Onsöns återvinningscentral revideras enligt följande: Sorterat avfall per m³ - 200 kr.

Avsnitt 3.18 Felparkeringsavgift revideras enligt följande:

Vid parkering på rörelsehindrades p-platser utan giltigt tillstånd – 800 kr.

Vid parkering i strid mot övriga föreskrifter rörande parkering och stannande av fordon – 400 kr.

Avsnitt för taxor och villkor Le-området läggs till med punkt 3.19 enligt följande:

Området för husbilsövernattnings – Taxa utgår enligt avgift för parkering 3.17.

Föreningar och företag med säte i Dals-Eds kommun är undantagna från avgift för hyra av Le-området vid arrangerande av evenemang. För övernattnings tillkommer dock taxa enligt ordinarie avgift för parkering enligt 3.17.

För övriga behov i samband med evenemanget, som inte kan tillgodose i nuvarande anläggning, såsom toalettvagn, el-aggregat, vattentank, tas avgift ut enligt annan fastställd taxa. Därutöver tillkommer arbetstid för kommunförrådets personal. För övriga villkor i samband med evenemanget, upprättas vid varje enskilt bokningstillfälle ett hyresavtal som anger förutsättningarna för uthyrningen.

Kommunstyrelsens arbetsutskott

forts. § 65

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse tf. kanslichef daterad 2024-03-28.

Revidering – Förslag taxor och avgifter 2024.

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige beslutar att godkänna reviderade taxor och avgifter 2024 Dals-Eds kommun.

Expedieras till

KS/KF

Taxor och avgifter Dals-Eds kommun 2024 - revidering***Bakgrund***

Kommunfullmäktige beslutar 2023-11-08 § 106 att anta taxor och avgifter för Dals-Eds kommun 2024. Ett tilläggsbeslut till taxorna avseende taxor och villkor för Le-området antogs därefter av kommunfullmäktige 2023-12-12 § 122.

Taxorna för felparkeringsavgift har i antagna taxor felaktigt indexuppräknats varför behov av revidering föreligger. Vidare har också en felaktighet i taxan för sorterat avfall vid Onsöns återvinningscentral upptäckts. För taxor och villkor för Le-området finns behov av förtydligande kring vilken taxa som gäller då området uthyrs i övernattningssyfte. Taxor för Le-området behöver också föras in i det ordinarie taxedokumentet.

Sammanfattning och konsekvensbeskrivning

Avsnitt 3.12 Avgifter vid Onsöns återvinningscentral revideras enligt följande:

<i>Typ</i>	<i>Taxa enligt beslut 231108</i>	<i>Förslag till revidering</i>
Sorterat avfall per m3	100 kr	200 kr

Avsnitt 3.18 Felparkeringsavgift revideras enligt följande:

<i>Typ</i>	<i>Taxa enligt beslut 231108</i>	<i>Förslag till revidering</i>
Vid parkering på rörelsehindrades p-platser utan giltigt tillstånd	891 kr	800 kr
Vid parkering i strid mot övriga föreskrifter rörande parkering och stannande av fordon	445 kr	400 kr

Avsnitt för taxor och villkor Le-området läggs till med punkt 3.19 enligt nedan:

<i>Bokningsbara alternativ</i>	<i>Ingår</i>	<i>Taxa</i>
--------------------------------	--------------	-------------

Byggnaden mindre evenemang	Byggnaden (7) Enbart belysning och ström upp till 3-fas upp till 16 Amp Markytor (3-6)	1 000:-/dag 1 500:-/dygn
Byggnaden större evenemang	Byggnaden (7) Belysning och ström 3-fas upp till 63 Amp Markytor (3-6)	4 000:-/dygn
Hela området för större evenemang	Byggnaden (7) Belysning och ström 3-fas upp till 63 Amp Markytor (1-6)	6 000:-/dygn
Området för husbils-övernattning	Markytor (1-6)	Taxa utgår enligt avgift för parkering 3.17

Föreningar och företag med säte i Dals-Eds kommun är undantagna från avgift för hyra av Le-området vid arrangerande av evenemang. För övernattning tillkommer dock taxa enligt ordinarie avgift för parkering enligt 3.17.

För övriga behov i samband med evenemanget, som inte kan tillgodoses i nuvarande anläggning, såsom toalettagn, el-aggregat, vattentank, tas avgift ut enligt annan fastställd taxa. Därutöver tillkommer arbetstid för kommunförrådets personal. För övriga villkor i samband med evenemanget, upprättas vid varje enskilt bokningstillfälle ett hyresavtal som anger förutsättningarna för uthyrningen.

Beslutsförslag

Kommunfullmäktige beslutar att godkänna reviderade taxor och avgifter 2024 Dals-Eds kommun.

I tjänsten

Jessica Olsson,
Tf kanslichef

Expedieras till

Ekonomichef
Controller KS
Kanslienheten för publicering hemsida

Denna tjänsteskrivelse har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Taxor och avgifter 2024

Dals-Eds kommun

Innehållsförteckning

1 Interna taxor och avgifter	4
2 Samtliga nämnder.....	4
2.1 Kopiering, telefax och dylikt	4
3 KS - Samhällsbyggnadsförvaltning.....	5
3.1 P-plats med motorvärmare vid kommunhus	5
3.2 Uthyrning Gamla Real.....	5
3.3 Räddningstjänst	6
3.4 Övrig mark (ej bostadsmark) pris	7
3.5 Avgift Utvecklingscentrum	8
3.6 Avgifter för vedförsäljning, nedtagning av träd, trädgårdsarbete och snöröjning.....	8
3.7 Taxa för sotning och brandskyddskontroll	8
3.8 Marknads- och torgavgifter	10
3.9 VA-avgifter.....	11
3.10 Slamtömningsavgifter.....	18
3.11 Renhållningsavgifter.....	18
3.12 Avgifter vid Onsöns återvinningsstation	19
3.13 Försäljning av mat	20
3.14 Lokalvård.....	20
3.15 Avgifter kommunförråd (GS), vaktmästare och städ	20
3.16 Bostadstomt pris	21
3.17 Hyra parkeringsplats.....	22
3.18 Felparkeringsavgift.....	22
3.19 Taxor och villkor Lee-området.....	22
4 KS- Kommunledningsförvaltningen	23
4.1 Bygglov PBL	23
5 FOKUS-nämnden	26
5.1 Avgifter Förskoleverksamhet samt Skolbarnomsorg	26
5.2 Kulturskoleavgifter	28
5.3 Svea bio, biljetter.....	28
5.4 Lotteritillståndsavgifter	28
5.5 Simskoleavgifter.....	28
5.6 Mediaersättning	29
5.7 Hagaskolan lokaler	29
5.8 Stallbacken lokaler	29

5.9 Utsikten.....	30
5.10 Vuxenutbildningen	30
5.11 Övriga avgifter.....	30
6 Socialnämnden	31
6.1 Vårdavgifter.....	31
6.2 Maxtaxa	31
6.3 Bostadsavgift	31
6.4 Hemtjänstavgift	31
6.5 Övriga avgifter inom äldreomsorgen.....	31
6.6 Ansöknings- och tillståndsavgifter enligt alkohollagen (2010:1622), taxor enligt tobakslagen och liknande produkter (2018:2088) samt lagen om receptfria läkemedel (2009:730)	32
6.7 Färdstjänstavgift	34
6.8 Övriga avgifter socialnämnden.....	34

1 Interna taxor och avgifter

Nämnderna tillhandahåller i vissa fall varor och tjänster till varandra. GS-personal, kost och städ är exempel på sådana tjänster. För att kunna få en rättvis bild av verksamheternas totalkostnader och för att kunna få in ett riktigt underlag för beräkning av taxor och avgifter, interndeberas dessa utifrån respektive nämnds självkostnader.

Kommunfullmäktige beslutar att delegera beslut om fastställande av priser för interndebitering till respektive nämnd.

2 Samtliga nämnder

2.1 Kopiering, telefax och dylikt

	2023		2024	
Moms tillkommer på samtliga priser				
Svartvit				
A4	Per kopia	Föreningar	Per kopia	Föreningar
Enkelsida 1-10 kopior	2,00 kr	2,00 kr	2,00 kr	2,00 kr
Enkelsida 11-	1,00 kr	0,25 kr	1,00 kr	0,25 kr
Dubbelsida 1-10 kopior	3,00 kr	3,00 kr	3,00 kr	3,00 kr
Dubbelsida 11 -	2,00 kr	0,50 kr	2,00 kr	0,50 kr
A3	Per kopia	Föreningar	Per kopia	Föreningar
Enkelsida 1-10 kopior	4,00 kr	4,00 kr	4,00 kr	4,00 kr
Enkelsida 11-	2,00 kr	0,50 kr	2,00 kr	0,50 kr
Dubbelsida 1-10 kopior	5,00 kr	5,00 kr	5,00 kr	5,00 kr
Dubbelsida 11 -	3,00 kr	1,00 kr	3,00 kr	1,00 kr
Verifiering	3,00 kr	3,00 kr	3,00 kr	3,00 kr
Färg				
A4	Per kopia		Per kopia	
Enkelsida 1-10 kopior	5,00 kr		5,00 kr	
Enkelsida 11-	3,00 kr		3,00 kr	
Dubbelsida 1-10 kopior	7,00 kr		7,00 kr	
Dubbelsida 11 -	5,00 kr		5,00 kr	
A3	Per kopia		Per kopia	
Enkelsida 1-10 kopior	10,00 kr		10,00 kr	
Enkelsida 11-	5,00 kr		5,00 kr	
Dubbelsida 1-10 kopior	12,00 kr		12,00 kr	
Dubbelsida 11 -	7,00 kr		7,00 kr	
Svartvit och Färg				

	2023		2024	
A1	Per kopia		Per kopia	
Kopia 1	59,00 kr		59,00 kr	
Kopia 2-	29,00 kr		29,00 kr	
A0	Per kopia		Per kopia	
Kopia 1	59,00 kr		59,00 kr	
Kopia 2-	29,00 kr		29,00 kr	
Overheadfilm	Per styck		Per styck	
Enkelsida	4,00 kr		4,00 kr	
Laminering	Per styck		Per styck	
A4	12,00 kr		12,00 kr	
A3	16,00 kr		16,00 kr	
Fax	Per styck		Per styck	
Startavgift	4,00 kr		4,00 kr	
Per sida	4,00 kr		4,00 kr	
Fax utanför Norden	Per styck		Per styck	
Startavgift	4,00 kr		4,00 kr	
Per sida	8,00 kr		8,00 kr	

Kanslichefen äger rätt att justera avgift i det fall kunden själv kan utföra arbetet

Kommunstyrelsen äger rätt att vid behov korrigera avgifter för kopiering o dyl. enligt ovan under löpande budgetår

3 KS - Samhällsbyggnadsförvaltning

3.1 P-plats med motorvärmare vid kommunhus

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga priser		
	Per år	Per år
P-plats med motorvärmare	568,00 kr	585,00 kr
P-plats Resecentrum med ladd-stolpe	568,00 kr +elförbrukning	585,00 kr + elförbrukningen

(Taxorna kan vid behov användas för p-platser på kommunens övriga fastigheter)

3.2 Uthyrning Gamla Real

Fastigheten hyrs ut till Bygdegårdsföreningen Gamla Real. Bygdegårdsföreningen beslutar om hyra.

Kommunens reglemente KF 1996-11-14 § 91 för uthyrning av kommunala lokaler gäller fortsatt enligt avtal med föreningen.

3.3 Räddningstjänst

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga priser		
PERSONAL		
Restvärdesuppdrag, per timme	635,00 kr	Se förklaring*
Säkerhetsvakt, per timme	635,00 kr	Se förklaring*
Övriga serviceuppdrag, per timme	635,00 kr	Se förklaring*
*= följer Brandskyddsföreningen Sveriges taxa, ej klart för 2024		
TRANSPORTER		
Tungt fordon, per km	19,23 kr	20,00 kr
Lätt fordon, per km	4,77 kr	5,00 kr
Tankfordon inkl. förare per timme	999,00 kr	1 039,00 kr
Båt inkl. förare per timme	999,00 kr	1 039,00 kr
HANDBRANDSLÄCKARE		
Årskontroll per brandredskap	148,00 kr	154,00 kr
Grundavgift för årskontroll per objekt	224,00 kr	233,00 kr
Omladdning skumsläckare 9 l	561,00 kr	561,00 kr
Omladdning pulversläckare 2 kg	373,00 kr	373,00 kr
Omladdning pulversläckare 6 kg	561,00 kr	561,00 kr
Omladdning pulversläckare 12 kg	845,00 kr	845,00 kr
Omladdning kolsyresläckare 2 kg - 6 kg	561,00 kr	561,00 kr
Omladdning kolsyresläckare 7 kg - 10 kg		645,00 kr
Diffusior kolsyresläckare	448,00 kr	448,00 kr
Destruktion släckmedel per släckare	77,00 kr	85,00 kr
Provtryckning kolsyresläckare	561,00 kr	561,00 kr
AUTOMATISKT BRANDLARM		
Anslutningsavgift	4 658,00 kr	4 844,00 kr
Årlig avgift	2 633,00 kr	2 633,00 kr
Årlig avgift inkl. larmmottagning	9 664,00 kr	9 664,00 kr
Avgift för åtgärd vid felaktigt brandlarm	3 950,00 kr	4 110,00 kr
Avgift för åtgärd vid fellarm, per larm	635,00 kr	Faktisk kostnad baserad på timkostnad ej klar enligt ovan*
Mottagning av automatiska brandlarmsprov utöver kvartalsprov samt fränkoppling av anläggning för arbete, per gång	252,00 kr	262,00 kr
Uppdrag som anläggningsskötare /anläggning /År	12 967,00 kr	12 967,00 kr

	2023	2024
TILLSYN		
Tillsyn enl. LSO/LBE grundavgift	1 816,00 kr	1 889,00 kr
Tillsyn enl. LSO och LBE grundavgift (för båda)	2 699,00 kr	2 807,00 kr
Tillsyn enl. LSO/LBE timavgift	989,00 kr	1 028,00 kr
AVGIFT TVÄTTHALL (räddningstjänstpersonal och kommunala fordon)		
Personbilar	70,00 kr	72,00 kr
Större fordon	117,00 kr	120,00 kr
UTBILDNING		
Brandkunskap per deltagare, 1-8 deltagare	640,00 kr	665,00 kr
HLR per deltagare, 1-8 deltagare	640,00 kr	665,00 kr
HLR + brandkunskap per deltagare, 1-8 deltagare	990,00 kr	1 030,00 kr
Specialutbildningar, utbildningar över 8 deltagare	offereras	offereras
TILLSTÅND enligt LBE (brandfarliga & explosiva varor)		
Fyverkeriförsäljning	4 813,00 kr	5 005,00 kr
Förvaring av explosiv vara mindre omfattning < 60 kg	4 813,00 kr	5 005,00 kr
Förvaring av explosiv vara större omfattning ≥60 kg	6 737,00 kr	7 006,00 kr
Godkännande av föreståndare för explosiva varor	1 924,00 kr	2 000,00 kr
Bensinstation	6 737,00 kr	7 006,00 kr
Förvaring och hantering av brandfarliga varor	6 737,00 kr	7 006,00 kr
Mycket omfattande eller komplex förvaring och hantering av brandfarliga varor	10 656,00 kr	11 080,00 kr
Mindre förändring av befintligt tillstånd	1 924,00 kr	2 000,00 kr
Tillfällig hantering av brandfarlig vara	4 813,00 kr	5 005,00 kr
Avslag av tillståndsansökan	3 850,00 kr	4 004,00 kr

3.4 Övrig mark (ej bostadsmark) pris

Pris på övrig mark bestäms främst utifrån gjorda investeringar samt ett bedömt marknadsvärde och varierar normalt mellan 10-50 kr/m².

Riktvärden är:

Råmark 10 kr/m²

Råmark inom planlagt område 20 kr/m²

Beredd mark 30-40 kr/m²

Beredd mark inom planlagt område 40-50 kr/m²

Tillkommande värden i form av skog m.m. ska läggas på försäljningspriset. Beslut om detta fattas i enlighet med reglemente och delegationsordning. Eventuella kostnader för

fastighetsregleringar i samband med markförsäljning bekostas av köparen

3.5 Avgift Utvecklingscentrum

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga priser		
Konferenssal 100 platser (inkl datorprojektor/overhead)		
Heldag	1 000,00 kr	1 000,00 kr
Del av dag (min 4 timmar), per timme	150,00 kr	150,00 kr
Konferensrum, mindre (2-8 platser)		
Heldag	300,00 kr	300,00 kr
Del av dag (4 timmar)	200,00 kr	200,00 kr

* För Tekniker tillkommer 250 kr/timme + moms.

Ideella föreningar i kommunen samt Studieförbund nyttjar lokaler hyresfritt, exkl. datasal, TeleBildsal och datorprojektor. Vid utbildning som konkurrerar med kommunens utbildningar föreligger dock ingen avgiftsfrihet.

Vid utlösande av larm eller insatser av vaktbolaget eller vid bristande återställning av lokalerna debiteras kostnaden för detta.

Användning av förbrukningsmaterial debiteras med faktisk kostnad.

3.6 Avgifter för vedförsäljning, nedtagning av träd, trädgårdsarbete och snöröjning

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga priser		
Vedförsäljning		
Utkörning av 3-meters ved	1 867,00 kr	4000,00 kr
Snöröjning för pensionärer		
Handskottning, fast avgift per säsong	102,00 kr	110,00 kr
Snöskottning per tillfälle	51,00 kr	57,00 kr

3.7 Taxa för sotning och brandskyddskontroll

Taxan är beslutad av Kommunfullmäktige i Dals-Eds kommun och justeras årligen enligt avtal med Skorstensfejarmästare utifrån sotningsindex fastställt av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

*Taxor för sotning och brandskyddskontroll kommer att fastslås när det nya sotningsindexet blir tillgängligt.

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga priser		
Sotning och Eldstadsrengöring		
Helårsbostad		
Grundavgift (tillkommer på samtliga fastigheter. I avgiften ingår kostnad för administration, resa, fordon och duschtid)	122,68 kr	*Se kommentar ovan
Värmepanna, olja	221,88 kr	
Värmepanna, olja miljögodkänd	265,70 kr	
Värmepanna, fast bränsle	265,70 kr	
Värmepanna, fast bränsle miljögodkänd	284,80 kr	
Braskamin/Pellets	197,17 kr	
Fritidsbostad		
Grundavgift (tillkommer på samtliga fastigheter. I avgiften ingår kostnad för administration, resa, fordon och duschtid)	201,55 kr	
Värmepanna, olja	221,88 kr	
Värmepanna, olja miljögodkänd	265,70 kr	
Värmepanna, fast bränsle	265,70 kr	
Värmepanna, fast bränsle miljögodkänd	284,80 kr	
Braskamin/Pellets	197,17 kr	
Grundavgift övriga objekt, även imkanaler och pannor >60 Kw	122,68 kr	
Tilläggsavgift		
Förbindelsekanal 1,0 - 2,5 m	33,65 kr	
Förbindelsekanal 2,6 - 5,0 m	83,08 kr	
Vanlig köksspis och övriga lokaleldstäder	175,26 kr	
Värmepanna Mcal/h		
-50		
51-100	411,35 kr	
101-150	476,98 kr	
151-200	547,61 kr	
201-250	575,30 kr	
251-300	616,58 kr	
Sidopanna Mcal/h		
-50	141,79 kr	
51-100	258,25 kr	
101-150	323,89 kr	
151-200	394,52 kr	

	2023	2024
201-250	422,22 kr	
251-300	463,48 kr	
Brandskyddskontroll		
Helårsbostad		
Grundavgift (tillkommer på samtliga fastigheter. I avgiften ingår kostnad för administration, resa och fordon)	200,09 kr	
Kontroll av eldstad med tillhörande röckanal	643,14 kr	
Kontroll av ytterligare eldstad i samma fastighet	285,84 kr	
Fritidsbostad		
Grundavgift (tillkommer på samtliga fastigheter. I avgiften ingår kostnad för administration, resa och fordon)	328,72 kr	
Kontroll av eldstad med tillhörande röckanal	643,14 kr	
Kontroll av ytterligare eldstad i samma fastighet	285,84 kr	
Grundavgift imkanaler och övriga objekt	200,09 kr	
Övriga Sotnings- och Rengöringsarbeten		
Brandskyddskontroll kr/timme	857,52 kr	
Sotning/Rengöring kr/timme	525,79 kr	
Administrativ kostnad/tillfälle	78,86 kr	
Hämtning av stege/tillfälle	52,58 kr	
Separat röckanal	35,06 kr	
<i>Debitering och rengöring av imkanaler sker per faktisk tid x timpris</i>		

Samplanering av sotning och brandskyddskontroll ska ske.

I protokoll och på faktura ska det vid sotning/rengöring och brandskyddskontroll redovisas typ av objekt, tid, kostnad samt grundavgift för respektive åtgärd.

3.8 Marknads- och torgavgifter

Eds marknad arrangeras höst och vår.

	2023	2024
Moms tillkommer ej på marknads- och torgplatsavgifter		
Marknad		
Storgatan per 3 meter	700,00 kr	700,00 kr
Tvärgator, torg och p-platser, per meter	100,00 kr	100,00 kr
Administrationsavgift för betalningar för marknadsplats på marknadsdagen	200,00 kr	200,00 kr

	2023	2024
Torgplats (ej marknadsdag)		
Torgplats	250,00 kr	250,00 kr
Torgplats inkl. elanslutning 220 volt	300,00 kr	318,00 kr
Torgplats inkl. elanslutning 16 Amp	400,00 kr	424,00 kr
Torgplats inkl. elanslutning 32 Amp	550,00 kr	583,00 kr
Torgplats en bestämd veckodag hela året		
Utan el	4 200,00 kr	4 200,00 kr
Med el	5 724,00 kr	5 724,00 kr

Skatteverket har krav på att kommunen ska föra ett register över "knallarna". Registret ska sparas i 7 år.

3.9 VA-avgifter

Avgifter skall betalas till Dals-Eds kommun.

Taxekonstruktionen för Dals-Eds kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning antogs av kommunfullmäktige 2014-06-11.

§ 1

För att täcka kostnaderna för Dals-Eds kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning skall ägare av fastighet inom anläggningens verksamhetsområde betala avgifter enligt denna taxa.

Avgiftsskyldig är alternativt den som enligt 2 och 5 §§ lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) jämte senare tillägg och ändringar jämställs med fastighetsägare.

§ 2

Avgifterna utgörs av anläggningsavgifter (engångsavgifter) och bruksavgifter (periodiska avgifter).

§ 3

Fastigheterna indelas i bostadsfastighet, annan fastighet och obebyggd fastighet.

Bostadsfastighet är fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas för bostadsändamål. Med bostadsfastighet jämställs fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas för andra ändamål såsom:

Kontor, Förvaltning, Butiker, Utställningslokaler, Hotell, Restauranger, Hantverk, Småindustri, Utbildning, Sjukvård, Stormarknader och Sporthallar.

Annan fastighet är fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas för annat ändamål än bostadsändamål och som inte enligt ovan jämställs med bostadsfastighet.

Obebyggd fastighet är fastighet som enligt detaljplan är avsedd för bebyggelse, men ännu ej bebyggs.

Lägenhet är ett eller flera utrymmen i byggnad som i upplåtelsehänseende bildare en enhet. I fråga om sådana utrymmen i bostadsfastighet eller därmed jämställd fastighet, räknas varje påbörjat 150-tal m2 bruttoarea (BTA) enligt svensk standard SS 02 10 53 som en lägenhet.

§ 4

4.1 Avgiftsskyldighet föreligger för nedan angivna ändamål:

Ändamål	Anläggningsavgift	Brukningavgift
V, vattenförsörjning	Ja	Ja
S, spillvattenavlopp	Ja	Ja
D, dag- och dränvattenavlopp från fastighet inom detaljplan	Ja	

Som detaljplan kan enligt 17 kap. § 4 plan- och bygglagen, SFS 1987:246, även äldre plan gälla.

4.2 Avgiftsskyldighet för vart och ett av ändamålen V, S och D inträder när va-verket upprättat förbindelsepunkt för ändamålet och underrättat fastighetsägaren därom.

Härvid förutsätts att samtliga i 24 § första stycket 1 och 2 i lagen om allmänna vattentjänster angivna förutsättningar för avgiftsskyldighet är uppfyllda.

4.3 Avgifterna skall beräknas enligt taxa som gäller vid den tidpunkt när avgiftsskyldighet inträder.

§ 5

För bostadsfastighet och därmed enligt 3 § jämställd fastighet skall erläggas anläggningsavgift.

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga avgifter		
Avgift utgår per fastighet med:		
a) en avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledningar till förbindelsepunkten för vatten, spillvatten samt dag- och dränvatten	68 001,00 kr	73 441,00 kr
b) en avgift avseende upprättandet av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och D	25 686,00 kr	27 740,00 kr
c) en avgift per lägenhet	18 213,00 kr	19 670,00 kr
d) en avgift per m2 tomtyta	21,93 kr	23,69 kr
<i>(tomtavgränsning max 1 500 m2)</i>		

Föreligger ej avgiftsskyldighet för samtliga i 4.1 angivna ändamål, se § 8.

5.1 Är förbindelsepunkter gemensamma för två eller flera fastigheter, fördelas avgifter enligt 5.1 a) och 5.1 b) lika mellan fastigheterna.

5.3 Tomtytan utgörs av fastighetens areal enligt förrättningskarta, nybyggnadskarta eller annan karta som va-verket godkänner. Vid tredimensionella fastigheter fördelas den tomtyta som är gemensam för fastigheterna i proportion till byggnadernas bruttoarea (BTA).

Avgift enligt 5.1.d) tas ut endast intill ett belopp som motsvarar summan av avgifterna enligt 5.1 a), b) och c).

5.4 Lägenhetsantalet bestäms efter ritningar enligt vilka bygglov beviljats, eller efter annan

ritning eller uppmätning som va-verket godkänner.

5.5 Framdras ytterligare servisledningarna och upprättas ytterligare förbindelsepunkter skall erläggas avgifter enligt 5.1 a) och b).

5.6 Ökas fastighets tomtyta skall erläggas avgift enligt 5.1 d) för tillkommande tomtyta som härrör från fastighet för vilken tomtyteavgift inte skall anses vara förut erlagd.

Vid beräkning av avgift för tillkommande tomtyta iakttas begränsningsregeln i 5.3.

5.7 Sker om- eller tillbyggnad, uppförs ytterligare byggnad eller ersätts riven bebyggelse på fastighet skall erläggas avgift enligt 5.1 c) för varje tillkommande lägenhet.

§ 6

6.1 För *annan* fastighet skall erläggas anläggningsavgift:

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga avgifter		
Avgift utgår per fastighet med:		
a) en avgift avseende avseende framdragning av varje uppsättning servisledningarna till förbindelsepunkter för vatten, spillvatten samt dag- och dränvatten	68 001,00 kr	73 441,00 kr
b) en avgift avseende upprättandet av varje uppsättning förbindelsepunkter för V, S och D	25 686,00 kr	27 740,00 kr
c) en avgift per m ² tomtyta	38,78 kr	41,88 kr
(dock minst för 1 000 m ²)		

Föreligger ej avgiftsskyldighet för samtliga i 4.1 angivna ändamål, se § 8.

6.2 Är förbindelsepunkter gemensam för två eller flera fastigheter fördelas servisavgiften enligt 6.1 a) och 6.1 b) lika mellan fastigheterna.

6.3 Tomtytan utgörs av fastighetens areal enligt förrättningskarta, nybyggnadskarta eller annan karta som va-verket godkänner.

6.4 Huvudmannen kan, om godtagbar säkerhet ställs, medge anstånd med erläggande av tomtyteavgift för andel av fastighets areal, motsvarande mark som tills vidare inte utnyttjas för verksamheten på fastigheten.

Anstånd medges för viss tid, högst 10 år. Om mark under anståndstiden genom fastighetsbildningsåtgärd frångår fastigheten upphör anståndsmedgivandet att gälla och resterande tomtyteavgift förfaller till betalning.

Utestående belopp löper med ränta enligt 5 § räntelagen (SFS 1975:635) från den dag anståndet beviljades till anståndet upphör. För tid därefter utgår dröjsmålsränta enligt 6 § räntelagen.

6.5 Ökas fastighetens tomtyta, skall erläggas avgift enligt 6.1 c) för tillkommande tomtyta som härrör från fastighet för vilken tomtyteavgift inte skall anses var förut erlagd.

§ 7

7.1 För obebyggd fastighet skall erläggas del av anläggningsavgift. Avgift per fastighet med:

	Bostadsfastighet	Annat fastighet

	Bostadsfastighet		Annan fastighet	
Servisavgift	5.1 a	100%	6.1 a	100%
Avgift per uppsättning FP	5.1 b	100%	6.1 b	100%
Tomtyteavgift	5.1 d	100%	6.1 c	70%
Lägenhetsavgift	5.1 c	0%	--	--

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift.

Avgift enligt 5.1 d) tas endast ut intill ett belopp som motsvarar summan av avgifterna 5.1 a) och b), jfr 5.3 andra stycket.

7.2 Bebyggs obebyggd fastighet skall erläggas avgifter enligt följande:

	Bostadsfastighet		Annan fastighet	
Lägenhetsavgift	5.1 c	100%	--	--
Tomtyteavgift	5.1 d	0%	6.1 c	30%

§ 8

8.1 Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i 4.1 angivna ändamål, skall avgifterna enligt 5.1 och 6.1 reduceras. Följande reducerade avgifter, uttryckta i procent av full avgift, skall därvid erläggas för respektive ändamål:

Avgift för framdragen servisledning

- En ledning 70 % av avgift enligt 5.1 a) resp 6.1 a)
- Två ledningar 85 % av avgift enligt 5.1 a) resp 6.1 a)
- Tre ledningar 100 % av avgift enligt 5.1 a) resp 6.1 a)

	V	S	D
Avgift per FP 5.1 b	20%	60%	20%
Lägenhetsavgift 5.1 c	20%	60%	20%
Tomtyteavgift 5.1 d	20%	60%	20%
Avgift per FP 6.1 b	20%	60%	20%
Tomtyteavgift 6.1.c	20%	60%	20%

8.2 Inträder avgiftsskyldighet för ändamål, för vilket avgiftsskyldighet inte tidigare förelegat, skall avgifter erläggas enligt 8.1.

För servisledning som på fastighetsägarens begäran utförs senare än övriga servisledningar skall utöver servisavgift enligt 8.1, erläggas en etableringsavgift om 50 % av avgiften enligt 5.1 a). Denna avgift avses täcka huvudmannens merkostnader till följd av att arbetet ej utförts i samband med anordnandet av övriga servisledningar.

§ 9

Avgifter enligt §§ 5-6 är baserade på indextalet (2013-09) i konsumentprisindex, KPI, med 1980 som basår. När detta index ändras, har huvudmannen rätt att reglera avgiftsbeloppen därefter, dock inte oftare än en gång årligen. Vid reglering av taxan tillämpas följande:

- a) Tillägg eller avdrag på avgiftsbeloppen görs med viss procent.
- b) Procenttalet erhålles genom att den i antal enheter uttryckta indexförändring som utgör

skillnaden mellan det närmast före beslut om avgiftsreglering publicerade indextalet och talet omräknas till procent av sistnämnda tal. Erhållet procenttal avrundas till närmaste hela tal. Tillägg eller avdrag avrundas i sin tur beträffande avgift enligt 5.1 a) och b) och c) samt 6.1 a) och b) till närmaste tiotal kronor, beträffande 5.1d och 6.1 c) till närmaste hela kronor.

a) Beslutad avgiftsändring tillämpas från och med den dag ändringen enligt beslutet träder i kraft.

§ 10

Är det inte skäligt att för viss fastighet beräkna avgift enligt §§ 5-8 träffar va-verket i stället avtal om avgiftens storlek.

§ 11

11.1 Sedan avgiftsskyldighet inträtt, skall avgift betalas inom tid som anges i räkning.

11.2 Betalas debiterat belopp inte inom tid som anges i räkningen skall dröjsmålsränta erläggas enligt 6 § räntelagen från den dag betalning skulle ha skett.

11.3 Enligt 36 § lagen om allmänna vattentjänster skall en anläggningsavgift fördelas på årliga inbetalningar under en viss tid, längst 10 år, om avgiften uppgår till belopp, som är betungande med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och övriga omständigheter, om fastighetsägaren så begär och godtagbar säkerhet ställs. Ränta skall erläggas enligt 5 § räntelagen på varje del av avgiften som förfaller till betalning i framtiden från den dag då den första inbetalningen skall ske till dess ifrågavarande del av avgiften betalas eller ränta erlägges enligt 11.2

11.4 Avgiftsskyldighet enligt 5.7, 6.5 eller 7.2 föreligger, då bygglov för avsett ändrat förhållande meddelats eller ändrat förhållande – t ex ökning av tomtyta – inträtt utan att bygglov erfordrats eller meddelats. Det åligger fastighetsägare att omgående anmäla till va-verket när det ändrade förhållandet inträtt. Försummar fastighetsägaren denna anmälningsplikt, tas dröjsmålsränta ut enligt 11.2 för tiden från och med två månader efter det att avgiftsskyldighet inträtt och fram till dess tilläggsavgiften betalas.

§ 12

12.1 Om efter ansökan från fastighetsägare och särskilt medgivande av huvudmannen ledningar utförts på annat sätt eller försetts med andra anordningar än huvudmannen bedömt nödvändiga, skall fastighetsägare som begärt arbetets utförande ersätta huvudmannen överenskomna kostnader härför.

12.2 Begär fastighetsägare att ny servisledning skall utföras istället för redan befintlig och finner huvudmannen skäl bifalla ansökan härom, är fastighetsägaren skyldig bekosta dels den nya servisledningens allmänna del med det avdrag som befinnes skäligt med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick, dels borttagandet av den tidigare servisledningens allmänna del.

12.3 Finner huvudmannen påkallat att utföra ny servisledning i stället för och med annat läge än redan befintlig, är verket skyldigt att ersätta fastighetsägaren hans kostnad för fastighetens del av den nya servisledningen och dess inkoppling med det avdrag som befinnes skäligt med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick.

BRUKNINGSAVGIFTER (§§ 13-19)

§ 13

13.1 För bebyggd fastighet skall erläggas bruksavgift:

	2023	2024
--	------	------

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga avgifter		
Avgift utgår per fastighet med:		
a) En fast avgift per år	3 510,00 kr	3 791,00 kr
b) En avgift per m3 levererat vatten	33,06 kr	35,71 kr

Föreligger inte avgiftsskyldighet för såväl V som S reduceras avgifterna. Följande avgifter skall därvid erläggas för resp. ändamål:

	V	S
a) Fast avgift 13.1 a	40%	60%
b) Avgift per m3	40%	60%

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift.

13.2 Fastighetsägaren är betalningsansvarig för allt vatten som levereras till fastigheten. Har huvudmannen bestämt att för bebyggd fastighet vattenförbrukningen tills vidare inte skall fastställas genom mätning, tas avgift enligt 13.1 b) ut efter en antagen förbrukning om 90 m3 per lägenhet.

13.3 För s k byggvatten skall erläggas en avgift efter m3-pris enligt 13.1 b). Om mätning inte sker, antas den därvid förbrukade vattenmängden uppgå till 30 m3 per lägenhet.

13.4 För extra mätställe (mätställe utöver ett per fastighet) skall erläggas en årlig avgift med belopp motsvarande 50 % av den fasta avgiften enligt 13.1 a). Beloppet avrundas till närmast hela kronor.

Parallellkopplade vattenmätare räknas som ett mätställe.

13.5 Har fastighetsägare begärt undersökning av vattenmätare och mätaren härvid godkänns, skall fastighetsägaren för täckning av undersökningskostnaderna erlägga ett belopp motsvarande 50 % av den fasta avgiften enligt 13.1 a). Beloppet avrundas till närmaste hela kronor.

13.6 För spillvattenmängd, som enligt va-verkets medgivande avleds till dagvattennätet (kylvatten o d), utgår avgift med 30 % av m3-priset enligt 13.1 b). Beloppet avrundas till närmaste hela öretal.

13.7 Har huvudmannen på fastighetsägarens begäran vidtagit åtgärd eller har på grund av att fastighetsägaren åsidosatt sin skyldighet av vattentillförseln avstängts, eller reducerats eller annan åtgärd vidtagits av huvudmannen debiteras en av avgift på vardera 300 kr utan moms. för avstängning respektive öppning av servisanslutning.

§ 14

Tillförs avloppsnätet större spillvattenmängd än som svarar mot levererad vattenmängd eller avleds inte hela den levererade vattenmängden till avloppsnätet skall avgift för spillvattenavlopp erläggas efter den mängd spillvatten som avleds till avloppsnätet.

Mängden skall bestämmas genom mätning på fastighetsägarens bekostnad av ifrågavarande vatten- eller spillvattenmängd eller på annat sätt som överenskommits mellan va-verket och fastighetsägaren.

En förutsättning för att avgiften för avlett spillvatten skall debiteras efter annan grund än efter levererad mängd vatten är att skillnaden mellan vatten- och spillvattenmängderna är avsevärd.

§ 15

För obebyggd fastighet uttas ej bruksavgift.

§ 16

Avgifter enligt §§ 13-15 är baserade på indextalet (2013-09) i konsumentprisindex, KPI, med 1980 som basår. När detta index ändras får va-verket reglera avgiftsbeloppen därefter, dock inte oftare än en gång årligen.

Vid regleringen av taxan tillämpas följande:

- a) Tillägg eller avdrag på avgiftsbeloppen görs med viss procent.
- b) Procenttalet erhålls genom att den i antal enheter uttryckta indexförändring som utgör skillnaden mellan det närmast före beslut om avgiftsreglering publicerade indextalet och talet omräknas till procent av sistnämnda tal. Erhållet procenttal avrundas till närmaste hela tal. Tillägg eller avdrag avrundas i sin tur beträffande avgift enligt 13.1 a) och 13.2 till närmaste hela krontal samt beträffande avgift enligt 13.1 b) till närmaste hela öretal.
- c) Beslutad avgiftsändring tillämpas från och med debiteringsperioden efter den dag som angetts i beslutet. För de uppgifter enligt 13.1 b), 13.3 och 13.6 samt § 14, som är baserade på uppmätning hos fastighetsägare, tillämpas dock avgiftsändringen endast i fråga om den vattenmängd som förbrukas och den spillvattenmängd som släpps ut efter den i va-verkets beslut angivna dagen.

§ 17

Är det inte skäligt att för viss fastighet beräkna avgift enligt §§ 13-15 träffar va-verket i stället avtal om avgiftens storlek.

§ 18

Avgift enligt 13.1 a) och 13.2 debiteras i efterskott per månad, kvartal, tertial eller halvår enligt beslut av huvudmannen. Avgift enligt 13.1 b) debiteras i efterskott på grundval av mätning förbrukad renvattenmängd eller annan grund som anges i §§ 13 och 14. Preliminärdebitering får göras.

Betalas debiterat belopp inte inom tid som anges i räkningen, skall dröjsmålsränta erläggas på obetalt belopp enligt 11.2. Sker enligt va-verkets beslut mätaravläsning inte för varje debitering, får mellanliggande debiteringar ske efter uppskattad förbrukning, dock att mätaravläsning och debitering av verklig förbrukning skall ske i minst en gång vartannat år. Avläsning och debitering skall därjämte ske på fastighetsägarens begäran med anledning av fastighetsöverlåtelse.

§ 19

19.1 Har fastighetsägare begärt att va-verket skall företa åtgärd för att underlätta eller möjliggöra hans brukande av anläggningen i visst fall eller avseende eller har i övrigt särskild åtgärd påkallats på grund av fastighetens va-förhållanden, har va-verket rätt att träffa avtal om bruksavgiftens storlek.

19.2 Har på grund av att vattentillförsel avstängts eller reducerats fastighetsägaren åsidosatt sin skyldighet, påförs fastighetsägaren va-verkets kostnader för åtgärder i samband därmed.

TAXANS INFÖRANDE

§ 20

Denna taxa träder i kraft 2016-01-01

De brukningsavgifter enligt 13.1, 13.3 och 13.6 samt § 14. som är baserade på uppmätning hos fastighetsägare, skall därvid tillämpas i fråga om den vattenmängd som levereras och den spillvattenmängd som släpps ut efter ovan angivna dagen för taxans ikraftträdande.

Avgifter enligt denna taxa skall betalas till Dals-Eds kommun.

Mål som rör tvist mellan fastighetsägare och va-verket beträffande tillämpning och tolkning av denna taxa prövas av Statens VA-nämnd jämlikt 37 § va-lagen.

3.10 Slamtömningsavgifter

Kommunen är enligt renhållningsordningen ansvarig för slamtömningen. Slamtömning sker genom att kommunen upphandlar en entreprenör, som tömmer trekammarbrunnar i hela kommunen enligt en turlista.

Kostnaden för slamtömningen faktureras direkt till kunden av entreprenören som en ersättning för dennes tjänster, samt för den destruktionsavgift som kommunen tar ut av entreprenören då denne lämnar slam till kommunens reningsverk.

När entreprenören lämnar slam till kommunens reningsverk Brattesta betalar han destruktionsavgift.

Entreprenörens avgifter tillkommer.

Entreprenören fakturerar samtliga kostnader till kund, även denna taxa.

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga avgifter		
Tippavgift till reningsverket i Ed		
Upp till 3m ³ per gång	412,00 kr	445,00 kr
Rörlig avgift per m ³ därutöver	176,00 kr	190,00 kr

3.11 Renhållningsavgifter

HUSHÅLLSSOPOR

Matavfallsinsamling startade 1 mars 2014 enligt beslut.

Avgifter enligt denna taxa skall betalas till Dals-Eds kommun. Avgifter får tas ut i förskott.

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga avgifter		
Hämtning helår		
Varannan vecka inkl. matavfallskärl	2 232,00 kr	2 345,00 kr
Var 4:e vecka vid kompostering	1 609,00 kr	1 689,00 kr
Var 12:e vecka vid kompostering	995,00 kr	1 045,00 kr
Sommarhämtningar		
Varannan vecka inkl. matavfallskärl	1 407,00 kr	1 477,00 kr

	2023	2024
Var 4:e vecka	1 074,00 kr	1 128,00 kr
Veckohämtningar flerbostadshus, affärer, restauranger inkl. matavfallshämtning		
125 l säck	93,00 kr	98,00 kr
240 l säck	138,00 kr	145,00 kr
140 l kärll	91,00 kr	96,00 kr
190 l kärll	123,00 kr	129,00 kr
240 l kärll	138,00 kr	145,00 kr
370 l kärll	201,00 kr	211,00 kr
660 l kärll	338,00 kr	355,00 kr
Extra säck	95,00 kr	100,00 kr

3.12 Avgifter vid Onsöns återvinningsstation

Avgifter enligt denna taxa skall betalas till Dals-Eds kommun, avser endast näringsidkare, för hushåll utgår ingen avgift.

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga avgifter		
Wellpapp per m3	161,00 kr	169,00 kr
Sorterat avfall per m3	190,00 kr	200,00 kr
Osorterat avfall per m3	573,00 kr	602,00 kr
Sorteringsavgift	975,00 kr	1 024,00 kr
Kompr. avfall, sorterat/osorterat per m3	1 145,00 kr	1 202,00 kr
Sorterat direkt till deponi per m3	478,00 kr	502,00 kr
Asbest per m3	1 104,00 kr	1 159,00 kr
Tryckimpregnerat trä m3	563,00 kr	591,00 kr
Spillolja per liter	6,13 kr	6,44 kr
Oljefilter /st	12,40 kr	13,00 kr
Bekämpningsmedel (max 3kg) per kg	223,00 kr	234,00 kr
Däck traktorer och lastbilar utan fälg/st	33,00 kr	35,00 kr
Däck traktorer och lastbilar med fälg/st	33,00 kr	35,00 kr
Däck övriga per styck	33,00 kr	35,00 kr

Gällande däck så får inte företag som har som verksamhet att försälja däck lämna, då dessa förväntas ha egna avtal om återtag av gamla däck.

På grund av upprättande av kontrollprogram samt tillsyn av avslutad deponi på Onsön så kommer taxorna behöva justeras efter hand. Taxan grundar sig på kommunens kostnader att få respektive fraktioner omhändertagna och förutsättningarna för detta kommer att variera framöver.

Kommunstyrelsen äger rätt att under löpande budgetår besluta om korrigerings av avgifter.

3.13 Försäljning av mat

	Internt pris 2023	Externt pris 2023	Internt pris 2024	Externt pris 2024
	exkl. moms	inkl. moms	exkl. moms	inkl. moms
Personal-/externlunch				
Samtliga kök		69,00 kr		89,00 kr
Edsgärdet/Hagalid				
Frukost	20,53 kr	22,99 kr	21,56 kr	24,15 kr
Äldrelunch	60,28 kr	67,51 kr	63,29 kr	75,61 kr
Dessert	12,82 kr	14,36 kr	13,46 kr	15,08 kr
Middag	50,03 kr	56,03 kr	52,53 kr	58,83 kr
Kaffe	7,69 kr	8,61 kr	8,07 kr	9,04 kr
Utskick, pristillägg	3,85 kr	4,32 kr	4,04 kr	4,74 kr

Kommunstyrelsen äger rätt att under löpande budgetår besluta om mindre korrigeringar i avgifter för måltider.

Kostchef har rätt att vid köp av större volymer till icke kommersiella event som anses vara till gagn för samhället, sätta pris som utgår från att täcka tillverkningskostnaden för maten.

3.14 Lokalvård

	Internt pris 2023	Internt pris 2024
Moms tillkommer på samtliga priser		
Arbetstimmar ordinarie tid	324,00 kr	340,00 kr

Gäller samtliga områden.

Kommunstyrelsen äger rätt att under löpande budgetår besluta om mindre korrigeringar i avgifter för lokalvård.

3.15 Avgifter kommunförråd (GS), vaktmästare och städ

	2023	2024
Moms tillkommer på samtliga priser		
Arbetstimmar personal		
Internpris inkl. Edshus AB samt inklusive övertid	473,00 kr	497,00 kr
Övrig extern försäljning		
Arbetstimmar ordinarie tid	452,00 kr	475,00 kr

	2023	2024
Arbetstimmar enkel övertid	529,00 kr	555,00 kr
Arbetstimmar kval. övertid	720,00 kr	756,00 kr
Avstängning av vatten (Gäller även vid avstängning pga utebliven betalning)	441,00 kr	463,00 kr
Påsläpp av vatten (Gäller även vid påsläpp pga utebliven betalning)	441,00 kr	463,00 kr
Arbetstimmar maskin		
Hjullastare New Holland	356,00 kr	374,00 kr
JCB	198,00 kr	208,00 kr
Wille 650 /Weideman	286,00 kr	300,00 kr
Broddway sopmaskin	271,00 kr	285,00 kr
Frontmatad sopmaskin	187,00 kr	196,00 kr
Skylift	212,00 kr	223,00 kr
Ventrac 4500 Y Gräs	200,00 kr	210,00 kr
Ventrac 4500 Y Med redskap	250,00 kr	263,00 kr
Husqvarna gräsklippare	150,00 kr	158,00 kr
Spolaggregat	242,00 kr	254,00 kr
Spårmaskin	186,00 kr	195,00 kr
Amazon gräsklippare med uppsamlare	250,00 kr	263,00 kr
Filmkamera	182,00 kr	191,00 kr
Toalett vagn per tillfälle	1 711,00 kr	1 797,00 kr
Container 6m3 / hyresperiod upp till 1 månad	256,00 kr	269,00 kr
Container 15m3 / hyresperiod upp till 1 månad	390,00 kr	410,00 kr
Traktor med skogsvagn	264,00 kr	277,00 kr
Kravallstaket/dygn/per enhet	Ny	20,00 kr
Vattentank 3 kubik	Ny	130,00 kr
Elverk/dygn 160 kva	Ny	2 650,00 kr
Elverk/dygn 31 kva	Ny	1 530,00 kr
Elverk/dygn 20 kva	Ny	1 120,00 kr
Bil per kilometer	Ny	4,50 kr
Lätt lastbil per kilometer	Ny	5,50 kr

Minsta debitering för rensning av avlopp 800 kr (Startavgift) gäller ordinarie arbetstid 07:00-16:00 övrig tid är startavgiften 2 000 kr. Sedan tillkommer arbetskostnad och maskinhyra. Övriga tjänster prissätts enligt självkostnadsprincipen.

Kommunstyrelsen äger rätt att under löpande budgetår besluta om korrigering i avgifter för GS/vaktmästare.

3.16 Bostadstomt pris

BOSTADSMARK

Pris fastställs av kommunstyrelsen vid varje enskilt projektbeslut.

För VA-anlutning uttages avgift enligt gällande taxa.

Tidigare taxebeslut gällande bostadsmark upphör härmed att gälla.

3.17 Hyra parkeringsplats

	2023	2024
I centrum, med el	1 817,00 kr	1 871,00 kr
I centrum, utan el	1 168,00 kr	1 203,00 kr
Husbilsparkering ink moms	80,00 kr	100,00 kr

3.18 Felparkeringsavgift

	2023	2024
Vid parkering på rörelsehindrades p-platser utan giltigt tillstånd	865,00 kr	800,00 kr
Vid parkering i strid mot övriga föreskrifter rörande parkering och stannande av fordon	432,00 kr	400,00 kr

3.19 Taxor och villkor Le-området

	2023	2024
Bokningsbara alternativ		
Byggnaden mindre evenemang	Ny	1 000,00 kr/dag
	Ny	1 500,00 kr/dygn
Byggnaden (7)		
Enbart belysning och ström upp till 3-fas till 16 Amp		
Markytor (3-6)		
Byggnaden större evenemang	Ny	4 000,00 kr/dygn
Byggnaden (7)		
Belysning och ström 3-fas upp till 63 Amp		
Markytor (3-6)		
Hela området för större evenemang	Ny	6 000,00 kr/dygn
Byggnaden (7)		
Belysning och ström 3-fas upp till 63 Amp		
Markytor (1-6)		
Området för husbils-övernattnig	Ny	Taxa utgår enligt avgift för parkering 3,17
Markytor (1-6)		

Föreningar och företag med säte i Dals-Eds kommun är undantagna från avgift för hyra av Le-området vid arrangerande av evenemang. För övernattnig tillkommer dock taxa enligt ordinarie avgift för parkering enligt 3.17.

För övriga behov i samband med evenemanget, som inte kan tillgodoses i nuvarande anläggning, såsom toalettagn, el-aggregat, vattentank, tas avgift ut enligt annan fastställd taxa. Därutöver tillkommer arbetstid för kommunförrådets personal. För övriga villkor i samband med evenemanget, upprättas vid varje enskilt bokningstillfälle ett hyresavtal som anger förutsättningarna för uthyrningen.

4 KS- Kommunledningsförvaltningen

4.1 Bygglöv PBL

Avgifterna tas ut med stöd av plan- och bygglagen, plan- och byggförordningen och kommunallagen om inget annat anges. Avgifterna är avsedda att täcka kommunens kostnad för den aktuella myndighetsutövningen eller tjänsten.

Taxan följer SKR:s förslag till Plan- och bygglövstaxa 2011 inklusive kart- och mättaxa. Dals-Eds kommun tillämpar justeringsfaktor 0,8 (faktor N), vilken rekommenderas av SKR för kommuner med färre invånare än 20 000. Prisbasbeloppet för 2024 är 57 300 kr, vilket innebär att mPBB är 57,3.

Nedan följer tabeller och exempel för de vanligaste ärendena. För fullständig förteckning av aktuella taxor hänvisas till tabellerna i SKR:s Plan- och bygglövstaxa 2011 inklusive kart- och mättaxa.

Taxorna kompletteras av kompendiet "Plan och bygglovs - taxa 2011" (SKR) i vilket tabell 7 är reviderad och tabell 8 inte används.

Kostnader för underrättelse och expediering

Avgift = KOM x mPBB x N

Antal	Kommentarer	KOM	Kostnad 2023
Sakägare 1-5		40	1 834 kr
Sakägare 6-9		60	2 750 kr
Sakägare 10-		120	5 501 kr
Kungörelse av beslut i Post- och inrikestidning	+ faktisk annonskostnad (f.n. 18 kr)	5	247 kr

Nybyggnad

Avgiften utgör summan av avgifterna för de åtgärder som byggnadsnämnden vidtar i samband med bygglov respektive startbesked. Avgift för att upprätta eller ändra detaljplan, områdesbestämmelser eller fastighetsplan tillkommer enligt särskild taxa eller genom upprättat planavtal.

Bygglovavgift = mPBB x OF x (HF1 + HF2) x N

Bostäder, kontor, industrier m.m.	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Byggnad, yta BTA	<99 m2	4	24	28
Byggnad, yta BTA	100-199 m2	8	24	28
Byggnad, yta BTA	200-299 m2	10	24	28
Byggnad, yta BTA	300-499 m2	12	24	28
Byggnad, yta BTA	500-999 m2	20	24	28
Byggnad, yta BTA	1 000-1 999 m2	40	24	28
Byggnad, yta BTA	2 000-4 999 m2	60	24	28
Byggnad, yta BTA	5 000-9 999 m2	80	24	28
Byggnad, yta BTA	10 000-14 999kvm	100	24	28
varje tillkommande 5 000- intervall + 20				
Vindsinredning	≤ 199 m2		17	28
Stor, enkel byggnad, oisolerad – lagerhall ≥ 600 m2	30 % av normal avgift		24	28

Komplementbyggnad	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Komplementbyggnad, garage, carport, förråd (eget ärende)	<50 m2	2	17	13
Komplementbyggnad, garage, carport, förråd (eget ärende)	>50 m2	4	17	15

Komplementbyggnad	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Källsorteringsbehållare/ gruppSopskåp, sophus		4	14	15

Exempel: Nybyggnad av bostad 200 kvm $57,3 \times 10 \times (24+28) \times 0,8 = 23\ 837$ kr

Tillkommer gör kostnader för underrättelse och expediering enligt ovanstående tabell.

Tillbyggnad

Bygglovavgift = mPBB x OF x (HF1 + HF2) x N

Huvudbyggnad	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Tillkommande yta BTA	≤ 15 m ²	3	14	10
Tillkommande yta BTA	16-49 m ²	4	17	15
Tillkommande yta BTA	50-99 m ²	6	17	28
Tillkommande yta BTA	100-199 m ²	8	17	28
Tillkommande yta BTA	200-299 m ²	10	17	28
Tillkommande yta BTA	300-499 m ²	12	17	28
Ytterligare intervall se ovan				

Komplementbyggnad		OF	HF1	HF2
Typ: garage, carport, för- råd	Oavsett storlek men ≤ 50 % av ursprunglig byggnads BTA	2	14	13
Tillbyggnad fritidshus	≤ 50 m ²	4	14	13
Tillbyggnad växthus, lusthus m.m. oisolerat	> 15 m ²	2	14	13
Burspråk		2	14	13
Takkupa		2	14	15

Exempel: Tillbyggnad på huvudbyggnad med tillkommande yta 30 kvm $57,3 \times 4 \times (17+15) \times 0,8 = 5\ 868$ kr

Tillkommer gör kostnader för underrättelse och expediering enligt ovanstående tabell.

Enkla byggnader

Bygglovavgift = mPBB x OF x (HF1 + HF2) x N

Typ	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Fritidshus	40-80 m ² BTA	4	21	28

Typ	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Kolonistuga	< 40 m2	2	14	15
Nätstation/pumpstation	Oavsett storlek	4	14	13
Växthus, lusthus och likn. oisolerat	> 15 m2 men ≤ 50 m2	2	14	13
Rullstolsgarage förråd m.m.	Oavsett storlek	2	14	13
Kiosk, manskapsbod m.m.	Oavsett storlek	4	17	15
Sommarveranda, restaurang	Oavsett storlek	4	17	23

Exempel: Fritidshus om 40 kvm $57,3 \times 4 \times (21+28) \times 0,8 = 8\,985$ kr

Tillkommer gör kostnader för underrättelse och expediering enligt ovanstående tabell.

Anmälan om eldstad

Typ	HF2
Eldstad/st	25

Avgift = HF2 x mPBB x N

$25 \times 57,3 \times 0,8 = 1\,146$ kr/st

Strandskyddsdispens komplementbyggnad 0-15 kvm inom redan ianspråktagen tomt för bostadsändamål

Avgift = 100 x mPBB x N

$100 \times 57,3 \times 0,8 = 4\,584$ kr

Strandskyddsdispens

Avgift = 200 x mPBB x N

$200 \times 57,3 \times 0,8 = 9\,168$ kr

5 FOKUS-nämnden

5.1 Avgifter Förskoleverksamhet samt Skolbarnomsorg

Förskoleverksamhet (förskola för barn 1-5 år samt pedagogisk omsorg/dagbarnvårdare)

	2022	2023	2024
Barnomsorg med placering 0-15 timmar / vecka			
För yngsta barnet	2%	2%	2%
För barn nr 2	2%	2%	2%

	2022	2023	2024
För barn nr 3	1%	1%	1%
För barn nr 4	Ingen avgift	Ingen avgift	Ingen avgift
Barnomsorg med placering över 15 timmar*:			
För yngsta barnet	3%	3%	3%
För barn nr 2	2%	2%	2%
För barn nr 3	1%	1%	1%
För barn nr 4	Ingen avgift	Ingen avgift	Ingen avgift

Fritidshem

	2022	2023	2024
För yngsta barnet	2%	2%	2%
För barn nr 2	1%	1%	1%
För barn nr 3	1%	1%	1%
För barn nr 4	Ingen avgift	Ingen avgift	Ingen avgift

Allmän förskola

2022	2023	2024
Avdrag för rätt till så kallad allmän förskola enligt Skollagen (2010:800) 8 kap. 4§, görs med 27 % av avgiften/månad för det aktuella barnet från och med september månad det år barnet fyller 3 år	Avdrag för rätt till så kallad allmän förskola enligt Skollagen (2010:800) 8 kap. 4§, görs med 27 % av avgiften/månad för det aktuella barnet från och med september månad det år barnet fyller 3 år.	Avdrag för rätt till så kallad allmän förskola enligt Skollagen (2010:800) 8 kap. 4§, görs med 27 % av avgiften/månad för det aktuella barnet från och med september månad det år barnet fyller 3 år.

Lovfritids

	2022	2023	2024
Avgift per bokad dag	75 kr	75 kr	75 kr

Utgångspunkten vid beräkning av avgiften är alltid det yngsta barnet (barn ett) i familjen som har förskoleplats. Barnets schema ligger till grund för avgiften. Schemat är kontraktet. Överskrids schemavolymen kommer heltidstaxa att gälla.

Dals-Eds kommun tillämpar maxtaxa vid beräkning av avgifter i förskoleverksamheten. Avgiften grundar sig på familjens bruttoinkomst och består av en fast avgift per månad. Avgiften debiteras innevarande månaden då skolbarnomsorg/förskoleverksamhet erhållits. Inget avdrag görs för inskolningsperioden. Vårdnadshavare ansvarar för att hushållets korrekta inkomst rapporteras in via kommunens e-tjänst som finns på hemsidan. Om ingen inkomst lämnas, debiteras högsta avgift. Kontroll kan göras med Skatteverket/Försäkringskassan. En gång per år görs en generell inkomstförfrågan från

kommunen.

5.2 Kulturskoleavgifter

	2022	2023	2024
Instrumentalundervisning per termin och elev	700 kr	700 kr	700 kr
Instrumenthyra per termin	250 kr	250 kr	250 kr
Dans per termin	500 kr	500 kr	500 k

Om en familj har tre eller flera barn inskrivna i kulturskolan utgår ingen elevavgift från och med tredje barnet.

5.3 Svea bio, biljetter

Från den 1 januari 2017 tar staten ansvar för att finansiera stöd för produktion, distribution och visning av film. Omställningen finansieras genom en höjning av mervärdesskatten (momsen) för tillträde till biografföreställningar.

	2022	2023	2024
Normalpris	90 kr	100 kr	100 kr
Normalpris matiné o motsvarande	70 kr	80 kr	80 kr
Normalpris 3D-visningar	120 kr	120 kr	120 kr
Normalpris 3D- visningar matiné o motsvarande	100 kr	100 kr	100 kr

Presentkort på biobiljetter säljes för 100 kr inkl moms. Företag, förvaltningar och föreningar i kommunen ges möjlighet att köpa presentkort med 25 procent rabatt vid köp av minst 15 st. Vid högre biljettpris än 100 kr betalas tillägg vid biljettköpet. Vid höjning av biljettpriset ska rabatten automatiskt följa med.

Biografföreståndaren medges rätt att justera priser både upp och ned då filmbolagen så kräver samt vid festival och andra specialvisningar.

5.4 Lotteritillståndsavgifter

	2022	2023	2024
Lotteritillståndsavgift	300 kr	300 kr	300 kr

5.5 Simskoleavgifter

	2022	2023	2024
Nybörjarkurs	200 kr	250 kr	250 kr
Fortsättningskurs (innehåll definieras)	200 kr	250 kr	250 kr
Märkesprovtagning (säkerhetsmärken o "nybörjarmärken" är gratis)	100 kr	150 kr	150 kr
Avgifter för märkena tillkommer.			

5.6 Mediaersättning

Böcker och andra media, som har lånats på biblioteket, ska enligt lånereglerna ersättas om de inte återlämnas eller om de av någon anledning blir förstörda. För att underlätta debiteringar i de fall det blir aktuellt har följande schablonersättningar fastställts.

	2022	2023	2024
Vuxenbok	200 kr	300 kr	300 kr
Barnbok	120 kr	170 kr	170 kr
Tidskrift	25 kr	55 kr	55 kr
CD-bok	150 kr	150 kr	150 kr
Spel	200 kr	500 kr	500 kr
Film	300 kr	500 kr	500 kr
Nytt lånekort	10 kr	10 kr	10 kr

Undantag för ovanstående är litteratur placerad på Dalslandshyllan som alltid ska ersättas med nyanskaffningspris.

Vidare ges bibliotekschefen befogenhet att justera priset om det finns särskilda skäl för detta. Sådana skäl kan t ex vara att exemplaret är föråldrat, i dåligt skick eller att ersättningen i övrigt blir oskälig. Om en pekbok/bilderbok förstörs vid enstaka tillfälle bör avgiften kunna efterskänkas.

5.7 Hagaskolan lokaler

För bokningsfrågor ring 0534-19101

	2022	2023	2024
Hemkunsksal	300 kr	300 kr	300 kr
Slöjdsalar	300 kr	300 kr	300 kr

Uthyrning av dessa salar kan ske till föreningar och studieförbund. Vid hyra av skolsalar ingår ej livsmedel eller annat material som kan finnas i lokalen. Lokalen ska lämnas i ursprungligt skick.

5.8 Stallbacken lokaler

För bokningsfrågor ring 0534-19068

	2022		2023		2024	
	Externt	Ideella föreningar/ studieförbund	Externt	Ideella föreningar/ studieförbund	Externt	Ideella Föreningar/ studieförbund
Exklusive kök	1 200 kr	600 kr	1 200 kr	600 kr	1 200 kr	600 kr
Inklusive kök	1 400 kr	800 kr	1 400 kr	800 kr	1 400 kr	800 kr
Lilla ljud	400 kr	200 kr	400 kr	200 kr	400 kr	200 kr
Stora ljud	400 kr	200 kr	400 kr	200 kr	400 kr	200 kr

	2022		2023		2024	
Avbokningsavgift (mindre än 14 dagar innan)	200 kr	200 kr	200 kr	200 kr	200 kr	200 kr

Internt debiteras ingen avgift för hyra, men avgift för tekniker (ljud, ljus etc) tillkommer.

För tekniker debiteras 500 kronor per timme.

Fritid- och kulturchef har rätt att reglera hyran i speciella fall (se regelverk angående uthyrning av Stallbacken).

Vid bokning för offentliga arrangemang ges möjlighet till repetition och generalrepetition vid sammanlagt två tillfällen kostnadsfritt. Repetitioner utöver detta debiteras med 200 kronor per tillfälle.

5.9 Utsikten

För bokningsfrågor ring 0534-19160

	2022		2023		2024	
	Internt	Externt	Internt	Externt	Internt	Externt
Aulan, avgift för heldag	Avgiftsfritt	500 kr	Avgiftsfritt	500 kr	Avgiftsfritt	500 kr
Idrottshall, avgift per timme	Avgiftsfritt	50 kr	Avgiftsfritt	50 kr	Avgiftsfritt	50 kr

Rätten till interkommunal ersättning regleras i skollagen och gäller för offentlig och privat verksamhet. Nivån för interkommunal ersättning baseras på budget och de regleringar som statsmakterna anger. För Utsiktens verksamheter av seende interkommunala ersättningar och avgifter för boende tas separat beslut enligt ovanstående premisser i samband med budgetarbetet.

Förändrat utbud eller innehåll av utbildningen eller boendeformen kan komma att ändra avgiften.

5.10 Vuxenutbildningen

Särskild prövning – att läsa in ett ämne eller kurs för betyg. Går att skriva av alla som är folkbokförda i Sverige. Eleven behöver själv efterfråga särskild prövning, kostnad 500 kr.

Mer information finns på skolverkets hemsida: <https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../elev-ellerforalder/smanavigation-elevs-rattigheter/provning---att-lasa-in-ett-amne-eller-en-kurs-for-betyg>

5.11 Övriga avgifter

Interkommunal ersättning kan betalas ut till en enskild verksamhet eller kommun, om ett barn/elev som är folkbokfört i Dals-Eds kommun väljer att gå förskola, fritidshem eller grundskola i en annan kommun.

Vid utlösande av larm eller insatser av vaktbolag debiteras kostnaden till den som hyrt lokalen.

Eventuell återställning av lokalerna debiteras i efterhand.

6 Socialnämnden

6.1 Vårdavgifter

	2023	2024
Trygghetslarm	274 kr/mån	299 kr/mån
Hemsjukvård	491 kr/mån	536 kr/mån
Lunchlåda	77 kr/st	81 kr/st
Distributionsavgift för matlåda	13 kr/st	14 kr/st
Matabonnemang särskilt boende	4 540 kr/mån	4 767 kr/mån
Matabonnemang särskilt boende dygn	151 kr/dygn	159 kr/dygn
Korttidsboende	151 kr/dag i matavgift samt omsorgsavgift med 365 kr/dygn max 2359 kr/mån	159 kr/dag i matavgift samt omsorgsavgift med 398 kr/dygn max 2575 kr/mån
Särskilt boende		Max 2575 kr/mån

6.2 Maxtaxa

Avgiften för hemtjänst, dagverksamhet, särskilt boende, kommunal hälso- och sjukvård samt förbrukningsartiklar får per månad uppgå till 2 575 kr per månad (högsta avgift).

6.3 Bostadsavgift

	2023	2024
Hyra särskilt boende	7 492 kr/mån	7 492 kr/mån
Hyra särskilt boende parboende (per person)	4 705 kr/mån	4 705 kr/mån

6.4 Hemtjänstavgift

	2023	2024
Avgift för serviceinsatser via hemtjänsten	366 kr/tim	399 kr/tim
Avgift för omvårdnadsinsatser via hemtjänsten	366 kr/tim	399 kr/tim

6.5 Övriga avgifter inom äldreomsorgen

	2023	2024
Hygienpaket	225 kr/mån	246 kr/mån

**6.6 Ansöknings- och tillståndavgifter enligt alkohollagen
(2010:1622), taxor enligt tobakslagen och liknande produkter
(2018:2088) samt lagen om receptfria läkemedel (2009:730)**

	2023	2024
Stadigvarande tillstånd		
-Nyansökningar Stadigvarande serveringstillstånd till allmänallmänhet, slutet sällskap samt catering, tåg och båt (Inkl. 1 kunskapsprov)	9 000 kr	9 000 kr
-Nyansökningar stadigvarande serveringstillstånd, Ägarskiften, servering på tåg och båt		9 000 kr
-Anmälan om ändrade ägarförhållanden, helt nya företrädare	7 000 kr	7 000 kr
-Anmälan om övertagande/köp av bolag med stadigvarande serveringstillstånd.		7 000 kr
-Ansökan om stadigvarande ändring i tillstånd.	4 000 kr	4 000 kr
Utvidgade tillstånd utökad serveringstid, ändrad serveringsyta eller ändrat alkoholutbud	2 000 kr	2 000 kr
Ändring: Ändring/ny ledamot i bolaget, omregistrering till AB/HB/EF, eller övrig omregistrering i företag, samma ägare	2 000 kr	2 000 kr
PBI-utredning – byte av enstaka person med betydande inflytande	1 000 kr	1 000 kr /per person
Nyansökan: cateringtillstånd, provsmakning och pausservering (Inkl. 1 kunskapsprov)	5 000 kr	5 000 kr
Anmälan om catering, provsmakning eller kryddning av snaps (Sökanden har tillstånd i Dalsland)	Ingen avgift	Ingen avgift
-Ansökan om tillfällig förändring i tillstånd		2 000 kr
-Ansökan Tillfälligt utökad serveringstid och serveringsyta i Tillståndshavarens nuvarande lokaler	2 000kr	2 000 kr
- Ansökan om tillfällig gemensam serveringsyta		4 000 kr
Tillfälliga tillstånd		
-Tillfälligt tillstånd för 2 ggr och samma lokal Sökanden har stadigvarande tillstånd i Dalslandskommunerna	3 000 kr	3 000 kr
-Extra dagar, söks vid samma tillfälle max 6 ggr/år (ingen återbetalning)	500 kr/dag	500 kr/dag
Tillfälligt tillstånd för 2 ggr och samma lokal. Sökanden har inte stadigvarande tillstånd i Dalslandskommunerna	5 000 kr	5 000 kr
- Extra dagar, söks vid samma tillfälle max 6 ggr/år (ingen återbetalning)	500 kr/dag	500 kr/dag
Tillfälligt tillstånd för slutna sällskap Max 6 tillstånd per halvår och avser samma lokal	2 000 kr	2 000 kr
Kunskapsprov med möjlighet till två omprov (gäller både stadigvarande eller tillfälligt tillstånd)	1 000 kr/prov	1 000 kr/prov
Årlig avgift för stadigvarande serveringstillstånd		
Fast avgift serveringstillstånd	4 000 kr	4 500 kr
Fast avgift tillstånd för pausservering och provsmakning	2000 kr	2 500 kr

	2023	2024
Rörlig avgift		
0 -25 000	0 kr	0 kr
25 001 - 50 000	1 000 kr	1 500 kr
50 001 – 100 000	2 000 kr	2 500 kr
100 001 – 150 000	3 000 kr	3 500 kr
150 001 - 200 000	4 000 kr	4 500 kr
200 001 - 300 000	5 000 kr	5 500 kr
300 001 - 600 000	6 000 kr	6 500 kr
600 001 - 900 000	7 000 kr	7 500 kr
900 001 - 1 200 000	8 000 kr	8 500 kr
1 200 001 - 1 500 000	9 000 kr	9 500 kr
1 500 001 - 2 500 000	10 000 kr	10 500 kr
2 500 001 - 3 000 000	11 000 kr	11 500 kr
3 000 001 -	12 000 kr	12 500 kr
Påminnelseavgift restaurangrapport (ska insändas före den 31 mars) första gången	500 kr	1 000 kr
Andra gången (utredning startas)	1 000 kr	1 500 kr
Taxor enligt tobakslagen, tobaksfria nikotinprodukter, alkohollagen, lagen om e-cigarettor med påfyllnadsbehållare samt lagen om receptfria läkemedel		
Tillsynsavgifter		
En av ovanstående produkter	2 000 kr	2 000 kr
Två av produkter (t.ex. folköl och e-cigarettor)	3 500 kr	3 500 kr
Tre produkter (t.ex. folköl, e-cigarettor & receptfria läkemedel)	4 500 kr	4 500 kr
Fyra produkter (t.ex. folköl, e-cigarettor, nikotinfria produkter & receptfria läkemedel)	5 000 kr	5 000 kr
Taxor enligt tobakslagen och liknande produkter (2018:2088), lagen om receptfria läkemedel (2009:730) samt alkohollagen (2010:1622)		
Ansökan avgift enligt tobakslagen		
Stadigvarande tobakstillstånd	7 000 kr	8 000 kr
-Anmälan om ändrade ägarförhållanden, helt nya företrädare		6 000 kr
Tillfälligt tobakstillstånd (har stadigvarande tobakstillstånd)	2 000 kr	2 000 kr
Tillfälligt tobakstillstånd (har inget tobakstillstånd)	4 000 kr	4 000 kr
Ändring omregistrering till AB/HB/EF, eller övrig omregistrering i företag, samma ägare.	2 000 kr	2 000 kr
Anmälan om betydande förändring, så som ändrade ägarförhållanden.	3 000 kr	3 000 kr
PBI-utredning – byte av enstaka person med betydande inflytande	1 000 kr	1 000 kr/ per person

	2023	2024
Årsavgift inkl. övriga produkter		
Årsavgift för tillsyn och administration	5 000 kr	5 500 kr
Årsavgift för produkter utöver tobakstillstånd		
Avgift per tillkommande produkt	500 kr	500 kr

6.7 Färdstjänstavgift

Färdtjänst

	2023	2024
Egenavgift/startavgift	52 kr	56
Kilometeravgift över 10 km.	3 kr	3 kr

*(Justeras med följsamhet till kollektivtrafikens prisjusteringar i V:G regionen)

6.8 Övriga avgifter socialnämnden

Individ- och familjeomsorgen

Lägsta debitering av avgift 30 kr/mån

Egenavgift vid boende på institution (vuxen) 80 kr/dag

Egenavgift vid omhändertagande av barn följer ”Riktlinjer för handläggning av föräldrars ersättningskyldighet vid heldygnsplacering av barn och ungdom” se grunder nedan:

Grunder för beräkning av ersättning

Ersättningen fastställs för varje barn och år. Beloppet beräknas efter att procenttal av den ersättningspliktiges senaste taxeringsbeslut, minus ett avdrag med 100 000 kr, se tabell nedan. Procenttalet fastställs med hänsyn till samtliga barn som föräldern är försörjningspliktig för.

	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn	5 barn	6 barn
Procentsats per barn	14,00 %	11,50 %	10,00 %	7,75 %	6,40 %	5,50 %

LSS

	2023	2024
Egenavgift vid arbetsresor inom LSS		
Upp till 10 resor per månad, avgift per månad	312 kr/mån	305 kr/mån
Fler än 10 resor per månad, avgift per månad (följer Västtrafiks periodbiljett 30 dagar, ungdom)	625 kr/mån	610 kr/mån
Egenavgift vid boende i samband med särskola, avgift per månad	1 250 kr/mån	1 250 kr/mån (Följer barnbidrag)
Avgift för boendestöd och ledsagning via stödet, avgift per timme	366 kr/tim	399 kr/tim

Avgift för transport av avliden och förvaring

	2023	2024
Avgiften faktureras dödsboet månaden efter dödsfallet		
Transport vardagar kl. 08:00 – 18:00	2 500 kr	2 575 kr
Transport vardagar kl. 18:01 – 07:59 samt helg	3 640 kr	3 750 kr
Tillkommande avgift vid transport över en mil	190 kr/mil	195 kr/mil
Förvaring av avliden i bårhus	F.n. ej aktuellt	F.n. ej aktuellt

Provisorisk dödsboförvaltning och åtgärder enligt begravningslagen

	2023	2024
Avgift per timme	420 kr	458 kr

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 66

Dnr 2024-000077 511

**Remiss - Trafikverkets åtgärdsprogram enligt förordningen
om omgivningsbuller**

Sammanfattning av ärendet

Dals-Eds kommun har fått en remiss för yttrande avseende Trafikverkets åtgärdsprogram upprättat i enlighet med Förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Åtgärdsprogrammet ska enligt förordningen omfatta statliga vägar med mer än 3 miljoner fordon, statliga järnvägar med mer än 30 000 tåg och flygplatsen Stockholm Arlanda Airport. Trafikverket har valt att utöka omfattningen av åtgärdsprogrammet till att innefatta all statlig väg och järnväg, samt även vibrationsstörningar i bostäder.

Trafikverket har kartlagt de mest trafikerade vägarna, järnvägarna och flygplatserna. Kartläggningen visar att totalt drygt 1,2 miljoner människor på de kartlagda sträckorna var utsatta för bullernivåer som översteg $L_{den} 55$ från trafiken. Omgivningsbuller kan leda till en rad besvär såsom allmän störning, försämrad talförståelse, nedsatt inlärning och prestation, sömnstörningar och ökad risk för hjärt-och kärlsjukdom.

Trafikverkets åtgärdsarbete utgår från fastställda mål, riktvärden och åtgärdsnivåer och en kombination av åtgärder såsom bland annat bullerskärmar eller bullervallar, förbättrad ljuddämpning i fasader och bullerskyddande uteplatser föreslås.

Bullerkartläggning har genomförts på järnvägen Norge-Vänerbanan.

Ärendet har lyfts på beredningsgruppen 2024-03-25 där det föreslås att Dals-Eds kommun avstår yttrande.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse t.f. kanslichef daterad 2024-03-26.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen beslutar att Dals-Eds kommun avstår yttrande i remiss avseende Trafikverkets åtgärdsprogram enligt förordningen om omgivningsbuller.

Expedieras till

KS

Remiss - Trafikverkets åtgärdsprogram enligt Förordning om omgivningsbuller.**Sammanfattning**

Dals-Eds kommun har fått en remiss för yttrande avseende Trafikverkets åtgärdsprogram upprättat i enlighet med Förordning (2004:675) om omgivningsbuller.

Åtgärdsprogrammet ska enligt förordningen omfatta statliga vägar med mer än 3 miljoner fordon, statliga järnvägar med mer än 30 000 tåg och flygplatsen Stockholm Arlanda Airport. Trafikverket har valt att utöka omfattningen av åtgärdsprogrammet till att innefatta all statlig väg och järnväg, samt även vibrationsstörningar i bostäder.

Trafikverket har kartlagt de mest trafikerade vägarna, järnvägarna och flygplatserna. Kartläggningen visar att totalt drygt 1,2 miljoner människor på de kartlagda sträckorna var utsatta för bullernivåer som översteg $L_{den} 55$ från trafiken. Omgivningsbuller kan leda till en rad besvär såsom allmän störning, försämrad talförståelse, nedsatt inlärning och prestation, sömnstörningar och ökad risk för hjärt-och kärlsjukdom.

Trafikverkets åtgärdsarbete utgår från fastställda mål, riktvärden och åtgärdsnivåer och en kombination av åtgärder såsom bland annat bullerskärmar eller bullervallar, förbättrad ljuddämpning i fasader och bullerskyddade uteplatser föreslås.

Bullerkartläggning har genomförts på järnvägen Norge-Vänerbanan.

Antal bostäder Leq ≥ 60 dBA utomhus	Antal bostäder Leq ≥ 65 dBA utomhus	Antal bostäder $L_{max} \geq 80$ dBA utomhus	Antal bostäder $L_{max} \geq 85$ dBA utomhus	Skolfastigheter Leq ≥ 60 dBA	Underlag antal skolor, förskolor
870	216	1784	710	3	3

Ärendet har lyfts på beredningsgruppen 2024-03-25 där det föreslås att Dals-Eds kommun avstår yttrande.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsen beslutar att Dals-Eds kommun avstår yttrande i remiss avseende trafikverkets åtgärdsprogram enligt förordningen om omgivningsbuller.

I tjänsten

Jessica Olsson,
Tf kanslichef

Expedieras till

trafikverket@trafikverket.se

Denna tjänsteskrivelse har hanterats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Svarsmall till remiss; förslag till Trafikverkets åtgärdsprogram 2024-2028 enligt förordning om omgivningsbuller, TRV 2024/21713

Sista svarsdatum: **2024-04-30**

Skickas till: trafikverket@trafikverket.se

Ange ärendenummer TRV 2024/21713

Datum	2024-04-24
Remissinstans	Dals-Eds kommun
Organisation	
E-postadress	kommun@dalsed.se
Adress	Box 31, 668 21 Ed

Synpunkter

Kapitel	Hänvisning (sidnummer, stycke, m.m.)	Kommentar/Motivering	Förslag till ändring

Lägg till fler rader vid behov.

Övriga synpunkter:

Dals-Eds kommun avstår yttrande i remiss avseende trafikverkets åtgärdsprogram enligt förordningen om omgivningsbuller.

RAPPORT

Trafikverkets åtgärdsprogram enligt förordningen om omgivningsbuller 2024–2028

Remissversion 2024-02-28

Trafikverket

Postadress: 78189 Borlänge

E-post: trafikverket@trafikverket.se

Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

Konfidentialitetsnivå: Ej känslig

Dokumenttitel: Trafikverkets åtgärdsprogram enligt förordningen om omgivningsbuller 2024–2028, Remissversion 2024-02-28

Författare: Blidberg Karin, Dahlbom Lars, Johansson Ingegerd, Johansson Peter

Dokumentdatum: 2024-02-28

Ärendenummer: TRV 2024/21713

Kontaktperson: Ingegerd Johansson

Omslagsbild: Kasper Dudzik

Publikationsnummer:

ISBN

Innehåll

1 Sammanfattning.....	6
2 Upprättande och samråd	7
2.1 Upprättande och fastställelse.....	7
2.2 Samråd.....	7
3 Innehåll, syfte och omfattning.....	8
3.1 Innehållskrav och syfte enligt förordningen om omgivningsbuller.....	8
3.2 Trafikverkets utökade syfte för åtgärdsprogrammet	9
3.3 Behov av miljöbedömning.....	9
4 Tillståndsbeskrivningar – buller och vibrationer från trafik	10
4.1 Hälsoeffekter av trafikbuller och vibrationer	10
4.2 Svenska och europeiska bullermått	11
4.3 Bullerkartläggningar i europeiska mått.....	12
4.3.1 Antal bullerexponerade längs väg och järnväg.....	13
4.3.2 Antal bullerexponerade vid flygplatser	13
4.3.3 Skadliga effekter	14
4.4 Bullerkartläggningar i svenska mått	14
4.4.1 Bullerkartläggningar längs statlig väg.....	14
4.4.2 Bullerkartläggningar längs statlig järnväg.....	15
4.4.3 Strategi för uppdatering av bullerkartläggningar.....	17
4.5 Vibrationskartläggningar	18
4.5.1 Inriktning.....	18
4.5.2 Tidigare vibrationskartläggningar	18
4.5.3 Prioritering av stråk.....	19
4.5.4 Kartläggningsmetodik för vibrationer.....	19
4.5.5 Genomförda vibrationskartläggningar	19
4.6 Utveckling av IT-stöd för tillståndsbeskrivningar och analyser	21
5 Åtgärder – strategi och prioritering.....	22
5.1 Samhällsmål och riktvärden.....	22
5.1.1 Mål inom EU	22

5.1.2 Nationella mål och riktvärden.....	22
5.2 Åtgärdsstrategier buller.....	26
5.2.1 Åtgärder på kort och lång sikt	26
5.2.2 Trafikverkets arbetssätt.....	26
5.2.3 Mindre källbuller.....	27
5.3 Åtgärdsstrategier mot vibrationer	30
5.4 Avvägning mellan mål, samhällsnyttor och kostnader för åtgärder.....	31
6 Genomförda åtgärder	32
6.1 Genomförda åtgärder längs väg och järnväg de senaste tio och fem åren... 33	
6.2 Genomförda åtgärder mot vibrationer	34
6.3 Kommunikation och ärendehantering.....	35
7 Planerade åtgärder	36
7.1 Inriktning för åtgärder längs befintlig väg och järnväg	36
7.2 Åtgärder i nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033.....	38
7.3 Åtgärdsnivåer för buller och vibrationer längs befintlig infrastruktur	39
7.4 Planerade skyddsåtgärder vid nybyggnad och väsentlig ombyggnad	40
7.5 Anpassad vägbeläggning för mindre buller	41
8 Buller vid Stockholm Arlanda Airport – villkor och åtgärder	41
8.1 Bakgrund – villkorsbeslut.....	42
8.2 Nytt miljötillstånd 2015.....	42
8.3 Åtgärdsarbetet de kommande åren.....	43
8.3.1 Skyddsåtgärder vid utsatta fastigheter	43
8.3.2 Övriga åtgärder.....	43
9 Åtgärdernas effekt	44
9.1 Effekten av genomförda och planerade åtgärder	45
10 Samhällsplanering och samverkan	46
10.1 Trafikverkets roll	46
10.1.1 Tidiga skeden i planeringen	46
10.1.2 Planeringsstöd.....	46
10.1.3 Statlig medfinansiering.....	47
10.2 Viktiga aspekter på buller och vibrationer i planeringen	47

10.3 Nationellt samarbete	48
10.4 Internationellt samarbete	49
10.5 Forskning och utveckling	50

BILAGOR **52**

BILAGA 1 Beräkning av skadliga effekter	52
BILAGA 2 Antal bullerutsatta bostäder längs kartlagd statlig väg.....	52
BILAGA 3 Antal bullerutsatta bostäder och skolor/förskolor längs kartlagd järnväg	52

1 Sammanfattning

Detta åtgärdsprogram har tagits fram enligt förordningen (2004:675) om omgivningsbuller. Åtgärdsprogrammet ska enligt förordningen omfatta statliga vägar som under 2021 trafikerades med mer än 3 miljoner fordon, samt statliga järnvägar som trafikerades med mer än 30 000 tåg. Dessutom omfattas flygplatsen Stockholm Arlanda Airport, som under 2021 hade mer än 50 000 flygrörelser. Trafikverket har valt att utöka omfattningen av åtgärdsprogrammet till att innefatta all statlig väg och järnväg, samt även vibrationsstörningar i bostäder.

Trafikverket har kartlagt de mest trafikerade vägarna, järnvägarna och flygplatserna enligt ovan. Kartläggningen visar att totalt drygt 1,2 miljoner människor var utsatta för bullernivåer som översteg $L_{den} 55$ från trafiken på de kartlagda vägarna och järnvägarna. Vid Stockholm Arlanda Airport var 143 boende utsatta för bullernivåer överstigande $L_{den} 55$.

Som underlag till åtgärdsstrategier och planerade åtgärder längs väg och järnväg används kartläggningar och mer detaljerade bullerkartläggningar i svenska bullermått. Ett omfattande arbete med att genomföra kartläggningar av buller och vibrationer har genomförts under de senaste åren, och resultaten redovisas nedbrutna på län (för vägbuller) respektive järnvägsstråk.

Arbetet för att minska bullerstörningarna kräver ett brett arbetssätt som inkluderar forskningssatsningar och samarbete såväl nationellt som internationellt. Inom samhällsplaneringen omfattar det bland annat dialog mellan Trafikverket och kommuner i tidiga planeringsskedan och planeringsstöd i form av vägledande dokument, underlag för bullerberäkningar och information om miljö- och hälsoeffekter.

Trafikverkets åtgärdsarbete utgår från fastställda mål, riktvärden och åtgärdsnivåer. För att nå målen krävs en kombination av åtgärder. Bullerskärmar eller bullervallar, förbättrad ljuddämpning i fasader och bullerskyddade uteplatser genomförs för att skydda de mest bullerutsatta miljöerna. Bullerreducerande vägbeläggningar är en viktig åtgärd i befolkningstäta områden och andra bullerkänsliga miljöer. Det krävs också åtgärder som tystare fordon, däck och tåg för att kunna åstadkomma minskade bullernivåer i alla miljöer.

För att prioritera åtgärder på längre sikt behöver hänsyn tas till samhällsutveckling, fordonsutveckling och användning av fordon. Även om källbullernivåerna skulle minska generellt, kan de kvarstående behoven av bullerdämpande åtgärder fortfarande vara stora.

Under femårsperioden 2019–2023 har Trafikverket vidtagit bullerskyddsåtgärder för ca 31 600 personer längs statliga vägar och järnvägar. 9 100 personer var utsatta för buller från statliga vägar och 22 500 personer var utsatta för buller från statliga järnvägar. Ett antal fastighetsägare har erbjudits förvärv på grund av höga vibrationsnivåer.

Inom perioden för åtgärdsprogrammet beräknas arbetet med skyddsåtgärder i form av skärmar, fasadåtgärder och inköp av fastigheter kunna fortgå i ungefär samma takt som de senaste åren. Även förskolor och grundskolor kommer att åtgärdas.

Trafikverket har tagit fram indikatorer för att sortera ut vägsträckor som kan vara lämpliga för bullerreducerande beläggningar, vilket ger underlag för val av sådan beläggning i samband med planerat beläggningsbyte.

Det arbete som genomförts för att förbättra kommunikationen med berörda fastighetsägare och kommuner om pågående och kommande åtgärdsarbete kommer att utvecklas ytterligare.

Då det gäller flygplatser är det tillstånden enligt miljöbalken som bestämmer hur man arbetar med bullerisolering av bostäder. Program för bullerisolering av bostäder har genomförts i enlighet med gällande miljötillstånd.

2 Upprättande och samråd

2.1 Upprättande och fastställelse

Detta åtgärdsprogram är upprättat av Trafikverket i enlighet med förordningen (2004:675) om omgivningsbuller och gäller för tidsperioden 2024–2028.

Åtgärdsprogrammet har tagits fram av en arbetsgrupp på Trafikverkets verksamhetsområde Planering, enhet Hälsa, och har fastställts ÅÅÅÅ-MM-DD

Uppföljning av åtgärdsprogrammet görs årligen i samband med ordinarie verksamhets- och miljöuppföljning.

2.2 Samråd

Samrådsförfarandet och inkomna synpunkter kommer att beskrivas i den slutliga versionen av åtgärdsprogrammet. Remissinstanser kommer att vara samtliga landets kommuner och länsstyrelser. Allmänhet och organisationer kommer via publicering på Trafikverkets webbsida att ges möjlighet att lämna synpunkter.

3 Innehåll, syfte och omfattning

3.1 Innehållskrav och syfte enligt förordningen om omgivningsbuller

Enligt 1 § första stycket förordningen (2004:675) om omgivningsbuller ska det genom kartläggning av omgivningsbuller samt upprättande och fastställande av åtgärdsprogram eftersträvas att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa (miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. 2 § första stycket miljöbalken).

Kartläggning ska genomföras och åtgärdsprogram upprättas vart femte år, och detta är tredje gången som det sker.

Åtgärdsprogrammet ska innehålla bland annat

- en beskrivning av de aktuella bullerkällorna och en sammanfattning av bullerkartläggningens resultat
- en uppskattning av antalet personer som beräknas vara utsatta för buller och en bedömning av hur de påverkas av skadliga effekter av buller
- en beskrivning av situationer som behöver förbättras samt problem som bedöms vara prioriterade och kriterierna för hur dessa valts ut
- en beskrivning av de bullerminskande åtgärder som vidtagits eller planeras, däribland åtgärder som planeras att vidtas under de kommande fem åren
- en uppskattning av antalet personer som i minskad omfattning påverkas av skadliga effekter av buller, till följd av de bullerminskande åtgärder som vidtagits och de åtgärder som planeras
- en långsiktig strategi för hantering av buller och effekten av buller
- en analys av kostnaderna i förhållande till åtgärdsprogrammets effektivitet och nytta, och en beskrivning av hur utvärdering kommer att ske.

De verksamheter som Trafikverket ska kartlägga och upprätta åtgärdsprogram för är

- buller från vägtrafik vid vägar med en trafiktäthet på mer än tre miljoner fordon per år (motsvarar 8200 fordon per årsmedeldygn (ÅDT))
- buller från järnvägstrafik vid järnvägar med en trafiktäthet på mer än 30 000 tåg per år (motsvarar 82 tåg per årsmedeldygn)
- buller från flygtrafik vid civila flygplatser med en trafiktäthet på mer än 50 000 flygrörelser per år.

Inom kommuner med mer än 100 000 invånare är det respektive kommun som har ansvaret för kartläggning och åtgärdsprogram, även för buller från statlig infrastruktur och flygplatser inom kommunen.

3.2 Trafikverkets utökade syfte för åtgärdsprogrammet

Utöver vad som följer av förordningen om omgivningsbuller har Trafikverket som syfte att åtgärdsprogrammet ska ge en samlad bild av de åtgärder som krävs och planeras, med fokus på statlig väg och järnväg. Det omfattar all statlig infrastruktur, inte enbart de mest högtrafikerade vägar och järnvägar som omfattas av kravet på kartläggning.

Åtgärdsprogrammet ska innehålla en beskrivning av Trafikverkets arbetssätt på området, och en översiktlig sammanställning av vad som planeras för att skydda de mest utsatta och minska det totala antalet bullerstörda i samhället. Programmet ska utgöra en grund för kommunikation, både internt och externt, och för fortsatt arbete kring strategiska trafikbullerfrågor.

Åtgärdsprogrammet tar även upp vibrationsstörningar i bostäder orsakade av trafik på statlig väg och järnväg.

3.3 Behov av miljöbedömning

De åtgärder som presenteras i åtgärdsprogrammet motsvaras av de förslag som utarbetats inom arbetet med den nationella planen för transportsystemet.

Trafikverket har genomfört en sammantagen strategisk miljöbedömning av förslag till Nationell plan för transportsystemet¹. En av de aspekter som behandlats i detta sammanhang är buller och vibrationer från trafiken och effekterna av de åtgärder som föreslås för perioden.

Programmet anger inte förutsättningarna för kommande tillstånd för verksamheter som anges i 3 § eller i bilaga 3 i Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. En miljöbedömning av programmet är därför inte nödvändig.

---

¹ Miljökonsekvensbeskrivning av förslag till Nationell plan för transportsystemet 2018-2029, Trafikverket, Publ 2017:167

4 Tillståndsbeskrivningar – buller och vibrationer från trafik

4.1 Hälsoeffekter av trafikbuller och vibrationer

Buller påverkar välbefinnandet och hälsan på många sätt. Omgivningsbuller kan leda till en rad besvär såsom allmän störning, försämrad talförståelse, nedsatt inlärning och prestation, sömnstörningar och ökad risk för hjärt-och kärlsjukdom¹.

Trafik på väg och järnväg är den bullerkälla som berör flest människor i Sverige. Höga bullernivåer från trafiken medför negativa effekter på hälsa och välbefinnande, och minskad bullerexponering ger därför betydande hälsovinster. Även vibrationer kan ge upphov till störningar och påverka människors hälsa. Den sammantagna störningen ökar om boende utsätts för buller och vibrationer samtidigt. Dock saknas vetenskaplig metodik för att göra en sammanvägning av störningar från buller och vibrationer.

Nästan 20 procent av Sveriges befolkning (motsvarande 2 miljoner personer) utsätts för trafikbuller som är högre än riktvärdena utomhus, vid sina bostäder. Vägtrafik är den klart dominerande källan följt av spårtrafik och flygtrafik. 8 procent av befolkningen är mycket eller väldigt mycket störda av trafikbuller. 2,3 procent upplever att trafikbuller gör det svårare att somna, väcker dem nattetid eller påverkar sömnkvaliteten. De som bor i flerbostadshus i storstäder störs mest av trafikbuller: 12 procent eller var åttonde person som bor så störs mycket eller väldigt mycket. Det kan jämföras med att cirka 5 procent av de som bor i småhus utanför storstäder störs av trafikbuller¹.

Ökad risk för hjärt- och kärlsjukdomar har påvisats redan vid bullernivåer från 50 dBA ekvivalent ljudnivå utomhus. Den relativa risken ökar med 5–8 procent för varje 10-decibels ökning av ljudstyrkan². De flesta studier om hälsoeffekter är baserade på vägtrafikbuller utomhus vid bostadens fasad. Vi behöver mer kunskaper om hur hälsoeffekterna påverkas av byggnadstekniska åtgärder för att skapa goda ljudmiljöer inomhus.

Hälsoeffekter av trafikbuller kan kvantifieras i enheten DALY, som är en förkortning för Disability Adjusted Life Years. Det är en sammanvägd indikator för hälsa på populationsnivå, utvecklad av World Health Organization (WHO). Med indikatorn kan man mäta hälsoförluster och hälsovinster i samhället samt effekten

---

¹ Miljöhälsorapport 2017 Folkhälsomyndigheten och Institutet för miljömedicin, Karolinska institutet.

² WHO Environmental Noise Guidelines I en svensk kontext, Institutet för Miljömedicin 2021-10-29

av olika åtgärder. DALY omfattar dels funktionsnedsättning genom insjuknande i olika sjukdomar och dels förlorade friska levnadsår genom förtida död.

Buller från väg- och spårtrafik i Sverige beräknas under ett år orsaka hälsoförluster i storleksordningen 6 700 DALY till följd av hjärtinfarkt, stroke och hypertoni (høgt blodtryck). Detta avser all infrastruktur, oavsett huvudman. Om även hälsoförluster till följd av allmänstörningar och sömnstörningar tas med i beräkningarna ökar antalet DALY från 6 700 till 41 000¹. Beräkningarna visar vidare att trafikbullerexponeringen i Sverige ger upphov till cirka 1 000 hjärtinfarkter och 1 000 fall av stroke per år och att cirka 500 av dessa leder till dödsfall. Dödsfall till följd av hjärtinfarkt eller stroke drabbar oftast äldre personer och de cirka 500 personer som dött i förtid till följd av buller beräknas i genomsnitt ha förlorat 8 friska levnadsår, enligt utökade beräkningar gjorda av Trafikverket utifrån DALY-beräkningar av WSP, Karolinska Institutet och Umeå Universitet.

4.2 Svenska och europeiska bullermått

Hur starkt vi uppfattar ett ljud beror dels på ljudtrycket, dels på ljudets frekvenssammansättning. Omfånget av det ljud vi kan uppfatta är enormt, ljudtrycket vid smärtgränsen är cirka 100 000 miljarder gånger starkare än det svagaste ljud vi kan uppfatta. För att slippa använda mycket stora tal används en logaritmisk skala för ljudtrycket som anges i decibel (dB). En förändring av en ljudnivå med 3 dB motsvarar en fördubbling av ljudtrycket, men är ändå en skillnad som det mänskliga örat i många situationer knappt kan uppfatta.

För att beskriva hur människan uppfattar ett ljud görs oftast en vägning av ljudets frekvenssammansättning. Vägningen kan göras på olika sätt. De vanligaste vägningsfiltren är A- och C-filtren. A-vägningen används normalt för trafikbuller. Den uttrycks som dBA.

Trafikljud kan variera mycket över tid, med långa tystare perioder mellan ljudhändelserna (till exempel nära en järnväg eller en lågt trafikerad väg) eller ha en mycket liten variationsbredd (till exempel långt ifrån en högtrafikerad motorväg). Det finns stora fördelar med att ändå kunna beskriva olika ljud med samma enhet. En metod för genomsnittsberäkning över tid ger en så kallad ekvivalent ljudnivå, L_{eq} . I Sverige används för trafikbuller måttet L_{eq24h} , som avser den ekvivalenta ljudnivån under ett årsmedeldygn.

Den ekvivalenta ljudnivån ger ofta en god beskrivning av bullerexponering under en längre tidsperiod. Måttet har dock nackdelar vid mycket snabbt varierande ljud och sällan förekommande ljudhändelser, när man t.ex. vill bedöma risken för sömnstörningar. Vid beskrivningar av trafikbuller i Sverige används därför måttet

---

¹ WSP, Karolinska Institutet, Umeå Universitet. Metod för DALY-beräkning i transportsektorn. 2016.

L_{max} som kompletterande beskrivning till den ekvivalenta ljudnivån. Detta mått anger maximal ljudnivå vid en fordonspassage, och tillämpas tillsammans med en angivelse av hur många gånger under en viss tidsperiod som en viss nivå får överskridas.

Inom EU används i samband med omgivningsbullerdirektivet måtten L_{den} , där "den" står för day-evening-night och L_{night} , ekvivalent ljudnivå nattetid. I måttet L_{den} räknas den ekvivalenta ljudnivån för kvällen upp med 5 dB och nivån för natten med 10 dB. För måttet L_{night} görs ingen uppräknings.

Det är inte möjligt att genom generella omräkningstal göra översättningar mellan nivåer i måtten L_{den}/L_{night} och det svenska måttet för ekvivalent ljudnivå, Leq_{24h} . Hur nivåerna förhåller sig till varandra beror till stor del på hur trafiken fördelar sig över dygnet, och det varierar mycket mellan olika typer av vägar och järnvägar. För högtrafikerade järnvägar med mycket godstrafik kvälls- och nattetid är nivån i L_{den} ca 6 dBA högre än för motsvarande situation mätt i Leq_{24h} . För vägtrafik bedöms motsvarande skillnad i ett typiskt fall vara ca 4,5 dBA¹.

4.3 Bullerkartläggningar i europeiska mått

Kartläggningen har gjorts enligt direktiv och förordning om omgivningsbuller. Kartläggningen i Sverige tillsammans med andra medlemsländers kartläggningar ska vara en grund för gemensamma åtgärder mot buller.

Bullernivåerna är beräknade i två EU-gemensamma mått (L_{den} och L_{night}). Denna gång har beräkningarna skett med den EU-gemensamma beräkningsmodellen CNOSSO-EU.

Bullret är beräknat på 4 meters höjd över marken vid bostädernas fasad. Därefter har en beräkning av antalet boende som utsätts för dessa nivåer gjorts.

Trafikverkets kartläggning avser förhållanden för statliga vägar som trafikerades med mer än 3 miljoner fordon under 2021, samt för statliga järnvägar som trafikerades med mer än 30 000 tåg under 2021. Den totala längden på vägarna är drygt 400 mil och järnvägarna cirka 150 mil. Detta utgör cirka 5 procent respektive 15 procent av det statliga väg- och järnvägsnätet i Sverige. Utöver dessa kartläggningar görs bullerinventeringar i svenska mått som underlag för åtgärdsplaneringen, och detta arbete presenteras i avsnitt 4.4.

Bullerkartorna för respektive trafikslag finns på Trafikverkets webbplats: [Kartläggning och åtgärdsprogram för buller enligt EU-direktiv - Bransch \(trafikverket.se\)](https://www.trafikverket.se/kartlaggning-och-avgiftdokumentation)

---

¹ SP Akustik, Svenska riktvärden och L_{den} , Rapport ETaP404604 ver. 2, 2005

4.3.1 Antal bullerexponerade längs väg och järnväg

Antal boende som exponerades för buller under dygnet

Nedan visas antal boende som exponerades för buller från statliga vägar med mer än 3 miljoner fordon och från statliga järnvägar med mer än 30 000 tåg under 2021, mätt i EU-måttet L_{den} .

Tabell 1 Antal boende som exponerades för buller under dygnet 2021

Bullernivå L_{den} (dBA)	55–59	60–64	65–69	70–74	Över 75	Summa
Längs väg	268 000	107 400	30 700	4 500	600	411 000
Längs järnväg	336 100	259 500	137 100	60 100	28 900	821 700

Antal personer som exponerades för buller under natten

Nedan visas antal människor som exponerades för buller från statliga vägar med mer än 3 miljoner fordon och från statliga järnvägar med mer än 30 000 tåg under 2021, mätt i EU-måttet L_{night} .

Tabell 2 Antal boende som exponerades för buller under natten 2021

Bullernivå L_{night} (dBA)	50–54	55–59	60–64	65–69	Över 70	Summa
Längs väg	209 200	75 600	17 800	2 200	300	305 100
Längs järnväg	325 600	226 700	108 700	31 600	19 700	712 300

4.3.2 Antal bullerexponerade vid flygplatser

Kartläggningen omfattar tre flygplatser med fler än 50 000 flygrörelser 2019 (Arlanda, Bromma, Landvetter). Beräkningarna är sedan utförda med 2021 års trafikeringsuppgifter enligt EU-direktivets krav. På grund av pandemin hade flygplatserna Bromma och Landvetter färre än 50 000 flygrörelser och redovisas

därmed inte i detta åtgärdsprogram. Rapporten med alla tre flygplatserna finns på Trafikverkets webbplats:

[Kartläggning och åtgärdsprogram för buller enligt EU-direktiv - Bransch \(trafikverket.se\)](https://trafikverket.se)

Tabell 3 Antal personer som exponerades för buller under dygnet och natten vid Arlanda flygplats 2021.

Bullernivå (dBA)	55–59	60–64	65–69	70–74	Över 75	Summa
L _{den}	143	0	0	0	0	143
L _{night}	0	0	0	0	0	0

4.3.3 Skadliga effekter

En bedömning av på vilket sätt och i vilken omfattning de personer som redovisas i tabell 1–3 påverkas av skadliga effekter av buller redovisas i bilaga 1. För denna redovisning används de bedömningsmetoder som anges i bilaga 3 till direktiv 2002/49/EG.

I kapitel 9 kvantifieras hälsoeffekter av trafikbuller även i enheten DALY.

4.4 Bullerkartläggningar i svenska mått

Trafikverket genomför detaljerade bullerkartläggningar i svenska mått för att få nödvändig kunskap om utsatta bostadsbyggnader, skolor och förskolor längs statliga vägar och järnvägar. Kartläggningarna utgör bland annat underlag för genomförande av bullerskyddsåtgärder längs befintlig infrastruktur, enligt Nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033.

Vid kartläggningarna har beräkningar genomförts enligt de nordiska beräkningsmodellerna; för vägtrafik Nord 96 och för järnvägstrafik NMT96. Beräkningarna har gjorts för aktuell trafikering och hastigheter, och med hänsyn till markens och topografins påverkan på bullernivåerna.

Nedan beskrivs genomförda kartläggningar av buller, med en sammantagen redovisning av resultaten för hela landet.

4.4.1 Bullerkartläggningar längs statlig väg

Bullerkartläggningar längs statliga vägar har genomförts mellan åren 2017–2019.

Nedan visas antal bostäder som exponerades för buller från statliga vägar med mer än 36 500 fordon per år, mätt i ekvivalent årsdygnsmedelvärde Leq24h.

Tabell 4 Antal bostäder som exponerades för buller under dygnet

Bullernivå Leq24h (dBA)	55-59	60-64	Över 65	Summa
Längs statlig väg	146 000	55 000	15 000	216 000

I Bilaga 2 redovisas hur antalet bostäder är fördelade över landet per län.

Redovisade antal är bruttoantal, vilket innebär att inte samtliga bostäder har behov av bullerskyddsåtgärder. Många av bostäderna är byggda efter 1997 med god ljudisolering och med uteplatsen på den bullerdämpade sidan av huset. Flertalet av bostäderna med nivåer över 65 dBA har erhållit skyddsåtgärder i form av förbättrad ljudisolering samt bullerskyddad uteplats.

Grundskolor och förskolor

Totalt har cirka 600 skol- eller förskolefastigheter identifierats som har över riktvärdet 55 dBA Leq24h på mer än 20% av skolgården. Av dessa kommer cirka 120 skolgårdar prioriteras för vidare utredning av eventuell åtgärd, då de bedömts ha ekvivalenta ljudnivåer över Leq 60 dBA på en väsentlig del av skolgården.

4.4.2 Bullerkartläggningar längs statlig järnväg

Bullerskyddsåtgärder längs befintlig järnväg genomförs för banor med minst fem tåg per natt (ÅDT), och det är även dessa banor som har prioriterats för bullerkartläggningar.

Under åren 2012–2023 har bullerkartläggningar genomförts för ett antal järnvägsstråk. De stråk som kartlagts listas i Bilaga 3, tillsammans med redovisning av resultat per stråk.

Bostäder

Resultaten avseende bostäder visar att

- Cirka 36 000 bostäder har bullernivåer utomhus på L_{max} 85 dBA eller mer
- Cirka 17 000 bostäder har bullernivåer utomhus på Leq24h 65 dBA eller mer.

Dessa nivåer indikerar att de boende, om ingen åtgärd genomförts, kan utsättas för bullernivåer inomhus respektive på uteplats som överskrider gällande åtgärdsnivåer längs befintlig infrastruktur. Åtgärdsnivåerna beskrivs närmare i avsnitt 7.3.

Antalet är ett bruttoantal, vilket innebär att inte samtliga byggnader kommer att behöva åtgärdas. Som nästa steg i processen utreds närmare vilket åtgärdsbehov som finns för respektive fastighet, och en bedömning görs av vilken åtgärd som är möjlig och rimlig. Under de senaste åren har skyddsåtgärder vidtagits för en del av dessa bostäder.

Grundskolor och förskolor

Totalt har 159 skol- eller förskolefastigheter identifierats som kan behöva utredas vidare för åtgärd utifrån den åtgärdsnivå som tillämpas, dvs Leq 60 dBA på väsentliga delar av skolgården. I bilaga X redovisas antal nedbrutet på järnvägsstråk, tillsammans med information om vilket underlag som ligger till grund för bedömningarna. Även detta antal är ett bruttoantal, och för många av verksamheterna har inte hänsyn tagits till etableringsår för verksamheterna, eller hur stor andel av skolans område som har höga ljudnivåer.

Sammanfattande karta

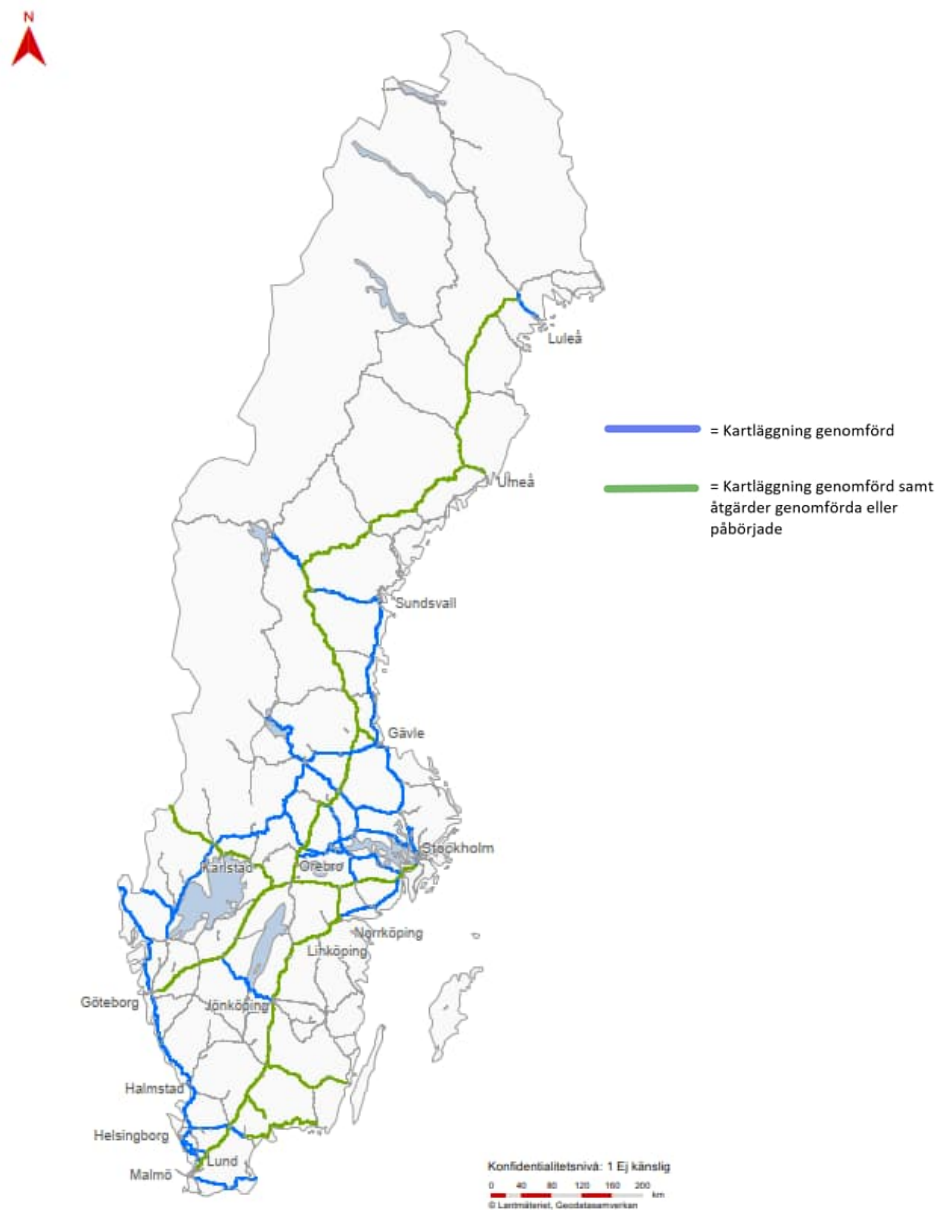
På kartbilden nedan (Figur 1) visas järnvägssträckor där bullerinventering genomförts. Längs grönmarkerade sträckor har även åtgärder genomförts under de senaste åren, eller pågår.

Delar av de markerade sträckorna kan vara väsentligt ombyggda eller ha färre än 5 tåg per natt. Dessa omfattas då inte av åtgärdsprogrammet för befintlig infrastruktur.

De flesta sträckorna har även åtgärdats i tidigare åtgärdsetapper, men kompletterande åtgärder behövs på grund av förändrade åtgärdsnivåer och målnivåer.

Vissa sträckor kan också vara aktuella för större ombyggnader, som exempelvis utbyggnad till dubbelspår. Beroende på hur långt beslutsprocessen har kommit kan det innebära att åtgärdsprogrammet för befintlig infrastruktur inte genomförs.

Figur 1. Karta över Sverige som visar järnvägsstråk där bullerkartläggningar genomförts.

4.4.3 Strategi för uppdatering av bullerkartläggningar

Övergång till ny beräkningsmodell för buller från väg- och järnvägstrafik, Nord2000, beräknas ske under 2024 för väg och 2025 för järnväg. Trafikverket kommer att utarbeta en strategi för hur uppdateringar av genomförda bullerkartläggningar ska ske därefter.

Åtgärdsprogrammet för befintlig infrastruktur hanteras som en s.k. programbeställning från Trafikverkets verksamhetsområde Planering till Investering. Investering upphandlar åtgärdsutredningar för de fastigheter som

beräknats ha ljudnivåer som kan överskrida åtgärdsnivåerna, och genomför sedan åtgärderna i den takt som tilldelade medel medger. Ett antal år kan passera efter att bullerberäkningar genomförts till dess att åtgärder faktiskt kan genomföras.

Ett mycket stort antal fastigheter är i dagsläget inne i denna process. Redan utförda kartläggningar kommer fortsatt att ligga till grund för de åtgärder som ska planeras och genomföras under de närmaste åren. Detta är en förutsättning för att arbetet med åtgärder enligt nationell plan ska kunna genomföras och för att uppsatta mål ska kunna nås vad gäller de boende som är mest utsatta.

Prioritering av nya kartläggningar behöver även ske utifrån faktorer som kan påverka bullernivåerna för befintlig bebyggelse, exempelvis genomförda eller planerade förändringar vad avser källåtgärder eller källnära åtgärder, trafikering, omfattande nybyggnation nära infrastrukturen osv.

4.5 Vibrationskartläggningar

4.5.1 Inriktning

Trafik både på väg och järnväg kan i vissa fall ge upphov till markvibrationer. När markförhållandena är relativt mjuka, som exempelvis lera eller silt, så kan markvibrationerna fortplantas till närliggande byggnader vilket i förlängningen kan skapa vibrationsstörningar. De störningar som uppstår från vägtrafik beror vanligtvis på någon form av skada eller ojämnhet i vägens yta. Uppkomsten av dessa störningar är därför av temporär karaktär vilket inte gör det meningsfullt att kartlägga vibrationer från vägtrafik.

Vibrationsstörningar från järnvägstrafik är betydligt mer omfattande vilket beror på tågens längd och höga vikt. Mot denna bakgrund kartlägger Trafikverket järnvägsnätet eftersom det är utmed järnvägen som det finns större risk för permanenta överskridande av riktvärden och åtgärdsnivåer.

4.5.2 Tidigare vibrationskartläggningar

Redan i början av 2000-talet genomförde dåvarande Banverket vibrationskartläggningar utmed ett flertal järnvägsstråk i västra Sverige. Kartläggningarna resulterade i att Banverket kunde identifiera ett tio-tal bostäder som utsattes för vibrationsnivåer som översteg 2,5 mm/s vägd RMS nattetid, vilket var dåvarande högsta acceptabla vibrationsnivå.

I samband med att Trafikverket tog fram en ny riktlinje för buller och vibrationer antogs nya riktvärden för vibrationer. Den nya riktlinjen innebar att inom befintlig infrastruktur fick bostäder inte överskrida vibrationsnivåer över 1,4 mm/s vägd RMS vid fler än fem tillfällen per årsmedelnatt. De skärpta kraven föranledde att

Trafikverket 2015 påbörjade nya vibrationskartläggningar som syftar till att kartlägga samtliga järnvägsstråk i landet som trafikeras av ett flertal godståg nattetid. Under tiden som kartläggningarna pågått har ambitionsnivån för vibrationer höjts ytterligare och numer tillämpas riktvärdet 0,7 mm/s vägd RMS för befintlig infrastruktur.

4.5.3 Prioritering av stråk

När Trafikverket 2015 inledde nya kartläggningar av järnvägsstråk visade mätresultaten att mängden godstrafik nattetid var avgörande för utfallet av åtgärdsberättigade. Analyser av mätresultaten visade att järnvägsstråket åtminstone behövde trafikeras av minst sex godståg per årsmedelnatt för att det skulle föreligga risk för överskridande av åtgärdsnivå. Utifrån denna analys har Trafikverket valt att prioritera de stråk som har sex eller fler godstågspassager per årsmedelnatt.

4.5.4 Kartläggningsmetodik för vibrationer

Vid vibrationskartläggning av bostäder utmed järnvägen är det dessvärre inte praktiskt möjligt eller ekonomiskt försvarbart att genomföra mätning i samtliga bostäder som ligger utmed järnvägslinjen. När Trafikverket kartlägger vibrationer inleds kartläggningen med att identifiera de bostäder som riskerar att utsättas för vibrationsnivåer som överskrider Trafikverkets åtgärdsnivåer. Merparten av bostäderna kan i detta skede uteslutas med hänseende till tidigare uppmätta vibrationsnivåer, markförhållanden, avstånd till banan samt byggnadstyp.

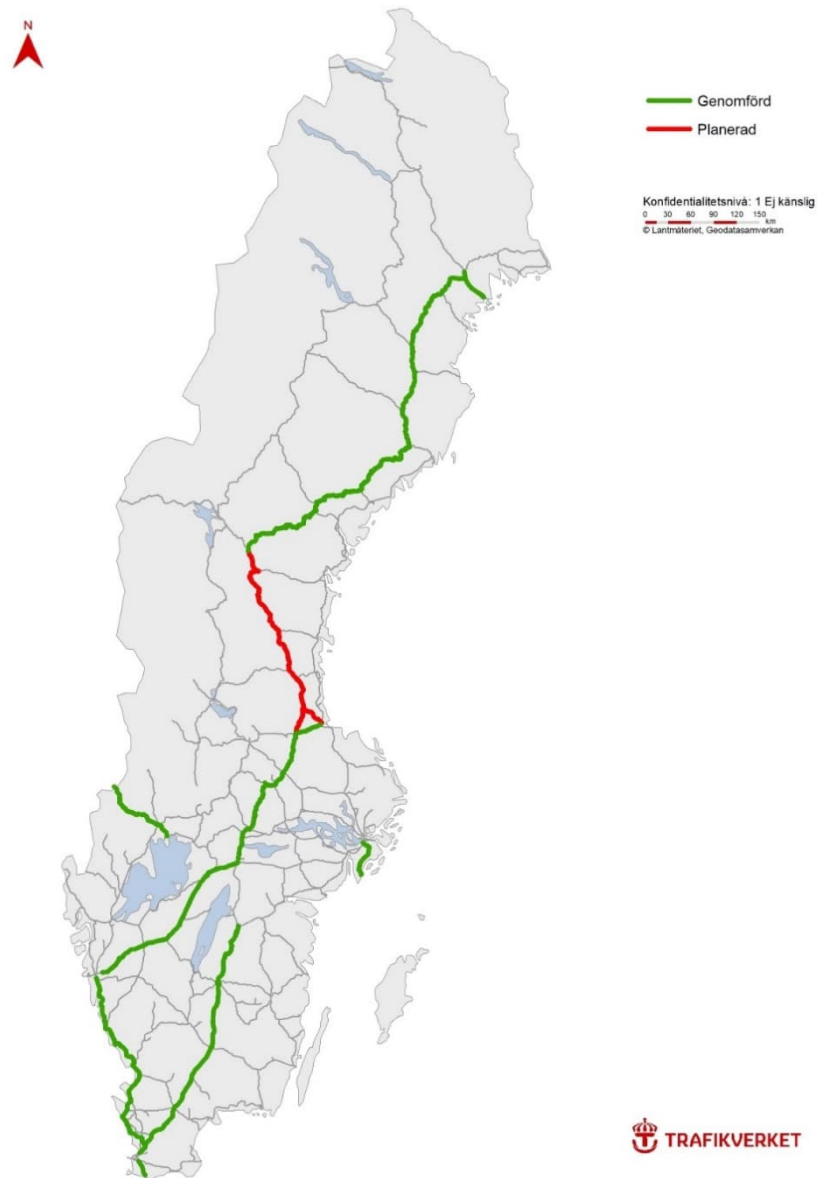
De bostäder som inte utesluts i detta skede väljs ut för inledande mätning i grundmur. Grundmursmätningen sker under minst ett dygn och ger en indikation på hur höga markvibrationer som bostaden utsätts för. Utifrån resultatet från grundmursmätningen görs ett nytt urval av de bostäder som är i behov av komfortmätning.

I den sista delen av kartläggningen genomförs komfortmätning inomhus under sju dygn för de byggnader som inte kunnat uteslutas tidigare. Mätresultatet från komfortmätningen visar sedan om riktlinjen innehålls och om åtgärder eventuellt behöver vidtas.

4.5.5 Genomförda vibrationskartläggningar

På kartbilden nedan visas status för de järnvägsstråk som är prioriterade för kartläggning av vibrationer. Längs grönmarkerade sträckor är kartläggning genomförd och längs rödmarkerade sträckor planeras kartläggning. Notera dock att två av stråken, Trelleborgsbanan och Nynäsbanan, är kartlagda utifrån åtgärds-kategorin väsentlig ombyggnad och omfattas inte av åtgärdsprogrammet.

Figur 2. Karta över Sverige som visar järnvägsstråk aktuella för kartläggning av vibrationer.

Tabell 5 Antal genomförda vibrationsmätningar samt antal åtgärdsberättigade fastigheter för respektive stråk

Stråk	Grundmurs- mätningar	Komfort- mätningar	Åtgärds- berättigade
Södra stambanan <i>Sträckan: Malmö - Mjölby</i>	570	60	7
Västkustbanan <i>Sträckan: Göteborg - Lund</i>	332	89	0
Västra stambanan <i>Sträckan: Göteborg - Hallsberg</i>	535	264	45*
Värmlandsbanan <i>Sträckan: Karlstad - Charlottenberg</i>	326	116	6
Godsstråket genom Bergslagen <i>Sträckan: Hallsberg - Gävle</i>	483	67	7
Stambanan genom övre Norrländ <i>Sträckan: Bräcke - Luleå</i>	403	110	6

* Uppskattat antal då en del av mätunderlaget utgörs av äldre mätningar från början av 2000-talet. Kompletterande mätning planeras att slutföras under 2024.

4.6 Utveckling av IT-stöd för tillståndsbeskrivningar och analyser

Trafikverket arbetar sedan en tid med att utveckla ett nytt IT-verktyg, BoViT, som ska samla information om planerade och genomförda beräkningar, bullerutredningar och åtgärder från olika enheter inom verket. Detta verktyg kommer framöver att ge en förbättrad möjlighet att beskriva tillståndet vad avser buller och vibrationer från statlig infrastruktur, och att följa utvecklingen mot målen.

Genom krav på strukturerad och likriktad dokumentation ges också förutsättningar för en samlad bild av de bullerskyddande åtgärder som genomförts och deras effekt, oavsett om de genomförs längs befintlig infrastruktur eller inom ombyggnadsprojekt. Det kommer också att ge ett bättre underlag för analyser av förändringar som påverkar bullernivåerna.

5 Åtgärder – strategi och prioritering

5.1 Samhällsmål och riktvärden

5.1.1 Mål inom EU

Inom ramen för den europeiska gröna given har EU åtagit sig att uppnå ett nollföroreningsmål. I handlingsplanen¹ fastställs målet minska andelen människor som är kroniskt störda av trafikbuller med 30 % till år 2030 jämfört med 2017.

Bullerpolitiken inom EU styrs genom direktiv 2002/49/EG om omgivningsbuller. Syftet med direktivet är gemensamma tillvägagångssätt för att förhindra, förebygga eller minska skadliga effekter på grund av buller.

5.1.2 Nationella mål och riktvärden

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Till det övergripande transportpolitiska målet finns två delmål, funktionsmålet och hänsynsmålet.

Hänsynsmålet lyder: Transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt. Det ska också bidra till att det övergripande generationsmålet för miljö och miljö kvalitetsmålen nås, samt bidra till ökad hälsa. Prioritet ska ges till de miljöpolitiska mål där transportsystemets utveckling är av stor betydelse för möjligheterna att nå uppsatta mål. Miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö är ett målområde som påverkas mycket av transportsystemet. En av regeringens preciseringar av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö är att:

- människor inte utsätts för skadliga luftföroreningar, kemiska ämnen, ljudnivåer och radonhalter eller andra oacceptabla hälso- eller säkerhetsrisker.

Riksdagens riktvärden för trafikbuller

Riksdagen beslutade år 1997 (Prop. 1996/97:53) att nedanstående riktvärden för trafikbuller normalt inte bör överskridas vid nybyggnation av bostadsbebyggelse eller vid nybyggnation eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur:

---

¹ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, Vägen till en frisk planet för alla – EU-handlingsplan: Med sikte på nollförorenning av luft, vatten och mark, COM(2021) 400 final.

- Leq 30 dBA inomhus
- Lmax 45 dBA inomhus nattetid
- Leq 55 dBA utomhus (vid fasad)
- Lmax 70 dBA vid uteplats i anslutning till bostad.

Vid åtgärd i järnväg eller annan spåranläggning avser riktvärdet Leq 55 dBA nivå på uteplats, och Leq 60 dBA avser fasadnivå i bostadsområdet i övrigt.

För utomhusnivån avses för flygbuller FBN 55 dBA.

Vid tillämpning av riktvärdena vid åtgärder i trafikinfrastrukturen bör hänsyn tas till vad som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. I de fall utomhusnivån inte kan reduceras till nivåer enligt riktvärdena bör inriktningen vara att inomhusvärdena inte överskrids.

Riksdagens etappmål för trafikbuller

Riksdagen beslutade även 1997 (Prop. 1996/97:53) om åtgärdsprogram och etappmål för buller längs statlig infrastruktur. Beslutet innebar att i en första etapp skulle åtgärdsprogram avse minst de fastigheter som exponeras av buller vid följande nivåer och därutöver:

- 65 dBA ekvivalent ljudnivå utomhus för vägtrafikbuller
- 55 dBA maximalnivå inomhus nattetid avseende buller från järnvägstrafik.

I propositionen uttalades att åtgärdsprogram mot störningar i befintlig bebyggelse bör genomföras för statlig trafikinfrastruktur, syftande till att på sikt uppnå riktvärdena inomhus.

Hur riktvärden och rimliga nivåer för övervägande av åtgärd bör tillämpas kan också uttryckas genom vägledning från centrala tillsynsmyndigheter och genom vägledande domar.

Trafikverkets strategiska mål

Ett av Trafikverkets strategiska mål är att utveckla tillgängligheten inom ramen för hälso-, miljö- och klimatmålen. Det innebär bland annat att vi ska minimera negativa hälsoeffekter av trafikolyckor, luftföroreningar och buller.

I Trafikverkets rapport Tillgänglighet i ett hållbart samhälle¹ formuleras mål som tar sin utgångspunkt i ett hållbarhetsperspektiv, men också i en bedömning av hur vi kan skapa ett samhälle som är attraktivt och erbjuder en god livskvalitet för alla medborgare och utvecklingsmöjligheter för näringslivet i hela landet. Buller

¹ PM Tillgänglighet i ett hållbart samhälle, 2017-06-02, bilaga till remissvar TRV 2017/31596 Ny målstyrning för transportpolitiken

hanteras som en prioriterad aspekt för att nå hållbarhetsmålen. Som mål för år 2030 anges att antalet utsatta för trafikbuller över riktvärdena ska minska med 50 procent jämfört med 2015, och att ingen ska utsättas för buller på mer än 10 dB över riktvärdena. Visionen till år 2050 är att ingen dödas eller skadas allvarligt i transportsystemet, varken i olyckor eller av luftföroreningar eller buller.

Förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader

Regeringen fastställde i april 2015 förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader. Ändringar i förordningen trädde i kraft den 1 juli 2017. Förordningen innehåller riktvärden för buller utomhus för spårtrafik, vägar och flygplatser. Riktvärdena för väg- och spårtrafik ska tillämpas vid planering och byggande av bostäder.

Grundriktvärdet för ekvivalent ljudnivå från väg- och järnvägstrafik är Leq24h 60 dBA vid fasad. Bostäder kan också byggas där den ekvivalenta ljudnivån överskrider detta, om de anpassas så att hälften av bostadsrummen är vända mot en sida med högst Leq24h 55 dBA. Förordningen innehåller inga riktvärden för buller inomhus när nya bostäder byggs, utan dessa regleras även fortsättningsvis genom Boverkets byggregler.

Regeringen har i proposition 2013/14:128, *Samordnad prövning av buller enligt miljöbalken och plan- och bygglagen* uttryckt att de riktvärden som föreslogs inte ska gälla vid planering och byggande av infrastruktur för väg- och spårtrafik och att bedömningar enligt Prop. 1996/97:53 fortfarande ska göras i dessa sammanhang.

Trafikverkets riktlinje för buller och vibrationer från trafik på väg och järnväg

I Trafikverkets riktlinje "Buller och vibrationer från trafik på väg och järnväg", TDOK 2014:1021, redovisas buller- och vibrationsnivåer som utgör underlag för bedömningar av miljöeffekter och behov av åtgärder. De riktvärden för bostäder som anges i Prop. 1996/97 utgör en grund för Trafikverkets interna riktlinje för buller och vibrationer. En tillhörande handledning, TDOK 2016:0246, ger stöd för tillämpning och avvägningar.

Nedanstående värden i tabell 6 är en konkretisering av vad Trafikverket anser vara en god eller i vissa fall godtagbar miljö. Värdena ska utgöra ett stöd vid Trafikverkets bedömningar om behov av utredningar och genomförande av skyddsåtgärder mot höga buller- och vibrationsnivåer. De tillämpas vid ny- och väsentlig ombyggnad av infrastruktur.

En mindre översyn av TDOK 2014:1021 och 2016:0246 pågår och planeras vara klar hösten 2024. Gällande riktlinje och handledning kan hämtas från Trafikverkets webbplats. [Trafikverkets styrande dokument - Bransch](#)

Tabell 6. Trafikverkets riktvärden för buller och vibrationer från väg- och spårtrafik

Lokaltyp eller områdestyp	Ekvivalent ljudnivå, Leq24h, utomhus	Ekvivalent ljudnivå, Leq24h utomhus på uteplats/skolgård	Maximal ljudnivå, LmaxF utomhus på uteplats/skolgård	Ekvivalent ljudnivå, Leq24h inomhus	Maximal ljudnivå, LmaxF inomhus	Maximal stomljuds-nivå, LmaxF inomhus	Maximal vibrations-nivå, mm/s vägd RMS inomhus
Bostäder ^{1 2}	55 dBA ³ 60 dBA ⁴	55 dBA	70 dBA ⁵	30 dBA	45 dBA ⁶	32 dBA ^{7,13}	0,4 mm/s ⁸
Vårdlokaler ⁹				30 dBA	45 dBA ⁶		0,4 mm/s ⁸
Skolor och undervisnings-lokaler ¹⁰	55 dBA ³ 60 dBA ⁴	55 dBA	70 dBA ¹¹	30 dBA	45 dBA ¹²		
Bostadsområde n med låg bakgrundsnivå ¹³	45 dBA						
Parker och andra rekreationsytor i tätorter	45-55 dBA						
Friluftsområden	40 dBA						
Betydelsefulla fågelområden	50 dBA						
Hotell och annat tillfälligt boende ^{13, 14}				30 dBA	45 dBA		
Kontor ^{13, 15}				35 dBA	50 dBA		

¹ Riktvärden inomhus omfattar bostadsrum i permanentbostad och fritidsbostad

² Dessa riktvärden för luftburet buller anges även i prop. 1997/97:53

³ Avser ljudnivå vid fasad från vägtrafik samt från spårtrafik i hastighet högre än 250 km/h

⁴ Avser ljudnivå vid fasad från spårtrafik vid hastighet lägre än eller lika med 250 km/h

⁵ Avser trafikårsmedeldag/kväll (06-22). Riktvärdet innebär att ljudnivån 70 dBA får överskridas högst fem gånger per timme. Ljudnivån 80 dBA får dock inte överskridas regelbundet dag- eller kvällstid.

⁶ Avser trafikårsmedelnatt (22-06). Riktvärdet innebär att ljudnivån 45 dBA får överskridas högst fem gånger per natt. Ljudnivån 50 dBA får dock inte överskridas regelbundet nattetid.

⁷ Avser trafikårsmedelnatt (22-06) i järnvägstunnel. Riktvärdet innebär att ljudnivån 32 dBA får överskridas högst fem gånger per natt. Medelvärde enligt mätmetod NTACOU98.

⁸ Avser trafikårsmedelnatt (22-06) för de spår/ vägbanor som berörs av markarbeten. Riktvärdet innebär att vibrationsnivån 0,4 mm/s får överskridas högst fem gånger per natt.

⁹ Avser utrymme för sömn och vila, eller utrymme med krav på tystnad.

¹⁰ Riktvärden inomhus omfattar undervisningsrum samt rum för sömn och vila.

¹¹ Avser trafikårsmedeldag (06-18). Riktvärdet innebär att ljudnivån 70 dBA får överskridas högst fem gånger per timme. Ljudnivån 80 dBA får dock inte överskridas regelbundet dagtid.

¹² Avser trafikårsmedeldag (06-18). Riktvärdet innebär att ljudnivån 45 dBA får överskridas högst fem gånger per timme. Ljudnivån 50 dBA får dock inte överstigas regelbundet dagtid.

¹³ Beaktas endast vid nybyggnad av infrastruktur.

¹⁴ Avser gästrum för sömn och vila.

¹⁵ Avser rum för enskilt arbete.

I riktlinjen framgår även åtgärdsnivåer för att skydda de mest utsatta bostäderna, förskolorna och grundskolorna längs befintlig infrastruktur, det vill säga vilka miljöer som ska prioriteras för åtgärd. Åtgärdsnivåerna presenteras i avsnitt 7.3. När åtgärdsnivåerna överskrids är motsvarande riktvärde i tabell 6 den målnivå som ska eftersträvas för åtgärderna.

5.2 Åtgärdsstrategier buller

Det finns ingen enskild typ av åtgärd som ensam leder fram till målen inom rimlig tid och kostnad. Det bästa sättet att nå målen är att välja ut de mest kostnadseffektiva åtgärderna som kompletterar varandra, och tillsammans planera och genomföra dessa åtgärder. I Trafikverkets åtgärdsstrategi ingår därför både eget åtgärdsarbete och att stödja andras arbete, vilket beskrivs närmare i kapitel 10.

5.2.1 Åtgärder på kort och lång sikt

På kort sikt prioriterar Trafikverket åtgärder för de mest bullerutsatta. För att skydda dessa miljöer anlägger vi bullerskärmar eller bullervallar längs väg och järnväg, bygger lokala bullerskärmar vid uteplatser och förbättrar ljuddämpningen närliggande byggnaders fasader. Trafikverket har under de senaste 20 åren vidtagit denna typ av åtgärder och det är ett arbete som kommer att fortsätta.

För att på lång sikt uppnå en god ljudmiljö är det dock nödvändigt att dels minska bullret vid källan, dels utforma samhällets strukturer så att inte buller och vibrationer från transportsystemet försämrar de goda ljudmiljöerna. Trafikverket är en av många aktörer som har ansvar för att bidra till lägre källbullernivåer och skydda de goda ljudmiljöerna.

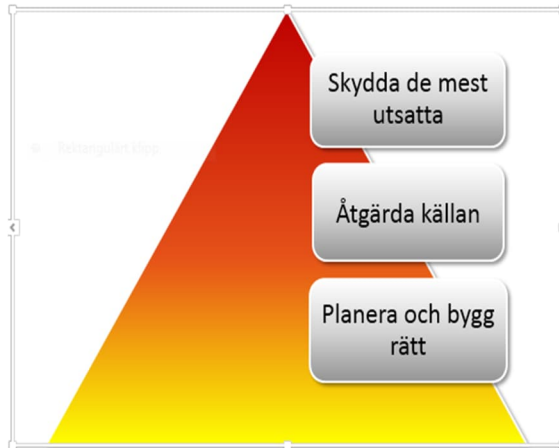
Åtgärder avseende vägbeläggningar, spår och trafik är viktiga, och kan vidtas i befolkningstäta områden och andra bullerkänsliga miljöer. Åtgärder som tystare fordon, däck och tåg krävs dock också för att minska bullernivåerna i alla miljöer.

5.2.2 Trafikverkets arbetssätt

Trafikverkets riktlinje för buller och vibrationer, TDOK 2014:1021 lägger fast grundläggande förhållningssätt för hur Trafikverket ska bidra till långsiktiga mål. Riktlinjen ger även stöd för att Trafikverket på ett enhetligt och kostnadseffektivt sätt ska uppfylla gällande lagkrav.

Av riktlinjen framgår att Trafikverket bör stimulera att de samhällsekonomiskt mest effektiva åtgärderna eller kombinationerna av åtgärder genomförs.

Figur 3 Kombination av åtgärder

Skydda de mest utsatta: Bullerskärmar eller bullervallar, förbättrad ljuddämpning i fasader samt bullerskyddade uteplatser.

Åtgärda källan: Tystare beläggning, spår och trafik är viktiga åtgärder i befolkningstäta områden och andra störningskänsliga miljöer. Tystare vägfordon, däck och tåg behövs för att minska bullernivåerna i alla miljöer.

Planera och bygg rätt: För att uppnå de långsiktiga målen krävs det stor hänsyn till buller och vibrationer i samband med planering och genomförande av åtgärder som förändrar samhällets strukturer.

5.2.3 Mindre källbuller

De långsiktiga bulleremissionerna och bullerexponeringen i samhället är beroende av hittills fattade beslut om fordonskrav, framtida beslut och övrig samhällsutveckling.

Buller från vägfordon

Omsättningstiden för vägfordon är relativt lång. Lägre bullernivåer från nya vägfordon kan förväntas ge betydande effekter om först 10–20 år. För däck går utbytet snabbare, vilket gör att betydande effekter kan förväntas inom 5–10 år.

För att minska buller från däckens interaktion med vägen krävs åtgärder på internationell nivå. Forskningsprojektet STEER har i sina studier

kommit fram till att en halvering av bulleremissionerna från däcken är möjlig att nå till år 2040, om lämpliga åtgärder vidtas¹.

En högre andel elbilar i framtiden kan medföra att bullernivåerna i städer minskar. Elbilar bullrar mindre än fordon med förbränningsmotor i de lägre hastigheterna, eftersom motorljudet är det som genererar bullret. Vid högre hastigheter dominerar däremot ljudet från interaktionen mellan däck och vägbanan.

För järnvägsfordon är omsättningstiden längre än för vägfordon. De fordonskrav som infördes inom EU för nya järnvägsfordon 2006 kommer successivt att leda till tystare järnvägsfordon.

Buller från järnvägsfordon

Järnvägsfordon som godkänts för trafikering efter 2006 omfattas av EU:s krav på högsta tillåtna bullernivåer. Detta innebär att allteftersom fordonsflottan förnyas kommer bulleremissionerna att minska avsevärt. Nya motorvagnar, som kan vara upp till 10 decibel tystare, kommer att ersätta äldre persontåg.

Godstrafik på järnvägen orsakar betydande bullerstörningar och därför har EU beslutat om retroaktiva bullerkrav på befintliga godsvagnar. Dessa träder i kraft december 2024, men det finns ett undantag för Sverige fram till december 2032².

Kraven bedöms innebära att bulleremissionerna från godståg kan minska med upp till 8 dB, och kan på sikt medföra att personer som utsätts för mer än 55 dBA ekvivalent ljudnivå minskar med cirka 30 procent. De samhällsekonomiska störningskostnaderna beräknas samtidigt minska med cirka 40 procent.³

Dessa nya krav kommer att påverka bullret längs järnvägar med stor andel godstrafik. En preliminär bedömning är att de järnvägssträckor som kommer att beröras av kraven är Västra stambanan, Södra stambanan, Godsstråket genom Bergslagen och delar av Norra Stambanan. En positiv

---

¹ Bühlman E. et al (2022). STEER – strengthening the Effect of quieter tyres on European Roads. CEDR report: CR2022-07 (cedr.eu)

² Kommissionens förordning (EU) nr 1304/2014 av den 26 november 2014 om en teknisk specifikation för driftskompatibilitet avseende delsystemet "Rullande materiel – buller"

³ Framtida bullerkrav på godståg, Beräkning av bullereffekter och samhällsnyttor, Trafikverket 2018

effekt av mindre bullriga godståg kommer dock även att få genomslag på anslutande järnvägssträckor.

Även om trafiken på järnvägen kommer att öka så är det troligt att bulleremissionerna från järnvägen kommer att minska till år 2030. En förutsättning för att fordonskraven ska medföra minskade bullerstörningar är att risken för bullerstörningar även beaktas vid underhållet av järnvägen. Här har Trafikverket ett särskilt ansvar och till exempel regelbunden spårslipning behövs för att säkerställa att bullerstörningarna minskar.

Källbulleregenskaper på vägar och järnvägar

Bulleremissionerna kan också minskas genom åtgärder på vägbanan eller spåren. Bullerreducerande beläggning och anpassad spårslipning kan ge betydande effekter under rätt förutsättningar. Denna typ av åtgärd kan dock inte vidtas generellt och komma alla bullerutsatta till del, utan kommer att behöva förbehållas sträckor där många människor är utsatta.

Ny forskning har visat att bulleremissionerna från järnvägen kan minska genom särskild utformning av de mellanlägg som dämpar tryck och vibrationer i rälsen, track decay rate. Mellanlägget finns mellan rälsen och betongslipern och med förändrade krav på dess egenskaper kan bullret minska med 1-4 dBA. Bäst effekt ges på buller från moderna och redan av den anledningen tystare tåg, medan effekten uteblir från äldre och mer bulleralstrande tåg.¹

Kvarstående bullerproblematik vid generellt lägre källbullernivåer

Även om alla tekniskt och ekonomiskt rimliga åtgärder vidtas för att minska bullret vid källan så kommer det att kvarstå en mängd bullerstörningar.

Trafikverket har gjort en översiktlig analys av kvarstående bullerproblematik utifrån ett antagande att källbulleråtgärder generellt skulle medföra 5 dBA lägre bullernivåer. Analysen visar att det, trots denna minskning, kommer att kvarstå ett stort behov av bullerdämpande åtgärder. För att klara ekvivalenta ljudnivåer inomhus och på uteplatser bedöms det finnas behov av bulleravskärmande åtgärder längs statliga vägar och järnvägar för ytterligare cirka 100 000 personers boendemiljöer.

I analysen har en avgränsning gjorts utifrån en bedömning att det kommer att vara orealistiskt att nå en målbild där alla bostäder klarar riktvärden utomhus vid den mest bullerexponerade fasaden. Högre bullernivåer

---

¹ LOWNOISEPAD, Optimised Rail Pad Performance for Noise Reduction: Outcomes and Recommendations Final Report, UIC October 2023

tillåts vid nya bostäder. Dessa bostäder ska dock anpassas så att risker för olägenheter ska förebyggas.

5 dBA generell minskning av bullret från järnväg bedöms inte vara realistiskt på lång sikt. Nya och tystare fordon kommer att ge mycket stor effekt. För vägtrafiken kommer bulleremissionerna att förändras till följd ökad andel elfordon. Effekterna kommer att variera för olika hastigheter och trafikammansättningar. För att uppnå 5 dBA generell bullersänkning längs väg behövs dock ytterligare åtgärder som till exempel tystare däck och beläggningar som minskar bullret.

5.3 Åtgärdsstrategier mot vibrationer

Trafikverket har sedan 1997, då den första riktlinjen för vibrationer trädde i kraft, arbetat med att åtgärda vibrationer utmed befintlig infrastruktur. Den vanligaste förekommande åtgärden vid överskridande av åtgärdsnivåer är att Trafikverket erbjuder förvärv av fastighet. Erbjudande av förvärv är ingen tvingande åtgärd och ungefär hälften av de berörda avstår från att sälja fastigheten. Att vidta vibrationskyddsåtgärder i befintlig spåranläggning är oftast tekniskt svårt och väldigt sällan ekonomiskt rimligt. Vanligtvis genomförs spårriktning innan förvärv av fastighet erbjuds. I vissa fall har spårriktning gett tillräcklig reduktion av vibrationer för att uppfylla Trafikverkets åtgärdsnivåer för vibrationer.

När Trafikverket bygger ny eller genomför väsentlig ombyggnad av befintlig infrastruktur finns betydligt större möjligheter att vidta vibrationskyddsåtgärder i spåranläggningen. Nedan följer en kort beskrivning av de åtgärder som kan vidtas för att reducera vibrationer vid nybyggnad och i vissa fall även väsentlig ombyggnad.

Påldäck

Påldäck är en mycket effektiv åtgärd för att minska vibrationer från järnvägstrafik och reduktionen av vibrationsnivåerna kan ge god till mycket god reduktion. Konstruktionen består av ett betongtråg vilket grundläggs på pålar till berg eller fast mark. Påldäck är dessvärre mycket kostsamt att anlägga och därför sällan en ekonomiskt rimlig åtgärd såvida inte ett stort antal bostäder med höga vibrationsstörningar kan dra nytta av reduceringen.

Kalkcementpelare under banan

Uppstyvning av marken under bankroppen med kalkcementpelare (KC-pelare) är en relativt vanlig markförstärkningsmetod. Metoden innebär att en blandning av cement och kalk injekteras i jorden med hjälp av ett roterande verktyg. KC-pelarna anläggs till fastare jordlager och läggs med mönster som gitter. Metoden är kostnadseffektiv och innebär vanligtvis en

god reduktion av vibrationsnivåerna. Nackdelen är att metoden inte fungerar i alla typer av jordarter och är beroende av vilken vattenkvot som förekommer.

Kalkcementpelare invid banan

Metoden innebär att marken invid banan förstärks med KC-pelare. Fördelen är att ingrepp i banan kan undvikas men kräver i stället markanspråk invid banan. Åtgärden är inte lika effektiv som att anlägga KC-pelare under banan och reduktionen av vibrationsnivåerna kan därför i bästa fall ge en måttlig reduktion av vibrationer.

Spontvägg

I Halmstad har test med spontvägg utförts utmed järnvägen. Sponten monterades 5 meter från närmsta räl till ett djup av 12–18 meter under markytan. Effekten av sponten blev relativt god och vibrationerna bedömdes minska i marken med upp till 50 procent för de bostäder som låg närmast sponten. Reduktionen avtog sedan med ökat avstånd från sponten och vid ett avstånd av 65 meter från spontväggen fanns ingen reduktion alls kvar. Åtgärden är mycket dyr och har inte använts vid något mer tillfälle då effekten endast gav en måttlig reduktion.

Urschaktning

Metoden innebär att vibrationsförande massor schaktas bort från banan. För att uppnå full effekt av åtgärden krävs att urschaktningen sker till fast botten. Denna teknik nyttjas främst när det finns möjlighet att schakta ur merparten av de lösa jordmassorna. Tekniken ger måttlig till god reduktion beroende på markförhållandena i övrigt.

Bankpålning

Bankpålning är en teknisk åtgärd för att förstärka marken under banan. Metoden innebär att pålar trycks eller gjuts ned i marken under banan. På toppen av varje påle gjuts en platta för att överföra ovanliggande last till pålarna. Bankpålning ger en mycket god reduktion av vibrationer men är mycket kostsam.

5.4 Avvägning mellan mål, samhällsnyttor och kostnader för åtgärder

Trafikverkets verksamhet ska medverka till att långsiktiga politiska mål uppnås. Det innebär bland annat att befintliga störningar och negativa hälsoeffekter från buller och vibrationer ska minska, och nya störningar och negativa hälsoeffekter ska förebyggas.

När ett investeringsprojekt klassats som nybyggnad eller väsentlig ombyggnad av infrastruktur är ambitionen att de riktvärden som beskrivs

i tabell 6 uppnås. Längs befintlig infrastruktur ska åtgärder genomföras i de prioriterade och mest utsatta miljöerna. Detta sker i den takt som anges i den nationella planen för transportsystemet.

Trafikverkets kostnader för att skydda enskilda individer mot störningar får dock inte vara orimligt höga. Samhällsekonomiska beräkningar utgör ett stöd för bedömning av om åtgärden är ekonomiskt rimlig. Om kostnaden för att uppnå angivna riktvärden bedöms vara orimligt hög i förhållande till nyttan av åtgärden, övervägs i stället andra och mer kostnadseffektiva åtgärder.

I rapporten *Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för transportsektorn*¹, även kallad ASEK-rapporten, presenteras bland annat samhällsekonomiska analysmetoder och kalkylvärden. I rapporten ges kalkylvärden för buller från väg- respektive järnvägstrafik i termer av kostnad per person och år. ASEK:s rekommendationer avser kostnaden för buller i såväl inomhus- som utomhusmiljöer.

Beräkningsgången för förändrade bullerkostnader innebär i grova drag att man avläser bullernivåer i decibel, före och efter en åtgärd, och avläser motsvarande bullerkostnad per person och år, före och efter åtgärden. Åtgärdens samhällsekonomiska nytta är lika med skillnaden i total bullerkostnad för exponerade personer, före och efter åtgärden.

När nyttan med en bullerskyddsåtgärd är större än kostnaden under kalkylperioden får man en positiv nettonuvärdeskvot (NNK). Nettonuvärdeskvoten är ett av beslutsunderlagen vid åtgärdsval, och innebär att kostsammare åtgärder oftare kan komma i fråga där bebyggelsestrukturen är sådan att många människor får del av dem.

6 Genomförda åtgärder

Trafikverket har genomfört omfattande åtgärder för att minska antalet bullerutsatta längs statliga vägar och järnvägar. Åtgärder har genomförts både längs den infrastruktur som kartlagts enligt förordningen (2004:675) om omgivningsbuller och längs övriga statliga vägar och järnvägar som har lägre trafikering.

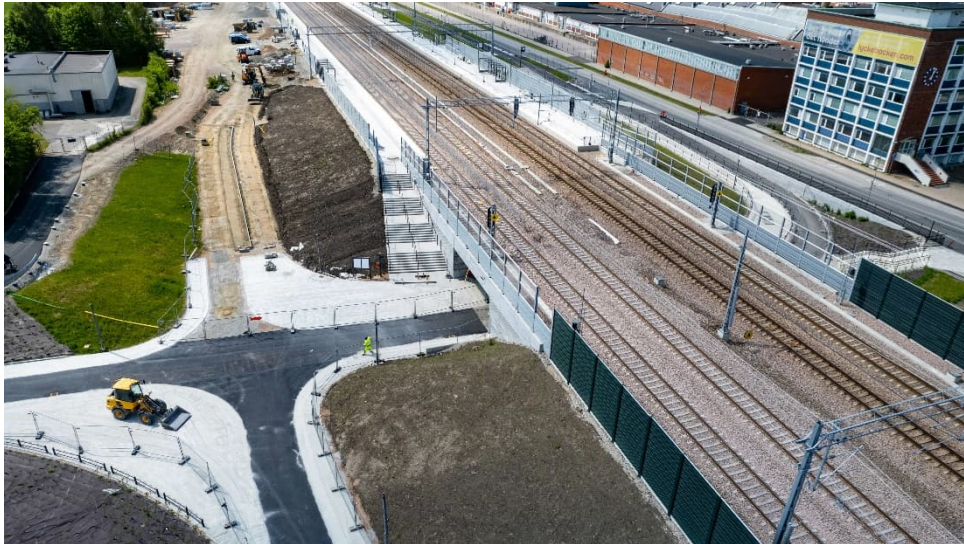
Bullerdämpande åtgärder, som bullersskyddskärmar, fasadåtgärder och bullerdämpande beläggningar, har genomförts dels inom ramen för Trafikverkets program för riktade åtgärder i de mest bullerutsatta

---

¹ *Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för transportsektorn: ASEK 7.1*, Trafikverket, 2023-02-01

befintliga miljöerna, och dels inom större investeringsprojekt. I investeringsprojekt som utgjort nybyggnad eller väsentlig ombyggnad har utgångspunkten varit att klara de långsiktiga riktvärdena så långt det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt.

Figur 4 Bild från fyrspårsutbyggnaden mellan Hässleholm och Lund

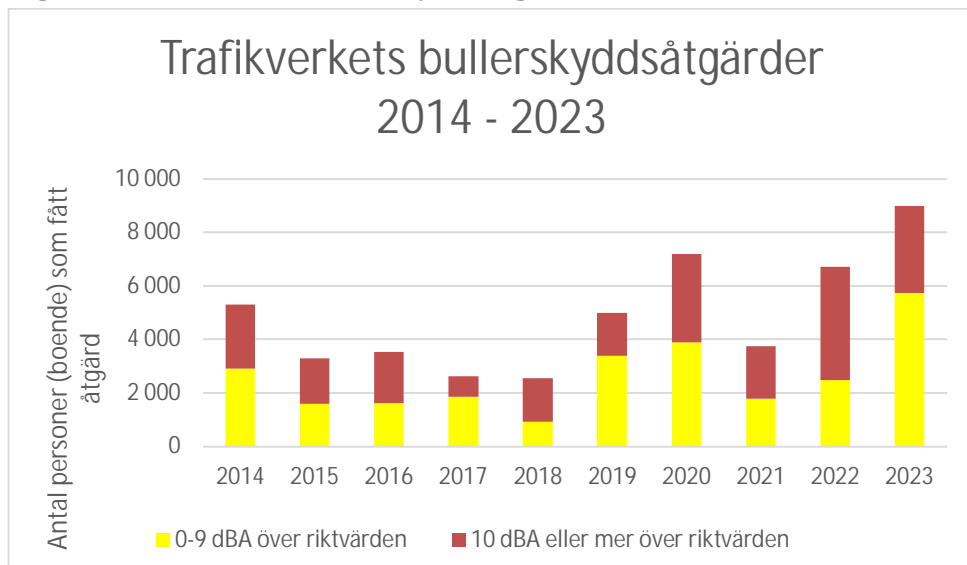
Foto: NCC/OHLA/Trafikverket, 2023

6.1 Genomförda åtgärder längs väg och järnväg de senaste tio och fem åren

Cirka 113 000 personer med de högsta bullernivåerna (mer än 10 dBA över riktvärden) har fått bullerskyddsåtgärder under perioden 1998–2023; 50 000 personer längs de statliga vägarna och 63 500 personer längs de statliga järnvägarna

Under femårsperioden 2019–2023 har Trafikverket vidtagit bullerskyddsåtgärder för ca 31 600 personer längs statliga vägar och järnvägar. 9 100 personer var utsatta för buller från statliga vägar och 3 600 av dessa hade bullernivåer på mer än 10 dBA över riktvärdet före åtgärderna. Under samma period har 22 500 personer fått åtgärd längs statliga järnvägar, varav 10 800 hade bullernivåer högre än 10 dBA över riktvärdet.

Figur 5 Trafikverkets bullerskyddsåtgärder 2014–2023

Förutom åtgärder i boendemiljöer har flera investeringsprojekt även gjort åtgärder i bullerexponerade natur- eller fågelområden samt kulturmiljöer. Även skolor och förskolor har fått skyddsåtgärder av Trafikverket i form av skärm eller fasadåtgärd.

Trafikverket har även medverkat till att 800 personer längs kommunala gator har fått minskade bullernivåer i sina bostäder under perioden 2019–2023, genom statlig medfinansiering till kommunerna. Under 2023 genomfördes även åtgärder för att skydda ca 940 skolelever längs kommunala gator.

6.2 Genomförda åtgärder mot vibrationer

Trafikverket har utifrån sträckkartläggningarna för vibrationer identifierat ett flertal bostäder som överskrider nuvarande åtgärdsnivåer. I tabell 7 framgår det hur åtgärdsbehovet ser ut för respektive stråk. De identifierade bostäderna är under åtgärdsutredning och ett flertal av dem har erbjudits förvärv.

Tabell 7 Antal åtgärdsberättigade för respektive stråk

Stråk	Antal åtgärdsberättigade
Södra stambanan Sträckan: Malmö - Mjölby	7
Västkustbanan Sträckan: Göteborg - Lund	0
Västra stambanan Sträckan: Göteborg - Hallsberg	45*
Värmlandsbanan Sträckan: Karlstad - Charlottenberg	6
Godsstråket genom Bergslagen Sträckan: Hallsberg - Gävle	7
Stambanan genom övre Norrland Sträckan: Bräcke - Luleå	6

* Uppskattat antal då en del av mätunderlaget utgörs av äldre mätningar från början av 2000-talet. Kompletterande mätning planeras att slutföras under 2024.

6.3 Kommunikation och ärendehantering

Trafikverket handlägger en stor mängd ärenden årligen som rör frågor om buller och vibrationer från trafik och möjliga skyddsåtgärder. De flesta sådana ärenden inkommer från privatpersoner och från kommunala tillsynsmyndigheter.

Under de senaste åren har två e-tjänster utvecklats som ger möjlighet att se uppgifter om den egna fastigheten respektive att lämna in en förfrågan om utredning. Tjänsterna är utvecklade för privatpersoner som störs i sin boendemiljö, och främst avsedda för att hantera ärenden som rör befintlig infrastruktur. För ny- eller ombyggnadsprojekt som innefattar bullerskyddsåtgärder hänvisas till respektive projektorganisation.

Länk till Trafikverkets webbsida med de bägge tjänsterna: [Bullernivå vid din fastighet - www.trafikverket.se](https://www.trafikverket.se/bullerniva-vid-din-fastighet)

Buller vid din fastighet

I denna e-tjänst kan man hämta tillgängliga uppgifter om bullernivåer vid en fastighet och få ett preliminärt besked om vilka bullerskyddsåtgärder som kan bli aktuella att utreda. Buller från järnvägstrafik är inte inlagt i

tjänsten än, men det förväntas ske under 2024. I samband med uppgifterna lämnas också information om bl.a. hur åtgärdsarbetet bedrivs och vilka faktorer som kan påverka om en åtgärd blir aktuell.

Förfrågan om buller- eller vibrationsutredning

I denna e-tjänst, som kräver legitimering, kan man lämna in en förfrågan om buller- eller vibrationsutredning som registreras som ett ärende och fördelas till en handläggare.

Tillsynsärenden och kommunikation med kommunala tillsynsmyndigheter

Kommunernas nämnder för tillsyn enligt miljöbalken (miljönämnd eller motsvarande) initierar årligen ett hundratal ärenden där man efterfrågar uppgifter eller utredningar för sin bedömning av hur Trafikverket lever upp till miljöbalkens krav på skäligen åtgärder. Dessa ärenden kan även resultera i förelägganden och i vissa fall överklagandeprocesser.

Trafikverket ser ett behov av utökad information till berörda kommuner om var och när åtgärder planeras. I dagsläget kan viss information hämtas från Trafikverkets webbsida där planer för de närmaste åren listas för järnväg och väg, uppdelat på järnvägsstråk respektive län. [Bulleråtgärder längs väg och järnväg - www.trafikverket.se](http://www.trafikverket.se)

7 Planerade åtgärder

7.1 Inriktning för åtgärder längs befintlig väg och järnväg

Trafikverket vidtar åtgärder längs befintlig infrastruktur för bostäder, grundskolor och förskolor som utsätts för de högsta buller- och vibrationsnivåerna och därmed de största riskerna för störningar. Åtgärderna prioriteras utifrån de åtgärdsnivåer och överväganden som presenteras i avsnitt 7.3

Dessa åtgärder genomförs längs hela det statliga väg- och järnvägsnätet utifrån fastställda kriterier, inte endast vid de kartlagda sträckor som ingår i kartläggning enligt förordningen om omgivningsbuller.

Befintlig infrastruktur omfattar vägar och järnvägar som byggts före 1997 och som inte varit föremål för en väsentlig ombyggnad sedan 1997. Bostäder och verksamheter som tillkommit efter 1997 ingår inte heller i åtgärdsprogrammet för befintlig infrastruktur. Då fastställdes riktvärden som skulle gälla för nya bostäder, i infrastrukturproposition 1996/97:53. De inomhusriktvärden som hade funnits sedan tidigare i plan- och bygglagstiftningen bekräftades och kompletterades med riktvärden

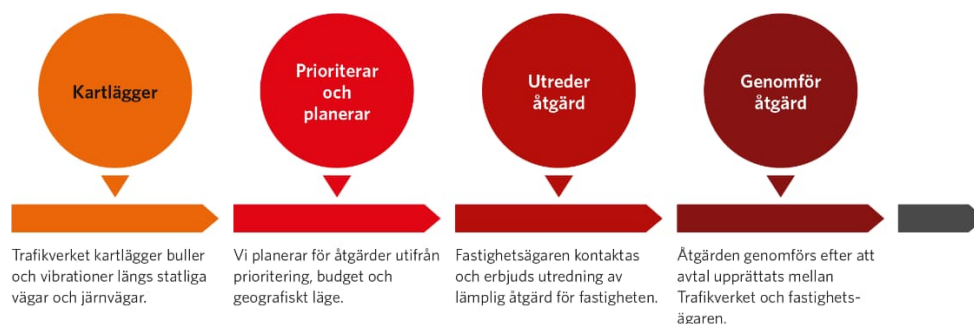
utomhus, som skulle tillämpas vid nybyggnad av bostäder. I praxis har uttalats att riktvärdena för uteplatser även var tillämpliga för skolgårdar.

Buller

För att förbättra ljudmiljön i de mest utsatta bostäderna genomför Trafikverket åtgärder på bostadsfasader, främst byte till ljuddämpande fönster och ventiler. För att minska bullret på en avgränsad uteplats sätts lokala bullerskyddsskärmar upp. Även källnära åtgärder som längre bullerskyddsskärmar eller -vallar längs infrastrukturen förekommer. Det gäller främst i tätare bostadsbebyggelse med höga ljudnivåer där en lång bullerskyddsskärm kan ge en samhällsekonomisk nytta som motiverar kostnaden. Vid prioriterade skolor och förskolor utreds och genomförs åtgärder i form av källnära eller lokala bullerskyddsskärmar.

Trafikverket prioriterar de mest utsatta objekten, kontaktar fastighetsägare med erbjudande om att utreda och genomföra åtgärder. Tiden från identifiering av åtgärdsbehov till utförd åtgärd varierar, men det är inte ovanligt att det kan röra sig om ett antal år.

Figur 6 Trafikverkets arbete med bullerskyddsåtgärder längs statliga vägar och järnvägar

Behov av kompletterande bullerskyddsåtgärder finns även längs vägar och järnvägar där åtgärder har vidtagits i ett tidigare skede. Bostäder med åtgärdsbehov kan av olika skäl ha förblivit oåtgärdade i tidigare åtgärdsomgång, eller behöva ytterligare åtgärder. Det kan exempelvis bero på att ägaren tackat nej, eller att en annan åtgärds- eller målnivå än idag gällde. Under tidigare åtgärdsetapper för bostäder längs järnväg genomfördes åtgärder endast för sovrum, vilket innebär ett kompletteringsbehov avseende övriga bostadsrum.

Vibrationer

Vad avser fastigheter med höga vibrationsnivåer är åtgärder vid källan, i utbredningsvägen och i byggnaden sällan praktiskt genomförbara eller ekonomiskt försvarbara för befintlig infrastruktur. Därför erbjuder

Trafikverket förvärv av fastighet som den vanligaste åtgärden för de bostäder som utsätts för vibrationsstörningar som överstiger Trafikverkets riktlinjer för vibrationer. Erbjudande av förvärv innebär att Trafikverket köper fastigheten och eventuellt river eller förändrar byggnadens användningsområde.

7.2 Åtgärder i nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033

I Trafikverkets förslag till Nationell Plan för transportinfrastrukturen 2022–2033¹ föreslogs en indikativ ram inom buller och vibrationer uppgående till 2,5 miljarder kronor. Nivån bedömdes möjliggöra för Trafikverket att fortsätta åtgärdsarbetet längs befintlig infrastruktur i ungefär samma takt som de senaste åren.

Den föreslagna ramen beräknades innebära att bullerskyddande åtgärder och åtgärder mot vibrationer längs befintlig infrastruktur årligen kan vidtas för ca 3000–4000 personer. Vissa år läggs mer resurser på bland annat åtgärdsutredningar och förberedelser för upphandling, vilket gör att en variation mellan åren kan förväntas.

I samband med förslaget till nationell plan för transportsystemet gjordes en samlad effektbedömning² av föreslagna åtgärder. Planförslagen bedöms sammantaget medföra att färre personer utsätts för de högsta buller- och vibrationsnivåerna och har potential till att bidra till att minska antalet personer som utsätts för buller över riktvärden. Åtgärderna har bedömts ha mycket hög eller hög samhällsekonomisk lönsamhet.

Den 7 juni 2022 fastställde regeringen Nationell plan för transportinfrastruktur för perioden 2022–2033³. Regeringen fastställde den ekonomiska ramen för trimnings- och miljöåtgärder till 11,55 miljarder. Riktade miljöåtgärder omfattar buller och vibrationer, landskap (natur- och kulturmiljöer), vatten samt förorenade områden.

---

¹ Förslag till Nationell plan för transportinfrastrukturen 2022-2033, Trafikverket, Publ 2021:186

² Planförslagets samlade effekter - Utifrån förslag till nationell plan och preliminära länsplaner för transportinfrastrukturen 2022-2033, Trafikverket, Publ 2022:019

³ Regeringsbeslut 2022-06-07: Fastställelse av nationell trafikslagsövergripande plan för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033, beslut om byggstarter 2022–2024, beslut om förberedelse för byggstarter 2025–2027 samt fastställelse av definitiva ekonomiska ramar för trafikslagsövergripande länsplaner för regional transportinfrastruktur för perioden 2022–2033 (rskr. 2020/21:409)

Samlad information med dokument om den nationella planen och underlagsrapporter med mera har publicerats på Trafikverkets webbsida: [Nationell plan 2022–2033 - Bransch \(trafikverket.se\)](https://www.trafikverket.se/om-oss/planer-och-strategier/nationell-plan-2022-2033-bransch)

7.3 Åtgärdsnivåer för buller och vibrationer längs befintlig infrastruktur

Åtgärdsnivåerna är ett uttryck för den prioritering som behöver göras i dagsläget, med hänsyn till det stora åtgärdsbehov som finns längs befintlig infrastruktur. De kan justeras efterhand som behoven för de mest utsatta blir omhändertagna. Åtgärdsnivåerna har fastställts i Trafikverkets riktlinje "Buller och vibrationer från trafik på väg och järnväg" (TDOK 2014:1021), och ytterligare vägledning kring tillämpningen finns tillhörande handledning med samma namn (TDOK 2016:0246).

Åtgärdsnivåerna har utvecklats stegvis under 2000-talet. Bland annat har åtgärdsnivåer för uteplatser, förskolor och grundskolor införts. Även sedan förra åtgärdsprogrammet har vissa ändringar gjorts i åtgärdsnivåerna och de tillämpningsanvisningar som framgår av fotnoterna. De senaste förändringarna är:

- Justering av åtgärdsnivån för vibrationer i bostäder till 0,7 mm/s istället för 1,4 mm/s längs befintlig infrastruktur
- Justering av åtgärdsnivån för buller på skolgård till 60 dBA istället för 65 dBA ekvivalent ljudnivå.

Den reviderade åtgärdsnivån 0,7 mm/s vägd RMS för vibrationer har tagit sin utgångspunkt från forskningsartikeln *Comparison of annoyance from railway noise and railway vibration*¹ som bygger på uppdaterade forskningsresultat från studien *Jämförelse av fysiologisk respons vid exponering för buller eller vibrationer*. Enligt forskningsartikeln motsvarar åtgärdsnivån 0,7 mm/s vägd RMS en bullerstörning inomhus på cirka 55 dBA maximal ljudnivå och 35 dBA ekvivalent ljudnivå.

I tabell 8 finns nuvarande åtgärdsnivåer sammanställda. Det pågår för närvarande en revidering av riktlinjen och handledningen, som dock inte bedöms innebära förändringar vad avser åtgärdsnivåerna.

---

¹ Ögren M., Gidlöf-Gunnarsson A., Gustavsson S., Persson Waye K., *Comparison of annoyance from railway vibration* Int. J. Environ. Public Health 2017.

Tabell 8. Trafikverkets åtgärdsnivåer för buller från väg- och spårtrafik längs befintlig infrastruktur.

Avser bostäder/verksamheter byggda före 1997.

Lokal- eller områdestyp	Ekvivalent ljudnivå, L_{eq24h} utomhus på uteplats/skolgård	Ekvivalent ljudnivå, L_{eq24h} inomhus	Maximal ljudnivå, L_{max} , inomhus	Maximal vibrationsnivå vägd RMS
Bostäder	65 dBA	40 dBA	55 dBA ²	0,7 mm/s ³
Skolor (förskola och grundskola)	60 dBA	40 dBA ⁴	55 dBA ^{4, 5}	

1) Avser bostadsrum i permanentbostad och fritidsbostad samt om bullernivån överskrids på bostadens alla befintliga uteplatser.

2) Avser trafikårsmedelnatt (22-06) Åtgärd vidtas om nivån L_{max} 55 dBA överskrids oftare än fem gånger per natt. För järnväg vidtas åtgärd även när L_{max} 50 dBA överskrids fler än fem gånger per natt och om minst en av dessa störningshändelser överskrider L_{max} 55 dBA.

3) Avser trafikårsmedelnatt (22-06) Åtgärd vidtas om nivån 0,7 mm/s överskrids oftare än fem gånger per natt. För järnväg vidtas åtgärd om nivån 0,4 mm/s överskrids fler än fem gånger per natt och om minst en av dessa störningshändelser överskrider 0,7 mm/s.

4) Avser undervisningsrum samt rum för sömn och vila.

5) Avser trafikårsmedeldag (06-18) Om nivån överskrids bör den inte överskridas oftare än fem gånger per timme. För vägtrafikbuller gäller åtgärdsnivån endast i rum för sömn och vila.

Längs befintliga vägar och järnvägar utreds bullernivåer och åtgärder i normalfallet utifrån nuvarande trafiksituation, och målsättningen med åtgärderna ska vara att klara det riktvärde som motsvaras av den aktuella åtgärdsnivån. Det kan dock visa sig orimligt att nå ända fram, utifrån teknisk möjlighet och samhällsekonomisk nytta. I Handledningen "Buller och vibrationer från trafik på väg och järnväg" (TDOK 2016:0246) ges råd om de avvägningar som behöver göras.

7.4 Planerade skyddsåtgärder vid nybyggnad och väsentlig ombyggnad

I investeringsprojekt som utgör nybyggnad eller väsentlig ombyggnad genomförs bullerskyddsåtgärder med ambitionen att klara riktvärdena enligt tabell 6, så långt det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Skyddsåtgärderna fastställs vanligen i väg- eller järnvägsplan efter ett omfattande samrådsförfarande, och de dimensioneras utifrån prognostiserad framtida trafik.

De lokal- eller områdestyper som hanteras vid väsentlig ombyggnad är förutom bostäder och bostadsområden även vårdlokaler, skolor och

förskolor, parker och andra rekreationsytor i tätorter, friluftsområden och betydelsefulla fågelområden. Vid nybyggnad beaktas därutöver även kontor samt hotell och annat tillfälligt boende.

Information om de byggprojekt som planeras, utreds och byggs just nu finns på Trafikverkets webbplats, med presentation av verksamhetsplan och genomförandeplan respektive beskrivningar av respektive projekt.

[Verksamhetsplanering - Bransch \(trafikverket.se\)](https://www.trafikverket.se/Verksamhetsplanering-Bransch)

[Våra projekt - www.trafikverket.se](https://www.trafikverket.se/Vara-projekt)

7.5 Anpassad vägbeläggning för mindre buller

Trafikverket har tagit fram indikatorer för att sortera ut vägsträckor som kan vara lämpliga för bullerreducerande beläggningar och under 2021 har indikatorerna använts som underlag för analyser av samtliga statliga vägar i landet. Indikatorerna syftar till att identifiera vägsträckor där många boende utsätts för höga bullernivåer och där trafikflödet och hastigheten gör att en beläggning med mindre stenstorlek (ABS 11) beräknas hålla under minst 7 år. Byte till ABS11 medför 1 dBA lägre bullernivå än om ABS16 hade fortsatt läggas på aktuell sträcka.

Fokus är att minska bullernivåerna där många utsätts för buller på mellan 60–65 dBA ekvivalent ljudnivå. Analyserna visar att cirka 90 000 boende kan få minskat buller om bullerreducerande beläggning väljs på cirka 300 kilometer statliga väg.

Detta kartunderlag finns tillgängligt i PMS Beläggning. Det är ett system för planering av vilka statliga vägsträckor som behöver komma med i underhållsplanerna för att åtgärdas. Underhåll kan därmed se var det kan vara lämpligt, enligt tidigare nämnda kriterier, att byta till beläggningstypen ABS11. Tillsammans med Planering utreds sedan om merkostnaden för aktuell sträcka kan vara samhällsekonomiskt lönsam. Om bytet är samhällsekonomiskt lönsamt kommer Planering stå för merkostnaden av bytet.

8 Buller vid Stockholm Arlanda Airport – villkor och åtgärder

Den enda flygplats i Sverige som omfattas av kravet på kartläggning och åtgärdsprogram i denna omgång är Stockholm Arlanda Airport. I och med

att verksamheten är tillståndsprövad enligt miljöbalken regleras bullernivåer och åtgärdsbehov i villkor.

Flygplatsens bullervillkor följs upp och kontrolleras genom beräkningar och -mätningar. Beräkningarna baseras på föregående års flygtrafik och utförs enligt gällande beräkningsmetod¹. Mätningar utförs främst via stationära bullermätare i närheten till flygplatsen.

8.1 Bakgrund – villkorsbeslut

Det första beslutet om bullerskyddsåtgärder för flygplatsens närliggande fastigheter kom i koncessionsnämndens beslut 1993. Nya krav infördes i miljötillståndet för trebanesystemet från 1998 och i mark- och miljödomstolens delbeslut 2003 och beslut 2004. Enligt dessa beslut bullerisolerades i en första etapp bostäder inom gränskurvan för FBN 60 dBA. FBN är en ekvivalent ljudnivå, som är viktad över dygnet så att bullerhändelser under kväll och natt viktas högre. I en andra etapp bostäder som exponerades för 70 dBA 3 gånger per natt, under 150 störningsnätter per år.

Dimensioneringen av bullerskyddsåtgärderna i dessa områden beräknades på ett fullt nyttjat miljötillstånd på 372 100 rörelser per år. Av drygt 1 000 utredda bostäder har cirka 700 bullerisolerats till en kostnad av drygt 100 miljoner kronor.

8.2 Nytt miljötillstånd 2015

Arlandas nya miljötillstånd fastställdes 2015 och togs i bruk 2016. I detta miljötillstånd fastställdes bullervillkor enligt nedan:

Swedavia ska vidta bullerskyddsåtgärder i bostadsbyggnader (här avses både permanent- och fritidsbostäder) samt vård- och undervisningslokaler som exponeras för

- FBNEU 55 dB(A) eller däröver
- maximalljudnivåer 70 dB(A) eller däröver, minst 150 nätter per år med minst 3 flygrörelser per natt.

Dessutom ska bullerskyddsåtgärder vidtas i bostadsbyggnader som regelbundet exponeras för

- 80 dB(A) maximalnivå och därutöver, dag- och kvällstid (kl. 06-22).

---

¹ Kvalitetssäkring av flygbullerberäkningar, Underlag för en enhetlig tillämpning, 2024-01-26, Trafikverket, Naturvårdsverket, Transportstyrelsen

Dimensionerande för bullerskyddsåtgärderna ska vara de vid varje tidpunkt mest bullrande flygplanstyperna, dock inte sådana flygplanstyper som endast förekommer vid enstaka tillfällen.

Bullerskyddsåtgärderna ska utformas och företas i samråd med fastighetsägarna. Vid bedömning av vilka åtgärder som ska vidtas ska även hänsyn tas till att kostnaderna är rimliga med hänsyn till bostadens standard och värde. Vid denna rimlighetsbedömning ska även beaktas tidigare vidtagna åtgärder och nedlagda kostnader på fastigheten.

De nya villkoren innebar vissa skärpningar och medförde att bullerskyddsåtgärder för ett 20-tal bostäder och 2 vårdbyggnader behövde genomföras avseende FBN 55 dBA, samt att 33 tidigare åtgärdade bostäder behövde kompletterande åtgärder avseende maximala ljudnivåer. Dessa åtgärder har genomförts.

8.3 Åtgärdsarbetet de kommande åren

8.3.1 Skyddsåtgärder vid utsatta fastigheter

Inga ytterligare skyddsåtgärder planeras, eftersom de åtgärder som följer av gällande miljötillstånd är genomförda.

8.3.2 Övriga åtgärder

Nedanstående text är hämtad ur Miljörapport 2022 för Stockholm Arlanda Airport, Avsnitt 8.1 Flygbuller. I miljörapporten beskrivs också genomförda beräkningar och kontrollmätningar. [Miljö | Stockholm Arlanda Airport \(swedavia.se\)](https://www.swedavia.se/miljo/stockholm-arlanda-airport)

Åtgärder som flygplatsen arbetar med för att minska bullerexponering och total bulleremission som framför allt belastar kringboende vid flygplatsen finns samlade i ett antal aktiviteter som följer ett internationellt vedertaget åtgärdsprogram för flygplatsers bullerhantering, den så kallade Balanced Approach. Exempel på åtgärder är:

Åtgärder vid källan

Exempelvis utformning och implementering av bulleravgifter. De senaste åren har bulleravgifterna totalt sett ökat, vilket har ett viktigt signal- och incitamentsvärde mot flygbolagen.

Operativa åtgärder

Exempelvis utformning av procedurer och banfördelningar för att minska buller. Swedavia arbetar vidare med innovations- och

forskningsprogrammet IRIS – "Icke-raka Inflygningar till Stockholm Arlanda Airport". Syftet med IRIS är att identifiera och utveckla de delar som krävs för att skapa ett system för regelmässig användning av kurvade inflygningar.

Driftsrestriktioner

Regleras i miljövillkor bland annat genom att raka inflygningar till Bana 3 (01R) söderifrån inte är tillåtna kl. 22.00–06.00, samt att starter från Bana 1 (19R) norrifrån inte är tillåtna innan kl. 22.00–06.00 annat än i undantagsfall såsom i samband med banarbeten eller potentiella flygsäkerhetsrisker.

Markanvändning

Under denna punkt återfinns Riksintresset Stockholm Arlanda samt projektet "Bullerisolering Arlanda flygplats".

Uppföljning och kontroll

Uppföljning och kontroll genom bullerkartläggningar/mätningar/beräkningar utförs av Flygakustik inom Anläggning & System. Egenuppföljning- och kontroll regleras också i flygplatsens miljövillkor.

Kommunikation

Åtgärden sker genom hantering av bullerklagomål samt kommunikation med omgivningen. Flygplatsen har under året genomfört följande aktiviteter i sitt arbete med information till allmänheten:

- Ett nummer av ett nyhetsbrev riktat särskilt till flygplatsens grannar
- Utveckling av grannsidorna på hemsidan (www.arlanda.se)

9 Åtgärdernas effekt

Det finns tydliga effektsamband mellan buller och hälsoeffekter.¹² Risken för hjärt- och kärlsjukdom ökar om buller från vägtrafik är högre än 50 dBA dygnsekvivalent ljudnivå utomhus. Riskerna för sjukdom ökar med ökade bullernivåer.

Forskningen visar att även vibrationer kan ge upphov till hälsoeffekter.³ Den sammantagna störningen ökar väsentligt om boende utsätts för både buller och vibrationer samtidigt.

---

¹ Environmental noise guidelines for the European Region, WHO, 2018. [Länk](#)

² Strategi för bedömning av hälsopåverkan av trafikbuller i Sveriges befolkning, IMM, Karolinska Institutet, 2022 [Länk](#)

³ EPIVIB: Hälsoeffekter av att bo vid en järnväg, Sahlgrenska Akademin Medicinska Institutionen, 2021. [Länk](#)

Trafikverket har tillsammans med bland annat Karolinska institutet utvecklat en metod för att beräkna skadliga effekter av trafikbuller, och hälso nytta av bullerskyddsåtgärder. I metoden kan hälsoeffekter av trafikbuller kvantifieras i enheten DALY (se faktaruta).

DALY

DALY är en förkortning för Disability Adjusted Life Years och kan översättas till funktionsjusterade levnadsår. Det är en sammanvägd indikator för hälsa på populationsnivå, utvecklad av World Health Organization (WHO). Med indikatorn kan man mäta hälsoförluster och hälsovinster i samhället samt effekten av olika åtgärder. DALY omfattar dels risk för funktionsnedsättning genom insjuknande i olika sjukdomar, dels förlorade friska levnadsår och dels risk för förtida död.

Buller från trafik på statliga vägar och järnvägar i Sverige beräknas under ett år orsaka hälsoförluster i storleksordningen 2 000 DALY till följd av hjärtinfarkt, stroke och hypertoni. Om även bullerrelaterade hälsoförluster till följd av allmänstörningar och sömnstörningar tas med i beräkningarna, ökar antalet DALY till ca 11 700.¹

9.1 Effekten av genomförda och planerade åtgärder

I avsnitt 6.1 beskrivs genomförda bullerskyddsåtgärder längs statliga vägar och järnvägar.

Trafikverket har årligen beräknat nyttan av de åtgärder som gjorts i form av bullerskärmar och förbättrad ljudisolering i fasader. Nyttan beräknas i måttet DALY till följd av hjärtinfarkt, stroke och hypertoni. Trafikverkets åtgärder under den senaste 5 årsperioden, 2019 - 2023, minskat hälsobelastningen med cirka 93 DALY eller cirka 20 DALY per år. I beräkningen ingår då en minskning med 5–6 fall av hjärtinfarkt eller stroke per år, och att förekomsten av hypertoni minskat med cirka 130 fall per år.

Bedömningen är att denna typ av åtgärder kommer att fortgå i ungefär samma omfattning kommande år, och då med ungefär samma hälso nytta.

---

¹ Metod för DALY-beräkning i transportsektorn, WSP, Karolinska Institutet, Umeå Universitet, 2016. [Länk](#)

10 Samhällsplanering och samverkan

10.1 Trafikverkets roll

Trafikverket medverkar och har en stödjande funktion i olika aktörers arbete med samhällsplanering. Nedan beskrivs några viktiga områden och angreppssätt.

10.1.1 Tidiga skeden i planeringen

- Tidig dialog i samhällsplaneringen med kommuner, näringsliv med flera, för att stödja bebyggelseutveckling med god ljudmiljö.

Ett viktigt område är att stödja transportsystem, där till exempel en större andel av persontransportresandet i tätorter sker med kollektivtrafik, cykel och gång så att biltrafiken kan minska.

- Samverkan i åtgärdsvalsstudier enligt 4-stegsprincipen:

steg 1: påverka transportbehovet och val av transportsätt

steg 2: effektivare utnyttjande av befintligt väg- och järnvägsnät

steg 3: begränsade väg och järnvägsförbättringsåtgärder

steg 4: nyinvesteringar och större ombyggnader.

10.1.2 Planeringsstöd

- Precisering av mål, riktlinjer och övergripande regler.
Ett exempel är Rutinbeskrivning buller och vibrationer vid planering av bebyggelse, TDOK 2017:0686. Rutinbeskrivningen syftar till att nå en likartad hantering och ett gemensamt arbetssätt när Trafikverket samverkar med kommuner vid samhällsplanering där det finns risk för buller- eller vibrationsproblem.

Rutinbeskrivningen finns, liksom andra styrande och vägledande dokument, tillgänglig på Trafikverkets webbsida.

<https://www.trafikverket.se/tjanster/publikationer-och-styrande-dokument/trafikverkets-styrande-dokument/>

- Metoder och modeller för inventeringar och bedömningar.
Exempel är VägBUSE och järnvägsBUSE - Excelbaserade verktyg för samhällsekonomisk analys av bulleråtgärder i anslutning till väg- eller järnvägssystemet, baserade på ASEK:s kalkylvärden.

- Underlag för bullerberäkningar
Trafikdata för bullerberäkningar vad avser såväl aktuell trafik som trafikprognoser finns att tillgå via Trafikverkets vår webbsida. Vi arbetar också med utveckling av övriga indataleveranser som är anpassade för bullerberäkningar i GIS-baserade beräkningsprogram. Arbetet med beräkningsunderlag behöver fortgå löpande i takt med utveckling av ökad detaljeringsgrad i underlaget och nya beräkningsmodeller.
- Information om tillståndet och hälsoeffekter för både buller och vibrationer.

10.1.3 Statlig medfinansiering

Statlig medfinansiering kan ges till miljöförbättrande åtgärder, till exempel bullerskyddande åtgärder, vid kommunala gator och vägar. Länk till information och ansökan: [Ansök om statlig medfinansiering till regionala kollektivtrafikanläggningar, trafiksäkerhet och miljö - Bransch \(trafikverket.se\)](https://trafikverket.se/ansok-om-statlig-medfinansiering-till-regionala-kollektivtrafikanlaggningar-trafiksakerhet-och-miljo-bransch)

Under åren 2019 till 2023 beviljades ansökningar om statlig medfinansiering för planerade bullerskyddsåtgärder från ett tiotal kommuner.

10.2 Viktiga aspekter på buller och vibrationer i planeringen

Planering av bostäder och andra störningskänsliga lokaler

Vid planering och byggande finns krav i plan- och bygglagen (2010:900) på att man ska välja plats och utforma bebyggelsen med hänsyn till människors hälsa och säkerhet. Det finns särskilda bestämmelser om lokalisering och anpassning av bostäder med hänsyn till omgivningsbuller. Med en genomtänkt planering finns i de flesta fall goda möjligheter att skapa en bra ljudmiljö för de som bor och vistas i området. De bästa förutsättningarna för detta får man genom att lyfta in bullerfrågan tidigt i planeringen och låta akustisk kompetens arbeta nära planhandläggare, exploatör och arkitekter.

Exempel på planeringsåtgärder

Förtätning av bebyggelse kan användas som en åtgärd för att minska bullerstörningar. Ytor nära vägar och järnvägar kan vara bra lägen för mindre störningskänsliga byggnader, exempelvis kontor eller parkeringshus/garage. Dessa byggnader kan även fungera som bullerskärmar för bakomliggande bostäder eller rekreationsområden.

I större stadsbyggnadsprojekt finns möjlighet att se över trafiklösningar. Trafiken kanske kan ledas om och samlas på färre gator eller byggas över för att minska bullerexponeringen i området.

Andra planeringsåtgärder kan vara att lägga till grönska i befintliga miljöer genom att omvandla stenlagda och asfalterade ytor till naturlig mjuk mark med planteringar och träd för att öka absorptionen. Grönska kan dessutom minska den upplevda störningen av buller och ge förutsättningar för ökad trivsel bidra samt bidra med andra positiva ekosystemtjänster.

Bostadsnära områden

Ljudmiljön på offentliga platser, på torg och i parker, längs gång-och cykelvägar med mera är viktig även om den inte är lika reglerad som ljudnivån vid bostäder. Med god ljudkvalitet menas inte nödvändigtvis att en plats är tyst utan snarare ljudmässigt attraktiv, och att platsens egen karaktär dominerar. Det innebär också att vi kan uppfatta platsens rymd, samt att vi kan identifiera ljud från fordon och uppfatta varifrån de kommer.

10.3 Nationellt samarbete

Den nationella bullersamordningen

Naturvårdsverket har ett utpekat ansvar för att samordna myndigheternas arbete med omgivningsbuller. De myndigheter som ingår är Boverket, Folkhälsomyndigheten, Naturvårdsverket, Trafikverket och Transportstyrelsen, och en representant för landets länsstyrelser. Ett flertal andra aktörer deltar också i arbetsgrupper och delprojekt. Trafikverket har aktivt bidragit i bullersamordningen i såväl styrgrupp som nätverk och projektgrupper. Arbetet har bland annat resulterat i kunskapssammanställningar om stomljud, om vibrationer, om lågfrekvent buller samt risker för hälsoeffekter. Under 2022 genomförde Nationella bullersamordningen bland annat en inspirationsdag om goda ljudnivåer.

Under 2023 har vi medverkat aktivt i styrgrupp, beredningsgrupp samt tre arbetsgrupper inom den nationella bullersamordningen. Arbetsgrupperna har i uppdrag att uppdatera och utveckla gemensamma definitioner som behövs inom bullerarbetet i Sverige, att uppdatera kvalitetssäkringsdokument om flygbullerberäkningar och utarbeta myndighetsgemensamma rekommendationer i samband med övergång till bullerberäkningsmodellen Nord 2000.

Läs mer om resultat och pågående arbete inom bullersamordningen på Naturvårdsverkets webbplats:

[Nationell samordning av omgivningsbuller \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

Kunskapscentrum om buller

Kunskapscentrum om buller utvecklar och vägleder om mät- och beräkningsmetoder för buller utomhus, på uppdrag av bland annat Trafikverket. Under de senaste åren har kunskapscentrum arbetat för att möjliggöra en övergång till en ny och modernare trafikbullerberäkningsmodell för väg- och spårtrafik, Nord 2000. Kunskapscentrum har även utvärderat de bullerkartläggningar som gjordes 2022 enligt Förordningen om omgivningsbuller.

Läs mer: [Kunskapscentrum \(kunskapscentrumbuller.se\)](https://kunskapscentrumbuller.se)

Hälsorelaterad miljöövervakning

Trafikverket samarbetar med Naturvårdsverket i ett arbete inom ramen för Naturvårdsverkets uppdrag med hälsorelaterad miljöövervakning, HÄMI. Inom HÄMI har det med ungefär fem års intervall gjorts uppföljningar av trafikbullerexponering vid bostäder i Sverige. En ny sådan beräkning av antalet boende i bullerutsatta bostäder i Sverige kommer att göras 2024–2025 och samtidigt ska metoder för hälsorelaterad miljöövervakning av väg- och spårtrafikbuller utvecklas och fastställas.

10.4 Internationellt samarbete

Trafikverket deltar i internationellt samarbete genom olika nätverk. Några av dessa som bedriver projekt och driver utvecklingen inom områdena buller och vibrationer är

- CEDR (Conference of European Directors of Roads), ett nätverk för statliga väghållare i Europa.

Trafikverket har delfinansierat tre forskningsprojekt (STEER, SOPRANOISE och FAMOS) som finns redovisade på CEDR:s webbplats. [PEB: Research Programme 2018 Noise and nuisance \(cedr.eu\)](https://cedr.eu)

- EIM (European Rail Infrastructure Managers) är ett nätverk för europeiska järnvägsinfrastrukturhållare som är en godkänd intresseorganisation gentemot europeiska järnvägsbyrån (ERA). Detta innebär att EIM har rätt att medverka i arbetsgrupper för tekniska specifikationer avseende driftskompatibilitet. Trafikverket är aktivt i EIM och är en av två speakers för arbetsgruppen buller (EIM NOI) gentemot ERA.

- UIC (International Union of Railways), en världsomspännande organisation för järnvägstransporter. Trafikverket är aktiva i deras expertnätverk för både buller och vibrationer.

Ett specifikt exempel på internationellt utvecklingsarbete är bullerkraven på järnvägsfordon i Europa, vilket beskrivs närmare i avsnitt 5.2.3.

10.5 Forskning och utveckling

Trafikverket bedriver forskning om buller och vibrationer, ofta i samverkan med andra aktörer. Via Trafikverkets webbplats kan man söka information om pågående och avslutade projekt. [Forskning och innovation - Bransch \(trafikverket.se\)](https://www.trafikverket.se/om-oss/forskning-och-innovation)

I Trafikverkets fördjupande beskrivning framgår att buller och vibrationer samt goda ljudmiljöer är viktiga utvecklingsområden där forsknings- och utvecklingsprojekt på olika sätt kan bidra till ökad kunskap och utveckling.¹

Nedan ges exempel på forskningsbehov som är prioriterade, och förslag på typer av forskningsprojekt

Typ av projekt inom Buller eller goda ljudmiljöer

- Tillståndsbeskrivningar och kunskaper om effektsamband mellan bullernivåer och hälsoeffekter. Det kan till exempel vara kopplat till tröskelvärden för sömnstörningar, epidemiologiska studier avseende hälsoeffekter och hälsoeffekter redovisat i måttet DALY.
- Tillståndsbeskrivningar och kunskaper om goda ljudmiljöers hälsofrämjande effekter.
- Utveckling av bullerberäkningsmetoder, modeller och verktyg samt underlag till dessa. Detta kan till exempel vara databehov för olika typer av järnvägsfordon, emissionsdata för strategiska bullerkartläggningar samt emissionsdata i modeller för detaljerade beräkningar, till exempel beräkningsmodellen Nord 2000.
- Analysmetoder och verktyg för buller och vibrationer kopplat till samhällsekonomi, hälsopåverkan och måluppfyllnad.
- Kunskap om olika typer av åtgärders effekter på bulleremissioner och bullerexponering. Det kan till exempel handla om bulleremissioner från fordon och däck, bullerreducerande beläggningar, bulleremissioner från järnvägsspår med avseende på spårslipning, räfflingar, kurvor, växlar, stålbroar och bangårdar.

---

¹ Fördjupade beskrivningar av angelägen forskning och innovation för åren 2024–2029, Trafikverket, Publ. 2024:002 [Länk](#)

- Utveckling av bulleravskärmande åtgärder som till exempel bullerskärmar och fasadåtgärder. Det kan handla om optimering av skärmar inom väg och spårområdet beroende på avstånd till väg eller spår, skärmmaterial, skärmkrönutformning, underhållsaspekter och hastigheter.
- Kunskap om bullerexponering och bullereffekter till följd av samhällsförändringar, som till exempel urbanisering och förtätning av bebyggelse, elektrifiering av fordon och förändrat trafikarbete.
- Utveckling av sammantagna målbilder för goda ljudmiljöer, begränsad förekomst av trafikbuller och andra hållbarhetsaspekter för hälsa, klimat, social hållbarhet och trafiksäkerhet.
- Utveckling av metoder, modeller och verktyg för effektbedömningar avseende buller och goda hälsofrämjande ljudmiljöer: analysmetoder och verktyg för samhällsekonomi, hälsopåverkan och måluppfyllnad.

Typ av projekt inom Vibrationer och stomljud

- Utveckling av samhällsekonomisk modell.
- DALY kopplat till vibrationsstörningar.
- Kostnadseffektiva vibrationsskyddsåtgärder.
- Vibrationer från trafik på höghastighetsjärnväg.
- Allmänstörning med hänseende till vibrationer.
- Effekt av spårriktning på vibrationsgenerering.
- Prediktionsmodell för vibrationer.
- Kombinationseffekter av vibrationer och buller på sömn.
- Sömnstörningseffekter vid medelhöga vibrationsnivåer.
- Kostnadsoptimering av stomljudsåtgärder.
- Prediktionsmodell för stomljud

Forskning om flygbuller

Centrum för hållbar luftfart (CSA) är en forskningsenhet som genomförs i samverkan mellan Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) och Trafikverket och som ska pågå till och med 31 december 2024. Syftet är att bidra till forskning om styrning och drift av luftfart med hänsyn till miljö, särskilt buller.

Läs mer om CSA och pågående projekt: www.kth.se/csa/

BILAGOR

BILAGA 1 Beräkning av skadliga effekter

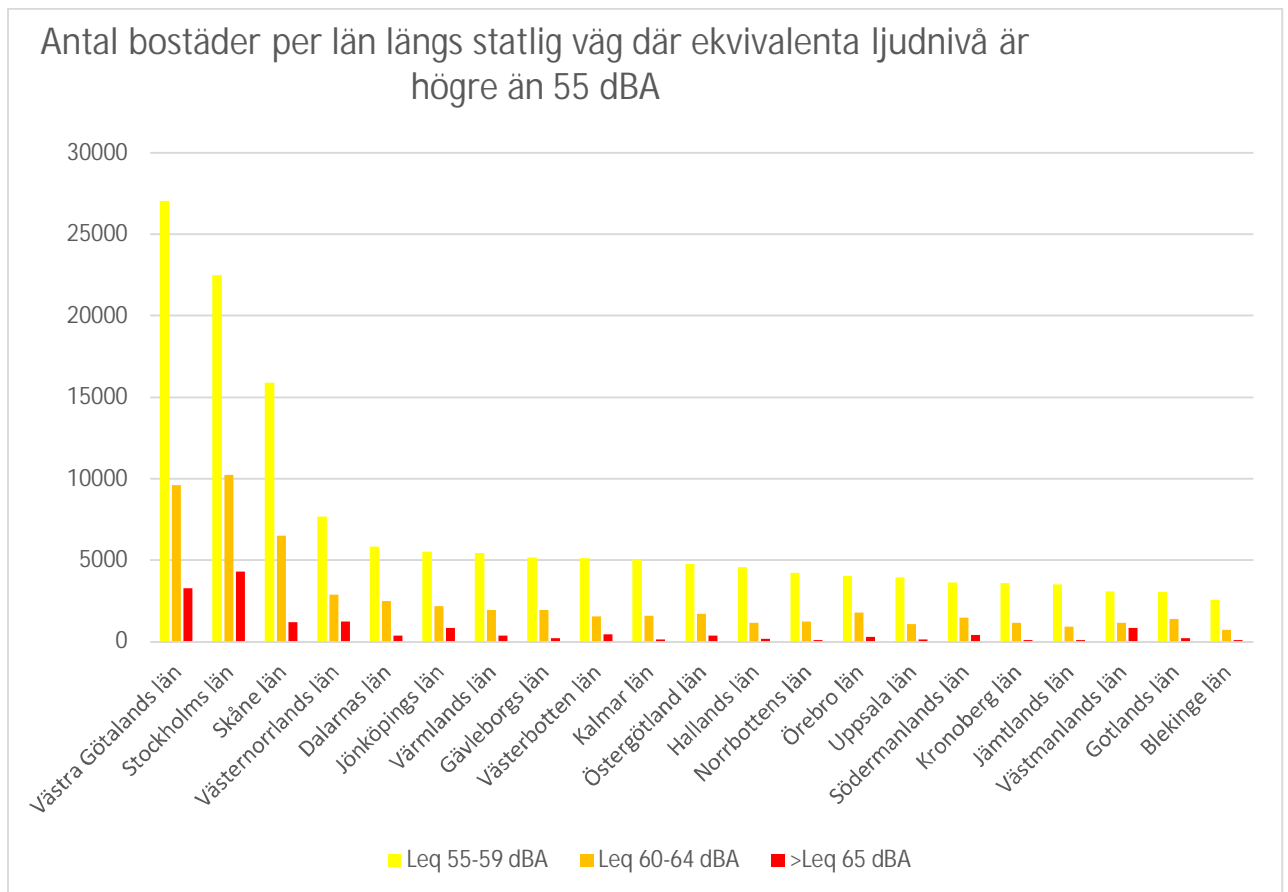
**BILAGA 2 Antal bullerutsatta bostäder längs
kartlagd statlig väg**

**BILAGA 3 Antal bullerutsatta bostäder och
skolor/förskolor längs kartlagd järnväg**

Bilaga 1 Beräkning av skadliga effekter

Exponerad befolkning	Väg	Spår	Flyg		
Lden 55-59	268 000	336 100	143		
Lden 60-64	107 400	259 500	-		
Lden 65-69	30 700	137 100	-		
Lden 70-74	4 500	60 100	-		
Lden >75	600	28 900	-		
Lnight 50-54	209 200	325 600	-		
Lnight 55-59	75 600	226 700	-		
Lnight 60-64	17 800	108 700	-		
Lnight 65-69	2 200	31 600	-		
Lnight >70	300	19 700	-		
Highly Annoyed					
	Väg	Spår	Flyg		
Lden 55-59	33 284	45 708	43	<i>HA</i>	
Lden 60-64	18 459	52 627	-	<i>AR</i> _{väg}	$(78,9270-3,1162*Lden+0,0342*Lden^2)/100$
Lden 65-69	7 265	38 917	-	<i>AR</i> _{spår}	$(38,1596-2,05538*Lden+0,0285*Lden^2)/100$
Lden 70-74	1 433	22 788	-	<i>AR</i> _{flyg}	$(-50,9693+1,0168*Lden+0,0072*Lden^2)/100$
Lden >75	251	14 124	-		
Sum	60 692	174 163	43		
Highly Sleep disturbed					
	Väg	Spår	Flyg		
Lnight 50-54	10 365	24 865	-	<i>HSD</i>	
Lnight 55-59	5 408	29 517	-	<i>AR</i> _{väg}	$(19,4312-0,9336*Lnight+0,0126*Lnight^2)/100$
Lnight 60-64	1 777	22 130	-	<i>AR</i> _{spår}	$(67,5406-3,1852*Lnight+0,0391*Lnight^2)/100$
Lnight 65-69	296	9 370	-	<i>AR</i> _{flyg}	$(16,7885-0,9293*Lnight+0,0198*Lnight^2)/100$
Lnight >70	53	8 057	-		
Sum	17 898	93 939	-		
IHD					
	Väg	IHD bestäms inte för järnväg eller flyg		<i>IHD</i>	
Incidens*	0,001761206				$e^{((\ln(1,08)/10)*(Lden-53))}$
N fall av IHD	34				$PAF_{xy} = ((\text{Summa}(p*(RR-1)))/\text{Summa}(p*(RR-1)+1))$
*IHD Incidens från WHO Global Burden of Disease 2016.					
Fraktion av exponerad RR IHD					
Lden 55-59	0,65175	0,02038			
Lden 60-64	0,26119	0,01873			
Lden 65-69	0,07466	0,00849			
Lden 70-74	0,01094	0,00172			
Lden >75	0,00146	0,0003			
Kontroll	1,00000	0,04962			
		PAF _{xy}	0,04728		

Bilaga 2 Antal bullerutsatta bostäder längs kartlagd statlig väg

Bilaga 3 Antal bullerutsatta bostäder och skolor/förskolor längs kartlagd järnväg

Stråk	Antal bostäder Leq ≥60 dBA utomhus	Antal bostäder Leq ≥65 dBA utomhus	Antal bostäder Lmax ≥80 dBA utomhus	Antal bostäder Lmax ≥85 dBA utomhus	Skolfastigheter Leq ≥60 dBA	Underlag antal skolor, förskolor, se förklaring
Södra Stambanan	11892	5342	11402	6100	39	1
Västra Stambanan	11076	4450	10327	5093	37	1
Värmlandsbanan	1955	395	3707	1924	11	2
Bergslagspendeln	234	17	683	360	3	2
Kust-till kustbanan	637	66	2398	1155	2	1
Marieholmsbanan	1	0	56	0	0	1
Blekinge kustbana	486	62	1974	1011	4	1
Olofströmsbanan	342	53	499	271	0	1
Godsstråket genom Skåne, Ängelholm-Åstorp	94	35	190	101	2	1
Bohusbanan	62	3	1482	617	0	1
Stambanan genom övre Norrland	2794	848	3988	1706	11	2
Bergslagsbanan	2067	500	4875	2067	2	2
Dalabanan	1336	182	3295	1379	3	2
Norra stambanan	1791	631	2381	1169	3	1
Godsstråket gm Bergslagen	2381	688	2559	848	8	2
Mälärbanan	1254	183	3400	1254	2	3
Norge-Vänerbanan	870	216	1784	710	3	3
Svealandsbanan	711	117	1117	497	2	3
Väst kustbanan	1427	288	2635	1118	6	3
Ostkustbanan	6836	2112	12333	4942	12	3
Sala-Oxelösund	391	48	1111	563	0	3
Jönköpingsbanan	1244	325	3060	1545	4	3
Skånebanan	1165	148	2547	1225	4	3
Ystad-Österlenbanan	25	0	634	173	0	3
Mittbanan	821	169	801	447	1	3
Rååbanan	85	2	73	7	0	3
Summa	51 107	16 664	77 527	35 572	159	

Tabellförklaringar

Antal bostäder	Antal lägenheter i flerbildshus med ett antagande om att tio lägenheter per byggnad berörs, antal enfamiljshus samt övriga bostadshus. Högsta fasadnivå.
Underlag antal skolor/förskolor, för fortsatt utredning	1) Alla skolformer enligt registrerad byggnadstyp. Högsta fasadnivå.
	2) Förskolor och grundskolor från SCB/Skolverket. Högsta fasadnivå.
	3) Bedömt antal förskolor och grundskolor med väsentlig del av skolgård över Leq 60 dBA. Utbredningsberäkning.

Trafikverket, 781 89 Borlänge. Besöksadress: Röda vägen 1

Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

[trafikverket.se](https://www.trafikverket.se)

Ärendenummer
TRV 2024/21713

Dokumentdatum
2024-02-29

Konfidentialitetsnivå

Mottagare
Landets kommuner och länsstyrelser

Kopia till
Diariet

Trafikverkets åtgärdsprogram för omgivningsbuller 2024–2028, samråd

Trafikverket översänder remissversion av Trafikverkets åtgärdsprogram som är upprättat i enlighet med Förordning (2004:675) om omgivningsbuller.

Vi har valt att ta fram ett åtgärdsprogram som även omfattar statliga vägar och järnvägar utanför de sträckor och kommuner som omfattas av förordningen. Åtgärdsprogrammet behandlar även vibrationsstörningar.

Synpunkter ska ha kommit in till Trafikverket senast **30 april 2024**.

För vår fortsatta hantering vore det dock värdefullt om era synpunkter kan inlämnas tidigare än så.

Vi ser helst att era synpunkter skickas in elektroniskt via e-post. Använd den bifogade svarsmallen.

Svar skickas till trafikverket@trafikverket.se. Ange diarienummer TRV 2024/21713. För e-post ange även remissinstansens namn i ämnesraden.

Vid frågor om remissmaterialet kontakta Ingegerd Johansson, ingegerd.johansson@trafikverket.se, tfn 010-123 61 15

Med vänlig hälsning

Johanna Daniels
Chef Enhet Hälsa
Trafikverket Planering

Dokumentegenskaper, Ärendenummer TRV 2024/21713, Motpartens ärendenummer [Motpartens ärendenummer], Dokumentdatum 2024-02-29, Dokumenttyp BREV.
Konfidentialitetsnivå.[Konfidentialitetsnivå]

Ovanstående textfält är endast avsett att läsas digitalt och får ej tas bort. Det innehåller uppgifter från sidhuvudet och gör att dokumentets egenskaper blir tillgängliga enligt Lag (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service.

Dals-Eds Kommun <kommun@dalsed.se>

Remiss av Trafikverkets åtgärdsprogram för omgivningsbuller 2024-2028, TRV 2024/21713

1 meddelande

jonathan.norin@trafikverket.se <jonathan.norin@trafikverket.se>

29 februari 2024 kl. 09:12

Till: diariet.borlange@trafikverket.se

Enligt sändlista.

Hej.

Trafikverket översänder förslag till Trafikverkets åtgärdsprogram som är upprättat i enlighet med Förordning (2004:675) om omgivningsbuller.

Vi har valt att ta fram ett åtgärdsprogram som även omfattar statliga vägar och järnvägar utanför de sträckor och kommuner som omfattas av förordningen. Åtgärdsprogrammet behandlar även vibrationsstörningar.

Synpunkter på förslaget ska ha kommit in till Trafikverket senast 30 april 2024.

För vår fortsatta hantering vore det dock värdefullt om era synpunkter kan inlämnas tidigare än så.

Vi ser helst att era synpunkter skickas in elektroniskt via e-post. Använd den bifogade svarsmallen.

Svar skickas till trafikverket@trafikverket.se TRV 2024/21713. För e-post ange även remissinstansens namn i ämnesraden.

Vid frågor om remissmaterialet kontakta Ingegerd Johansson, ingegerd.johansson@trafikverket.se, tfn 010-123 61 15.

Avsändaren har bedömt att meddelandet inte innehåller någon sekretessbelagd information enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Med vänlig hälsning

För
Johanna Daniels
Chef Enhet Hälsa

Jonathan Norin
Biträdande utredare Planering

jonathan.norin@trafikverket.se

Trafikverket
411 04 Göteborg
Besöksadress: Vikingsgatan 2-4
Telefon: 0771-921 921
trafikverket.se

Handläggaren är konsult på Trafikverket. / The administrator is a consultant at Trafikverket (Swedish Transport Administration).

4 bilagor

Åtgärdsprogram_BoV_2024-2028_remissversion_2024-02-28.pdf

774K

Missiv_2024-02-29.pdf

182K

Sändlista_ÅP_2024-02-29.pdf

162K

Svarsmall_ÅP_2024-02-29.docx

50K

Sändlista: Trafikverkets åtgärdsprogram för omgivningsbuller 2024–2028, samråd

Mottagare

Länsstyrelsen Blekinge
Länsstyrelsen Dalarna
Länsstyrelsen Gotland
Länsstyrelsen Gävleborg
Länsstyrelsen Halland
Länsstyrelsen Jämtland
Länsstyrelsen Jönköping
Länsstyrelsen Kalmar
Länsstyrelsen Kronoberg
Länsstyrelsen Norrbotten
Länsstyrelsen Skåne
Länsstyrelsen Stockholm
Länsstyrelsen Södermanland
Länsstyrelsen Uppsala
Länsstyrelsen Värmland
Länsstyrelsen Västerbotten
Länsstyrelsen Västernorrland
Länsstyrelsen Västmanland
Länsstyrelsen Västra Götaland
Länsstyrelsen Örebro
Länsstyrelsen Östergötland
Ale kommun
Alingsås kommun
Älmhults kommun
Älvdalens kommun
Alvesta kommun
Älvkarleby kommun
Älvsbyns kommun
Åmåls kommun
Aneby kommun
Ånge kommun
Ängelholms kommun
Arboga kommun
Åre kommun
Årjängs kommun
Arjeplogs kommun
Arvidsjaur kommun
Arvika kommun
Åsele kommun
Askersunds kommun
Åstorps kommun
Åtvidabergs kommun
Avesta kommun
Båstads kommun
Bengtstors kommun
Bergs kommun
Bjurholms kommun

E-post

blekinge@lansstyrelsen.se
dalarna@lansstyrelsen.se
gotland@lansstyrelsen.se
gavleborg@lansstyrelsen.se
halland@lansstyrelsen.se
jamtland@lansstyrelsen.se
jonkoping@lansstyrelsen.se
kalmar@lansstyrelsen.se
kronoberg@lansstyrelsen.se
norrbotten@lansstyrelsen.se
skane@lansstyrelsen.se
stockholm@lansstyrelsen.se
sodermanland@lansstyrelsen.se
upsala@lansstyrelsen.se
varmland@lansstyrelsen.se
vasterbotten@lansstyrelsen.se
vasternorrland@lansstyrelsen.se
vastmanland@lansstyrelsen.se
vastragotaland@lansstyrelsen.se
orebro@lansstyrelsen.se
ostergotland@lansstyrelsen.se
kommun@ale.se
kommunstyrelsen@alingsas.se
info@almhult.se
kommun@alvdalen.se
klk@alvesta.se
kommun@alvkarleby.se
kommunen@alvsbyn.se
kommun@amal.se
info@aneby.se
ange@ange.se
info@engelholm.se
arboga.kommun@arboga.se
kundtjanst@are.se
kommun@arjang.se
kommun@arjeplog.se
kommun@arvidsjaur.se
arvika.kommun@arvika.se
kommun@asele.se
kommun@askersund.se
kommun@astorp.se
kontakt@atvidaberg.se
kommun@avesta.se
bastads.kommun@bastad.se
kommun@bengtstors.se
bergs.kommun@berg.se
kommunen@bjurholm.se

Bjuvs kommun	info@bjuv.se
Bodens kommun	kommunen@boden.se
Bollebygds kommun	kommunen@bollebygd.se
Bollnäs kommun	bollnas@bollnas.se
Borås stad	boras.stad@boras.se
Borgholms kommun	kommun@borgholm.se
Borlänge kommun	kommun@borlange.se
Botkyrka kommun	medborgarcenter@botkyrka.se
Boxholms kommun	kommun@boxholm.se
Bräcke kommun	bracke@bracke.se
Bromölla kommun	kommunstyrelsen@bromolla.se
Burlövs kommun	burlovs.kommun@burlov.se
Dals-Eds kommun	kommun@dalsed.se
Danderyds kommun	kommunen@danderyd.se
Degerfors kommun	kommun@degerfors.se
Dorotea kommun	info@dorotea.se
Eda kommun	kommun@eda.se
Ekerö kommun	info@ekero.se
Eksjö kommun	kommun@eksjo.se
Emmaboda kommun	kommunen@emmaboda.se
Enköpings kommun	kommunen@enkoping.se
Eskilstuna kommun	eskilstuna.kommun@eskilstuna.se
Eslövs kommun	kommunen@eslov.se
Essunga kommun	kommun@essunga.se
Fagersta kommun	info@fagersta.se
Falkenbergs kommun	kommun@falkenberg.se
Falköpings kommun	kommunen@falkoping.se
Falu kommun	kontaktcenter@falun.se
Färgelanda kommun	kommun@fargelanda.se
Filipstads kommun	kommun@filipstad.se
Finspångs kommun	kommun@finspang.se
Flens kommun	flenskommun@flen.se
Forshaga kommun	kommun@forshaga.se
Gagnefs kommun	registrator@gagnef.se
Gällivare kommun	post@gallivare.se
Gävle kommun	gavle.kommun@gavle.se
Gislaveds kommun	kommunen@gislaved.se
Gnesta kommun	gnesta.kommun@gnesta.se
Gnosjö kommun	kommun@gnosjo.se
Göteborgs stad	stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se
Götene kommun	gotene.kommun@gotene.se
Grästorps kommun	kommun@grastorp.se
Grums kommun	kommunstyrelse@grums.se
Gullspångs kommun	kommun@gullspang.se
Habo kommun	info@habokommun.se
Håbo kommun	kommun@habo.se
Hagfors kommun	kommun@hagfors.se
Hällefors kommun	kommun@hellefors.se
Hallsbergs kommun	kommun@hallsberg.se
Hallstahammars kommun	kommun@hallstahammar.se

Halmstads kommun	kommunstyrelsen@halmstad.se
Hammarö kommun	kommun@hammaro.se
Haninge kommun	haningekommun@haninge.se
Haparanda stad	kommunen@haparanda.se
Härjedalens kommun	kommun@herjedalen.se
Härnösands kommun	kommun@harnosand.se
Härryda kommun	kommun@harryda.se
Hässleholms kommun	kommunen@hassleholm.se
Heby kommun	information@heby.se
Hedemora kommun	kommun@hedemora.se
Helsingborgs stad	kontaktcenter@helsingborg.se
Herrljunga kommun	herrljunga.kommun@herrljunga.se
Hjo kommun	kommunen@hjo.se
Hofors kommun	hofors.kommun@hofors.se
Höganäs kommun	kommunen@hoganas.se
Högsby kommun	kommun@hogsby.se
Höörs kommun	kommun@hoor.se
Hörby kommun	kommunen@horby.se
Huddinge kommun	servicecenter@huddinge.se
Hudiksvalls kommun	kommun@hudiksvall.se
Hultsfreds kommun	kommunen@hultsfred.se
Hylte kommun	kommunen@hylte.se
Järfälla kommun	kontakt@jarfalla.se
Jokkmokks kommun	kommun@jokkmokk.se
Jönköpings kommun	kommunstyrelse@jonkoping.se
Kalix kommun	kommun@kalix.se
Kalmar kommun	kommun@kalmar.se
Karlsborgs kommun	kommun@karlsborg.se
Karlshamns kommun	info@karlshamn.se
Karlskoga kommun	info@karlskoga.se
Karlskrona kommun	karlskrona.kommun@karlskrona.se
Karlstads kommun	karlstadskommun@karlstad.se
Katrineholms kommun	kommunen@katrineholm.se
Kävlinge kommun	kommunen@kavlinge.se
Kils kommun	kommun@kil.se
Kinda kommun	kinda@kinda.se
Kiruna kommun	kommun@kiruna.se
Klippans kommun	kommun@klippan.se
Knivsta kommun	knivsta@knivsta.se
Köpings kommun	kopings.kommun@koping.se
Kramfors kommun	kommun@kramfors.se
Kristianstads kommun	kommun@kristianstad.se
Kristinehamns kommun	kommunen@kristinehamn.se
Krokoms kommun	krokoms.kommun@krokom.se
Kumla kommun	kommun@kumla.se
Kungälv kommun	kommun@kungalv.se
Kungsbacka kommun	kommun@kungsbacka.se
Kungsörs kommun	info@kungsor.se
Laholms kommun	kommun@laholm.se
Landskrona stad	kommun@landskrona.se

Laxå kommun	kommun@laxa.se
Lekebergs kommun	kontaktcenter@lekeberg.se
Leksands kommun	kommun@leksand.se
Lerums kommun	kommun@lerum.se
Lessebo kommun	info@lessebo.se
Lidingö stad	lidingo.stad@lidingo.se
Lidköpings kommun	kommun@lidkoping.se
Lilla Edets kommun	kommunen@lillaedet.se
Lindesbergs kommun	kommun@lindesberg.se
Linköpings kommun	kontakt@linkoping.se
Ljungby kommun	info@ljungby.se
Ljusdals kommun	kommun@ljusdal.se
Ljusnarsbergs kommun	kommun@ljusnarsberg.se
Lomma kommun	info@lomma.se
Ludvika kommun	info@ludvika.se
Luleå kommun	lulea.kommun@lulea.se
Lunds kommun	lunds.kommun@lund.se
Lycksele kommun	kommun@lycksele.se
Lysekils kommun	registrator@lysekil.se
Malå kommun	kommunstyrelsen@mala.se
Malmö stad	kommunstyrelsen@malmo.se
Malung-Sälens kommun	kommun@malung-salen.se
Mariestads kommun	info@mariestad.se
Markaryds kommun	ks@markaryd.se
Marks kommun	ks@mark.se
Melleruds kommun	kommunen@mellerud.se
Mjölby kommun	mjolbykommun@mjolby.se
Mölnåls stad	kontakt@molndal.se
Mönsterås kommun	kommun@monsteras.se
Mora kommun	mora.kommun@mora.se
Mörbylånga kommun	kommun@morbylanga.se
Motala kommun	motala.kommun@motala.se
Mullsjö kommun	kommun@mullsjö.se
Munkedals kommun	munkedal.kommun@munkedal.se
Munkfors kommun	kommun@munkfors.se
Nacka kommun	registrator@nacka.se
Nässjö kommun	kommunstyrelsen@nassjo.se
Nora kommun	nora.kommun@nora.se
Norbergs kommun	info@norberg.se
Nordanstigs kommun	kommun@nordanstig.se
Nordmalings kommun	kommun@nordmaling.se
Norrköpings kommun	norrkoping.kommun@norrkoping.se
Norrtälje kommun	kontaktcenter@norrtalje.se
Norsjö kommun	info@norsjo.se
Nybro kommun	kommun@nybro.se
Nyköpings kommun	kommun@nykoping.se
Nykvarns kommun	kommun@nykvarn.se
Nynäshamns kommun	kommunstyrelsen@nynashamn.se
Ockelbo kommun	kommun@ockelbo.se
Öckerö kommun	kommun@ockero.se

Ödeshögs kommun	kommun@odeshog.se
Olofströms kommun	ks@olofstrom.se
Örebro kommun	kommun@orebro.se
Örkelljunga kommun	kommunkontor@orkelljunga.se
Örnsköldsviks kommun	kommunen@ornskoldsvik.se
Orsa kommun	orsa.kommun@orsa.se
Orust kommun	kommun@orust.se
Osby kommun	kommun@osby.se
Oskarshamns kommun	kommunen@oskarshamn.se
Österåkers kommun	kommun@osteraker.se
Östersunds kommun	kundcenter@ostersund.se
Östhammars kommun	kommunen@osthammar.se
Östra Göinge kommun	kommun@ostragoinge.se
Ovanåkers kommun	kommun@ovanaker.se
Överkalix kommun	kommun@overkalix.se
Övertorneå kommun	kommun@overtornea.se
Oxelösunds kommun	kommun@oxelosund.se
Pajala kommun	kommun@pajala.se
Partille kommun	kundcenter@partille.se
Perstorps kommun	kommunhuset@perstorp.se
Piteå kommun	kommun@pitea.se
Ragunda kommun	ragunda.kommun@ragunda.se
Rättviks kommun	kommun@rattvik.se
Region Gotland (kommun)	regiongotland@gotland.se
Robertsfors kommun	kommun@robertsfors.se
Ronneby kommun	stadshuset@ronneby.se
Säffle kommun	kommun@saffle.se
Sala kommun	kommun.info@sala.se
Salems kommun	info@salem.se
Sandvikens kommun	kommun@sandviken.se
Säters kommun	kommun@sater.se
Sävsjö kommun	kommun@savsjo.se
Sigtuna kommun	sigtuna.kommun@sigtuna.se
Simrishamns kommun	simrishamns.kommun@simrishamn.se
Sjöbo kommun	kommun@sjobo.se
Skara kommun	skara.kommun@skara.se
Skellefteå kommun	kundtjanst@skelleftea.se
Skinnskattebergs kommun	kommun@skinnskatteberg.se
Skövde kommun	skovdekommun@skovde.se
Skurups kommun	kansli@skurup.se
Smedjebackens kommun	kommun@smedjebacken.se
Söderhamns kommun	kommunstyrelsen@soderhamn.se
Söderköpings kommun	kommun@soderkoping.se
Södertälje kommun	sodertalje.kommun@sodertalje.se
Sollefteå kommun	kommun@solleftea.se
Sollentuna kommun	sollentuna.kommun@sollentuna.se
Solna stad	kommunstyrelsen@solna.se
Sölvesborgs kommun	info@solvesborg.se
Sorsele kommun	kommun@sorsele.se
Sotenäs kommun	info@sotenas.se

Staffanstorps kommun	kommunen@staffanstorp.se
Stenungsunds kommun	kommun@stenungsund.se
Stockholms stad	kommunstyrelsen@stockholm.se
Storfors kommun	storfors.kommun@storfors.se
Storumans kommun	ks@storuman.se
Strängnäs kommun	kommun@strangnas.se
Strömstads kommun	kommun@stromstad.se
Strömsunds kommun	kommun@stromsund.se
Sundbybergs stad	kommunstyrelsen@sundbyberg.se
Sundsvalls kommun	sundsvalls.kommun@sundsvall.se
Sunne kommun	kommun@sunne.se
Surahammars kommun	kommunen@surahammar.se
Svalövs kommun	info@svalov.se
Svedala kommun	kommunen@svedala.se
Svenljunga kommun	kansliet@svenljunga.se
Täby kommun	kc@taby.se
Tanums kommun	kommun@tanum.se
Tibro kommun	kommun@tibro.se
Tidaholms kommun	tidaholms.kommun@tidaholm.se
Tierps kommun	kommunstyrelsen@tierp.se
Timrå kommun	timra.kommun@timra.se
Tingsryds kommun	kommunen@tingsryd.se
Tjörns kommun	kommun@tjorn.se
Tomelilla kommun	kommun@tomelilla.se
Töreboda kommun	kommunen@toreboda.se
Torsås kommun	info@torsas.se
Torsby kommun	torsby.kommun@torsby.se
Tranås kommun	tranaskommun@tranas.se
Tranemo kommun	kommun@tranemo.se
Trelleborgs kommun	trelleborgs.kommun@trelleborg.se
Trollhättans stad	trollhattans.stad@trollhattan.se
Trosa kommun	trosa@trosa.se
Tyresö kommun	kommun@tyreso.se
Uddevalla kommun	kommunen@uddevalla.se
Ulricehamns kommun	kommun@ulricehamn.se
Umeå kommun	umea.kommun@umea.se
Upplands Väsby kommun	upplands.vasby.kommun@upplandsvasby.se
Upplands-Bro kommun	kommun@upplands-bro.se
Uppsala kommun	upsala.kommun@upsala.se
Uppvidinge kommun	ledningskontoret@uppvidinge.se
Vadstena kommun	vadstena.kommun@vadstena.se
Vaggeryds kommun	info@vaggeryd.se
Valdemarsviks kommun	kommun@valdemarsvik.se
Vallentuna kommun	kommun@vallentuna.se
Vänersborgs kommun	kommun@vanersborg.se
Vännäs kommun	vannas.kommun@vannas.se
Vansbro kommun	vansbro.kommun@vansbro.se
Vara kommun	vara.kommun@vara.se
Varbergs kommun	ks@varberg.se
Vårgårda kommun	kommunen@vargarda.se

Värmdö kommun	varmdo.kommun@varmdo.se
Värnamo kommun	kontaktcenter@varnamo.se
Västerås stad	kommunstyrelsen@vasteras.se
Västerviks kommun	kommun@vastervik.se
Vaxholms stad	kansliet@vaxholm.se
Växjö kommun	kommunstyrelsen@vaxjo.se
Vellinge kommun	vellinge.kommun@vellinge.se
Vetlanda kommun	kommun@vetlanda.se
Vilhelmina kommun	vilhelmina.kommun@vilhelmina.se
Vimmerby kommun	kommun@vimmerby.se
Vindelns kommun	vindelns.kommun@vindeln.se
Vingåkers kommun	kommun@vingaker.se
Ydre kommun	ydre.kommun@ydre.se
Ystads kommun	kommunen@ystad.se

Kommunstyrelsens arbetsutskott

§ 69

Dnr 2023-000272 805

Medborgarförslag - Ta bort eller reducera kommunala kostnader för ideella föreningar

Sammanfattning av ärendet

Medborgarförslag har inkommit 2023-09-29 om att ta bort eller reducera kommunala kostnader för ideella föreningar. Kommunfullmäktige beslutar 2023-10-18 § 98 att remittera rubricerat medborgarförslag till kommunstyrelsen för beredning. Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar 2023-12-06 § 205 att remittera rubricerat medborgarförslag till kommunledningsförvaltningen för beredning av ärendet.

Förslagsställaren framhåver att ideella föreningar kan ses som kommunens förlängda arm på landsbygden. Föreningar arbetar hårt och gratis för att kommunens invånare ska få bättre livskvalitet. Föreningarna har många utgifter i form av hyra, ström, försäkringar med mera samtidigt som man behöver hålla medlemskapskostnaden på en rimlig nivå. Förslagsställaren föreslår därför att de kostnader som kommunen kan styra över, såsom bygglovsavgifter, ska avskrivas eller reduceras i de fall de drabbar ideella föreningar.

För kommuner gäller likställighetsprincipen som innebär att kommunens medlemmar ska behandlas lika om de befinner sig i samma situation. Likställighetsprincipen innebär att lika avgift ska utgå för lika prestation eller att kommunmedlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgifter.

I dagsläget erbjuds föreningar visst föreningsstöd genom bland annat möjlighet till aktivitetsstöd, anläggningsstöd och möjlighet att ansöka om evenemangsmedel.

Bidrag för föreningens ordinarie verksamhet lämnas via de bidragsmöjligheter som finns idag. Ett arbete med en utredning kring föreningsstöd pågår och medborgarförslaget bedöms falla inom ramen för hur föreningsstöd ska hanteras varför förslaget föreligger om att låta arbetsgruppen för föreningsutredningen värdera in förslaget i helhetsbilden för föreningsstöd.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse tf. kanslichef daterad 2024-03-28.
Medborgarförslag 2023-09-29.

forts. § 69

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Beslutsförslag

- Kommunfullmäktige beslutar att medborgarförslaget avslås.

alternativt

- Kommunfullmäktige beslutar att uppdra arbetsgruppen för föreningsutredning att värdera in förslaget i det vidare arbetet kring föreningsstöd.

Expedieras till

KS/KF

Medborgarförslag - Ta bort eller reducera kostnaden för ideella föreningar

Bakgrund

Medborgarförslag har inkommit 2023-09-29 om att ta bort eller reducera kommunala kostnader för ideella föreningar. Kommunfullmäktige beslutar 2023-10-18 § 98 att remittera rubricerat medborgarförslag till kommunstyrelsen för beredning.

Sammanfattning och konsekvensbeskrivning

Förslagställaren framhäver att ideella föreningar kan ses som kommunens förlängda arm på landsbygden. Föreningar arbetar hårt och gratis för att kommunens invånare ska få bättre livskvalitet. Föreningarna har många utgifter i form av hyra, ström, försäkringar m.m. samtidigt som man behöver hålla medlemskostnaden på en rimlig nivå. Förslagsställaren föreslår därför att de kostnader som kommunen kan styra över, såsom bygglovsavgifter, ska avskrivas eller reduceras i de fall de drabbar ideella föreningar.

Bedömning

Ideella föreningar kan komma att ställas för olika kommunala kostnader inom ramen för såväl utförande av föreningens verksamhet som för utveckling av verksamheten och i förlängningen av kommunen som plats.

För kommuner gäller likställighetsprincipen som innebär att kommunens medlemmar ska behandlas lika om de befinner sig i samma situation. Likställighetsprincipen innebär att lika avgift ska utgå för lika prestation eller att kommunmedlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgifter. SKR¹ lyfter som exempel att kommunen inte får ta andra avgifter av fritidsboende än av permanentboende för samma handläggning.

Det finns exempel på kommuner som undantar ideella föreningar från bygglovsavgift samt exempel på kommuner där föreningar kan ansöka om bidrag för bygglovsavgift. I Dals-Eds kommun erbjuds inte detta idag. I dagsläget erbjuds föreningar visst föreningsstöd genom bland annat möjlighet till aktivitetsstöd, anläggningsstöd och möjlighet att ansöka om evenemangsmedel.

Bidrag för föreningens ordinarie verksamhet lämnas via de bidragsmöjligheter som finns idag. Ett arbete med en utredning kring föreningsstöd pågår och medborgarförslaget bedöms falla inom ramen för hur föreningsstöd ska hanteras varför förslaget föreligger om att låta arbetsgruppen för föreningsutredningen värdera in förslaget i helhetsbilden för föreningsstöd.

1

<https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/miljohalsa/taxormiljokontoren/miljobalken/taframdintaxa/behovsstyrtdtaxa/faktaombhovsstyrtdtaxa/juridiskaforutsattningar/grunderfortaxaenligtmiljobalken/faqgrunde rforkommunaltaxa/likstallighetsprincipen.48665.html>

Postadress
Box 31
S-668 21 Ed

Besöksadress
Storgatan 27

Telefon
+46 (0)534-19000
Telefax
+46 (0)534-10550

Bankgiro
534-4072
Org.nr
212000-1413

Internet: www.dalsed.se

E-post: kommun@dalsed.se

De fakturor som utgår till ideella föreningar avseende kommunala kostnader för bygglov etc bedöms idag som relativt få. Med en slopad eller reducerad avgift kan det öppna upp för att fler ideella föreningar gör satsningar som kan gynna kommunen som helhet. En ökad mängd handläggning av ärenden utan uttag av avgift kan också komma att kräva budgetkompensation. Ska värderingar göras utifrån vad som är till allmänhetens nytta respektive vad som är för föreningens nytta för att utföra sin ordinarie verksamhet kommer det att kräva tydliga riktlinjer och resurser för handläggning.

Beslutsförslag

- Kommunstyrelsen beslutar att uppdra arbetsgruppen för föreningsutredning att värdera in förslaget i det vidare arbetet kring föreningsstöd.
- Kommunfullmäktige beslutar att medborgarförslaget anses besvarat genom kommunstyrelsens beslut.

I tjänsten

Jessica Olsson,
Tf Kanslichef

Expedieras till
Förslagsställare

Ideella föreningar kan ses som kommunens förlängda arm på landsbygden.

Vi jobbar både hårt *och* gratis för att kommunens invånare på olika sätt ska få bättre livskvalitet och vi lägger ner väldigt många timmar i veckan.

Att söka bidrag är tidskrävande och till sin natur osäker process. I flesta fall uteblir någon utdelning alls och kan kännas som bortkastad tid.

Jag vill lägga fram ett medborgarförslag till Dals Eds kommun på en sak som blev aktuell när vi skulle söka strandskyddsdispens och bygglov på en bastu vi byggt för att öka utbudet till kommunens invånare och turismen. Jag fick avslag på min önskan om att dessa kostnader skulle utebli.

Vi har många andra utgifter i form av hyra, ström, försäkringar och underhåll mf och medlemskap vill vi hålla på en rimlig nivå för att få medlemmar.

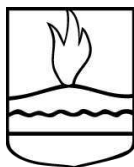
Då det ligger i kommunens händer att bestämma över dessa fakturor kan denna kostnad förslagsvis helt avskrivas eller iaf reduceras när det kommer till ideella föreningar.

För oss som ger väldigt mycket av vår tid och kraft kan det kännas som en självklar sak att kommunen hjälpar oss ideella föreningar på alla sätt den kan.

Mvh

Sandra Tordardottir , sekreterare i Nössemarks Idrottsförening.

DALS-EDS KOMMUN

Dals-Eds kommun
Box 31, 668 21 Ed
kommun@dalsed.se, 0534-190 00

Medborgarförslag till kommunen

Kontaktperson

Förnamn
Sandra

Efternamn
Tordardottir

Utdelningsadress
Kvihagen 1

Postnummer
668 91

Postort
Ed

Telefon (även riktnummer)
070 777 4102

E-postadress

Om ni är flera som lämnar in förslaget tillsammans, ange vilka ni är (t.ex. en skolklass eller grannar)

Nössemarks Idrottsförening.

Förslag

Du kan också bifoga en bilaga med ert förslag eller en bild

Ta bort eller reducera kommunala kostnader för ideella föreningar

Motivering

Du kan också bifoga en bilaga med motiveringen

Ideella föreningar kan ses som kommunens förlängda arm på landsbygden.

Vi jobbar både hårt och gratis för att kommunens invånare på olika sätt ska få bättre livskvalitet och vi lägger ner väldigt många timmar i veckan.

Att söka bidrag är tidskrävande och till sin natur osäker process. I flesta fall uteblir någon utdelning alls och kan kännas som bortkastad tid.

Jag vill lägga fram ett medborgarförslag till Dals Eds kommun på en sak som blev aktuell när vi skulle söka strandskyddsdispens och bygglov på en bastu vi byggt för att öka utbudet till kommunens invånare och turismen. Jag fick avslag på min önskan om att dessa kostnader skulle utebli.

Vi har många andra utgifter i form av hyra, ström, försäkringar och underhåll mf och medlemskap vill vi hålla på en rimlig nivå för att få medlemmar.

Då det ligger i kommunens händer att bestämma över dessa fakturor kan denna kostnad förslagsvis helt avskrivs eller iaf reduceras när det kommer till ideella föreningar.

För oss som ger väldigt mycket av vår tid och kraft kan det kännas som en självklar sak att kommunen hjälper oss ideella föreningar på alla sätt den kan.

Mvh

Sandra Tordardottir, sekreterare i Nössemarks Idrottsförening.

Bilagor

Förslag

Motivering

Jag medger att mitt namn och de kontaktuppgifter jag uppgivit ovan får publiceras på kommunens hemsida tillsammans med mitt förslag

Ja

Nej

Underskrift

Datum och underskrift

DALS-EDS KOMMUN

Dals-Eds kommun
Box 31, 668 21 Ed
kommun@dalsed.se, 0534-190 00

Hantering av personuppgifter:

Kommunen blir personuppgiftsansvarig för personuppgifterna först när den ifyllda blanketten tagits emot av kommunen. Uppgifterna kommer att behandlas enligt dataskyddsförordningen. För mer information om hur personuppgifterna behandlas i ditt ärende hänvisas till kommunens hemsida.

Datum	Befattning	Beskrivning	Diarienummer
2024-03-25	Samhällsbyggnadschef	Delegationsbeslut 2024-25 - Yttrande, valborgsmässofirande i Terrassparken	2024-000097
2024-03-28	Kommunkansliet	Delegationsbeslut 2024-26 - Parkeringstillstånd 4 2024	2024-000106
2024-04-08	Stf Räddningschef	Delegationsbeslut 2024-27 - Tillsynsföreläggande enligt 5 kap. 2 § Lag (2003778) om skydd mot olyckor - TVH Nordic	2024-000067
2024-04-08	Samhällsbyggnadschef	Delegationsbeslut 2024-28 - Grävtillstånd Hjortronstigen 7	2024-000053
2024-04-08	Samhällsbyggnadschef	Delegationsbeslut 2024-29 - Grävtillstånd Tössbolevägen 16	2024-000053
2024-04-08	Samhällsbyggnadschef	Delegationsbeslut 2024-30 - Grävtillstånd Björkhaget 6	2024-000053
2024-04-10	Samhällsbyggnadschef	Delegationsbeslut 2024-31 - Lokala trafikföreskrifter om förbud mot trafik med fordon - 1438 2024:1	2024-000036
2024-04-10	Samhällsbyggnadschef	Delegationsbeslut 2024-32 - Lokala trafikföreskrifter om förbud att stanna fordon - 1438 2024:2	2024-000036
2024-04-17	Handläggare Färgelanda kommun	Delegationsbeslut 2024-33 - Beslut enligt Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag	2024-000146